

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการรณรงค์กฎหมายอวกาศและกิจการดาวเทียม

เสนอ

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์

และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

คณะผู้วิจัย

- ศาสตราจารย์ ดร. วิสูตร ตูยานนท์
- ศาสตราจารย์ ดร. ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช (หัวหน้าโครงการ)
- อาจารย์ ประเสริฐ ป้อมป้องศึก
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยบุตร บุญอร่ามเรือง
- นางสาวศิริพร เอี่ยมธงชัย
- นาง ชื่นสุนัน นิวาทวงษ์
- ร้อยเอก พัทธวรรณ ประสงค์สิน
- นางสาว นิธิวัลย์ แซร์ตนะ

โดย

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

| | |
|---|---|
| 1.1 หลักการและเหตุผล..... | 1 |
| 1.2 วัตถุประสงค์..... | 1 |
| 1.3 ขอบเขตการดำเนินงานและการศึกษา | 1 |

บทที่ 2 กรอบแนวคิดเพื่อยกร่างกฎหมายอวกาศและกิจกรรมดาวเทียมของประเทศไทย

| | |
|--|---|
| 2.1 ข้อพิจารณาเบื้องต้น..... | 4 |
| 2.2 กิจกรรมอวกาศและดาวเทียมของประเทศไทยกับอนุสัญญาที่ เกี่ยวกับกฎหมายอวกาศ..... | 5 |
| 1) อนุสัญญากฎหมายอวกาศ ค.ศ. 1967..... | 5 |
| 2) อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบ ค.ศ. 1972..... | 6 |
| 3) อนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1975..... | 7 |
| 4) อนุสัญญาว่าด้วยการช่งเหลือนักบินอวกาศและ การคืนวัตถุอวกาศ ค.ศ.1967..... | 7 |
| 2.3 การเพิ่มขึ้นของบทบาทบริษัทเอกชนในกิจการอวกาศและดาวเทียมสื่อสาร..... | 8 |
| 2.4 แนวทางการร่างกฎหมายแม่บทอวกาศและกิจกรรมดาวเทียม..... | 9 |

บทที่ 3 แผนงานดำเนินการศึกษา..... 11

บทที่ 4 เหตุผลและความจำเป็นในการตรากฎหมายอวกาศ

| | |
|---|----|
| 4.1 ความเป็นมา..... | 15 |
| 4.2 วัตถุประสงค์และเป้าหมาย..... | 17 |
| 4.3 ความจำเป็น..... | 17 |
| 4.4 ปัญหาหรือข้อบกพร่องที่ต้องการแก้ไข..... | 21 |
| 4.5 มาตรการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของภารกิจ..... | 21 |
| 4.6 ทางเลือกอื่นที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน..... | 21 |
| 4.7 เหตุผลที่แสดงว่ามาตรการที่กำหนดสามารถแก้ปัญหาหรือข้อบกพร่องนั้นได้..... | 21 |
| 4.8 ความจำเป็นในการตรากฎหมาย..... | 22 |
| 4.9 ความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น..... | 22 |

| | | |
|------|---|----|
| 4.10 | ภาระต่อบุคคลและความคุ้มค่า..... | 22 |
| 4.11 | สิทธิและเสรีภาพที่ถูกจำกัด..... | 23 |
| 4.12 | ประโยชน์ที่ประชาชนและสังคมจะได้รับ..... | 23 |
| 4.13 | ความยุ่งยากที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามกฎหมาย..... | 23 |
| 4.14 | ความคุ้มค่าของภารกิจเมื่อคำนึงถึงงบประมาณที่ต้องใช้ ภาระหน้าที่ที่เกิดขึ้นกับประชาชนและการที่ประชาชนจะต้อง ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับ..... | 24 |
| 4.15 | ความพร้อมของรัฐ..... | 24 |
| 4.16 | ข้อเสนอแนะในการดำเนินการกับหน่วยงานอื่นที่ปฏิบัติภารกิจซ้ำซ้อนหรือ ใกล้เคียงกัน..... | 25 |
| 4.17 | วิธีการทำงานและการตรวจสอบ..... | 25 |
| 4.18 | ระบบตรวจสอบประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการทำงาน..... | 25 |
| 4.19 | ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ (Key performance indicator)..... | 26 |

บทที่ 5 ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับกฎหมายอวกาศและดาวเทียม.....

| | | |
|-------|--|----|
| 5.1 | ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับกฎหมายอวกาศ..... | 28 |
| 5.1.1 | สนธิสัญญาอวกาศ (Outer Space Treaty)..... | 28 |
| 5.1.2 | ข้อตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือและส่งกลับนักบินและวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1968... | 29 |
| 5.1.3 | อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหาย อันเนื่องมาจากวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1972..... | 30 |
| 5.1.4 | อนุสัญญาจดทะเบียนวัตถุที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ..... | 32 |
| 5.1.5 | ความตกลงว่าด้วยกิจกรรมของรัฐบนดวงจันทร์และเทหวัตถุอื่นๆ ค.ศ. 1979... | 32 |
| 5.1.6 | แนวทางของคณะกรรมการว่าด้วยการใช้อวกาศทางสันติเกี่ยวกับ การบรรเทาขยะอวกาศ..... | 33 |
| 5.2 | ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับดาวเทียม..... | 34 |
| 5.2.1 | หลักการที่ใช้กับการใช้ดาวเทียมของรัฐเพื่อการถ่ายทอดโทรทัศน์ ระหว่างประเทศโดยตรง..... | 34 |
| 5.2.2 | ปฏิญญาแห่งหลักการที่ใช้เป็นแนวทางว่าด้วยการใช้ดาวเทียม เพื่อการถ่ายทอดข้อมูลอย่างเสรี การขยายการศึกษา และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่กว้างขวางขึ้น..... | 34 |
| 5.2.3 | หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับรู้จากระยะไกลผ่านดาวเทียม | |

| | |
|--|-----|
| ของสหประชาชาติ ค.ศ. 1986..... | 35 |
| 5.2.4 กฎหมายแห่งสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ..... | 36 |
| 5.2.5 ข้อมติและข้อบังคับ..... | 39 |
| 5.2.6 กฎเกณฑ์ในตราสารระหว่างประเทศอื่นๆ..... | 40 |
| บทที่ 6 กฎหมายของต่างประเทศในที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอวกาศและดาวเทียม..... | |
| 6.1 กฎหมายแม่บทอวกาศ | 42 |
| 6.1.1 ประเทศฝรั่งเศส..... | 42 |
| 6.1.2 ประเทศเบลเยียม..... | 43 |
| 6.1.3 ประเทศคาซัคสถาน..... | 44 |
| 6.1.4 ประเทศบราซิล..... | 45 |
| 6.1.5 ประเทศญี่ปุ่น..... | 45 |
| 6.1.6 ฮ็องกง..... | 46 |
| 6.1.7 ประเทศเกาหลีใต้..... | 47 |
| 6.1.8 ประเทศออสเตรเลีย..... | 49 |
| 6.1.9 ประเทศอังกฤษ | 49 |
| 6.1.10 ประเทศยูเครน | 50 |
| 6.2 กฎหมายดาวเทียมสื่อสาร..... | 52 |
| 1) ประเทศสหรัฐอเมริกา..... | 52 |
| 2) ไต้หวัน | 52 |
| 3) ประเทศบราซิล | 53 |
| 4) ประเทศออสเตรเลีย | 53 |
| 5) ประเทศญี่ปุ่น..... | 54 |
| 6) ประเทศมาเลเซีย | 54 |
| ภาคผนวก | |
| 1. คำอธิบายร่างกฎหมายว่าด้วยกฎหมายแม่บทกฎหมายอวกาศแห่งชาติและดาวเทียมสื่อสารในประเทศไทย..... | 57 |
| 2. ร่างกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศและดาวเทียมของประเทศไทย..... | 102 |
| 3. ร่างกฎหมายพร้อมคำอธิบายรายมาตรา..... | 129 |
| 4. บทสรุปการจัดรับฟังความคิดเห็นการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) | |

| | |
|--|-----|
| เรื่องการเสนอการยกร่างบทกฎหมายอวกาศแห่งชาติและกิจการดาวเทียม..... | 166 |
| 5. บทสรุปการจ้ดรับฟังความคิดเห็นกับผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสีย..... | 181 |
| บรรณานุกรม | 197 |

คำนำ

โครงการวิจัยการยกร่างกฎหมายอวกาศและกิจกรรมดาวเทียมสื่อสารนี้จัดทำร่างพระราชบัญญัติกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศและดาวเทียมของประเทศไทยพร้อมทั้งจัดทำคำอธิบายประกอบในภาพรวม (Explanatory note) ว่า ทำไมร่างพระราชบัญญัตินี้จึงบัญญัติเรื่องนั้นขึ้นมา คำอธิบายนี้จะช่วยทำความเข้าใจว่าหลักกฎหมายแต่ละเรื่องมีที่มาหรือเหตุผลรองรับอย่างไร ทำไมร่างพระราชบัญญัตินี้ต้องรับรองด้วยและคำอธิบายรายมาตรา โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งกฎหมายอวกาศที่อยู่ในรูปของสนธิสัญญา ตราสารระหว่างประเทศต่างๆและกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศของประเทศต่างๆ และประเด็นปัญหาต่างๆในเรื่องของดาวเทียมของประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการยกร่างกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศและดาวเทียมสื่อสารของประเทศไทย

ในท้ายที่สุดนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ(กสทช.) ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนทำวิจัยในครั้งนี้และกรุณาเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น โดยคณะผู้วิจัยได้นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุมมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงร่างกฎหมายให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยหวังว่ารายงานฉบับสมบูรณ์เล่มนี้จะเป็นรากฐานและก้าวสำคัญสำหรับการต่อยอดงานร่างกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศและดาวเทียมของประเทศไทยต่อไปในอนาคตอันใกล้ นีล อาร์มสตรองเคยกล่าวว่า “*A small step for a man but a giant leap for mankind.*” คณะผู้วิจัยอยากจะกล่าวเช่นกันว่าร่างกฎหมายนี้เป็น “*A small step for mankind but a giant leap for Thailand.*” คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าร่างกฎหมายนี้จะป็นกรอบทางกฎหมายสำหรับพัฒนาและส่งเสริมกิจการอวกาศของประเทศไทยให้เจริญรุดหน้าต่อไปอันจะเป็นคุณูปการอย่างมากสำหรับประเทศไทย

(ศาสตราจารย์ ดร ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช)

หัวหน้าโครงการวิจัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

เนื่องจากประเทศไทยได้เป็นภาคีสัญญาภายอวกาศ ค.ศ. 1967 (Outer Space Treaty 1967) และข้อตกลงการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าในอวกาศ (Agreement on the Rescue of Astronauts, the Return of Astronauts and the Return of Objects Launched into Outer Space) โดยที่ประเทศไทยยังมิได้ตรากฎหมายอนุวัติการความตกลงระหว่างประเทศทั้งสองแต่ประการใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อที่ 6 ของอนุสัญญาภายอวกาศ ค.ศ. 1967 ที่บัญญัติให้รัฐจะต้องอนุญาตและกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องในกิจการอวกาศที่ดำเนินการโดยเอกชน แต่ ณ ปัจจุบันนี้ ประเทศไทยยังมิได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการอนุญาตและกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องในกิจการอวกาศ การที่ประเทศไทยยังมิได้มีกฎหมายว่าด้วยการการอนุญาตและกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องในกิจการอวกาศ ทำให้นโยบายที่จะให้ประเทศไทยมีการพัฒนากิจการอวกาศในด้านต่างๆเป็นไปได้ยากยิ่งเนื่องจากขาดความชัดเจนทางกรอบของกฎหมายมารองรับในกิจการอวกาศด้านต่างๆ เช่น การเปิดเสรีเกี่ยวกับดาวเทียมสื่อสาร การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมาลงทุนเกี่ยวกับดาวเทียม remote sensing เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว ประเทศไทยได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดาวเทียมสื่อสารมานานแล้วและกำลังเข้าสู่ยุคระบบใบอนุญาต รวมถึงอนาคตหากว่าประเทศไทยจะมีนโยบายเปิดเสรีด้านดาวเทียมสื่อสาร แต่ปัจจุบันนี้ ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับดาวเทียมสื่อสาร ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษากร่างกฎหมายแม่บทอวกาศและกิจการดาวเทียมของประเทศไทยเป็นการเฉพาะเพื่อรองรับการพัฒนากิจการอวกาศและการอนุญาตและควบคุมกำกับกิจการดาวเทียมของประเทศไทยในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อยกร่างกฎหมายแม่บทอวกาศและกิจการดาวเทียมสื่อสารของประเทศไทย พร้อมบันทึกวิเคราะห์สรุป รวมทั้งการจัดทำคำอธิบายสำหรับหลักการและเหตุผลประกอบบทบัญญัติต่างๆของกฎหมาย

1.3 ขอบเขตการดำเนินงานและศึกษา

- (1) จัดทำกรอบแนวคิดและวิธีการดำเนินการศึกษาเพื่อยกร่างกฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอวกาศและกิจการดาวเทียมของประเทศไทย
- (2) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข้อผูกพันที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตาม

สนธิสัญญา อนุสัญญา ความตกลงระหว่างประเทศ ตลอดจนพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ อวกาศและกิจการดาวเทียม รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลในด้านกิจการอวกาศและ กิจการดาวเทียมของชาติอื่น อย่างน้อย 5 ประเทศ ที่มีนโยบายเปิดน่านฟ้าเสรีและอยู่ในระหว่างการ ดำเนินการ

(3) ศึกษา วิเคราะห์ และตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย

อย่างน้อยในเรื่องสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม อุตสาหกรรมโทรคมนาคมและความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี เพื่อการกำกับดูแลและส่งเสริมอุตสาหกรรมโทรคมนาคมให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อประเทศ โดยใช้แนวทางการตรวจสอบดังนี้

- 3.1 วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการร่างกฎหมายว่าด้วยอวกาศและกฎหมายว่าด้วยกิจการ ดาวเทียมของประเทศไทย
- 3.2 ยกร่างกฎหมายว่าด้วยอวกาศและกฎหมายว่าด้วยกิจการดาวเทียมของประเทศไทย
- 3.3 ความจำเป็นในการตรากฎหมาย
- 3.4 ความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น
- 3.5 ภาระต่อบุคคลและความคุ้มค่า
- 3.6 ความพร้อมของประเทศไทยในการบังคับใช้กฎหมาย
- 3.7 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการกับหน่วยงานอื่นที่ปฏิบัติภารกิจซ้ำซ้อนหรือใกล้เคียงกัน

(4) ยกร่างกฎหมายแม่บทสำหรับกิจกรรมต่างๆในอวกาศ ซึ่งประกอบด้วยเรื่องหน่วยงานผู้ใช้อำนาจหน้าที่ ตามกฎหมายรวมทั้งอำนาจหน้าที่ ระบบความรับผิดชอบ ระบบการจดทะเบียนวัตถุอวกาศและการให้ ความช่วยเหลือและส่งกลับมนุษย์อวกาศและวัตถุอวกาศที่ตกลงมาในประเทศเพื่อให้การดำเนินการ ภายในประเทศตามข้อผูกพันที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญา อนุสัญญา ความตกลงระหว่าง ประเทศ ตลอดจนพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอวกาศและกิจการดาวเทียมเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ

(5) ยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับกิจการดาวเทียมของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยเรื่องโครงสร้างการบริหาร หน่วยงานที่รับผิดชอบต่างๆ เช่น หน่วยงานกำหนดนโยบายด้านอวกาศและดาวเทียม หน่วยงานที่ดำเนินการ ตามกระบวนการวิธีและประสานงานคลื่นความถี่ตามข้อบังคับวิทยุระหว่างประเทศ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ เช่น การอนุญาตให้ใช้ข่ายงานดาวเทียมในชื่อของประเทศไทย การอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียม การประสาน คลื่นความถี่ทั้งในและระหว่างประเทศตลอดจนการกำกับดูแลกิจการดาวเทียม

(6) จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปในการเสนอให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดทำคำอธิบายสำหรับหลักการและ เหตุผลประกอบบทบัญญัติต่างๆ

(7) จัดให้มีการประชุมทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 2 ครั้ง คือการประชุมกลุ่มย่อย (focus group) และ การประชุมรับฟังความคิดเห็นและทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสีย

(8) จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ โดยนำผลการจัดประชุมมาประกอบรายงานการศึกษา

บทที่ 2

กรอบแนวคิดเพื่อยกร่างกฎหมายอวกาศและกิจกรรมดาวเทียมของประเทศไทย

2.1 ข้อพิจารณาเบื้องต้น

ประเทศไทยได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีจากดาวเทียมหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นดาวเทียมนสื่อสาร (Satellite communications) ดาวเทียมเพื่อการสำรวจข้อมูลระยะไกล (Remote sensing) ดาวเทียมระบุพิกัดตำแหน่งบนพื้นโลก (Global Positioning System: GPS) ระบบดาวเทียมนำร่อง (Global Navigation Satellite System: GNSS) เป็นต้น การใช้ประโยชน์จากดาวเทียมประเภทต่างๆ ในอวกาศนี้ ถือว่าเป็นกิจกรรมอวกาศแห่งชาติตามความหมายของอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 ข้อบทที่ 6 ซึ่งกำหนดให้รัฐจะต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ ความรับผิดชอบที่ว่านี้นำไปสู่การบังคับให้รัฐมีหน้าที่ต้องอนุญาตและควบคุมกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องของกิจการอวกาศที่ดำเนินการโดยเอกชน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าที่ผ่านมาประเทศไทยจะได้ส่งดาวเทียมหลายดวงขึ้นไปโคจรในอวกาศและยังมีโครงการที่จะส่งดาวเทียมขึ้นไปโคจรในอวกาศอีกในอนาคต แต่ ณ ขณะนี้ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับกฎหมายอวกาศและกิจกรรมดาวเทียมทั้งๆที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญากฎหมายอวกาศ ค.ศ. 1967 และอนุสัญญาว่าด้วยการช่วยเหลือนักบินอวกาศและการส่งคืนวัตถุอวกาศมานานหลายปีแล้ว

นอกจากนี้ หากประเทศไทยมีนโยบายและยุทธศาสตร์ที่จะพัฒนากิจการอวกาศและดาวเทียมให้เจริญรุดหน้าแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีนโยบายส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากดาวเทียมในเชิงพาณิชย์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นดาวเทียมนสื่อสารหรือดาวเทียมเพื่อการสำรวจข้อมูลระยะไกลก็ตาม ความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมีกฎหมายแม่บทอวกาศและดาวเทียมเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในอนาคต เนื่องจากข้อบทที่ 6 ของอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 บังคับว่า การดำเนินการกิจการอวกาศโดยเอกชนจะต้องได้รับการอนุญาตและกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องโดยรัฐภาคี และข้อบทที่ 7 กำหนดให้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบในทางระหว่างประเทศสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะกิจการอวกาศนั้นจะดำเนินการโดยองค์กรของรัฐหรือเอกชนก็ตาม ฉะนั้น หากประเทศไทยมีนโยบายที่จะส่งเสริมพัฒนากิจการอวกาศในด้านต่างๆ การตรากฎหมายแม่บทอวกาศจะเป็นประโยชน์ในการวางกรอบทางกฎหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการอนุญาตและการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องกิจการอวกาศของภาคเอกชน เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นอันจะมีผลทำให้รัฐบาลไทยเป็นผู้รับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ

ปัจจุบันนี้ หลายประเทศทั้งที่เป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีอวกาศ (Space faring nations) และประเทศที่นโยบายที่จะส่งเสริมกิจการอวกาศให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นต่างให้ความสำคัญกับการตรากฎหมายแม่บทอวกาศ

อีกทั้งองค์การสหประชาชาติก็ได้มีข้อมติเกี่ยวกับแนวทางในการจัดทำกฎหมายแม่บทอวกาศอีกด้วย ปัจจุบันมีประมาณ 20 ประเทศที่ได้ตรากฎหมายแม่บทอวกาศแล้ว สำหรับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนก็เริ่มให้ความสำคัญกับกฎหมายแม่บทอวกาศแล้ว เช่น ประธานาธิบดีของอินโดนีเซียได้ลงนาม Indonesia Space Act เมื่อค.ศ. 2013 ส่วนประเทศมาเลเซียก็อยู่ในระหว่างการจัดทำกฎหมายแม่บทอวกาศและคาดว่าจะสำเร็จในไม่ช้านี้ ฉะนั้น หากประเทศไทยมีนโยบายและยุทธศาสตร์ที่จะพัฒนากิจการอวกาศให้ทัดเทียมกับประเทศเพื่อนบ้านแล้ว การมีกรอบทางกฎหมายจะมีส่วนช่วยในการผลักดันการพัฒนากิจการอวกาศของประเทศไทยให้เกิดชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 กิจการอวกาศและดาวเทียมของประเทศไทยกับอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอวกาศ

อนุสัญญากฎหมายอวกาศไม่ได้ให้คำนิยามความหมายของคำว่า “กิจกรรมแห่งชาติในอวกาศ” (national activities in outer space) อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปว่ากิจกรรมแห่งชาติในอวกาศมีความหมายกว้าง กิจกรรมใดๆในอวกาศล้วนตกอยู่ภายใต้ข้อบทที่ 6 ซึ่งเกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศของรัฐและการอนุญาตและกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องของกิจการอวกาศที่ดำเนินการโดยเอกชน ฉะนั้น คำว่า “กิจกรรมแห่งชาติในอวกาศ” จึงครอบคลุมถึง การส่งวัตถุอวกาศขึ้นสู่อวกาศ การควบคุมดาวเทียม การใช้ประโยชน์จากดาวเทียม การสำรวจอวกาศ¹ การโคจรของวัตถุอวกาศอย่างดาวเทียม หรือสถานีอวกาศ เป็นต้น ฉะนั้น การส่งดาวเทียมขึ้นสู่อวกาศและใช้ประโยชน์จากดาวเทียมประเภทต่างๆของประเทศไทยจึงอยู่ในความหมายของคำว่า “กิจกรรมแห่งชาติในอวกาศ” ตามความหมายของข้อบทที่ 6 ของอนุสัญญากฎหมายอวกาศแล้ว ยิ่งกว่านั้น กิจกรรมแห่งชาติในอวกาศของประเทศไทยยัง เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาต่างๆ (ทั้งที่ประเทศไทยเป็นภาคีและยังมิได้เป็นภาคี แต่ในอนาคตประเทศไทยอาจให้สัตยาบันได้) ที่เกี่ยวกับกฎหมายอวกาศหลายด้าน โดยจะขอแยกการพิจารณา ดังนี้

1) อนุสัญญากฎหมายอวกาศ ค.ศ. 1967

ภายใต้อนุสัญญากฎหมายอวกาศ กิจกรรมอวกาศ เช่น การส่งดาวเทียมขึ้นสู่อวกาศ หากเป็นการดำเนินการของเอกชนแล้ว จะต้องได้รับอนุญาตและกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องโดยรัฐ และในกรณีที่เกิดความเสียหายระหว่างประเทศขึ้นแล้ว รัฐเท่านั้นที่เป็นผู้รับผิดชอบ แม้ว่าเอกชนจะเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนต่าง ๆ ของดาวเทียม หรือมีส่วนร่วมการในส่งดาวเทียมขึ้นสู่อวกาศก็ตาม ที่ผ่านมามีในอดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยส่งดาวเทียมไทยคมขึ้นสู่วงโคจรอวกาศหลายดวงแล้ว โดยบริษัท ชินวัตรแซทเทลไลท์ จำกัด เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการดาวเทียมสื่อสารแห่งชาติ ซึ่งในขณะนั้น ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายแม่บทอวกาศที่วาง

¹ Hobe, Schmidt, Tedd and Schrog(ed.), Cologne Commentary on Space Law: Volume 1 Outer Space Treaty, (Germany:Carl Heymanns Verlag,2009), p. 109

หลักเกณฑ์ในการควบคุมอนุญาตและกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง การดำเนินโครงการดังกล่าวเป็นไปตามสัญญาสัมปทาน

ประเด็นที่ควรพิจารณาคือ หากสัญญาสัมปทานดำเนินกิจการดาวเทียมสื่อสารภายในประเทศ (สัญญาสัมปทานดาวเทียมไทยคม) ได้สิ้นสุดลง ในพ.ศ. 2564 และหันมาใช้ระบบใบอนุญาตแล้ว ประเทศไทยมีกฎหมายรองรับการขอใบอนุญาตและกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องของการประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารของเอกชนรวมถึงดาวเทียมประเภทอื่นๆในอนาคตมากนักน้อยเพียงใด การมีกฎหมายแม่บทอวกาศจะช่วยลดปัญหาเรื่องนี้ได้ เนื่องจากกฎหมายแม่บทอวกาศจะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเงื่อนไขของการได้รับใบอนุญาตซึ่งจะมีทั้งข้อกำหนดที่เกี่ยวกับคุณสมบัติ ความพร้อมทางการเงินและทางเทคนิครวมทั้งการกำหนดให้ผู้ขอใบอนุญาตจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านความมั่นคง พันธกรณีระหว่างประเทศ แผนบรรเทาหายนะอวกาศ เป็นต้น

2) อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบ ค.ศ. 1972

ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบ รัฐที่ปล่อยวัตถุอวกาศ (launching state) จะเป็นผู้ที่รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งความหมายของคำว่า “launching state” ตามอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบนั้นมีความหมายกว้าง คือ รัฐที่อนุญาตให้ใช้ดินแดนในการปล่อยวัตถุอวกาศ รัฐที่จัดหาวัตถุอวกาศ รัฐที่อำนวยความสะดวกในการปล่อยวัตถุอวกาศ ฉะนั้น ประเทศไทยอาจอยู่ในข่ายที่จะอยู่ในฐานะเป็น launching state ได้

อนึ่ง แม้ว่าประเทศไทยจะยังมีได้ให้สัตยาบันอนุสัญญานี้ก็ตาม แต่ก็มีรัฐภาคีประมาณ 90 ประเทศ การเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบจะช่วยเสริมความเชื่อมั่นให้กับประชาคมระหว่างประเทศว่า เมื่อเกิดความเสียหายจากการดำเนินกิจกรรมอวกาศแล้ว รัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ การพิจารณาการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสามารถพิจารณาได้สองแง่มุม คือในแง่มุมที่ประเทศไทยอาจต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ เนื่องจากการส่งดาวเทียมของประเทศไทยได้เกิดความเสียหายไม่ว่าจะเกิดบนพื้นผิวโลกหรือระหว่างโคจรในอวกาศ หรือตกสู่บนพื้นผิวโลก และอีกแง่มุมหนึ่งคือ กรณีที่ประเทศไทยเป็นผู้เสียหายจากชิ้นส่วนของวัตถุอวกาศ การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญานี้ก็จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถใช้กลไกของอนุสัญญานี้เรียกร้องให้ launching state รับผิดชอบในทางระหว่างประเทศได้

ฉะนั้น หากรัฐบาลไทยมีนโยบายและยุทธศาสตร์ที่จะส่งเสริมพัฒนากิจการอวกาศของประเทศไทยแล้ว การเตรียมการให้สัตยาบันอนุสัญญานี้จึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจมองข้ามได้และการตรากฎหมายแม่บทอวกาศยังสามารถช่วยเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศตามอนุสัญญานี้ได้ด้วย หากว่าประเทศไทยจะให้สัตยาบันอนุสัญญาดังกล่าวในอนาคต

3) อนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1975

ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ รัฐภาคีมีหน้าที่จะต้องจดทะเบียนวัตถุอวกาศเมื่อรัฐได้ส่งวัตถุอวกาศขึ้นสู่วงโคจรของโลกหรือเหนือวงโคจรของโลก และรัฐภาคีจะต้องแจ้งถึงการจดทะเบียนด้วย

4) อนุสัญญาว่าด้วยการช่วยเหลือนักบินอวกาศและการคืนวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1967

ภายใต้อนุสัญญานี้ รัฐภาคีมีพันธกรณีที่จะต้องช่วยเหลือนักบินอวกาศที่ประสบภัยและการส่งคืนวัตถุอวกาศให้แก่รัฐที่จดทะเบียนวัตถุอวกาศนั้น ประเทศไทยเป็นภาคีอนุสัญญานี้ด้วย แต่ยังไม่มีความหมายรองรับพันธกรณีที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้แต่อย่างใด หากพิจารณาในแง่ผู้ประกอบการกิจการอวกาศที่เป็นเอกชน การได้คืนวัตถุอวกาศจะเป็นประโยชน์อยู่สองกรณีคือ เป็นประโยชน์สำหรับการพิจารณาเรื่องประกันภัยและเป็นประโยชน์ในการค้นคว้าหาสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุ² ฉะนั้น การตรากฎหมายแม่บทอวกาศซึ่งมีบทบัญญัติเรื่องการจดทะเบียนและการส่งคืนวัตถุอวกาศนั้นจะช่วยให้ประเทศไทยมีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นกิจจะลักษณะ

ในส่วนที่เกี่ยวกับดาวเทียมสื่อสารนี้ จะได้พิจารณาเพิ่มเติมตามกรอบความตกลงระหว่างประเทศที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) ธรรมนูญและอนุสัญญาแห่งสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU Constitution and Convention)

ธรรมนูญและอนุสัญญานี้เป็นเอกสารตั้งต้นของการจัดตั้งสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศที่รัฐภาคีอันได้แก่ประเทศต่างเกือบทั่วโลกได้ให้สัตยาบันเอาไว้ เพื่อรับรองสิทธิอธิปไตยของรัฐภาคี และเพื่อความร่วมมือกันส่งเสริมและพัฒนากิจการโทรคมนาคม ซึ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับดาวเทียมสื่อสารนั้น รัฐสมาชิกต้องคำนึงว่า คลื่นความถี่วิทยุและวงโคจรดาวเทียมใดๆ (any associated orbits) รวมถึงวงโคจรดาวเทียมค้างฟ้า เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัด จึงต้องใช้อย่างสมเหตุสมผล มีประสิทธิภาพ และคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ”

2) ข้อบังคับวิทยุแห่งสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU Radio Regulations)

ข้อบังคับวิทยุนี้เป็นตราสารความตกลงที่เพิ่มเติมจากธรรมนูญและอนุสัญญาข้างต้น โดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกให้มีการเข้าถึงการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่วิทยุและวงโคจรดาวเทียมอย่างสมเหตุสมผล การประกันให้มีความคุ้มครองจากการรบกวนคลื่นความถี่ซึ่งจัดไว้เพื่อความปลอดภัยและสำหรับกรณีการประสบภัยพิบัติ รวมทั้งเพื่อช่วยเหลือในการป้องกันและแก้ไขกรณีการรบกวน

²Frans von der Dunk, The International Law of Outer Space and Consequences at the National Level for India: Towards an Indian National Space Law, Indian Yearbook of International Law and Policy, 2009, p.

คลื่นที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในปฏิบัติการอย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพของการให้บริการวิทยุคมนาคม และการจัดหาและวางข้อกำหนดสำหรับการปรับใช้เทคโนโลยีใหม่ในด้านวิทยุคมนาคม

2.3 การเพิ่มขึ้นของบทบาทบริษัทเอกชนในกิจการอวกาศและดาวเทียมสื่อสาร

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการเตรียมการจัดทำกฎหมายแม่บทอวกาศคือ ปัจจุบันกิจการอวกาศถูกทำให้เป็นเชิงการค้าพาณิชย์มากขึ้นเรื่อยๆ ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในขั้นตอนของการผลิตชิ้นส่วนต่างๆของดาวเทียม การให้บริการยิงจรวดเพื่อปล่อยดาวเทียมประเภทต่างๆขึ้นสู่วงโคจรในอวกาศ การให้บริการด้าน remote sensing การร่วมลงทุนกับภาครัฐ (Public/Private Partnership: PPP) ในการผลิตดาวเทียม GNSS³ รวมถึงการให้บริการทัวร์อวกาศ (Space tourism) แต่อนุสัญญากฎหมายอวกาศกลับใช้เฉพาะแต่รัฐเท่านั้น มีเพียงข้อบทที่ 6 ของอนุสัญญากฎหมายอวกาศ ค.ศ.1967 เท่านั้นที่กำหนดพันธกรณีให้รัฐภาคีจะต้องอนุญาตและควบคุมกำกับอย่างต่อเนื่องกิจการอวกาศที่ดำเนินการโดยเอกชน แต่ข้อบทดังกล่าวก็มิได้กำหนดรายละเอียดว่าการอนุญาตและควบคุมกำกับอย่างต่อเนื่องนั้นทำอย่างไร ปล่อยให้เป็นดุลพินิจที่รัฐภาคีจะกำหนดรายละเอียดไว้ในกฎหมายภายในของตน ฉะนั้น หากประเทศไทยมีนโยบายที่จะเปิดน่านฟ้าเสรี หรือต้องการส่งเสริมกิจการอวกาศในเชิงพาณิชย์มากขึ้น การเตรียมการร่างกฎหมายแม่บทอวกาศจะเป็นกรอบทางกฎหมายที่จะช่วยให้ภาคเอกชนมีความมั่นใจในการลงทุนกิจการอวกาศได้เป็นอย่างดีและยังเป็นกรอบทางกฎหมายให้ภาคเอกชนปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาและตราสารระหว่างประเทศอีกด้วย

นอกจากนี้ที่ผ่านยังมีปัญหาความทับซ้อนในการกำหนดนโยบายในกิจการสื่อสารโทรคมนาคมด้านกิจการดาวเทียมระหว่างหน่วยงานกำหนดนโยบาย (กระทรวงกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมMinistry of Digital Economy and Society) และหน่วยงานอิสระ (กสทช.) และการกำกับดูแลที่ไม่รองรับกับเทคโนโลยีหลอมรวมสื่อประกอบกับการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาเทคโนโลยีของชาติ ทำให้เกิดความสับสนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการระหว่างความเป็นอิสระในการกำกับดูแลกับความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยเหตุที่ความเป็นอิสระของหน่วยงานกำกับดูแลนั้นไม่ได้หมายถึงความเป็นอิสระอย่างเต็มที่โดยไม่มีเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น การเพิ่มความเป็นอิสระให้กับหน่วยงานกำกับดูแลมากเกินไปนำไปสู่ข้อวิตกกังวลว่าจะเกิดความสับสนในเรื่องการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) ได้ในบางประเทศ ในประเด็นนี้มีบทเรียนสำคัญของความเป็นอิสระมาก

³Frans von der Dunk, Fundamental Provisions for National Space Laws, published in Meeting international responsibilities and addressing domestic needs,Viena,2006, p. 92

เกินไปของหน่วยงานกำกับดูแลในแคนาดา หรือที่เรียกว่า “Governments in Miniature” กล่าวคือ หน่วยงานกำกับดูแลที่มีอิสระมากจนกลายเป็นรัฐบาลขนาดย่อมๆที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในตัวเองโดยไม่ต้องฟังเสียงของรัฐบาลกลางหรือภาคส่วนต่างๆ จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนด้านกำกับดูแลในกิจการอวกาศและกิจการสื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อมีการกำกับดูแล “ดาวเทียม” ในฐานะที่เป็น “วัตถุอวกาศ” ของประเทศไทย ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีการกำกับดูแลการใช้คลื่นความถี่ของดาวเทียมนั้นในฐานะที่เป็นกิจการสื่อสารประเภทหนึ่งของประเทศไทยด้วย

2.4 แนวทางการร่างกฎหมายแม่บทอวกาศและกิจการดาวเทียม

การยกร่างกฎหมายแม่บทและกิจการดาวเทียมนี้ ได้อาศัยสามแนวทาง ดังนี้

แนวทางแรก การยกร่างได้คำนึงถึงหลักการสำคัญของอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับอวกาศ 4 ฉบับได้แก่ 1. สนธิสัญญาหลักการควบคุมการดำเนินกิจกรรมของรัฐในการสำรวจและใช้อวกาศรวมถึงดวงจันทร์และเทหวัตถุบนท้องฟ้า (Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space Including the Moon and other Celestial Bodies) 2. ข้อตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ 3. อนุสัญญาความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายเนื่องจากวัตถุอวกาศ ในปี ค.ศ. 1972 4. อนุสัญญาจดทะเบียนวัตถุที่ส่งเข้าสู่อวกาศ ในปี ค.ศ. 1975 รวมทั้งธรรมนูญและอนุสัญญาแห่งสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU Constitution and Convention) และข้อบังคับวิทยุแห่งสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU Radio Regulations) ด้วย

แนวทางที่สอง ผู้ร่างคำนึงถึงตราสารระหว่างประเทศอีกสองฉบับเป็นแนวทางในการยกร่าง คือ *the Sofia Guidelines for A Model Law on National Space Legislation of the International Law Association* และ *UN Recommendations on national legislation relevant to the peaceful exploration and use of outer space ของ คณะกรรมการว่าด้วยการใช้อวกาศในทางสันติ (United Nations Committee on the Peaceful Uses of Outer Space: UNCOPUOS)* โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการสำคัญที่เป็น building blocks อย่างเรื่องการอนุญาตและการควบคุมกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง ความรับผิดชอบ การทำประกันภัย การบรรเทาขยะอวกาศ เป็นต้น

แนวทางที่สาม นอกจากตราสารระหว่างประเทศสองฉบับดังกล่าวแล้ว ผู้ยกร่างยังได้ศึกษากฎหมายเปรียบเทียบ (Comparative study) กับกฎหมายแม่บทกฎหมายอวกาศและดาวเทียมของประเทศต่างๆว่า ร่างพระราชบัญญัตินี้ควรมีสาระสำคัญเรื่องใดบ้าง โดยการศึกษากฎหมายของต่างประเทศนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้ง

กฎหมายของกลุ่มประเทศในยุโรป สหรัฐอเมริกา รัสเซีย กลุ่มประเทศในเอเชีย (เช่น ประเทศเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น
ฮ่องกง) และแอฟริกาใต้

บทที่ 3

แผนงานดำเนินการศึกษา

วิธีการดำเนินการทำวิจัยนั้นแบ่งเป็นขั้นตอนพอสังเขปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนของการจัดทำกรอบแนวคิดและวิธีการดำเนินการศึกษาเพื่อยกร่างกฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาติและกิจกรรมดาวเทียมของประเทศไทย ในขั้นตอนนี้จะอธิบายเหตุผลความจำเป็นว่าทำไมประเทศไทยจะต้องมีกฎหมายดังกล่าว เนื้อหาสาระที่กฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาติและกิจกรรมดาวเทียมควรมีประเด็นใดบ้าง เป็นต้น ส่วนวิธีการดำเนินการนั้นจะเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) เป็นหลัก โดยจะศึกษาอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอวกาศพื้นฐาน รวมทั้งตราสารระหว่างประเทศอื่นๆประกอบด้วย เช่น *Space Debris Mitigation Guidelines of the United Nations Committee on the Peaceful Uses of Outer Space* นอกจากศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องแล้ว คณะผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาติและกฎหมายดาวเทียมสื่อสารอีกด้วย

2. ในส่วนของการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลผู้ก่อกวนระหว่างประเทศที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามนั้น คณะผู้วิจัยจะศึกษาอนุสัญญาต่างๆที่เกี่ยวกับกฎหมายอวกาศได้แก่ *Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space Including the Moon and other Celestial Bodies, Agreement on the Rescue of Astronauts, the Return of Astronauts and the Return of Objects Launched into Outer Space, Convention on Registration of Objects Launched into Outer Space, และ Convention on International Liability for Damage Caused by Space Objects* นอกจากอนุสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าว คณะผู้วิจัยยังได้ศึกษาตราสารระหว่างประเทศอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับกิจการอวกาศด้วย เช่น *Space Debris Mitigation Guidelines of the United Nations Committee on the Peaceful Uses of Outer Space, Convention relating to the Distribution of Programme-Carrying Signals Transmitted by Satellite 1974* ส่วนกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการอวกาศและกิจกรรมดาวเทียม คณะผู้วิจัยจะศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา⁴ ออสเตรเลีย⁵ เบลเยียม⁶ อังกฤษ⁷ ยูเครน⁸ โดยคณะผู้วิจัยจะศึกษาทั้งจากข้อมูลปฐมภูมิคือจากตัวบทกฎหมายต่างๆของต่างประเทศรวมทั้งศึกษาข้อมูลระดับทุติยภูมิคือบทความและตำราจากต่างประเทศด้วย

⁴ United States Code, United States Code, Title 51 - National and Commercial Space Programs

⁵ Space Activities Act 1998 และ Space Activities Regulations 2001

3. เมื่อศึกษาทั้งจากตัวบทกฎหมายของประเทศต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นประกอบกับจากเอกสารวิชาการต่างๆที่อยู่ในรูปของบทความและตำราแล้ว คณะผู้วิจัยจะยกร่างกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศแห่งชาติและกฎหมายกิจการดาวเทียมของประเทศไทย⁶ รวมถึงการทำคำอธิบายสำหรับหลักการและเหตุผลประกอบบทบัญญัติต่างๆของกฎหมาย เมื่อยกร่างเสร็จเรียบร้อยแล้วคณะผู้วิจัยจะจัดรับฟังการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสีย (Stakeholder) หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยจะได้ประมวลข้อคิดเห็นดังกล่าวนำมาปรับปรุงร่างกฎหมายให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

⁶ Law on the Activities of Launching, Flight Operations or Guidance of Space Objects

⁷ The Outer Space Act 1986

⁸ Law of Ukraine of 15 November 1996: Ordinance of the Supreme Soviet of Ukraine on Space Activity: Section I: General Provisions, Law of Ukraine of 15 November 1996: Ordinance of the Supreme Soviet of Ukraine on Space Activity: Section III: General Requirements Imposed on Space Facilities

⁹ ตามที่ระบุไว้ใน TOR ข้อที่ 4.4 และ 4.5

| | | | | | | | | | |
|---|--|--|--|--|--|--|--|--|--|
| คำอธิบายสำหรับหลักการและเหตุผลประกอบบทบัญญัติต่างๆและจัดประชุมรับฟัง ความคิดเห็นและทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสีย 8. สรุปผลการประชุมทั้ง 2 ครั้งและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ | | | | | | | | | |
|---|--|--|--|--|--|--|--|--|--|

บทที่ 4

เหตุผลความจำเป็นในการตรากฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาติ

4.1 ความเป็นมา

งานวิจัยนี้ประสงค์ให้คณะผู้วิจัยยกร่างกฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาติ (National Space Law) อย่างที่หลายประเทศได้มีการพัฒนากฎหมายดังกล่าวซึ่งเป็นกฎหมายที่วางหลักการพื้นฐานต่างๆไว้อย่างครอบคลุมสำหรับกิจกรรมอวกาศ (Space activities) ตั้งแต่เรื่องการออกใบอนุญาต การจดทะเบียนวัตถุอวกาศ การกำหนดความรับผิดชอบและสิทธิไร้เบียดเบียน การทำประกันภัยแก่บุคคลที่สาม ระบบความปลอดภัย การโอนกิจการให้แก่บุคคลที่สาม เป็นต้น โดยหลักทั่วไปกฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาตินี้จะใช้กับกิจกรรมอวกาศทุกประเภท โดยไม่ขึ้นอยู่กับประเภทของวัตถุอวกาศ รวมถึงดาวเทียมไม่ว่าจะเป็นดาวเทียมแบบใด

ในเบื้องต้นคณะผู้วิจัยสามารถสรุปเหตุผลความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องตรากฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาติได้สามประการ ประการแรกคือ เหตุผลทางกฎหมาย กล่าวคือ ประเทศไทยได้เป็นภาคีสันติสัญญาว่าด้วยหลักการเกี่ยวกับกิจกรรมของรัฐในการสำรวจและใช้ประโยชน์จากอวกาศรวมทั้งดวงจันทร์และเทห์ฟากฟ้าอื่น ค.ศ. 1967 ข้อตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ. 1968 แต่จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายอนุวัติการสนธิสัญญาทั้งสองแต่ประการใด นอกจากนี้แล้ว ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมในการจัดทำกฎหมายภายในเพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายเนื่องจากวัตถุอวกาศ ในปี ค.ศ. 1972 และอนุสัญญาจดทะเบียนวัตถุที่ส่งเข้าสู่อวกาศ ในปี ค.ศ. 1975 ในอนาคตด้วย

ประการที่สองคือเหตุผลทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมอวกาศโดยภาคเอกชนขยายตัวมากขึ้น เช่น การใช้ดาวเทียมสื่อสาร และกิจกรรมอวกาศอื่นๆรวมถึง Space tourism ซึ่งประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมด้านกฎหมายแม่บทอวกาศเพื่อสร้างความมั่นใจให้นักลงทุนว่าประเทศไทยมีมาตรการกฎหมายครอบคลุมเพียงพอที่จะรองรับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านกฎหมายอวกาศและเพื่อให้รัฐสามารถอนุญาตและกำกับดูแลความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประการที่สาม คือ เหตุผลทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประเทศไทยมีส่วนร่วมในกิจการอวกาศมานานแล้วทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากลอยู่หลายองค์การ ในระดับภูมิภาค ประเทศไทยได้เข้าร่วมประชุม Asia Pacific Space Cooperation Organization และ Asia Pacific Regional Space Agency Forum และ International Astronautical Federation, Committee on Space Research และ Group on Earth Observations การมีกฎหมายแม่บทอวกาศจะมีส่วนช่วยให้การกำหนดนโยบายและแผนงานด้านกิจการอวกาศของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ร่างกฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาตินี้มีความสำคัญในฐานะที่เป็นกฎหมายอนุวัติการอนุสัญญาที่เกี่ยวกับกฎหมายอวกาศที่ประเทศไทยเป็นภาคี 2 ฉบับคือ สนธิสัญญาว่าด้วยหลักการเกี่ยวกับกิจกรรมของรัฐในการสำรวจและใช้ประโยชน์จากอวกาศ รวมทั้งดวงจันทร์และเทห์ฟากฟ้าอื่น ค.ศ. 1967 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อบทที่ 6 ของอนุสัญญาดังกล่าวบัญญัติให้รัฐภาคีมีหน้าที่อนุญาตและควบคุมกำกับอย่างต่อเนืองสำหรับกิจกรรมอวกาศ ฉะนั้น การตรากฎหมายอนุวัติการหลักการข้อนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง สนธิสัญญาที่เกี่ยวกับกฎหมายอวกาศอีกฉบับหนึ่งที่ประเทศไทยเป็นภาคีคือ ข้อตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ. 1968 นอกจากนี้แล้ว ยังมีประเด็นความรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศสำหรับกรณีที่เกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรมอวกาศและการจดทะเบียนวัตถุอวกาศที่ส่งขึ้นไปโคจรในอวกาศด้วย เพื่อการเตรียมการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาอีกสองฉบับคือ อนุสัญญาความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายเนื่องจากวัตถุอวกาศ ในปี ค.ศ. 1972 และ อนุสัญญาจดทะเบียนวัตถุที่ส่งเข้าสู่อวกาศ ในปี ค.ศ. 1975 อีกด้วย

นอกจากนี้ยังรวมถึงข้อเสนอการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับดาวเทียมสื่อสาร (communications satellite) เป็นการเฉพาะ เนื่องจากประเทศไทยได้เปลี่ยนผ่านจากระบบการกำกับดูแลโดยอาศัยการให้สัมปทานไปสู่ระบบการกำกับดูแลด้วยการออกใบอนุญาต แต่ยังไม่มีความชัดเจนนักในกิจการสื่อสารดาวเทียม และยังไม่มียกกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับดาวเทียมโดยตรง คงมีเพียงแต่กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดสรรคลื่นความถี่และองค์กรที่ทำหน้าที่ดังกล่าวเท่านั้น โดย พ.ร.บ. องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2553 บัญญัติให้ กสทช.มีอำนาจหน้าที่อนุญาตและกำกับดูแลการใช้คลื่นความถี่ในการประกอบกิจการโทรคมนาคม ซึ่ง “กิจการโทรคมนาคม” รวมถึง “กิจการซึ่งให้บริการดาวเทียม

สื่อสาร” ด้วย และมีอำนาจในการออกระเบียบหรือประกาศหรือคำสั่งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของ กสทช. กสทช.จึงมีอำนาจในการออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับดาวเทียมสื่อสารได้ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายสำหรับการสื่อสารผ่านดาวเทียมจึงจำเป็นต้องพิจารณาทั้งกฎเกณฑ์ใน ระดับระหว่างประเทศซึ่งก่อให้เกิดพันธกรณีที่ประเทศไทยในฐานะสมาชิกในสังคมต้องปฏิบัติตามให้ สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศด้วย

4.2 วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

- (1) เพื่อกำหนดกรอบแม่บทการกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศเพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนา กิจกรรมอวกาศของประเทศและประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนให้ดำเนินกิจกรรมด้านอวกาศ
- (2) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีด้านอวกาศ และการนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในภาครัฐและ ภาคเอกชน
- (3) เพื่อส่งเสริมเทคโนโลยีด้านอวกาศที่เพียงพอกับความต้องการ มีคุณภาพ มีความมั่นคง และมีระดับราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม
- (4) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการและตรวจสอบการดำเนินงานด้านอวกาศ เพื่อให้ มีความโปร่งใส
- (5) เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีด้านอวกาศอย่างคุ้มค่า

4.3 ความจำเป็น

ด้านสภาพแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ

กิจการอวกาศเป็นภารกิจที่รัฐต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงทางการทหาร และจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน เช่น การสื่อสารโทรคมนาคม การรับรู้ระยะไกลและภูมิ สารสนเทศ การพยากรณ์อากาศ การบรรเทาสาธารณภัย การกำหนดตำแหน่งบนโลก การเกษตรและ การสำรวจพื้นที่ แต่จากการศึกษาเชิงเศรษฐศาสตร์ พบว่า งานด้านอวกาศของไทยกระจุกกระจายอยู่ กับหน่วยงานของรัฐและเอกชนหลายแห่งโดยขาดการประสานงานระหว่างกันทำให้เกิดความซ้ำซ้อน ในการทำงานบางเรื่อง ไม่มีความประหยัดจากขนาด และทำให้เสียเปรียบในการทำความตกลงต่างๆ นอกจากนี้ การขาดนโยบายหรือแผนแม่บทในภาพรวมของประเทศทำให้แต่ละหน่วยงานทำงานเพื่อ

มุ่งตอบสนองเฉพาะวัตถุประสงค์ของหน่วยงานโดยตรงและทำให้ภารกิจสำคัญบางเรื่องซึ่งไม่ใช่ วัตถุประสงค์หลักของหน่วยงานใดเลยถูกละเลยไป เช่น การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ พื้นฐานด้านอวกาศ การขาดองค์กรกลางทำหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์กิจการอวกาศและแผนปฏิบัติงาน ในภาพรวมของประเทศทำให้งบประมาณถูกจัดสรรอย่างไม่ีทิศทาง กระจัดกระจาย ปราศจากพลังที่ก่อให้เกิดผลผลิตทางอ้อมที่เรียกว่า spill-over effect

กิจกรรมอวกาศนั้นมีอยู่หลากหลาย โดยครอบคลุมตั้งแต่ กิจการทางด้านการวิจัยและพัฒนา การประยุกต์ใช้ประโยชน์จากกิจการอวกาศ การส่งจรวด ดาวเทียมสื่อสาร ตลอดจนถึงการส่งมนุษย์ ขึ้นสู่อวกาศ ประโยชน์สาธารณะจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอยู่ภายใต้การแข่งขันสมบูรณ์ และสินค้าในระบบ เศรษฐกิจต้องเป็นสินค้าเอกชนโดยสมบูรณ์ (มีลักษณะ rivalry และ exclusivity) หากเงื่อนไขทั้งสอง ประการไม่เป็นจริง จะทำให้ประโยชน์สาธารณะเกิดขึ้นน้อยกว่าที่ควร ดังนั้น หน้าที่ของรัฐในอุดมคติ จะต้องสร้างสภาพตลาดให้มีการแข่งขัน สำหรับสินค้าเอกชน ในขณะที่เดียวกัน ก็ต้องมีหน้าที่ผลิต สินค้าสาธารณะในกรณีสินค้านั้นขาดลักษณะ rivalry และ exclusivity ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กิจกรรม อวกาศเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ของเอกชน และของภาครัฐ ในขณะที่เดียวกันรัฐก็มี บทบาทสำคัญอย่างมากในการผลิตสินค้าสาธารณะ ซึ่งจะทำให้ประโยชน์สาธารณะเกิดขึ้นอย่าง สมบูรณ์

ทั้งนี้หากวิเคราะห์จากมุมมองผู้บริโภคหรือผู้ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมอวกาศแล้วจะพบว่า

ประการที่หนึ่ง ภาระหน้าที่ทางด้านนโยบายและการกำกับดูแลกิจการอวกาศมีลักษณะเป็น “สินค้าสาธารณะ” อย่างชัดเจน กล่าวคือประโยชน์ที่ได้จากงานทางด้านนโยบายและการกำกับดูแล นั้นจะเข้าถึงประชาชน ผู้บริโภค และผู้ใช้ประโยชน์อย่างไม่แก่งแย่งกันและไม่สามารถกีดกันได้ ดังนั้น จึงควรมีกรอบกฎหมายและนโยบายที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถใช้ประโยชน์สูงสุด

ประการที่สอง สำหรับงานทางด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศ Space research and development นั้นโดยแนวคิดพื้นฐานแล้ว “เทคโนโลยี” มีลักษณะเป็น “สินค้ากึ่งสาธารณะ” เพราะเมื่อมีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีแล้วเทคโนโลยีนั้นมีลักษณะไม่แก่งแย่งในการบริโภค แต่สามารถกีดกันการใช้เทคโนโลยีได้โดยอยู่ในรูปของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา หากผู้ใดคิดค้นได้ สามารถกีดกันไม่ให้ผู้บริโภคที่ไม่จ่ายเงินซื้อมาใช้เทคโนโลยี หากจะให้การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี อวกาศเกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม ทั้งต่อผู้คิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยี และต่อผู้ใช้ เทคโนโลยี ก็ควรให้งานทางด้านนี้มีกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจนเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ประการที่สาม สำหรับการใช้ประโยชน์จาก Space applications นั้นมีความหลากหลายด้วยกัน โดยแต่ละด้านมี degree ของสินค้าสาธารณะที่ต่างกันออกไปดังนี้

- ด้านการสื่อสารโทรคมนาคม มีลักษณะของสินค้ากึ่งสาธารณะอยู่มาก การให้บริการโทรคมนาคมนั้นมีลักษณะที่มีการแก่งแย่งกันในการบริโภค และสามารถกีดกันได้โดยการให้เช่าสัญญาณ เป็นต้น

- ด้านภูมิสารสนเทศ นั้นมีลักษณะกึ่งสาธารณะด้วยเช่นกัน โดยเมื่อพิจารณาจากผู้ใช้ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ ระบบกำหนดพื้นโลกด้วยดาวเทียม ที่สามารถใช้อินโฟมัลโดยไม่แก่งแย่งการบริโภคของผู้ใช้ประโยชน์อื่น แต่สามารถกีดกันได้ โดยผู้ให้บริการสามารถกำหนดราคาการให้บริการได้

- ด้านการพยากรณ์อากาศและการบรรเทาสาธารณภัยมีลักษณะของสินค้าสาธารณะต่อประชาชนโดยตรง ดังนั้นงานทางด้านนี้จึงให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการเป็นการเฉพาะ อันได้แก่กรมอุตุนิยมวิทยาซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากกิจการอวกาศ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาจากมุมมองของกรมอุตุนิยมวิทยา การใช้ดาวเทียมมีลักษณะเป็นสินค้ากึ่งสาธารณะด้วยเช่นกัน

- ด้านความมั่นคงมีลักษณะของสินค้าสาธารณะต่อประชาชนโดยตรง ดังนั้นงานทางด้านนี้จึงให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการเป็นการเฉพาะ อันได้แก่กระทรวงกลาโหมซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากกิจการอวกาศ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาจากมุมมองของกระทรวงกลาโหม การใช้ดาวเทียมมีลักษณะเป็นสินค้ากึ่งสาธารณะด้วยเช่นกัน

- สำหรับการศึกษาก็ถือว่าเป็นสินค้ากึ่งสาธารณะ โดยการใช้ประโยชน์จากกิจการอวกาศจะช่วยให้การศึกษามีลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการใช้ประโยชน์จึงควรให้หน่วยงานของรัฐมาดำเนินการ ซึ่งในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบอยู่

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการใช้ประโยชน์จากกิจการอวกาศนั้นมีลักษณะเป็นสินค้ากึ่งสาธารณะเป็นส่วนใหญ่ โดยสินค้ากึ่งสาธารณะนี้สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนที่ได้ดำเนินการอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามปัจจุบันไม่มีกรอบกฎหมายและนโยบายที่ชัดเจน ทำให้กิจกรรมอวกาศไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเสรีตามสมควร ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความจำเป็นและประโยชน์สาธารณะทั้งหลายที่กล่าวมา

**ด้านอุตสาหกรรมโทรคมนาคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อการกำกับดูแลและ
ส่งเสริมอุตสาหกรรมโทรคมนาคม**

ประเทศไทยใช้ประโยชน์ผ่านดาวเทียมทางด้านการสื่อสารโทรคมนาคมโดยมีผู้ใช้ประโยชน์หลากหลายประกอบด้วยรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชน โดยให้บริการผ่านดาวเทียมในรูปแบบต่างๆ เช่น การบริการสื่อสารแบบเคลื่อนที่ผ่านดาวเทียม (Satellite Mobile Services) ทั้งบนบก บนน้ำ และอากาศ, การบริการรับและส่งสัญญาณถ่ายทอดโทรทัศน์ระหว่างประเทศผ่านดาวเทียมติดต่อทุกประเทศทั่วโลกในระบบ Analog และระบบ Digital, การบริการและดำเนินโครงการดาวเทียมสื่อสารภายในประเทศภายใต้สัมปทานจากกระทรวงคมนาคมเดิมเป็นระยะเวลา 30 ปี สิ้นสุดปี พ.ศ. 2564 เป็นต้น

นอกจากนี้ยังใช้ประโยชน์ในโครงการของรัฐบาลที่เป็นการพัฒนากิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ รวมทั้งโครงการเฉพาะที่ไม่ใช่โครงการของภาครัฐเช่น โครงการโทรศัพท์ทางไกลผ่านดาวเทียม โครงการ SchoolNet โครงการเครือข่ายสารสนเทศกระทรวงศึกษาธิการ (เอ็มโออีเน็ต: MOEnet: Ministry of Education Network) โครงการอินเทอร์เน็ตตำบล เป็นต้น และประเทศไทยยังได้ประยุกต์ภูมิสารสนเทศในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านป่าไม้, ด้านการเกษตร, ด้านการใช้ที่ดิน, ด้านธรณีวิทยาและธรณีสารสนเทศ, ด้านอุทกวิทยา, ด้านสมุทรศาสตร์, ด้านการทำแผนที่, ด้านการประมง, ด้านภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ที่ผ่านยังมีปัญหาความทับซ้อนในการกำหนดนโยบายในกิจการสื่อสารโทรคมนาคมระหว่างหน่วยงานกำหนดนโยบาย (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือ ทก.) และหน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติงานโดยอิสระ (กสทช.) และการกำกับดูแลที่ไม่รองรับกับเทคโนโลยีหลอมรวมสื่อประกอบกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาเทคโนโลยีของชาติ ทำให้เกิดความสับสนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการระหว่างความเป็นอิสระในการกำกับดูแลกับความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยเหตุที่ความเป็นอิสระของหน่วยงานกำกับดูแลนั้นไม่ได้หมายถึงความเป็นอิสระอย่างเต็มที่โดยไม่มีเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น การเพิ่มความเป็นอิสระให้กับหน่วยงานกำกับดูแลมากเกินไปนำไปสู่ข้อวิตกกังวลว่าจะเกิดความสับสนในเรื่องการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) ได้ในบางประเทศ ในประเด็นนี้มีบทเรียนสำคัญของความเป็นอิสระมากเกินไปของหน่วยงานกำกับดูแลในแคนาดา หรือที่เรียกว่า “Governments in Miniature” กล่าวคือ หน่วยงานกำกับดูแลที่มีอิสระมากจนกลายเป็นรัฐบาลขนาดย่อมๆ ที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในตัวเองโดยไม่ต้องฟังเสียงของรัฐบาลกลางหรือภาคส่วนต่างๆ จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนด้านกำกับดูแลในกิจการอวกาศและกิจการสื่อสารให้

เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อมีการกำกับดูแล “ดาวเทียม” ในฐานะที่เป็น “วัตถุอวกาศ” ของประเทศไทย ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีการกำกับดูแลการใช้คลื่นความถี่ของดาวเทียมนั้น ในฐานะที่เป็นกิจการสื่อสารประเภทหนึ่งของประเทศไทยด้วย

4.4 ปัญหาหรือข้อบกพร่องที่ต้องการแก้ไข

(1) เพื่อแก้ปัญหาคารขาดกรอบแม่บทการกำกับดูแลและนโยบายด้านอวกาศ และกำกับดูแล เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนปฏิบัติตามกรอบการกำกับดูแลและนโยบายดังกล่าว อันจะส่งผลให้การพัฒนาด้านอวกาศของประเทศไทยมีทิศทางที่ชัดเจนและมีเอกภาพ

(2) เพื่อแก้ปัญหาคารขาดการประสานงานและความร่วมมือด้านอวกาศระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีด้านอวกาศและการประยุกต์ใช้ อีกทั้งเพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อนของงาน

(3) เพื่อแก้ปัญหาคารใช้ทรัพยากรด้านอวกาศของประเทศให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัดต่อขนาด

4.5 มาตรการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของภารกิจ

ตรากฎหมายแม่บทอวกาศเพื่อการกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศของประเทศโดยรัฐอาจเป็น operator ในบางกิจการ (เช่นดาวเทียมเพื่อความมั่นคงหรือดาวเทียมที่ใช้ในกิจการของรัฐ) ส่วน regulator นั้นเป็นองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่กำกับดูแล

4.6 ทางเลือกอื่นที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน

ไม่มี

4.7 เหตุผลที่แสดงว่ามาตรการที่กำหนดสามารถแก้ปัญหาหรือข้อบกพร่องนั้นได้

การตรากฎหมายแม่บทอวกาศจะทำให้มีกรอบของการประสานความร่วมมือด้านอวกาศเกิดขึ้นในทุกด้าน อันจะช่วยขจัดความซ้ำซ้อนของการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ส่งผลให้เกิดการประหยัดและการใช้ทรัพยากรด้านอวกาศอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งหน่วยงานกลาง

ดังกล่าวสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการแทรกแซงของรัฐบาลและมีความคล่องตัวในการบริหารงาน ทำให้สามารถดำเนินการในด้านการวิจัยพัฒนาและการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยี อวกาศและการประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ในกรณีของดาวเทียมสื่อสารที่เดิมเคยมีปัญหาความทับซ้อนเรื่อง ภารกิจ แนวนโยบาย และแนวปฏิบัติ ก็จะสามารถแก้ไขลงไปได้ด้วยกรอบการทำงานตามกฎหมายแม่บท อวกาศนี้

4.8 ความจำเป็นในการตรากฎหมาย

เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยมีหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับอวกาศหลาย หน่วยงานและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของต่างกระทรวง ทำให้การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานมี ความซ้ำซ้อนกันและไม่มีเอกภาพ ไม่มีการกำหนดทิศทางการกำกับดูแลและแนวนโยบายกิจการ อวกาศของประเทศ ดังนั้นการกำหนดกรอบการกำกับดูแลการประกอบกิจการอวกาศที่ชัดเจนจะเป็น การลดต้นทุนและลดความเสี่ยงที่เกิดจากความไม่แน่นอนของการกำหนดทิศทางการที่มีผลต่อการ ตัดสินใจลงทุนในกิจการอวกาศทั้งในภาครัฐและเอกชน

4.9 ความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น

(1) มีกฎหมายอื่นในเรื่องเดียวกันหรือทำนองเดียวกันหรือไม่

ไม่มี

(2) เหตุผลที่ไม่สมควรยกเลิก แก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายอื่นที่มีอยู่เดิม

ไม่มี

4.10 ภาระต่อบุคคลและความคุ้มค่า

(1) ผู้ซึ่งถูกระทบโดยกฎหมาย

ผู้ประกอบการกิจกรรมอวกาศทุกคนซึ่งแต่เดิมไม่เปิดช่องให้สามารถทำได้

(2) ภาระหน้าที่ที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ถูกกฎหมายบังคับใช้

ผู้ประกอบการกิจกรรมอวกาศทุกคนต้องได้รับอนุญาตและรับเงื่อนไขทั้งหลายที่รัฐบาลกำหนด

4.11 สิทธิและเสรีภาพที่ถูกจำกัด

ไม่มี เพราะแต่เดิมไม่เปิดช่องให้สามารถทำได้

4.12 ประโยชน์ที่ประชาชนและสังคมจะได้รับ

ประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับคือ ประเทศไทยจะมีกฎหมายแม่บทสำหรับควบคุมและกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศ โดยเฉพาะกิจการดาวเทียมซึ่งในปัจจุบัน ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามาลงทุนในกิจการดาวเทียมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นดาวเทียมสื่อสารและดาวเทียมเพื่อการสำรวจระยะไกล (Remote sensing) อันจะเป็นผลให้ประเทศไทยสามารถออกไปอนุญาตและกำกับดูแลกิจการดังกล่าวได้ในอนาคต นอกจากนี้ การมีกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศยังช่วยให้รัฐบาลไทยสามารถไล่เบียดจากผู้ประกอบการธุรกิจอวกาศได้หากว่าเกิดความเสียหายขึ้นในระดับระหว่างประเทศ โดยอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 บัญญัติให้รัฐรับผิดชอบไม่ว่ากิจกรรมนั้นจะดำเนินการโดยรัฐหรือเอกชนก็ตาม ฉะนั้น การมีกฎหมายแม่บทสามารถบัญญัติเรื่องสิทธิไล่เบียดของรัฐรวมถึงการบังคับให้ผู้ประกอบการทำประกันภัยแก่บุคคลที่สามได้ด้วย

นอกจากนี้ ในปัจจุบัน ประเทศไทยสามารถผลิตชิ้นส่วนดาวเทียมได้ เช่น ดาวเทียมไทโพดม เป็นดาวเทียมที่สร้างขึ้นโดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร ประเทศไทยกำลังพิจารณาโครงการธีออส2 ซึ่งอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 กำหนดให้มีการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ แต่ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบเรื่องนี้ กฎหมายแม่บทนี้จะกำหนดหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบเรื่องการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ รวมถึงการส่งคืนวัตถุอวกาศที่ตกลงมาในราชอาณาจักรไทยอีกด้วย

ประโยชน์อีกประการหนึ่งคือ ประชาชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลผ่านกระบวนการออกหลักเกณฑ์ทั้งหลาย และสามารถตรวจสอบการดำเนินงานด้านอวกาศตามกรอบการกำกับดูแลดังกล่าวเพื่อให้มีความโปร่งใส และได้รับประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีอวกาศอย่างเพียงพอกับความต้องการ มีคุณภาพ มีความมั่นคง และมีระดับราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม นอกจากนี้ สังคมยังมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีด้านการอวกาศอย่างคุ้มค่า

4.13 ความยุ่งยากที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามกฎหมาย

เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับจะต้องมีขั้นตอนการดำเนินการเพื่อให้กลไกที่เป็นองค์การตามกฎหมายสามารถดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของตนได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

กรอบการประสานงานเพื่อกำหนดนโยบายกิจการอวกาศของรัฐบาลที่ต้องผ่านวิธีการปรึกษาหารือระหว่างหน่วยงานจำนวนมาก

4.14 ความคุ้มค่าของภารกิจเมื่อคำนึงถึงงบประมาณที่ต้องใช้ ภาระหน้าที่ที่เกิดขึ้นกับประชาชน และการที่ประชาชนจะต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับ

การดำเนินการตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ในระยะเริ่มแรกใช้งบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากรัฐเป็นเงินอุดหนุนการดำเนินงานขององค์การอวกาศแห่งชาติที่กำหนด โดยสถานะขององค์การอวกาศแห่งชาติมีสถานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นอิสระซึ่งมิได้เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจหรือองค์การมหาชน มีนิติฐานะเป็นนิติบุคคลเมื่อโครงสร้างขององค์การอวกาศแห่งชาติเกิดขึ้นได้ครบถ้วนสมบูรณ์ องค์การอวกาศแห่งชาติจะสามารถหารายได้จากส่วนอื่นเพื่อเลี้ยงตนเองได้ เช่น รายได้จาก การดำเนินงาน รายได้จากทรัพย์สินของสำนักงาน เงินและทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ และเงินสมทบจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศ และการประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้พึ่งพาเงินงบประมาณน้อยลง ในขณะเดียวกัน หากการดำเนินงานขององค์การอวกาศแห่งชาติประสบความสำเร็จสามารถแก้ปัญหาความซ้ำซ้อนของงานด้านอวกาศได้ จะให้ประหยัดงบประมาณที่เกิดจากความซ้ำซ้อนนั้นได้ด้วย จึงมีความคุ้มค่าที่จะดำเนินการ

4.15 ความพร้อมของรัฐ

(1) กำลังคนและอุปกรณ์หลักที่คาดว่าจะต้องใช้

ในระยะเริ่มแรกของการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ยังไม่มีความจำเป็นต้องจัดจ้างอัตรากำลัง และจัดซื้อหรือจัดหาสถานที่และเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ดำเนินงาน เนื่องจากสามารถใช้กำลังคนและอุปกรณ์หลักของสำนักกิจการอวกาศแห่งชาติเดิม และสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ ไปพลางก่อนได้ ซึ่งน่าจะเป็นระยะเวลาที่เพียงพอในการขอเงินจัดสรรอุดหนุนจากงบประมาณ หรือในการที่องค์การจะมีความสามารถหารายได้เลี้ยงตนเอง

(2) คุณวุฒิและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ซึ่งจำเป็นต้องมี

การดำเนินการกิจการตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ใช้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีคุณวุฒิและประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีอวกาศ ด้านการบริหารงาน และด้านกฎหมาย ซึ่งในระยะแรกใช้อัตรากำลังของสำนัก

กิจการอวกาศแห่งชาติเดิม และสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศไปพลางก่อนได้ จนกว่าจะได้มีการจัดหาอัตรากำลังขององค์การ

(3) งบประมาณที่คาดว่าจะต้องใช้

ขึ้นอยู่กับรูปแบบของโครงการขององค์การอวกาศที่จะจัดตั้งขึ้นต่อไป

4.16 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการกับหน่วยงานอื่นที่ปฏิบัติการกิจซ้ำซ้อนหรือใกล้เคียงกัน

เมื่อมีการตรากฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาติแล้ว ทุกหน่วยงานที่มีภารกิจใกล้เคียงกันจะมีกรอบการประสานงานและปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการ ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาความซ้ำซ้อนและช่องโหว่ของภารกิจได้

4.17 วิธีการทำงานและการตรวจสอบ

ระบบการทำงานของกฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาติตามร่างพระราชบัญญัติฯ สรุปลงได้ดังนี้

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหลายร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดเป็นนโยบายและกรอบการกำกับดูแลระดับชาติ

(2) องค์การอวกาศแห่งชาติที่จะจัดตั้งขึ้น ดำเนินการในระดับปฏิบัติการเพื่อการกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศ ภายใต้นโยบายอวกาศระดับชาติ รวมถึงการประสานงานและสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้ดำเนินการตามนโยบาย

(3) กำหนดภารกิจที่ชัดเจนด้านกิจกรรมอวกาศและกิจการสื่อสาร โดยเฉพาะว่ากำหนดให้ กสทช.เป็นนายทะเบียนคลื่นความถี่ของวัตถุอวกาศทั้งหมด

4.18 ระบบตรวจสอบประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการทำงาน

การทำงานตามกรอบกฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาตินี้ เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ ความรู้ ความคิดเห็น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการทำงาน รวมทั้งมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานขององค์การโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา หรือโดยวิธีอื่น เพื่อให้สาธารณชนตรวจสอบได้ นอกจากนี้ การดำเนินงานขององค์การอวกาศแห่งชาติยังต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบทั้งในระดับภายในหน่วยงานและภายนอกซึ่งได้แก่ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน

4.19 ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ (Key performance indicator)

การมีกรอบการกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศของประเทศ

- (1) การมีนโยบายและแผนแม่บท รวมทั้งแผนพัฒนาการอวกาศของประเทศ
- (2) การมีมาตรฐานการกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศที่มีคุณภาพและทัดเทียมสากล
- (3) การลดความซ้ำซ้อนของภารกิจระหว่างหน่วยงาน
- (4) การประหยัดงบประมาณแผ่นดินจากการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อน
- (5) การขจัดปัญหาความไม่บูรณาการทั้งเชิงนโยบายและปฏิบัติการที่เกี่ยวกับกิจกรรมอวกาศ

บทที่ 5

ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับกฎหมายอวกาศและดาวเทียม

ข้อความเบื้องต้น

กฎเกณฑ์ที่ใช้ควบคุมกิจกรรมต่างๆในอวกาศนั้นแรกเริ่มเดิมทีอยู่ในรูปของตราสารระหว่างประเทศที่ยังไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมาย ที่รู้จักกันอย่างดีว่าแถลงการณ์ว่าด้วยหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับกิจกรรมในอวกาศ หรือ Declaration of Legal Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space¹⁰ แถลงการณ์นี้ต่อมาเป็นพื้นฐานของสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ซึ่งถือกันว่าเป็น *Magna Carta*¹¹ ของกฎหมายอวกาศจนถึงทุกวันนี้ หลังจากที่สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ซึ่งถูกร่างภายใต้การอุปถัมภ์ของสหประชาชาติ มีผลใช้บังคับ ต่อมาสหประชาชาติได้ร่างสนธิสัญญาเกี่ยวกับอวกาศอีก 4 ฉบับคือ ข้อตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือและส่งกลับนักบินและวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1968 อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายอันเนื่องมาจากวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1972 อนุสัญญาจดทะเบียนวัตถุที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ และความตกลงว่าด้วยกิจกรรมของรัฐบนดวงจันทร์และเทหวัตถุอื่นๆ

นอกจากตราสารระหว่างประเทศที่มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว สหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศอื่นๆอย่างยูเนสโกก็ได้ออกตราสารระหว่างประเทศที่เป็น Soft law ด้วย เช่น แนวทางของคณะกรรมการว่าด้วยการใช้อวกาศทางสันติเกี่ยวกับการบรรเทาขยะอวกาศ (Space Debris Mitigation Guidelines of the Committee on the Peaceful Uses of Outer Space) หลักการที่ใช้กับการใช้ดาวเทียมของรัฐเพื่อการถ่ายทอดโทรทัศน์ระหว่างประเทศโดยตรง (Principles Governing the Use by States of Artificial Earth Satellites for International Direct Television Broadcasting) เป็นต้น

ในบทนี้จะอธิบายภาพรวมของตราสารระหว่างประเทศทั้งที่มีผลผูกพันทางกฎหมายและที่เป็นเพียงคำแนะนำหรือแนวทางสำหรับให้รัฐปฏิบัติตาม โดยตราสารระหว่างประเทศที่จะกล่าวถึงนั้น

¹⁰ Adopted by the General Assembly in its resolution 1962 (XVIII) of 13 December 1963

¹¹ United Nations. Office for Outer Space Affairs, Meeting International Responsibilities and Addressing Domestic Needs

p.46; Stephan Hobe, the Legal Framework for A Lunar Base *lex data and lex ferenda*, in Outlook on Space Law Over the Next 30 Years, Gabriel Lafferranderie, Daphné Crowther (ed.) (The Netherlands: Kluwer Law International 1997), p.137

ครอบคลุมทั้งตราสารระหว่างประเทศที่ใช้เกี่ยวกับกฎหมายอวกาศโดยตรงและดาวเทียมบางประเภท เช่น ดาวเทียมสำรวจระยะไกล (REMOTE SENSING) หรือดาวเทียมเพื่อการถ่ายทอดสัญญาณโทรทัศน์ (Broadcasting Satellite)

5.1 ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอวกาศ

5.1.1 สนธิสัญญาอวกาศ (Outer Space Treaty)

กฎหมายที่สำคัญที่สุดซึ่งกำหนดพันธกรณีทางกฎหมายแก่รัฐภาคีในการส่งดาวเทียมขึ้นสู่อวกาศคือสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 ซึ่งไม่เพียงประเทศไทยเท่านั้นที่เข้าเป็นภาคีแล้ว แต่รัฐแทบทั้งหมดในโลกล้วนร่วมเป็นภาคีแล้วเช่นกัน จึงทำให้มีผลผูกพันรัฐทั้งหลายเป็นการทั่วไปในปัจจุบัน โดยข้อบทที่ 3 แห่งสนธิสัญญาอวกาศได้วางหลักไว้ว่าการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการสำรวจและใช้อวกาศรวมทั้งดวงจันทร์และเทหวัตถุใดๆ จะต้องสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งการใช้คลื่นความถี่วิทยุสำหรับดาวเทียมในตำแหน่งวงโคจรสถิตย์ (GSO) นั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอวกาศ ดังนั้น การใช้ดาวเทียมจึงต้องสอดคล้องกับกฎหมายอวกาศด้วย นอกจากนี้แล้ว เนื่องจากกิจกรรมอวกาศ (อย่างเช่น การส่งดาวเทียมขึ้นไปในอวกาศ) เป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัยสูงที่เรียกว่า ultra-hazardous activity สนธิสัญญาอวกาศ หรือ Outer Space Treaty ข้อที่ 6 จึงได้กำหนดให้ รัฐจะต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศเกี่ยวกับกิจกรรมของรัฐในอวกาศ (national activities) ด้วยเพราะฉะนั้น สนธิสัญญาอวกาศจึงได้กำหนดให้รัฐเป็นผู้มีอำนาจในการอนุญาต (Authorization) และการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง (continuing supervision) ทั้งนี้ไม่ว่ากิจกรรมอวกาศนั้นจะได้ดำเนินการโดยรัฐบาลหรือบริษัทเอกชนก็ตาม¹² เพื่อควบคุมดูแลการดำเนินกิจกรรมทางอวกาศให้ได้มาตรฐานระหว่างประเทศ ฉะนั้น การดำเนินกิจกรรมอวกาศใดๆ (การประกอบธุรกิจ

¹²Article VIบัญญัติว่า “States Parties to the Treaty shall bear international responsibility for national activities in outer space, including the moon and other celestial bodies, whether such activities are carried on by governmental agencies or by non-governmental entities, and for assuring that national activities are carried out in conformity with the provisions set forth in the present Treaty. *The activities of non-governmental entities in outer space, including the moon and other celestial bodies, shall require authorization and continuing supervision by the appropriate State Party to the Treaty. When activities are carried on in outer space, including the moon and other celestial bodies, by an international organization, responsibility for compliance with this Treaty shall be borne both by the international organization and by the States Parties to the Treaty participating in such organization*”

ด้านดาวเทียมก็อยู่ในความหมายของกิจกรรมอวกาศด้วย) ไม่ว่าจะโดยหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนก็ตามแล้วก็ต้องอยู่ภายใต้การอนุญาตและการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องจากรัฐชาติ

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า การที่ข้อบทที่ 6 บังคับให้รัฐชาติมีอำนาจในการอนุญาตและกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องนั้นเป็นการใช้ “เขตอำนาจและการควบคุม” (Jurisdiction and control) เหนือกิจกรรมแห่งชาติในอวกาศหาใช่เป็นการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐชาติไม่ เนื่องจากในอวกาศ ไม่มีรัฐใดที่อ้างอำนาจอธิปไตยหรือการยึดครองในอวกาศได้ ข้อความคิดเรื่องอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) เป็นแนวคิดที่ไม่สามารถนำมาใช้ในกิจกรรมในอวกาศได้

สำหรับรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการอนุญาตและการควบคุมกำกับนั้น สนธิสัญญาอวกาศมิได้กล่าวถึง สนธิสัญญาอวกาศกล่าวแต่เพียงหลักการกว้าง ๆ ว่า ให้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบในทางระหว่างประเทศและให้รัฐเป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมและอนุญาตให้ประกอบกิจกรรมอวกาศเท่านั้น สนธิสัญญาอวกาศมิได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการควบคุมดูแลกิจกรรมอวกาศโดยปล่อยให้เป็นเรื่องของกฎหมายภายในของรัฐชาติว่าจะให้องค์กรใดทำหน้าที่อนุญาตและควบคุมกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น รายละเอียดเกี่ยวกับการอนุญาตและกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศต่าง ๆ เช่น หน่วยงานที่มีหน้าที่อนุญาตและกำกับดูแล ขั้นตอนของการอนุญาต เงื่อนไขใบอนุญาต บทลงโทษ ฯลฯ จึงอยู่ในรูปแบบของกฎหมายภายใน กฎระเบียบ รวมทั้งคำสั่งทางปกครอง ของแต่ละรัฐชาติซึ่งมีความแตกต่างกันไป กล่าวโดยสรุป รายละเอียดเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตควบคุมกิจกรรมอวกาศของกฎหมายภายในของรัฐชาติมีความแตกต่างกันไป แต่สิ่งที่เหมือนกันก็คือ รัฐชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการตรากฎหมายภายในเพื่ออนุวัติการพันธกรณีข้อที่ 6 ของสนธิสัญญาอวกาศ

5.1.2 ข้อตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือและส่งกลับนักบินและวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1968

ตามข้อตกลงการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ (Agreement on the Rescue of Astronauts, the Return of Astronauts and the Return of Objects Launched into Outer Space) ได้กำหนดพันธกรณีสำคัญอยู่สองเรื่องคือการช่วยเหลือนักบินอวกาศและการคืนวัตถุอวกาศ สำหรับการช่วยเหลือนักบินอวกาศนั้น รัฐชาติมีหน้าที่สามประการคือ ประการแรกหน้าที่ต้องแจ้งเกี่ยวกับการประสบอุบัติเหตุ (Notification of Accidents) ให้แก่หน่วยงานผู้ส่งทราบโดยด่วนในกรณีที่พบนักบินอวกาศประสบอุบัติเหตุ หรือร่อนลงบนพื้นโลก ในสถานะฉุกเฉิน ในกรณีที่ไม่อาจแจ้งให้หน่วยงานผู้ส่งทราบได้ รัฐชาติจะต้องประกาศสาธารณะให้ทราบ (public announcement) และหน้าที่ต้องแจ้งให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบด้วย¹³ หน้าที่

¹³ ข้อบทที่ 1 แห่งสนธิสัญญาการช่วยเหลือและส่งกลับนักบินและวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1968

ประการที่สองคือ การค้นหาและกู้ชีพนักบินอวกาศภายในดินแดนของตน (Search and Rescue) ทั้งนี้ รัฐภาคีจะต้องแจ้งให้หน่วยงานผู้ส่งและเลขานุการทราบเกี่ยวกับมาตรการดังกล่าวด้วยและหน้าที่ประการที่สาม คือ การคืนนักบินอวกาศ (Return) ในกรณีที่ค้นพบนักบินอวกาศภายใต้เขตอำนาจของรัฐภาคี ในทะเลหลวงหรือในที่อื่นที่มีได้ตกอยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐภาคี นักบินอวกาศจะต้องถูกส่งตัวกลับอย่างปลอดภัยและทันทีให้แก่ผู้แทนของรัฐผู้ส่ง (Safely and promptly return)¹⁴ มีข้อสังเกตว่า ตามอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 บัญญัติให้รัฐต้องส่งนักบินอวกาศคืนให้กับรัฐที่จดทะเบียนยานอวกาศ (The State of registry of their space vehicle)¹⁵ ในประเด็นนี้ ศาสตราจารย์ Bin Cheng เห็นว่า รัฐที่เป็นภาคีอนุสัญญาทั้งสองฉบับอาจเผชิญกับความขัดกันของพันธกรณีได้¹⁶

ส่วนกรณีของวัตถุอวกาศนั้นรัฐมีหน้าที่สามประการคือ หน้าที่ในการแจ้งให้ทราบ หน้าที่ในการค้นพบและหน้าที่ในการคืนวัตถุอวกาศ กล่าวคือ ในกรณีที่มีการค้นพบวัตถุอวกาศในเขตอำนาจของตน ในทะเลหลวงหรือในบริเวณที่มีได้ตกอยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐใด รัฐภาคีจะต้องแจ้งไปยังผู้มีอำนาจของรับผู้ส่ง (The launching authority) หรือเลขานุการสหประชาชาติ อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า มีความแตกต่างกรณีของการแจ้งให้ทราบระหว่างนักบินอวกาศกับวัตถุอวกาศ กล่าวคือ กรณีของนักบินอวกาศนั้น รัฐภาคีต้องแจ้งไปทั้งรัฐผู้ส่งและเลขานุการสหประชาชาติ ส่วนกรณีวัตถุอวกาศนั้น รัฐภาคีสามารถเลือกแจ้งได้ว่าจะแจ้งไปยังรัฐผู้ส่งหรือเลขานุการสหประชาชาติ นอกจากนี้แล้ว หน้าที่การแจ้งกรณีของ นักบินอวกาศรัฐภาคีต้องแจ้งโดยทันทีหรือโดยไม่ชักช้า ในขณะที่การแจ้งวัตถุอวกาศนั้นไม่มีเงื่อนไขเวลาเช่นนี้¹⁷

5.1.3 อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายอันเนื่องมาจากวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1972

นอกจากข้อบทที่ VI ของอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 แล้ว อนุสัญญาความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายอันเนื่องมาจากวัตถุอวกาศ (Convention on International Liability for Damage

¹⁴ ข้อบทที่ 4 แห่งอนุสัญญาการช่วยเหลือและส่งกลับนักบินและวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1968

¹⁵ ข้อบทที่ V (1) แห่งอนุสัญญาอวกาศ

¹⁶ Bin Cheng, Studies in International Space Law, (Great Britain: Clarendon Press,1997), หน้า 278-279

¹⁷ Bin Cheng, หน้า 279

Caused by Space Object)¹⁸ เป็นอนุสัญญาหลักที่วางหลักความรับผิดชอบระหว่างประเทศอันเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ข้อบทที่ VII ของอนุสัญญาความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายอันเนื่องจากวัตถุอวกาศได้บัญญัติให้รัฐสี่ประเทศด้วยกันอยู่ในข่ายที่ต้องรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับรับที่สาม โดยรัฐเหล่านี้ได้แก่ (1) รัฐที่ปล่อยวัตถุอวกาศ (2) รัฐที่จัดหาวัตถุอวกาศ (3) รัฐที่อนุญาตให้ใช้ดินแดนเพื่อปล่อยวัตถุอวกาศและ (4) รัฐที่อำนวยความสะดวกในการปล่อยวัตถุอวกาศ

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า ตามอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ทั้งข้อบทที่ VI และ VII ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าความรับผิดของรัฐนั้นเป็นความรับผิดแบบไหน กล่าวอีกนัยหนึ่ง อนุสัญญาอวกาศไม่ได้บัญญัติให้ความรับผิดของรัฐเป็นความรับผิดแบบเด็ดขาดหรือความรับผิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความผิดรายละเอียดความชัดเจนในประเด็นนี้ถูกนำมาขยายความไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด ค.ศ.1972 อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายอวกาศเห็นความรับผิดตามอนุสัญญาอวกาศตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดแบบเด็ดขาด¹⁹ เหตุผลสำคัญที่กฎหมายระหว่างประเทศบังคับให้รัฐต้องรับผิดอย่างเด็ดขาดโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด เช่น เรื่องเจตนาหรือประมาทเลินเล่อ) เนื่องจากกิจกรรมอวกาศเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัยอันตรายสูงโดยสภาพ (Ultra-hazardous activities) หากรอให้มีการพิสูจน์ความผิดก่อนแล้วก็จะไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหายเพราะว่าการพิสูจน์ความผิดนั้นเป็นเรื่องยากเพราะกิจกรรมอวกาศเป็นกิจกรรมที่สลับซับซ้อนทางเทคนิคมาก และข้อมูลต่างๆอยู่ในความครอบครองของผู้ประกอบการ ผู้เสียหายย่อมไม่มีทางเข้าถึงข้อมูลเชิงเทคนิคได้ ทำการพิสูจน์ความผิดเต็มไปดด้วยอุปสรรคและใช้เวลานานมากกว่าที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ดำเนินการ

ส่วนอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด ค.ศ.1972 นั้น ได้แยกความรับผิดออกเป็นสองระบอบคือ ระบอบความรับผิดแบบเด็ดขาด (absolute liability)²⁰ จะใช้กับกรณีที่เกิดความเสียหายบนผิวโลก (on the surface the earth) หรือระหว่างที่ถูกส่งขึ้นไปในบนอวกาศ (an aircraft in flight) เท่านั้น²¹ ส่วนระบอบความรับผิดแบบมีความผิด (fault liability) จะใช้กับความเสียหายที่เกิดขึ้นนอกเหนือไปจากกรณีที่ว่ามา เช่น ในอวกาศ (outer space) กรณีนี้ จำเป็นต้องพิสูจน์ความผิดหรือความประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ²²

¹⁸ ประเทศไทยยังมีได้ลงนามอนุสัญญานี้

¹⁹ Bin Cheng, p.326; Julian Hermida,p11

²⁰ ความรับผิดแบบเด็ดขาดหมายถึงความรับผิดที่ผู้กระทำไม่ต้องมีความผิดหรือมีเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย

²¹ ข้อบทที่ 2 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด ค.ศ.1972

²² ข้อบทที่ 3 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด ค.ศ.1972

5.1.4 อนุสัญญาจดทะเบียนวัตถุที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ

วัตถุประสงค์หลักของการจดทะเบียนวัตถุอวกาศคือ เพื่อให้สามารถรู้ได้ว่า รัฐผู้ส่งใดมีเขตอำนาจ และการควบคุมเหนือวัตถุอวกาศในอวกาศ²³ เนื่องจากอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 กำหนดให้รัฐที่จดทะเบียนมีเขตอำนาจและการควบคุมเหนือวัตถุอวกาศที่จดทะเบียน (jurisdiction and control over such object) และเหนือบุคลากรที่ปฏิบัติงานในอวกาศ²⁴ ศาสตราจารย์ Diederiks-Verschoor และ Kopal อธิบายวัตถุประสงค์ของการจดทะเบียนวัตถุอวกาศว่ามีอยู่สองประการคือ ประการแรกเพื่อเป็นการระบุนานอวกาศที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หากไม่มีการจดทะเบียนแล้วการระบุจะทำได้ไม่เลย และประการที่สองการจะทะเบียนวัตถุอวกาศจะช่วยป้องกันมิให้มีการส่งอาวุธที่มีอำนาจทำลายแรงสูง (Weapon of Mass Destruction: WMD) ขึ้นไปโคจรในอวกาศ²⁵ ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามตามอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967²⁶

สำหรับรายละเอียดในการจัดตั้งหน่วยงานหรือระบบการจดทะเบียนนั้น อนุสัญญาไม่ได้กล่าวถึง จึงเป็นเรื่องภายในของรัฐภาคนั้น

5.1.5 ความตกลงว่าด้วยกิจกรรมของรัฐบนดวงจันทร์และเทหวัตถุอื่นๆ (Agreement Governing the Activities of States on the Moon and Other Celestial Bodies 1979)

ความตกลงว่าด้วยกิจกรรมของรัฐบนดวงจันทร์และเทหวัตถุอื่น ๆ หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า ความตกลงดวงจันทร์นั้น โดยหลักแล้ว บทบัญญัติของสนธิสัญญาดวงจันทร์ได้มีความเข้าซ้อนกับสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967²⁷ โดยเฉพาะการยืนยันหลักกฎหมายที่ว่าดวงจันทร์และเทหวัตถุอื่น ๆ จะต้องมิวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในทางสันติเท่านั้นและไม่สามารถตกอยู่ภายใต้การยึดครองโดยการอ้างอธิปไตยหรือวิธีการอื่นใดหลักการที่เพิ่มขึ้นใหม่ที่สำคัญคือการรับรองว่าทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่บนดวงจันทร์เป็นสมบัติของมนุษยชาติ (common heritage of mankind)

²³ Julian Hermida, p. 63

²⁴ ข้อบทที่ VIII

²⁵ Diederiks-Verschoor and Kopal, p.44

²⁶ ข้อบทที่ IV ของ อนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967

²⁷ Timothy G. Nelson, The Moon Agreement and Private Enterprise: Lesson From Investment Law, ILSA Journal of International & Comparative Law [Vol. 17:2 ,2011, p. 395

ความตกลงดวงจันทร์เป็นความตกลงที่ไม่ประสบความสำเร็จหากเทียบกับความตกลงระหว่างประเทศอื่นๆที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ปัจจุบันมีรัฐที่เป็นภาคีเพียง 17 ประเทศเท่านั้น โดยประเทศมหาอำนาจทางอวกาศอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา รัสเซีย ฝรั่งเศส อังกฤษ อินเดีย ไม่ได้เป็นภาคีแต่อย่างใด

5.1.6 แนวทางของคณะกรรมการว่าด้วยการใช้อวกาศทางสันติเกี่ยวกับการบรรเทาขยะอวกาศ (Space Debris Mitigation Guidelines of the Committee on the Peaceful Uses of Outer Space)

ขยะอวกาศสามารถก่อให้เกิดอันตรายแก่มนุษย์และสิ่งแวดล้อมได้หลายด้านด้วยกันคือ อันตรายที่เกิดจากการชนกัน (Collision) อันตรายอันเกิดจากการรบกวนคลื่น (Interference) และอันตรายอันเกิดจากการก่อให้เกิดมลพิษ (Pollution) ในห้วงอวกาศและบนพื้นผิวโลก²⁸ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ปัญหาการสะสมจำนวนขยะอวกาศจึงเป็นเรื่องที่มีได้กระทบต่อรัฐใดรัฐหนึ่งแต่กระทบต่อประชาคมระหว่างประเทศเพราะไม่มีความแน่นอนว่าขยะอวกาศจะตกสู่พื้นผิวโลก ณ ที่ใดหรือขยะอวกาศจะรบกวนสัญญาณที่เผยแพร่จากดาวเทียมดวงใดบ้างซึ่งหลายประเทศอาจได้รับผลกระทบจากการถูกรบกวนคลื่นสัญญาณจากขยะอวกาศ ฉะนั้น การแก้ไขปัญหาขยะอวกาศจึงไม่อาจทำได้โดยรัฐใดรัฐหนึ่งโดยลำพังแต่การแก้ไขปัญหาขยะอวกาศได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือในระดับระหว่างประเทศจึงจะสามารถบรรเทาปริมาณขยะในห้วงอวกาศได้

กิจกรรมใดๆก็ตามในอวกาศสามารถก่อให้เกิดปัญหาขยะอวกาศได้ทั้งสิ้น²⁹ ดังนั้น การยิงจรวดเพื่อปล่อยดาวเทียมขึ้นไปโคจรในอวกาศจึงสร้างปัญหาขยะอวกาศตามมาด้วยและนับวันปริมาณขยะอวกาศจะทวีสะสมมากขึ้นเรื่อยๆ หลายหมื่นชิ้น อย่างไรก็ตาม แม้ปัญหาขยะอวกาศ (Space debris) จะทวีความวิตกกังวลให้กับประชาคมระหว่างประเทศมากขึ้นเรื่อยๆก็ตาม แต่ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับขยะอวกาศในรูปของสนธิสัญญาเป็นการเฉพาะ³⁰ มีเพียงแนวทาง (Guideline) ของคณะกรรมการการใช้อวกาศในทางสันติของสหประชาชาติ (The Committee on the Peaceful Uses of Outer Space: COPUOS) เท่านั้น โดย COPUOS ได้จัดทำเอกสารเรียกว่า Space Debris Mitigation Guidelines of the Committee on the

²⁸โปรดดู U.S. Congress, Office of Technology Assessment, Orbiting Debris: A Space Environmental Problem-Background Paper, OTA-BP-ISC-72 (Washington, DC: US Government Printing Office, September, 1990), pp. 13-15

²⁹Armel Kerrest, Liability for Damages Caused by Space Activities in Space Law: Current Problems and Perspectives for Future Regulations (edited by Marietta Benko and Kai-Uwe Schrogl), (The Netherlands: Eleven International Publishing, 2005), p. 108

³⁰ Id.

Peaceful Uses of Outer Space (2010) guideline นี้ในเชิงนิติศาสตร์แล้วเป็นเพียงข้อเสนอแนะ ไม่มีสถานะเป็นสนธิสัญญาที่จะผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศได้ อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการดังกล่าวเห็นว่า guideline นี้ได้สะท้อนแนวปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับรัฐเกี่ยวกับการจัดการกับขยะอวกาศและเชิญชวนให้รัฐภาคีสหประชาชาติได้ปฏิบัติตาม guidelines นี้ตามกลไกกฎหมายของแต่ละรัฐตั้งนั้น ประเทศไทยในฐานะสมาชิกของสหประชาชาติจึงไม่อาจละเลย guidelines ฉบับนี้

5.2 ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับดาวเทียม

5.2.1 หลักการที่ใช้กับการใช้ดาวเทียมของรัฐเพื่อการถ่ายทอดโทรทัศน์ระหว่างประเทศโดยตรง (Principles Governing the Use by States of Artificial Earth Satellites for International Direct Television Broadcasting)

ที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ออกข้อมติที่ 37192 ในปี ค.ศ.1982 เกี่ยวกับการเผยแพร่สัญญาณดาวเทียมโทรทัศน์เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้กับรัฐภาคี ซึ่งประเทศไทยได้ลงมติสนับสนุนข้อมตินี้ด้วย³¹ ข้อมตินี้คือ Principles Governing the Use by States of Artificial Earth Satellites for International Direct Television Broadcasting โดยข้อมติดังกล่าวได้มีภาคผนวกกำหนดหลักการที่สำคัญหลายประการ เช่น การรับรองว่ารัฐภาคีทุกรัฐมีสิทธิที่จะดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการถ่ายทอดสัญญาณผ่านดาวเทียมโดยวิธีการให้ใบอนุญาตแก่บุคคลหรือองค์กรที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐนั้น การรับรองว่า รัฐและประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าถึงประโยชน์จากการใช้ดาวเทียมเพื่อการสื่อสาร การรับรองว่า กิจกรรมเกี่ยวกับการเผยแพร่โทรทัศน์ทางตรงผ่านดาวเทียมควรตกอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ การรับรองเรื่องความรับผิดชอบระหว่างประเทศของรัฐจากการดำเนินกิจกรรมการเผยแพร่สัญญาณโทรทัศน์ทางตรงผ่านดาวเทียม (Direct television broadcasting) การรับรองลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง (copyrights and neighboring rights) เป็นต้น

5.2.2 ปฏิญญาแห่งหลักการที่ใช้เป็นแนวทางว่าด้วยการใช้ดาวเทียมเพื่อการถ่ายทอดข้อมูลอย่างเสรี การขยายการศึกษาและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่กว้างขวางขึ้น (Declaration of Guiding Principles on the Use of Satellite Broadcasting for the Free Flow of Information, the Spread of Education and Greater Cultural Exchange)

³¹โปรดดู Satellite Regulation in Europe: Legal Texts and Materials (edited by Stéphan Le Gouëff), (The Netherlands: Kluwer Law International, 2001), หน้า 712

องค์การระหว่างประเทศอย่างยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือ UNESCO ซึ่งเป็นทบวงการชำนัญพิเศษในเครือขายขององค์การสหประชาชาติ ที่ประเทศไทยร่วมเป็นภาคีสมาชิกอยู่ก็ได้ออกข้อมติในรูปของปฏิญญาหรือคำประกาศเกี่ยวกับการถ่ายทอดสัญญาณจากดาวเทียมสื่อสารในปีค.ศ.1972 ด้วย คือ Declaration of Guiding Principles on the Use of Satellite Broadcasting for the Free Flow of Information, the Spread of Education and Greater Cultural Exchange โดยคำประกาศนี้ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญเกี่ยวกับการเผยแพร่รายการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ การยืนยันว่าการเผยแพร่สัญญาณจะต้องเคารพอำนาจอธิปไตยของรัฐ การยืนยันว่าประโยชน์ที่ได้จากการเผยแพร่สัญญาณควรตกแก่ทุกๆประเทศโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ การรับรองหลักการไหลเวียนอย่างอิสระของข้อมูลข่าวสาร (Free flow of information) การรับรองว่าแต่ละประเทศมีสิทธิที่จะกำหนดเนื้อหาทางการศึกษา (content of the educational program) ที่ผ่านทางดาวเทียม รวมทั้งการถ่ายทอดผ่านดาวเทียมเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และสนับสนุนให้รัฐทำความตกลงล่วงหน้า “prior agreement” เกี่ยวกับการเผยแพร่สัญญาณผ่านดาวเทียมที่จะถ่ายทอดไปยังประเทศอื่น ๆ ที่มีใช้ประเทศต้นกำเนิดของการเผยแพร่สัญญาณ (transmission) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโฆษณา การถ่ายทอดสัญญาณดังกล่าวจะต้องตกอยู่ภายใต้ความตกลงเฉพาะระหว่างรัฐต้นกำเนิดหรือรัฐผู้ส่งสัญญาณ (originating countries) กับรัฐผู้รับสัญญาณ (receiving countries) เพราะฉะนั้นโดยสรุปแล้วการสื่อสารและถ่ายทอดสัญญาณผ่านดาวเทียมต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์เหล่านี้และการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เหล่านี้แม้ในตัวเองไม่มีค่าบังคับทางกฎหมาย แต่จะสร้างความชอบธรรมในการดำเนินการและทำให้หลีกเลี่ยงแรงกดดันต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการเมืองระหว่างประเทศ รวมถึงข้อขัดแย้งกับรัฐอื่นหรือกับประชาคมระหว่างประเทศอันจะทำให้การประกอบกิจการในเรื่องนี้ในระดับระหว่างประเทศเป็นไปได้ไปอย่างราบรื่น

5.2.3 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับรู้จากระยะไกลผ่านดาวเทียมของสหประชาชาติ ค.ศ. 1986 (The United Nations Principles on Remote Sensing 1986)³²

ที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติได้ออกข้อมติชื่อว่า The United Nations Principles on Remote Sensing 1986 ข้อมติดังกล่าวออกโดยฉันทามติ (Consensus) โดยไม่มีการลงคะแนนเสียง ในหลักเกณฑ์นี้มีด้วยกันทั้งหมด 15 ข้อ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของหลักเกณฑ์มีเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ที่ดินและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม³³

³² สำหรับตัวบทและคำอธิบาย โปรดดู Frans von der Dunk, United Nations Principles on Remote Sensing and the User, in Earth Observation Data Policy and Europe, edited by Ray Harris, 2002, pp.29-40

2. การดำเนินกิจกรรมการรับรู้จากระยะไกลผ่านดาวเทียมจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของ
ทุกรัฐ³⁴
3. การดำเนินกิจกรรมการรับรู้จากระยะไกลผ่านดาวเทียมจะต้องสอดคล้องกับกฎหมาย
ระหว่างประเทศ กฎบัตรสหประชาชาติ สนธิสัญญาอวกาศ สนธิสัญญาดวงจันทร์และ
เทหวัตถุอื่น ๆ รวมถึงตราสารของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศด้วย³⁵
4. การดำเนินกิจกรรมการรับรู้จากระยะไกลผ่านดาวเทียมจะต้องคำนึงถึงหลักการแสวงหา
และใช้ประโยชน์จากอวกาศและหลักอำนาจอธิปไตยเหนือทรัพยากรธรรมชาติและ
บุคคลของรัฐด้วย การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐที่
ถูกสำรวจถ่ายภาพ (Sensed state)³⁶
5. การให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือในระดับระหว่างประเทศ³⁷
6. การดำเนินกิจกรรมการรับรู้จากระยะไกลผ่านดาวเทียมจะต้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของ
โลก³⁸ และคุ้มครองมนุษยชาติจากภัยพิบัติธรรมชาติ³⁹

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับรู้จากระยะไกลผ่านดาวเทียมของ
สหประชาชาติ ค.ศ. 1986 ไม่มีสถานะทางกฎหมายเป็นสนธิสัญญาที่จะก่อให้เกิดพันธกรณีตาม
กฎหมายระหว่างประเทศ เป็นเพียงตราสารระหว่างประเทศที่สร้างความผูกพันในทางศีลธรรมหรือ
การเมืองเท่านั้น ในระดับระหว่างประเทศ มีความพยายามที่จะแปลงสภาพของหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ
การรับรู้จากระยะไกลผ่านดาวเทียมของสหประชาชาติ ค.ศ. 1986 ให้เป็นสนธิสัญญาคล้าย
สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 แต่ไม่ประสบความสำเร็จ

5.2.4กฎหมายแห่งสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecom Union: ITU)

แรกเริ่มเดิมทีองค์การสหภาพโทรคมนาคมมิได้เป็นองค์การระหว่างประเทศที่ดูแลเรื่อง
กิจการอวกาศ แต่ดูแลรับผิดชอบเรื่องการบริหารจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุ (Spectrum) แต่เนื่องจาก

³³Principle I

³⁴Principle II

³⁵Principle III

³⁶Principle IV

³⁷Principle V,VI,VII,VIII

³⁸Principle X

³⁹Principle XI

เรื่องการใช้คลื่นความถี่วิทยุเกี่ยวข้องโดยตรงอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้กับการกำหนดตำแหน่ง (Orbital slots) ของดาวเทียมสื่อสารในวงโคจรสถิตย์หรือวงโคจรค้างฟ้าอยู่ด้วย องค์การสหภาพโทรคมนาคมจึงเข้ามามีอำนาจดูแลเรื่องนี้ด้วยตามลักษณะของเรื่อง เพื่อมิให้มีการใช้ตำแหน่งวงโคจรสถิตย์ทับซ้อนกันหรือในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกันจนอาจก่อให้เกิดการรบกวนสัญญาณกันได้สหภาพโทรคมนาคมจึงต้องทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสิทธิตำแหน่งวงโคจรสถิตย์และทำหน้าที่เป็นเวทีในการประสานระหว่างประเทศของทั้งคลื่นความถี่รวมทั้งตำแหน่งดังกล่าวด้วย⁴⁰

แม้ตำแหน่งวงโคจรค้างฟ้าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไม่หมดก็ตามแต่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่จำกัด (limited natural resources)⁴¹ หมายความว่า เฉพาะบริเวณรอบเส้นศูนย์สูตรเท่านั้นที่มีตำแหน่งวงโคจรสถิตย์ได้ โดยอยู่เหนือพื้นผิวโลกขึ้นไปในอวกาศราว 35,000 กิโลเมตร และในทางวิทยาศาสตร์พบว่า ตำแหน่งวงโคจรสถิตย์เป็นตำแหน่งในอวกาศที่เหมาะสมสำหรับระบบดาวเทียมเพื่อการสื่อสาร⁴² ซึ่งคำนวณแล้ว สามารถมีตำแหน่งวงโคจรสถิตย์ได้ประมาณ 1,800 ตำแหน่ง⁴³ ดังนั้น การแข่งขันช่วงชิงตำแหน่งวงโคจรดังกล่าวจึงมีมาก ดังนั้น ITU จึงจำเป็นต้องแบ่งสรรคลื่นความถี่ดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดอีกด้วยโดยธรรมนูญของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศได้กำหนดหลักการใช้คลื่นความถี่และวงโคจรสถิตย์ไว้ในข้อบทที่ 44(2) ว่า รัฐภาคีจะต้องตระหนักว่า คลื่นความถี่วิทยุและตำแหน่งวงโคจรสถิตย์นั้นเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัด (limited natural resources) ดังนั้น การใช้คลื่นความถี่วิทยุและตำแหน่งวงโคจรสถิตย์ต้องใช้อย่างสมเหตุสมผล (rationally) มีประสิทธิภาพ (efficiently) และอย่างประหยัด (economically)⁴⁴

⁴⁰ Ronald Spencer, State Supervision of Space Activity, 63 A.F. L. Rev , P.86

⁴¹ H.L. van Traa- Engelman, Commercial Utilization of Outer Space: Law and Practice, (The Netherlands: MartinusNijhoff Publishers, 1993), p. 96

⁴² Francis Lyall and Paul Larsen, Space Law: A Treatise ,(United Kingdom: Ashgate, 2009), p., 249

⁴³ Milton Smith, The Orbit/Spectrum Resource and the Technology of Satellite Telecommunications: An Overview, 12 Rutgers Computer & Tech. L.J. 285 (1986-1987),p.288

⁴⁴ Article 44 Use of the radio-frequency spectrum and of the geostationary-satellite and other satellite orbits

1. Member States shall endeavour to limit the number of frequencies and the spectrum used to the minimum essential to provide in a satisfactory manner the necessary services. To that end, they shall endeavour to apply the latest technical advances as soon as possible

โดยที่สิทธิในตำแหน่งวงโคจรสถิตกับคลื่นความถี่วิทยุเป็นเรื่องที่แยกออกจากกันไม่ได้ในด้านการบริหารจัดการตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า แม้ว่าโดยหลักการแล้ว ITU มีอำนาจครอบคลุมเฉพาะเรื่องการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุเท่านั้นแต่เนื่องจากการจะใช้ดาวเทียมให้เกิดประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ทางพาณิชย์หรือมิใช่พาณิชย์ เช่น การสำรวจสภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศ ทางวิทยาศาสตร์ หรือทางทหาร ล้วนแล้วต้องอาศัยคลื่นวิทยุเป็นสื่อกลางทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น ในทางความเป็นจริง แม้ ITU จะรับผิดชอบในการจัดสรรคลื่นความถี่เป็นหลัก แต่ก็มีอำนาจโดยปริยาย (implied power) ในการจัดสรรตำแหน่งของวงโคจรค้างฟ้าของดาวเทียมไปด้วยในตัว⁴⁵ นอกจากนี้ Tare Brisibe กล่าวว่า ดาวเทียมจะต้องใช้คลื่นความถี่วิทยุในการติดต่อสื่อสารจากสถานีภาคพื้นดินเพื่อปฏิบัติการ⁴⁶ ในประเด็นนี้ นักกฎหมายระหว่างประเทศหลายท่านเห็นพ้องกันว่า การจะใช้ดาวเทียมได้นั้นจะต้องประกอบด้วยสองสิ่งคือคลื่นวิทยุ (radio frequency spectrum) และตำแหน่งวงโคจรสถิตย์ (geostationary orbit) ประกอบกันเสมอ สองสิ่งนี้แยกออกจากกันไม่ได้ กล่าวคือเป็นเงื่อนไขที่จำเป็น (*conditiosinequa non*) ต่อการแสวงประโยชน์จากดาวเทียม หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไป อีกสิ่งหนึ่งก็ไม่มีประโยชน์อีกต่อไป⁴⁷ นักกฎหมายโทรคมนาคมอย่าง Michael Straubel กล่าวว่า ดาวเทียมเพื่อการสื่อสาร (Telecommunication satellites) ได้ใช้วงโคจรสถิตย์และคลื่นความถี่ความถี่วิทยุ⁴⁸ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การใช้ประโยชน์วงโคจรสถิตย์มักจะมีวัตถุประสงค์เพื่อ

-
2. In using frequency bands for radio services, Member States shall bear in mind that radio frequencies and any associated orbits, including the geostationary-satellite orbit, are limited natural resources and that they must be used rationally, efficiently and economically, in conformity with the provisions of the Radio Regulations, so that countries or groups of countries may have equitable access to those orbits and frequencies, taking into account the special needs of the developing countries and the geographical situation of particular countries.

⁴⁵ VisootTuvayanond, Some Reflections on Selected Pending Legal Issues in Contemporary Space Law, วารสารศรีปทุม , 2556, หน้า 38

⁴⁶ Tare Brisibe, Aeronautical Public Correspondence, (The Netherlands: Ellven International Publishing, 2006),p. 45

⁴⁷ โปรดดู Comment: Regulation and Licensing of Low-Earth-Orbit Satellite, 10 Santa Clara Computer & High Tech. L.J. (1997),P. 403; Francis Lyall and Paul Larsen, Space Law: A Treatise ,(United Kingdom: Ashgate, 2009), p., 199, 229; Milton Smith, The Orbit/Spectrum Resource and the Technology of Satellite Telecommunications: An Overview, 12 Rutgers Computer & Tech. L.J. 285 (1986-1987),pp. 285-286; R. Bender, Launching and Operating Satellites: Legal Issues, (The Netherlands: MartinusNijhoff Publishers, 1997), p. 75

⁴⁸ Michael S. Straubel, Telecommunication Satellites and Market Forces: How Should the Geostationary Orbit Be. Regulated by the F.C.C.?, 17 N.C.J.Int'l L& Com. Reg. 205, 1992, p.206;

การสื่อสารเป็นหลัก การใช้วงโคจรสถิตย์จึงต้องควบคู่ไปกับการใช้คลื่นความถี่เสมอทั้งในเรื่องของการบังคับควบคุมดาวเทียมให้อยู่ในตำแหน่งวงโคจรที่ถูกต้องและการใช้คลื่นความถี่เพื่อการสื่อสาร⁴⁹ ดังนั้น การขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปมีผลให้ไม่สามารถใช้ดาวเทียมให้เกิดประโยชน์ได้ กล่าวคือ หากรัฐมีเพียง “คลื่นความถี่วิทยุ” อย่างเดียวแต่ไม่มี “ตำแหน่งวงโคจรสถิตย์” รัฐนั้นก็ไม่สามารถใช้ดาวเทียมได้ ในทางกลับกัน หากมีเพียง “ตำแหน่งวงโคจรสถิตย์” อย่างเดียวโดยไม่มี “คลื่นความถี่วิทยุ” รัฐก็ไม่สามารถใช้ดาวเทียมได้เช่นกัน นักกฎหมายอากาศอย่าง Lyall และ Larsen ได้อธิบายว่าการประกอบกิจการ Direct satellite broadcasting จำต้องอาศัยทั้งวงโคจรสถิตย์และคลื่นความถี่วิทยุที่เหมาะสม⁵⁰ ซึ่งหมายความว่า หากขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไป การประกอบธุรกิจ Direct satellite broadcasting ก็ไม่สามารถดำเนินการให้ลุล่วงได้

นอกจาก ITU จะรับผิดชอบดูแลวงโคจรสถิตย์แล้ว ITU ยังได้ดูแลวงโคจรที่ไม่ประจำที่ด้วย (Non-geostationary orbit) โดยใน Radio Regulations ข้อที่ 22 Section II บัญญัติว่าวงโคจรที่ไม่ประจำที่จะต้องมีข้อกำหนดไม่ก่อให้เกิดการรบกวนคลื่น นอกจากนี้ World radiocommunication conferences (WRC) ในกรอบของ ITU ก็ยังได้มีข้อมติเกี่ยวกับวงโคจรที่ไม่ประจำที่⁵¹ รวมทั้งออกรายงานเกี่ยวกับการใช้วงโคจรที่ไม่ประจำที่ (Non-geostationary orbit) เพื่อความปลอดภัยในการเดินเรือด้วย⁵² หนึ่ง จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นว่า ในทางปฏิบัติ การ filing คลื่นความถี่ที่ใช้กับวงโคจรแบบไม่ประจำที่ซึ่งมักจะใช้ในวงโคจรที่ต่ำ (Low Earth Orbit) มักไม่ประสบปัญหายุ่งยากกว่าวงโคจรสถิตย์หรือวงโคจรค้างฟ้า

5.2.5 ข้อมติและข้อบังคับ (Resolution and Regulation)

นอกจากนี้แล้ว ยังมีข้อมติที่ออกโดย World Radio Conference⁵³ ที่เกี่ยวข้องกับดาวเทียมคือ RESOLUTION 2 (REV.WRC-03) ซึ่งได้วางข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้อย่างเที่ยงธรรมโดยรัฐทั้งปวงพร้อมด้วยสิทธิที่เท่าเทียมกันสำหรับวงโคจรเพื่อการสื่อสารและตำแหน่งในวงโคจรอื่น ๆ ตลอดจนคลื่นความถี่เพื่อการให้บริการวิทยุสื่อสารในอวกาศ (Equitable use, by all countries, with

Tare C. Brisbane, Satellite Servicing OnOrbit by Automation and Robotics: Legal and Regulatory Considerations, Journal of Space Law, Volume 29 - 2003 - Number 1 & 2, p.29

⁴⁹ ประเสริฐ ป้อมป้องศึก, วงโคจรค้างฟ้า: ข้อพิจารณาทางกฎหมาย,วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 43, 2557, หน้า 387

⁵⁰ Francis Lyall and Paul Larsen, Space Law: A Treatise ,(United Kingdom: Ashgate, 2009), p. 257

⁵¹ เช่นข้อมติที่ 159 (WRC-15)

⁵² Rep. ITU-R M.2369-0, Use of non-geostationary orbit mobile satellite systems to enhance maritime safety, 2015

⁵³ World Radio Conference ทำหน้าที่พิจารณาทบทวน Radio Regulation (RR) การลงมติจะใช้วิธีการฉันทมติ (Consensus)

equal rights, of the geostationary-satellite and other satellite orbits and of frequency bands for spaceradio communication services)⁵⁴

5.2.6 กฎเกณฑ์ในตราสารระหว่างประเทศอื่นๆ (International instruments)

นอกจากสนธิสัญญาซึ่งมีผลผูกพันทางกฎหมายกับรัฐภาคีที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีตราสารระหว่างประเทศอีก 2 ฉบับซึ่งในตัวเองแม้จะไม่มีผลผูกพันในทางกฎหมายระหว่างประเทศก็ตาม เนื่องจากมีนิติฐานะเป็นเพียงข้อมติขององค์การสหประชาชาติที่ไม่มีผลบังคับทางกฎหมาย แต่ก็เป็นเอกสารระหว่างประเทศซึ่งวางกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมอวกาศที่รวมถึงการสื่อสารผ่านดาวเทียมในลักษณะที่รัฐไม่อาจละเลยได้ เนื่องจากตราสารระหว่างประเทศนี้วางกรอบหรือแนวปฏิบัติที่สำคัญเกี่ยวกับดาวเทียมสื่อสารเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติเดียวกันทั่วโลก การเพิกเฉยตราสารระหว่างประเทศอาจมิได้ส่งผลกระทบต่อประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่อาจส่งผลเสียต่อ

⁵⁴ RESOLUTION 2 (REV.WRC-03) The World Radio communication Conference (Geneva, 2003), ได้ยืนยันหลักการที่กล่าวมาและกำหนดให้รัฐที่เกี่ยวข้องและสำนักงานทะเบียนต้องคำนึงว่าการจดทะเบียนการจัดสรรคลื่นความถี่เพื่อให้บริการวิทยุสื่อสารและการใช้คลื่นมิได้ให้ลำดับความสำคัญแก่รัฐที่ได้รับอย่างถาวรอีกทั้งรัฐผู้ได้รับการจัดสรรต้องใช้ทุกมาตรการในทางปฏิบัติเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับการใช้ระบบอวกาศใหม่โดยรัฐอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐที่กำลังพัฒนาและรัฐที่พัฒนาน้อยที่สุดด้วย (*Considering that all countries have equal rights in the use of both the radio frequencies allocated to various space Radio communication services and the geostationary-satellite orbit and other satellite orbits for these services, taking into account that the radio-frequency spectrum and the geostationary-satellite orbit and other satellite orbits are limited natural resources and should be most effectively and economically used, resolves*

- 1 that the registration with the Radio communication Bureau of frequency assignments for space radio communication services and their use do not provide any permanent priority for any individual country or groups of countries and do not create an obstacle to the establishment of space systems by other countries;
- 2 that, accordingly, a country or a group of countries having registered with the Bureau frequencies for their space radio communication services need to take all practicable measures to facilitate the use of new space systems by other countries or groups of countries, in particular those of developing countries and least developed countries, so desiring;
- 3 that *resolves*1 and 2 of this Resolution shall be taken into account by the administrations and the Bureau.

ประชาคมระหว่างประเทศในทางปฏิบัติซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในทางระหว่างประเทศได้ เพราะฉะนั้น ประเทศไทยจึงต้องคำนึงถึงตราสารระหว่างประเทศด้วยแม้ว่าจะไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายดังเช่นสนธิสัญญาก็ตาม แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามีผลในทางการเมืองโดยการสร้างแรงกดดันต่อประเทศที่ไม่ปฏิบัติตามในสายตาของประชาคมโลก ตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับดาวเทียมสื่อสารมีดังนี้

1) หลักการที่ใช้กับดาวเทียมของรัฐเพื่อการถ่ายทอดโทรทัศน์ระหว่างประเทศโดยตรง (Principles Governing the Use by States of Artificial Earth Satellites for International Direct Television Broadcasting)⁵⁵

2) ปฏิญญาแห่งหลักการที่ใช้เป็นแนวทางว่าด้วยการใช้ดาวเทียมเพื่อการถ่ายทอดข้อมูลอย่างเสรี การขยายการศึกษาและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่กว้างขวางขึ้น (Declaration of Guiding Principles on the Use of Satellite Broadcasting for the Free Flow of Information, the Spread of Education and Greater Cultural Exchange)

3) Resolution on the Use of satellite orbital positions and associated frequency spectrum to deliver international public telecommunication services in developing countries⁵⁶

⁵⁵ UN Resolution, A/RES/37/92 10 December 1982

⁵⁶ RESOLUTION 11 (WRC-12)

บทที่ 6

กฎหมายของต่างประเทศในที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอวกาศและดาวเทียม

บทนำ

ปัจจุบันมีหลายประเทศทั้งภูมิภาคของโลกทั้งในภาคพื้นยุโรป เอเชีย อเมริกาใต้ ที่ตรากฎหมายแม่บทกิจการอวกาศแห่งชาติขึ้น โดยเนื้อหาสาระของกฎหมายแม่บทนี้จะมีสาระสำคัญที่คล้ายกันอาจมีกฎเกณฑ์รายละเอียดที่แตกต่างกันบ้างเนื่องจากอนุสัญญากฎหมายอวกาศ ค.ศ.1967 ไม่ได้กำหนดรายละเอียดไว้แต่ปล่อยให้เป็นดุลพินิจของรัฐภาคี นอกจากนี้แล้ว กฎหมายระหว่างประเทศอวกาศก็ได้บัญญัติบางเรื่อง เช่น เงื่อนไขในการอนุญาตให้เอกชนประกอบกิจการอวกาศ การทำประกันภัย สิทธิไต่เบี่ยของรัฐ การสืบสวนอุบัติเหตุทางอวกาศ การจัดตั้งองค์กรอวกาศ เป็นต้น รัฐได้ตรากฎหมายภายในเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายระหว่างประเทศ ฉะนั้น การตรากฎหมายแม่บทกิจการอวกาศจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดเงื่อนไขการอนุญาตให้เอกชนประกอบกิจการอวกาศให้สอดคล้องกับสนธิสัญญาด้านอวกาศและพันธกรณีระหว่างประเทศด้วย

ในบทนี้จะกล่าวถึงสาระสำคัญของกฎหมายอวกาศของประเทศต่างๆว่ามีสาระสำคัญอย่างไรบ้าง ดังต่อไปนี้

6.1 กฎหมายแม่บทอวกาศ

6.1.1 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสได้ตรากฎหมายแม่บทอวกาศขึ้นมาในปีค.ศ.2008⁵⁷ โดยหลักการสำคัญของกฎหมายแม่บทอวกาศดังนี้

- 1) หมวดคำนิยามเช่นคำว่า damage, space operator, launching state, space operator เป็นต้น⁵⁸
- 2) การอนุญาตและการกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศ⁵⁹
- 3) หน้าที่ของผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจกรรมอวกาศการทำประกันภัย

⁵⁷ สำหรับคำแปลด้วยบทเป็นภาษาอังกฤษโปรดดู Journal of Space Law, vol.35, 2008

⁵⁸ Article 1

⁵⁹ Article 4

4) อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการอนุญาตและกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศ เช่น การออกคำสั่งได้ทุกเมื่อเกี่ยวกับมาตรการด้านความปลอดภัย การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม⁶⁰

5) การลงทะเบียนทางปกครองและทางแพ่ง กฎหมายนี้มีบทลงโทษทั้งทางปกครอง เช่น การสั่งพักใบอนุญาต การเพิกถอนใบอนุญาตและทางแพ่ง เช่น การปรับเป็นเงิน⁶¹

6) การจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ให้ the Centre National d'Etudes Spatiales มีหน้าที่ในการจดทะเบียนวัตถุอวกาศในนามของประเทศฝรั่งเศส⁶²

6.1.2 ประเทศเบลเยียม

ประเทศฝรั่งเศสได้ตรากฎหมายแม่บทอวกาศขึ้นมาในปีค.ศ.2005 ชื่อว่า Law of 17 September 2005 on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects โดยมีหลักการสำคัญของกฎหมายแม่บทอวกาศดังนี้

- 1) หมวดคำนิยาม เช่น คำว่า space objects, operator, damage, launching state เป็นต้น
- 2) การอนุญาตและการกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศ กฎหมายได้บัญญัติเป็นหลักการทั่วไปว่า ผู้ที่ต้องการดำเนินกิจกรรมอวกาศจะต้องได้ใบอนุญาตจากรัฐมนตรีก่อนและ การดำเนินกิจกรรมอวกาศจะต้องสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและอนุสัญญาด้านอวกาศ⁶³
- 3) ขั้นตอนต่างๆด้านธุรการในการขอใบอนุญาต
- 4) การสั่งพักใบอนุญาตและถอนใบอนุญาต⁶⁴
- 5) การโอนสิทธิให้บุคคลที่สามจะต้องได้รับอนุญาตก่อน
- 6) การตั้งหน่วยงานจดทะเบียนแห่งชาติเพื่อทำหน้าที่จดทะเบียนวัตถุอวกาศ⁶⁵
- 7) ความรับผิดชอบและสิทธิไล่เบี่ย ตามกฎหมายของเบลเยียม รัฐบาลจะเป็นผู้รับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ ในขณะที่เดียวกันกฎหมายฉบับนี้ก็บัญญัติให้รัฐบาลมีสิทธิไล่เบี่ยกับผู้ประกอบการ (operator) ที่ทำความเสียหายได้⁶⁶

⁶⁰ Article 8

⁶¹ Article 9-11

⁶² Article 12

⁶³ Article 4

⁶⁴ Article 11

⁶⁵ Article 14

- 8) การคืนวัตถุอวกาศรัฐบาลเบลเยียมมีพันธกรณีที่จะคืนวัตถุอวกาศที่พบในดินแดนของประเทศเบลเยียม⁶⁷
- 9) การสอบสวนกรณีเกิดอุบัติเหตุ⁶⁸

6.1.3 ประเทศคาซัคสถาน

ประเทศคาซัคสถานได้ตรากฎหมายแม่บทอวกาศขึ้นมาในปีค.ศ.2012 ชื่อว่า Law of the Republic of Kazakhstan on Space Activities 2012 โดยหลักการสำคัญของกฎหมายแม่บทอวกาศดังนี้

- 1) หมวดคำนิยาม เช่น คำว่า spacecraft, outer space, space activities, space objects, remote sensing, satellite navigation เป็นต้น
- 2) หลักทั่วไปของการดำเนินกิจกรรมอวกาศ เช่น หลักผลประโยชน์และความมั่นคงของรัฐ การเยียวยาความเสียหายที่เกิดแก่ผู้คน สิ่งแวดล้อมและทรัพย์สินการดำเนินกิจกรรมอวกาศต้องสอดคล้องกับกฎหมายอวกาศระหว่างประเทศ เป็นต้น
- 3) ประเภทของกิจกรรมอวกาศ
- 4) การอนุญาตและการกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศ: การประกอบกิจกรรมอวกาศทั้งของรัฐและเอกชนต้องได้รับใบอนุญาต⁶⁹
- 5) อำนาจหน้าที่ขององค์กรในกิจกรรมอวกาศ
- 6) การจดทะเบียนวัตถุอวกาศ (ซึ่งใช้บังคับทั้งวัตถุอวกาศของรัฐและเอกชน)
- 7) การทดลองทางวิทยาศาสตร์ในสาขาของกิจกรรมอวกาศ
- 8) การใช้ดาวเทียมการสำรวจระยะไกล (Remote Sensing)⁷⁰
- 9) การใช้ดาวเทียมแบบ High accuracy Satellite Navigation System⁷¹
- 10) มาตรการด้านความปลอดภัย⁷²
- 11) การสอบสวนกรณีอุบัติเหตุ⁷³

⁶⁶ Article 15

⁶⁷ Article 17

⁶⁸ Article 17

⁶⁹ Article 13

⁷⁰ Article 17

⁷¹ Article 18

⁷² Article 27

6.1.4 ประเทศบราซิล

ประเทศบราซิลได้ตรากฎหมายชื่อว่า Regulations on procedures and on definition of necessary requirements for the request, evaluation, issuance, follow-up and supervision of licences for carrying out launching space activities in Brazilian Territory สำหรับสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้มีดังนี้

1) เป็นกฎหมายที่อนุญาตและกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศที่ดำเนินการโดยเอกชน ไม่ว่าจะมีส่วนชาติบราซิลหรือคนต่างด้าวที่ประสงค์จะประกอบกิจการอวกาศในทางการค้าพาณิชย์ จะต้องมาขออนุญาตจาก The Brazilian Space Agency (AEB) โดยใบอนุญาตนี้อาจกำหนดเงื่อนไขหรือข้อจำกัดก็ได้ อย่างไรก็ตาม ใด ๆ ก็ดี กฎหมายฉบับนี้ไม่ใช้กับการดำเนินกิจกรรมอวกาศโดยหน่วยงานของรัฐ⁷⁴

2) กฎหมายฉบับนี้ให้คำนิยามคำว่า ความเสียหาย (damage) ไว้อย่างครอบคลุมคือความเสียหายใดๆที่เกิดขึ้นแก่ ชีวิต ร่างกาย สุขภาพ ทรัพย์สินทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน⁷⁵

3) หลักฐานต่างๆเกี่ยวกับการขอใบอนุญาตเช่น หลักฐานการเป็นนิติบุคคล ข้อมูลทางเทคนิค ความพร้อมทางการเงิน ข้อมูลเกี่ยวกับภาษี⁷⁶ และในกรณีของนิติบุคคลต่างด้าวจะต้องมีหลักฐานที่ออกโดยรัฐเจ้าของสัญชาติของนิติบุคคลนั้นว่าได้รับอนุญาตประกอบกิจการอวกาศ⁷⁷

4) มาตรการทางปกครอง กฎหมายฉบับนี้รับรองมาตรการทางปกครองเช่น การดักเตือน การพักใบอนุญาตและการเพิกถอนใบอนุญาต (จะใช้ในกรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตล้มละลาย หรือประกอบกิจการอวกาศมากกว่าที่ได้รับใบอนุญาต ผู้ได้รับใบอนุญาตไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมาย) อย่างไรก็ตาม ใด ๆ ก็ดี ผู้รับใบอนุญาตมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ได้⁷⁸

6.1.5 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายแม่บทอวกาศชื่อว่า Basic Space Law เมื่อปีค.ศ.2008 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากอวกาศ สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือ การวางกรอบการพัฒนาและส่งเสริมการทำวิจัย การพัฒนาอุปกรณ์ ชิ้นส่วนต่างๆของวัตถุอวกาศ

⁷³ Article 28

⁷⁴ Article 1

⁷⁵ Article 5

⁷⁶ Article 6-14

⁷⁷ Article 14

⁷⁸ Article 20-23

โครงสร้างพื้นฐานต่างๆของกิจการอวกาศ และการสร้างความสามารถในการพัฒนา การปล่อยจรวด และการควบคุมการทำงานของดาวเทียม⁷⁹ นอกจากนี้แล้ว กฎหมายฉบับนี้ยังได้ให้ความสำคัญของการประกอบกิจการอวกาศโดยภาคเอกชนด้วย⁸⁰

อนึ่ง กฎหมายฉบับนี้ได้ยังได้บัญญัติเรื่องแผนการด้านอวกาศ (Basic Space Plan) เกี่ยวกับการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากอวกาศ⁸¹ รวมทั้งบัญญัติให้รัฐบาลจะต้องตรากฎหมายอนุวัติการ อนุสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการควบคุมกิจกรรมอวกาศอีกด้วย⁸²

6.1.6 ฮ่องกง

ฮ่องกงเป็นอีกหน่วยทางการเมืองหนึ่งที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอวกาศด้านดาวเทียม สื่อสารไม่ว่าจะเป็นด้านโทรศัพท์มือถือ การถ่ายทอดสัญญาณแพร่ภาพทางโทรทัศน์และการนำทาง นอกจากนี้ มีบริษัทที่ประกอบกิจการดาวเทียมอยู่สองบริษัทที่ฮ่องกงเช่น APT Satellite Company Limited (“APT Satellite” or “APSTAR”) และยังสามารถดำเนินกิจการดาวเทียมที่กำลังอยู่ในวงโคจร ถึง 5 ดวงคือ APSTAR-5, APSTAR-6, APSTAR-7, APSTAR-7B (partial), APSTAR-9 satellite (“APSTAR Satellite Fleet”) อีกบริษัทหนึ่งคือ Asia Satellite Telecommunications Company Limited⁸³ เพราะฉะนั้นฮ่องกงจึงมีความสนใจที่จะพัฒนากิจการอวกาศรวมถึงการตรา กฎหมายเพื่อควบคุมการดำเนินการกิจกรรมอวกาศ เช่น การประกอบธุรกิจดาวเทียมสื่อสาร

ฮ่องกงได้ตรากฎหมายอวกาศชื่อว่า The Outer Space Ordinance ปี ค.ศ.1997 กฎหมาย ฉบับนี้มีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับการควบคุมกิจกรรมอวกาศ โดยมีบทบัญญัติสำคัญเกี่ยวกับคำนิยาม ต่างๆ เช่น space object, license, outer space⁸⁴ ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย (กฎหมายฉบับนี้ ใช้กับการส่งจรวด การจัดการส่งจรวด การทำงานและควบคุมดาวเทียม และกิจกรรมใดๆใน อวกาศ)⁸⁵ การออกใบอนุญาตและข้อยกเว้น⁸⁶ การโอนสิทธิให้แก่บุคคลที่สาม⁸⁷ การจดทะเบียนวัตถุ อวกาศ การจ่ายค่าชดเชยของผู้ประกอบการเอกชนแก่รัฐ⁸⁸

⁷⁹ Article 15

⁸⁰ Article 16

⁸¹ Article 24

⁸² Article 35

⁸³ Yun Zhao, Outer Space Ordinance in Hong Kong Special Administrative Region, in National Space Law in China, 2015, pp.255-256

⁸⁴ Section 2

⁸⁵ Section 3

6.1.7 ประเทศเกาหลีใต้

ประเทศเกาหลีใต้เป็นอีกประเทศหนึ่งในเอเชียที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนากิจการอวกาศได้อย่างต่อเนื่อง กฎหมายอวกาศของประเทศเกาหลีใต้มีอยู่ด้วยกัน 3 ฉบับคือ ฉบับแรกคือ The Aerospace Industry Development Promotion Act 1987 ฉบับที่สองคือ The Space Development Promotion Act 2005 และฉบับสุดท้ายคือ The Space Damage Compensation Act 2007 สำหรับสาระสำคัญมีดังนี้

The Aerospace Industry Development Promotion Act 1987 เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมกิจการอวกาศของเกาหลีใต้ โดยได้กำหนดนโยบายกิจการอวกาศสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมอวกาศ (Aerospace Industry Development) การกำหนดมาตรฐานอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนต่างๆของวัตถุอวกาศ ซึ่งหากไม่ได้มาตรฐานแล้วจะใช้ไม่ได้ยกเว้นเพื่อการทดลองเท่านั้น

ส่วน The Space Development Promotion Act 2005 นั้นถือได้ว่าเป็นกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับการควบคุมกิจกรรมอวกาศ โดยบัญญัติสาระสำคัญครอบคลุมหลายเรื่องเช่น

1) การออกใบอนุญาตเพื่อจะปล่อยจรวดหรือยานพานะในประเทศเกาหลีใต้จะต้องได้รับอนุญาตก่อนรวมถึงการปล่อยจรวดหรือยานพานะนอกดินแดนเกาหลีใต้หากว่ายานพานะที่จะถูกส่งขึ้นไปในอวกาศ (a launch vehicle) เป็นของรัฐบาลหรือเอกชนสัญชาติเกาหลีใต้⁸⁹

2) การตั้งคณะกรรมการอวกาศแห่งชาติ (National Space Committee)⁹⁰ และองค์การพิเศษเพื่อการพัฒนาอวกาศ (Special Agency for Space Development)⁹¹

3) การจดทะเบียน โดยแยกออกเป็นการจดทะเบียนภายในประเทศและการจดทะเบียนระหว่างประเทศการจดทะเบียนในประเทศ ผู้ประกอบการจะต้องทำการจดทะเบียนต่อรัฐมนตรีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่เกิน 180 วันก่อนที่จะถึงวันที่จะปล่อยจรวด⁹² ส่วนการจดทะเบียน

⁸⁶Section 4

⁸⁷Section 7

⁸⁸Section 12

⁸⁹Article 11

⁹⁰Article 6

⁹¹Article 7

⁹²Article 8

ระหว่างประเทศต่อเลขาธิการสหประชาชาตินั้น รัฐมนตรีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นผู้จดทะเบียนโดยผ่านทางรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและการค้า⁹³

4) การทำประกันภัย⁹⁴

5) การตั้งคณะกรรมการสืบสวนอุบัติเหตุ

6) การสนับสนุนการพัฒนาโครงการอวกาศของภาคเอกชน ในเรื่องนี้กฎหมายกำหนดให้รัฐบาลออกมาตรการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาโครงการอวกาศของภาคเอกชน เช่น การลดภาษี การสนับสนุนทางการเงิน และการให้ความสำคัญของการจัดท้าวัดอุปกรณ์ทางอวกาศ⁹⁵

7) การช่วยเหลือนักบินอวกาศ ในกรณีเกิดอุบัติเหตุ อยู่ในสถานะลำบาก หรือการลงฉุกเฉิน เมื่อมีการค้นพบนักบินอวกาศ ในอาณาเขตของประเทศเกาหลีใต้ หรือบริเวณที่ติดกับเขตทะเลหลวง รัฐบาลเกาหลีใต้จะต้องช่วยเหลือและส่งนักบินอวกาศกลับไปยังรัฐผู้ส่ง หรือรัฐที่จดทะเบียนหรือองค์การระหว่างประเทศที่รับผิดชอบในการส่งวัตถุอวกาศขึ้นไป⁹⁶

8) การส่งคืนวัตถุอวกาศ เมื่อวัตถุอวกาศชนกันหรือแล่นลงฉุกเฉินในอาณาเขตของประเทศเกาหลีใต้แล้ว รัฐบาลเกาหลีใต้จะต้องส่งวัตถุอวกาศคืนแก่ประเทศผู้ส่งหรือรัฐที่จดทะเบียนหรือองค์การระหว่างประเทศที่รับผิดชอบในการส่งวัตถุอวกาศขึ้นไป⁹⁷

ส่วนกฎหมายอวกาศฉบับสุดท้ายคือ The Space Damage Compensation Act 2007 กฎหมายฉบับนี้กำหนดกฎเกณฑ์รายละเอียดเกี่ยวกับความรับผิดชอบระหว่างประเทศของเกาหลีใต้และสิทธิไล่เบี่ยของรัฐบาลต่อผู้ประกอบการกิจกรรมอวกาศที่ก่อให้เกิดความเสียหาย โดยกฎหมายนี้ได้รับรองระบอบความรับผิดชอบสองประเภทด้วยกันคือความรับผิดเด็ดขาดหากว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลกและก่อนเข้าสู่อวกาศและความรับผิดแบบต้องพิสูจน์ความผิด (ไม่ว่าเจตนาหรือความประมาทก็ตาม) หากว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นในอวกาศ นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดให้ผู้ประกอบการทำประกันภัยและกำหนดเพดานความรับผิดไว้ที่ 200 billion วอน⁹⁸

⁹³ Article 9

⁹⁴ Article 15

⁹⁵ Article 18

⁹⁶ Article 22

⁹⁷ Article 23

⁹⁸ Article 5

6.1.8 ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียได้ออกกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศชื่อว่า Space Activities Act เมื่อปี ค.ศ.1998 โดยกฎหมายแม่บทนี้มีวัตถุประสงค์หลักสามประการคือ⁹⁹

ประการแรก ต้องการสร้างระบบหรือกลไกในการควบคุมการดำเนินกิจกรรมอวกาศที่เกิดขึ้นในดินแดนออสเตรเลียหรือการดำเนินกิจกรรมอวกาศที่เกิดจากคนชาติออสเตรเลียที่ประกอบกิจกรรมในต่างประเทศ

ประการที่สอง เพื่อดำเนินการเยียวยาความเสียหายอย่างเพียงพออันเกิดจากการดำเนินกิจกรรมอวกาศ โดยความเสียหายที่ว่านี้ครอบคลุมทั้งความเสียหายแก่บุคคลและทรัพย์สิน

ประการที่สาม เพื่ออนุวัติการพันธกรณีระหว่างประเทศของประเทศออสเตรเลียตามอนุสัญญากฎหมายอวกาศภายใต้กรอบขององค์การสหประชาชาติ

สำหรับสาระสำคัญของ Space Activities Act1998 มีดังนี้

- 1) หมวดคำนิยาม ในหมวดนี้ กฎหมายจะให้คำจำกัดความถ้อยคำที่ใช้ในกฎหมาย เช่น damage, launching state, payload, launch facility, space licence, space object เป็นต้น
- 2) รายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต เช่น ผู้ที่มีอำนาจออกใบอนุญาต เงื่อนไขการอนุญาต การฝ่าฝืนใบอนุญาต การโอนใบอนุญาต มาตรการทางปกครอง (การสั่งพักและการถอนใบอนุญาต) เป็นต้น
- 3) การทำประกันภัย
- 4) ความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอวกาศ
- 5) การจดทะเบียนวัตถุอวกาศ
- 6) การสอบสวนกรณีอุบัติเหตุ

6.1.9 ประเทศอังกฤษ

กฎหมายแม่บทกิจการอวกาศของอังกฤษคือ The Outer Space Act 1986 โดยมีสาระสำคัญคือขอบเขตของกฎหมายแม่บทนี้ใช้กับคนสัญชาติอังกฤษหรือบริษัทที่จดทะเบียนภายใต้กฎหมายอังกฤษเท่านั้น โดยไม่สนใจว่ากิจกรรมอวกาศจะเกิดขึ้น ณ ที่ใด โดยหลักแล้วการประกอบ

⁹⁹โปรดดู Part 1 ของ Space Activities Act1998

กิจกรรมอวกาศ เช่นการปล่อยดาวเทียมขึ้นสู่วงโคจรในอวกาศ จะต้องได้รับอนุญาตจาก Secretary of State เสียก่อน โดยก่อนที่จะอนุญาตจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัย กิจกรรมอวกาศที่ขออนุญาต จะต้องสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ และไม่ขัดต่อความมั่นคงของรัฐของประเทศอังกฤษ นอกจากนี้ เงื่อนไขใบอนุญาตอาจกำหนดเรื่องเกี่ยวกับ ความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม การหลีกเลี่ยง การรบกวนคลื่น การหลีกเลี่ยงการละเมิดพันธกรณีระหว่างประเทศของประเทศอังกฤษ การอนุญาต ให้เจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ ได้ การกำหนดให้ผู้ประกอบการทำประกันภัย นอกจากนี้ กฎหมายนี้ยังได้รับรองเรื่องการโอนสิทธิแก่บุคคลที่สาม การจดทะเบียนวัตถุอวกาศ

6.10 ประเทศยูเครน

ประเทศยูเครนได้ตรากฎหมายแม่บทกิจการอวกาศเมื่อปีค.ศ.1996 ชื่อว่า Ordinance of the Supreme Soviet of Ukraine on Space Activity 1996 กฎหมายแม่บทนี้มีเนื้อหาที่ครอบคลุมพอสมควร โดยมีสาระสำคัญคือ

- 1) รับรองสถานะและอำนาจหน้าที่ขององค์กรอวกาศแห่งชาติของยูเครน (the Ukrainian National Space Agency)
- 2) กำหนดให้มีโปรแกรมอวกาศแห่งชาติ (National Space Programme)
- 3) กำหนดหลักเกณฑ์การอนุญาตและควบคุมกำกับกิจการอวกาศ¹⁰⁰
- 4) ข้อห้ามและข้อจำกัดในการดำเนินกิจการอวกาศ
- 5) การออกใบอนุญาตรับรองวัตถุหรืออุปกรณ์ต่างๆของกิจการอวกาศ ซึ่งตามกฎหมายนี้ space facilities รวมถึงสถานีภาคพื้นดิน (ground infrastructure) ด้วย¹⁰¹
- 6) การจดทะเบียนวัตถุอวกาศ¹⁰²
- 7) การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม¹⁰³
- 8) การกำหนดหน้าที่ให้ผู้ประกอบการให้แจ้งข้อมูลต่าง ๆ ในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน
- 9) การบังคับให้ทำประกันภัย

¹⁰⁰ Article 8,10 of the Ordinance of the Supreme Soviet of Ukraine on Space Activity 1996

¹⁰¹ Article 12

¹⁰² Article 13

¹⁰³ Article 21

ตารางสรุปบทบัญญัติที่สำคัญของกฎหมายแม่บทเพื่อการควบคุมกิจกรรมอวกาศของ
ต่างประเทศ¹⁰⁴

| ประเทศ | คำนิยาม ต่างๆ | การ อนุญาต และกำกับ ดูแล | การทำ ประกันภัย | ความรับผิด และสิทธิไล่ เบี้ยของรัฐ | การ สอบสวน อุบัติเหตุ | การโอน สิทธิแก่ บุคคลที่ สาม |
|-----------|------------------|-----------------------------------|--------------------|--|-----------------------------|---------------------------------------|
| ฝรั่งเศส | √ | √ | √ | √ | | |
| เบลเยียม | √ | √ | √ | √ | | √ |
| คาซัคสถาน | √ | √ | | √ | √ | |
| บราซิล | √ | √ | | | | |

¹⁰⁴ ประเด็นที่นำมาสรุปในตารางนี้สอดคล้องกับ Building blocks ในการประชุมระหว่างประเทศที่เรียกว่า Project 2001+ ที่เสนอโดย the University of Cologne's Institute of Air and Space Law and the German Aerospace Center (DLR) และ the Leiden International Institute of Air and Space Law ซึ่งมีดังนี้ การอนุญาต การกำกับดูแล การจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ความรับผิด ประเด็นอื่นๆ เช่น การทำประกันภัย โปรดดูรายละเอียดใน Frans von der Dunk, "Fundamental Provisions for National Space Laws" (2006). Space and Telecommunications Law Program Faculty, pp. 91-99

นอกจากนี้ในที่ประชุมระหว่างประเทศของ Committee on the Peaceful Uses of Outer Space ที่จัดขึ้นที่กรุงเทพมหานครเมื่อวันที่ 16-19 พฤศจิกายน ค.ศ.2010 ที่ประชุมได้เห็นชอบร่วมกันว่า กฎหมายภายในว่าด้วยการควบคุมกิจการอวกาศนั้นควรมีเนื้อหาที่ครอบคลุมเรื่องดังต่อไปนี้

--ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย

-การอนุญาต

-การควบคุมกำกับดูแล

-การจดทะเบียนวัตถุอวกาศ

-ความรับผิดและการทำประกันภัย

-มาตรฐานความปลอดภัย

-การโอนสิทธิให้บุคคลที่สาม

โปรดดู A/AC.105/989, 31 January 2011, para.32

| | | | | | | |
|-----------|---|---|---|---|---|---|
| ญี่ปุ่น | √ | √ | | | | |
| ฮ่องกง | √ | √ | √ | √ | | √ |
| เกาหลีใต้ | √ | √ | √ | √ | √ | |
| อังกฤษ | | √ | √ | | | √ |
| ยูเครน | | √ | √ | | √ | |

6.2 กฎหมายดาวเทียมสื่อสาร

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายชื่อว่า The Communications Satellite Act of 1962 กฎหมายนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้บริษัทเอกชน (เช่น การก่อตั้ง COMSAT) เข้ามามีส่วนร่วมในการแสวงหาประโยชน์ทางพาณิชย์จากการสำรวจและแสวงหาประโยชน์จากกิจกรรมอวกาศ (เช่น การสร้างดาวเทียมสื่อสาร) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับการแข่งขันกันโดยการประมูล (bidding) และการให้ the Federal Communication Commission เข้ามามีบทบาทในการควบคุมกำกับดูแลกิจการดาวเทียมสื่อสาร

2) ไต้หวัน

ไต้หวันเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศเอเชียที่ใช้นโยบาย Open sky¹⁰⁵ ไต้หวันได้ออกกฎหมายชื่อว่า the Regulations for Administrative on Satellite Communication Services โดยกฎหมายนี้ใช้กับดาวเทียมสื่อสารสองประเภทคือ Fixed satellite communication services Mobile satellite communication services โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลไต้หวันมีนโยบายที่เรียกว่า foreign

¹⁰⁵ Martin Jarrold, India's Satellite Crisis: Capacity Barriers & "Spectrum Grab" โปรดดูฐานข้อมูลออนไลน์ www.satmagazine.com/.../market_intelligence_April%2020

satellite television (FSTV) ที่อนุญาตให้ผู้ประกอบการดาวเทียมต่างชาติสามารถส่งสัญญาณมายัง
ไต้หวันได้¹⁰⁶

3) ประเทศบราซิล

ประเทศบราซิลเป็นตลาดดาวเทียมสื่อสารที่ใหญ่ที่สุดในอเมริกาใต้¹⁰⁷ ตามนโยบายและ
กฎหมายของบราซิล บราซิลจึงใช้นโยบาย open sky กล่าวคือ กฎหมายบราซิลไม่ได้ห้ามมิให้
ผู้ประกอบการดาวเทียมสื่อสารต่างชาติให้บริการในประเทศบราซิล แม้ว่ารัฐบาลบราซิลจะให้
ความสำคัญแก่ดาวเทียมบราซิลก่อนดาวเทียมต่างชาติก็ตาม¹⁰⁸ ANATEL (the Brazilian
telecommunications agency) ได้ออกมติ(Resolution) ที่ 378 ปี ค.ศ.2004¹⁰⁹ กฎหมายฉบับนี้
รับรองให้ผู้ประกอบการดาวเทียมต่างชาติสามารถให้บริการในประเทศบราซิลได้โดยมีเงื่อนไขว่า
ผู้ประกอบการดาวเทียมต่างชาติจะต้องได้รับอนุญาตจาก ANATEL รวมทั้งบริษัทต่างชาติที่จะ
ให้บริการดาวเทียมของตนในประเทศบราซิลต้องจดทะเบียนตามกฎหมายบราซิลและมีสำนักงานใน
ประเทศบราซิลด้วยที่ผ่านมาในอดีต ANATEL ได้ให้ใบอนุญาตกับ บริษัทTelesat (บริษัทสัญชาติคานา
ดา), บริษัท Hisparma ซึ่งเป็นบริษัทสาขาของบริษัท Hispasat ซึ่งมีสัญชาติสเปนและบริษัทYahSat(
บริษัทสัญชาติอาบูดาบี) ซึ่งเป็นผู้ประกอบการดาวเทียมสื่อสารต่างชาติให้ชนะการประมูลคลื่นความถี่
และวงโคจร โดยที่บริษัทดาวเทียมของบราซิลคือ Star One แพ้การประมูลคลื่นความถี่และวง
โคจร¹¹⁰

4) ประเทศออสเตรเลีย

ออสเตรเลียมีกฎหมาย Australia Radiocommunications Act (1992) เป็นกรอบแม่บท
การกำกับดูแลคลื่นความถี่ซึ่งรวมถึงกิจการดาวเทียมสื่อสาร โดยมีหน่วยงานกำกับดูแลได้แก่ ACMA
(Australian Communications and Media Authority) ตามกฎหมาย Australian
Communications and Media Authority Act (2005) สำหรับวิธีการอนุญาตประกอบกิจการ

¹⁰⁶Chuan Yang Hsu Restructuring Broadcasting Policies in Taiwan: Managing Cultural Identity in a
Recently-Democratic Society, Florida State University Libraries Electronic Theses, 2005, pp..114-
115

¹⁰⁷Latin America Market Brief, August, 2015, p. 5

¹⁰⁸ดู Trade Policy Review, WT/TPR/S/212, 2009,para. 183

¹⁰⁹กฎหมายนี้ไม่มีคำแปลเป็นภาษาอังกฤษมีแต่ภาษาโปรตุเกสเท่านั้น

¹¹⁰<http://spacenews.com/telesat-hispasat-and-yahsat-prevail-in-brazilian-slot-auction/>

ดาวเทียมสื่อสาร ACMA ใช้วิธีการ FCFS ซึ่งเหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศออสเตรเลียที่มีจำนวนผู้ขอรับอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารจำนวนไม่มาก¹¹¹ โดยมีเงื่อนไขทางเทคนิคและทางการเงินทำนองเดียวกันกับของสหรัฐอเมริกา

5) ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นมี MIC (Ministry of Internal Affairs and Communications) ทำหน้าที่หน่วยงานกำกับดูแล โดยมีภารกิจประการหนึ่งคือการพัฒนาการสื่อสารดาวเทียมร่วมกันกับ NICT (National Institute of Information and Communications Technology) ซึ่งมีหน้าที่ในการออกแบบพัฒนา และให้บริการดาวเทียมสื่อสารร่วมกันกับ JAXA (Japan Aerospace Exploration Agency) ภายใต้การกำกับดูแลของ MIC¹¹² โดยมีกฎหมายวิทยุ (Radio Act 1950)¹¹³ เป็นกฎหมายแม่บทในการให้อนุญาตและกำกับดูแลกิจกรรมต่างๆ ของเอกชนในประเทศรวมถึงดาวเทียม

6) ประเทศมาเลเซีย

ในปี 2002 จึงได้จัดตั้ง Angkasa (AgensiAngkasa Malaysia) เป็นสำนักกิจการอวกาศ (National Space Agency) ภายใต้กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม หรือ MOSTI (Ministry of Science, Technology and Innovation) เพื่อทำหน้าที่และโครงการเกี่ยวกับกิจการอวกาศโดยมีโครงการที่มีชื่อเสียงได้แก่การคัดเลือกบุคคลเพื่อเข้าอบรมมนุษย์อวกาศผ่านโปรแกรมฝึกอบรมของมาเลเซีย¹¹⁴ และมีนโยบายกิจการอวกาศแห่งชาติ (National Space Policy – Vision 2020)¹¹⁵

¹¹¹NORDICITY, Study on The Global Practices for Assigning Satellite Licences and Orther Elements, November 2010, p.11

¹¹²Setsuko Aoki, *Regulation of Space Activities in Japan*, in NATIONAL REGULATION OF SPACE ACTIVITIES 199–223, 204 (Ram S. Jakhued., 2010)

¹¹³Japan Radio Act (Act No. 131 of May 2, 1950)

¹¹⁴Background, PORTAL RASMI AGENSI ANGKASA NEGARA (2012), <http://www.angkasa.gov.my/?q=en/node/59>

¹¹⁵Subari & Hassan, Creating a Vibrant Space Industry for Malaysia: The Need for a Space Act, Malaysian Journal of Remote Sensing & GIS MJRS & GIS, Vol.4 Num.1 2015, p.7

ตั้งแต่ปี 2003 จึงได้มีการเสนอร่างกฎหมายกิจการอวกาศหรือ MOSA (Malaysia Outer Space Act) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกิจการด้านอวกาศให้มากยิ่งขึ้น โดยให้อำนาจแก่ MOSTI ในการกำกับดูแลกิจการอวกาศผ่าน Angkasaดังต่อไปนี้

- ออกใบอนุญาต และอนุมัติกิจกรรมต่างๆ
- บังคับใช้กฎหมาย ตรวจสอบ และลงโทษ
- เป็นนายทะเบียนอวกาศแห่งชาติ (National Space Register) ¹¹⁶

แนวทางนี้เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับสำนักกิจการอวกาศของสหราชอาณาจักร (UK Space Agency) ที่ถือเป็นผู้ออกใบอนุญาตที่แท้จริงให้กับผู้ขอรับใบอนุญาตกิจการดาวเทียมสื่อสาร โดยการประสานงานกับ Ofcom

อย่างไรก็ดีมาเลเซียมี MCMC (Malaysian Communications and Multimedia Commission) เป็นหน่วยงานกำกับดูแล (regulator) ในการกำกับดูแลสื่อและกิจการด้านการสื่อสารของประเทศแต่การกำกับดูแลภายใต้กรอบของ MCMC ก็มีอยู่จำกัดและเน้นไปในทางธุรกิจเป็นสำคัญ ¹¹⁷ มาเลเซียจึงมีแนวโน้มชัดเจนที่จะให้กิจการดาวเทียมสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งของกิจการอวกาศ และอยู่ภายใต้แนวนโยบายกิจการอวกาศเป็นสำคัญ ดังนั้นการอนุญาตต่างๆก็ต้องผ่านการพิจารณาตามกรอบนโยบายกิจการอวกาศภายใต้ Angkasa และ MOSTI อย่างไรก็ตามแนวทางที่ให้อนุญาตกิจการสื่อสารดาวเทียมในปัจจุบันภายใต้กรอบของ MCMC เป็นไปตามกฎหมายการสื่อสารและสื่อผสม (Communications and Multimedia Act 1998)

กล่าวเฉพาะแก่นโยบายเปิดน่านฟ้า (Open sky policy) ซึ่งหมายถึงการเปิดให้มีการเข้าสู่ตลาดสื่อสารดาวเทียมของผู้ประกอบการดาวเทียมต่างชาติ ตามกรอบการเจรจาการค้าบริการโทรคมนาคมพื้นฐานมีรัฐภาคี 78 รัฐที่ได้ให้ข้อผูกพันการเปิดตลาดนี้เอาไว้ ซึ่งรวมถึง สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และมาเลเซีย

¹¹⁶Mustafa Din Subari, THE MALAYSIAN OUTER SPACE ACT (IN DRAFTING) (2012), <http://suparco.gov.pk/pages/nsc-2012.asp>

¹¹⁷Subari & Hassan, *supra note 115*, p.7

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

คำอธิบายร่างกฎหมายว่าด้วยกฎหมายแม่บทกฎหมายอวกาศแห่งชาติและดาวเทียมสื่อสารใน
ประเทศไทย (Explanatory Note)

ส่วนที่ 1 บททั่วไป

1. ความจำเป็นต้องมีกฎหมายนี้

เหตุผลที่ประเทศไทยต้องตรากฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาตินั้น¹¹⁸ มีอยู่สามเหตุผลหลักคือ เหตุผลทางกฎหมาย เหตุผลทางเศรษฐกิจและเหตุผลด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งขยายความได้ดังนี้

1.1 เหตุผลทางกฎหมาย แบ่งออกได้ดังนี้

ประการแรก เนื่องจากประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาหลักการควบคุมการดำเนินงานกิจกรรมของรัฐในการสำรวจและใช้อวกาศรวมถึงดวงจันทร์และเทหวัตถุบนท้องฟ้า ค.ศ. 1967¹¹⁹ และความตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ. 1968¹²⁰ แต่จนถึงทุกวันนี้เวลาผ่านไปเกือบ 50 ปี ประเทศไทยก็ยังมีได้ตรากฎหมายอนุวัติการความตกลงระหว่างประเทศทั้งสองแต่อย่างใด¹²¹ ฉะนั้น เพื่อให้ประเทศไทยในฐานะผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศได้ จำเป็นที่ต้องมีกฎหมายภายในรองรับพันธกรณีดังกล่าว

¹¹⁸ จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร. สุเจตน์จันทร์ภักษ์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านอวกาศและดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาประจำประธาน กสทช. และศาสตราจารย์ ดร. จตุรนต์ถิระวัฒน์ ประธานคณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายอวกาศ มีความเห็นสอดคล้องว่า มีความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องตรากฎหมายแม่บทกิจการอวกาศเพื่ออนุวัติการพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีสันติสัญญาสองฉบับคือ สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 และ ข้อตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ. 1968 และยังรองรับสนธิสัญญาที่ประเทศไทยยังมีได้เป็นภาคี คือ อนุสัญญาสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบ ค.ศ. 1972 และความตกลงว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1975

¹¹⁹ ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๑ (ค.ศ. ๑๙๖๘)

¹²⁰ ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ (ค.ศ. ๑๙๖๙)

¹²¹ ที่ผ่านมาในอดีต มีวัตถุอวกาศตกลงในอาณาเขตประเทศไทยหลายครั้งแต่ไม่เคยปรากฏว่าประเทศไทยแจ้งรายงานต่อสหประชาชาติแต่อย่างใด โปรดดูประเสริฐ ป้อมป้องศึก, วัตถุอวกาศมาเยือนเขาพระวิหาร

ประการที่สอง ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายอันเนื่องมาจากวัตถุอวกาศ ค.ศ.1972 และอนุสัญญาจดทะเบียนวัตถุที่ส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ.1975 เนื่องจากที่ผ่านมาในอดีต ประเทศไทยส่งดาวเทียมไทยคมซึ่งเป็นของประเทศไทยขึ้นไปในอวกาศหลายดวงประกอบกับประเทศไทยจะส่งดาวเทียมอีกหลายดวงในอนาคต ประเทศไทยจึงอยู่ในฐานะเป็น “รัฐผู้ส่ง” (Launching state) ทำให้อยู่ในข่ายที่จะต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศได้

ประการที่สาม ประเทศไทยยังมิได้มีการออกกฎหมายหรือกฎระเบียบรองรับพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับการบรรเทาขยะอวกาศ ใน home page ของสหประชาชาติเกี่ยวกับ UN Office Outer Space Affairs ได้ระบุว่าประเทศไทยเป็นรัฐที่กำกับดูแลการปฏิบัติงานของดาวเทียมไทยโชติ (THAICHOTE) (THEOS-33396) ซึ่งประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกของ Committee on the Peaceful Uses of Outer Space (COPUOS) จึงควรปฏิบัติตามคำแนะนำเกี่ยวกับการบรรเทาขยะอวกาศของสหประชาชาติด้วย และประเทศไทยก็ได้สนับสนุนมาตรการบรรเทาขยะอวกาศของ The Inter-Agency Space Debris Coordination Committee (IADC) สองมาตรการคือ post mission disposal prevention of on-orbit collision แต่ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยยังมิได้มีการออกกฎหมายภายในรองรับพันธกรณีดังกล่าวแต่อย่างใด¹²²

ประการที่สี่ เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา ในคราวประชุมของ the Legal Subcommittee of UNCOPUOS ครั้งที่ 52 เมื่อปี ค.ศ.2013 ที่ประชุมได้ออกร่างข้อมติชื่อว่า Recommendation on National Legislation Relevant to the Peaceful Exploration and Use of Outer Space และที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ออกข้อมติรับรอง¹²³ โดยข้อความตอนหนึ่งของข้อมตินี้ได้ย้่าว่าพันธกรณีที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาต่างๆ เกี่ยวกับอวกาศควรได้รับการดำเนินการตามกฎหมายภายใน¹²⁴ ฉะนั้น ประเทศไทยในฐานะที่ให้สัตยาบันอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 และข้อตกลงการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ. 1967 นอกจากนี้แล้ว ประเทศไทยยังได้เป็นสมาชิกของ UNCOPUOS มาตั้งแต่พ.ศ.2547 ด้วย ฉะนั้น

¹²²โปรดดู <http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/topics/space-debris/compendium.html> เข้าเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2560

¹²³ A/RES/68/74, 16 December 2013

¹²⁴โปรดดูอารัมภบทของข้อมติ บัญญัติว่า “Observing that, in view of increasing participation of private actors in space activities, appropriate action at the national level is needed, in particular by authorizing and supervising non-governmental space activities”

ประเทศไทยควรตรากฎหมายอวกาศเพื่ออนุวัติการพันธกรณีระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคีรวมถึงพันธกรณีระหว่างประเทศอื่นๆ ด้วย เช่น แนวทางการบรรเทาหายนะอวกาศของสหประชาชาติ

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า ในปัจจุบันนี้ ทั่วภูมิภาคของโลกที่เป็นภาคีอนุสัญญาเกี่ยวกับกฎหมายอวกาศ 5 ฉบับ มีแนวโน้มที่จะตรากฎหมายแม่บทกิจการอวกาศเพื่อควบคุมกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ¹²⁵ ยูเครน¹²⁶ แอฟริกาใต้¹²⁷ เกาหลีใต้¹²⁸ เบลเยียม¹²⁹ เนเธอร์แลนด์¹³⁰ ฝรั่งเศส¹³¹ ญี่ปุ่น¹³² ออสเตรีย¹³³

1.2 เหตุผลทางเศรษฐกิจ

ปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีทางอวกาศไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภาครัฐเหมือนอย่างยุคบุกเบิกของอวกาศ ปัจจุบันไม่มีใครปฏิเสธบทบาทของภาคเอกชนที่เข้ามาลงทุนในกิจการอวกาศเพื่อการพาณิชย์ว่าเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ¹³⁴ ไม่ว่าจะเป็นด้านดาวเทียมเพื่อการสื่อสาร (Communication) เพื่อการกระจายเสียงและภาพ (Broadcasting) โดยเฉพาะการส่งดาวเทียมขึ้นไปโคจรในตำแหน่งวงโคจรสถิต (GSO) หรือการใช้ remote sensing รวมทั้งในอนาคตอันใกล้จะมี

¹²⁵ Outer Space Act 1986

¹²⁶ Ordinance of the Supreme Soviet of Ukraine, On Space Activity, 1996

¹²⁷ Space Affairs Act (South, 1993)

¹²⁸ Space Development Promotion Act, 2005

¹²⁹ Law of 17 September 2005 on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects

¹³⁰ Rules Concerning Space Activities and the Establishment of A Registry of Space Objects; Space Object Registry Decree of 13 November 2007

¹³¹ The French Space Operation Act, 2008 (ดูคำแปลฉบับภาษาอังกฤษใน Journal of Space Law, Vol. 34, 2008, หน้า 453-470) สำหรับประวัติความเป็นมาของกฎหมายอวกาศของฝรั่งเศส โปรดดู Giugi Carminati French National Space Legislation: A Brief "Parcours" of A Long History, Houston Journal of International Law, Vol. 36, 2014, หน้า 1-18

¹³² Fundamental Act of Outer Space, 2008 (ดูคำแปลฉบับภาษาอังกฤษใน Journal of Space Law, Vol. 34, 2008, หน้า 471-485)

¹³³ Austrian Federal Law on the Authorization of Space Activities and the Establishment of a National Space Registry, 2011

¹³⁴ กฎหมายอวกาศของประเทศญี่ปุ่นได้ยอมรับบทบาทความสำคัญของภาคธุรกิจเอกชนในการสำรวจและใช้อวกาศอย่างชัดเจน โปรดดู มาตรา 16 ของ Fundamental Act of Outer Space Law, 2008 รวมถึงความเห็นของศาสตราจารย์ der Dunk ผู้เชี่ยวชาญกฎหมายอวกาศในปัจจุบัน

การเปิดการท่องเที่ยวในอวกาศ (Space tourism) กิจกรรมอวกาศที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนนั้น นักกฎหมายอวกาศเห็นว่าล้นตลอกจากอยู่ภายใต้สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967¹³⁵ Nicolas Matte นักกฎหมายอวกาศคนสำคัญ เห็นว่าการใช้ดาวเทียมสื่อสารสำหรับกิจกรรมบนโลกไม่ได้ทำให้หลุดพ้นไปจากระบอบของกฎหมายอวกาศ¹³⁶ และ Matte ยังกล่าวอีกด้วยว่า ข้อบทที่ VI ซึ่งวางหลักในเรื่อง การอนุญาตและการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องนั้นใช้กับดาวเทียมสื่อสารด้วย¹³⁷ ฉะนั้น เพื่อเป็นการ ส่งเสริมอุตสาหกรรมอวกาศโดยภาคเอกชนที่ขยายตัวมากขึ้น ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมด้าน กฎหมายแม่บทอวกาศเพื่อสร้างความมั่นใจให้นักลงทุนว่าประเทศไทยมีมาตรการกฎหมาย ครอบคลุมเพียงพอที่จะรองรับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านกฎหมายอวกาศและเพื่อให้รัฐสามารถ อนุญาตและกำกับดูแลความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 เหตุผลด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ประเทศไทยมีส่วนร่วมในกิจการอวกาศมานานแล้วทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากลอยู่หลาย องค์การ ในระดับภูมิภาคประเทศไทยได้เข้าร่วมประชุม Asia Pacific Space Cooperation Organization¹³⁸ และ Asia Pacific Regional Space Agency Forum และ International Astronautically Federation, Committee on Space Research¹³⁹ และ Group on Earth Observations¹⁴⁰ และประเทศไทยยังได้เป็นสมาชิก Committee on the Peaceful Uses of Outer Space. The Committee on the Peaceful Uses of Outer Space (COPUOS) การมี

¹³⁵ I.H. Ph. Diederiks-Verschoor and V.Kopal, An Introduction to Space Law, (The Netherlands: Kluwer Law International,2008), p. 107; Nicolas Matte , Aerospace Law: Telecommunications Satellites, (Canada: Butterworths,1982), p. 9,73-74; Milton Smith, International Regulation of Satellite Communication, (The Netherlands: MartinusNijhoff Publishers,1990), p.183

¹³⁶ Nicolas Matte, p. 9

¹³⁷ Ibid., p.81

¹³⁸ มีสถานะเป็นองค์การระหว่างประเทศ

¹³⁹ ประเทศไทยเป็นสมาชิกมาตั้งแต่ค.ศ.1959 (ดูข้อมูลของสหประชาชาติเรื่อง Review of international mechanism for cooperation in the peaceful exploration and use of outer space ที่ A/AC.105/C.2/109, 27 January 2016, p. 9)

¹⁴⁰ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกก่อตั้งด้วย (ดูข้อมูลของสหประชาชาติเรื่อง Review of international mechanism for cooperation in the peaceful exploration and use of outer space ที่ A/AC.105/C.2/109, 27 January 2016, p. 9)

กฎหมายแม่บทอวกาศจะมีส่วนช่วยให้การกำหนดนโยบายและแผนงานด้านกิจการอวกาศของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. แนวทางการร่างพระราชบัญญัติ

การยกร่างกฎหมายแม่บทนี้ ได้อาศัยสามแนวทาง ดังนี้

แนวทางแรก การยกร่างได้คำนึงถึงหลักการสำคัญของอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ 4 ฉบับได้แก่ 1. สนธิสัญญาหลักการควบคุมการดำเนินกิจกรรมของรัฐในการสำรวจและใช้อวกาศรวมถึงดวงจันทร์และเทหวัตถุบนท้องฟ้า (Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space Including the Moon and other Celestial Bodies) 2. ข้อตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ 3. อนุสัญญาความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายเนื่องจากวัตถุอวกาศ ในปี ค.ศ. 1972 4. อนุสัญญาจดทะเบียนวัตถุที่ส่งเข้าสู่อวกาศ ในปี ค.ศ. 1975

แนวทางที่สอง ผู้ร่างคำนึงถึงตราสารระหว่างประเทศอีกสองฉบับเป็นแนวทางในการยกร่างคือ *the Sofia Guidelines for A Model Law on National Space Legislation of the International Law Association* และ *UN Recommendations on national legislation relevant to the peaceful exploration and use of outer space* ของคณะกรรมการว่าด้วยการใช้อวกาศในทางสันติ (United Nations Committee on the Peaceful Uses of Outer Space: *UNCOPUOS*) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการสำคัญที่เป็น building blocks อย่างเรื่องการอนุญาตและการควบคุมกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง ความรับผิดชอบระหว่างประเทศ การทำประกันภัยต่อบุคคลที่สาม การบรรเทาขยะอวกาศ เป็นต้น

แนวทางที่สาม นอกจากตราสารระหว่างประเทศสองฉบับดังกล่าวแล้ว ผู้ยกร่างยังได้ศึกษากฎหมายเปรียบเทียบ (Comparative study) กับกฎหมายแม่บทกฎหมายอวกาศของประเทศต่างๆ ว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ควรมีสาระสำคัญเรื่องใดบ้างโดยการศึกษากฎหมายของต่างประเทศนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งกฎหมายของกลุ่มประเทศในยุโรป สหรัฐอเมริกา รัสเซีย กลุ่มประเทศในเอเชีย (เช่น ประเทศเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฮองกง) และแอฟริกาใต้

3. ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย (Scope of Application)

-กฎหมายระหว่างประเทศ

ร่างกฎหมายอวกาศนี้ได้คำนึงถึงพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับการควบคุมกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศ ซึ่งโดยหลักแล้ว จะยึดโยงอยู่กับเขตอำนาจ (jurisdiction) และการควบคุม

(control) อยู่สองประการคือ หลักดินแดน (Territorial jurisdiction) และหลักบุคคล (Personal jurisdiction) กล่าวคือ ตามอนุสัญญากฎหมายอวกาศ ค.ศ.1967¹⁴¹ มีรัฐอยู่ 4 ประเภทที่อาจต้องรับผิดชอบระหว่างประเทศได้ คือ (1) รัฐผู้ส่ง¹⁴² (2) รัฐผู้จัดการส่งวัตถุอวกาศ (3) รัฐเจ้าของดินแดนที่อนุญาตให้ส่งวัตถุอวกาศและ (4) รัฐที่อำนวยความสะดวกในการส่ง ฉะนั้น ร่างกฎหมายนี้จะครอบคลุมการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทย ไม่ว่าจะผู้ประกอบการจะมีสัญชาติไทยหรือเป็นคนต่างด้าวก็ตาม นอกจากนี้แล้ว หากผู้ประกอบการไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลหากมีสัญชาติไทย ก็จะต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายนี้ก่อน แม้ว่าการดำเนินกิจกรรมอวกาศจะเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไทยก็ตาม

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า เนื่องจากปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะส่งวัตถุอวกาศในเขตทะเลหลวงมากขึ้น ไม่ว่าจะทางเรือหรืออากาศยานเนื่องจากการส่งวัตถุอวกาศในแถบบริเวณเส้นเขตศูนย์สูตรจะย่นระยะทางโคจรไปยังอวกาศได้ทำให้สิ้นเปลืองพลังงานน้อยกว่าจึงเป็นการลดค่าใช้จ่าย ดังที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ.1999 โดยประเทศสหรัฐอเมริกา¹⁴³ ทำให้กฎหมายอวกาศของหลายประเทศรองรับการส่งวัตถุอวกาศที่ส่งในเขตทะเลหลวง ร่างกฎหมายฉบับนี้จึงรองรับกรณีการส่งวัตถุอวกาศในเขตที่ไม่ตกอยู่ภายใต้อธิปไตยของรัฐได้อย่างทะเลหลวง (High Seas) ด้วย ฉะนั้นหากเรือหรืออากาศยานที่ใช้เป็นพาหนะในการส่งวัตถุอวกาศจดทะเบียนในประเทศไทยแล้ว ก็จะต้องได้รับอนุญาตเช่นกัน

-กฎหมายเปรียบเทียบ

สำหรับเขตอำนาจเหนือบุคคล (Personal jurisdiction) นั้น หลายประเทศได้ขยายเขตอำนาจไปกว้างขวางมาก โดยบัญญัติให้รัฐมีเขตอำนาจเหนือคนชาติของตนหรือนิติบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายของตนเอง แม้ว่ากิจกรรมอวกาศจะเกิดขึ้นในต่างประเทศก็ตาม¹⁴⁴ ตัวอย่างของกฎหมายอวกาศที่ใช้แนวทางนี้ได้แก่ ประเทศแอฟริกาใต้¹⁴⁵ ฝรั่งเศส

4. บทนิยามศัพท์

ก) วัตถุอวกาศ (Space object)

¹⁴¹ มาตรา VII

¹⁴² มีข้อสังเกตว่า ตาม Convention on International Liability for Damages Caused by Space Objects 1972 ข้อบทที่ 1 (b) คำว่า “รัฐผู้ส่ง” ให้หมายความรวมถึง “รัฐที่พยายามส่ง”(attempted launching) ด้วย

¹⁴³ I.H.Ph. Diederiks-Verschoor and Kopal, p. 36

¹⁴⁴ Gerhard, Article VI, in Hobe/Schmidt-Tedd/Schrogl(ed.), Cologne Commentary on Space Law, 2009, p. 114

¹⁴⁵ มาตรา 11 (b) ของ Space Affairs Act (South Africa, 1993)

ตามสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ไม่มีการให้คำนิยามว่า วัตถุอวกาศคืออะไรในขณะที่อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบที่เกิดจากวัตถุอวกาศ ค.ศ.1972 ให้นิยามแต่เพียงว่า วัตถุอวกาศให้รวมถึงชิ้นส่วนต่างๆของวัตถุอวกาศรวมทั้งยานพาหนะที่ใช้ยิง (launch vehicle) การบัญญัติแบบนี้ นักกฎหมายอวกาศบางท่านเห็นว่าไม่ใช่เป็นการให้คำนิยามของคำว่า วัตถุอวกาศ¹⁴⁶ อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายบางท่านเห็นว่า คำว่าวัตถุอวกาศมีความหมายกว้าง

ประเด็นที่น่าสนใจคือ ขยะอวกาศ (Space debris) คืออะไรและถือว่าเป็นวัตถุอวกาศหรือไม่ ก่อนอื่นต้องเข้าใจในเบื้องต้นก่อนว่า ไม่มีที่ใดของสนธิสัญญาอวกาศทั้งห้าฉบับกล่าวถึงคำว่าขยะอวกาศ¹⁴⁷ อย่างไรก็ตาม ทรานซิติวาระหว่างประเทศของสหประชาชาติได้ให้คำนิยามขยะอวกาศว่าหมายถึง “space debris is defined as all man-made objects, including fragments and elements thereof, in Earth orbit or re-entering the atmosphere, that are non-functional.”¹⁴⁸ ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าขยะอวกาศถือว่าเป็นวัตถุอวกาศ¹⁴⁹ ฉะนั้นจึงอยู่ภายใต้สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ด้วย¹⁵⁰

ข) ความเสียหาย (damages)

ตามอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบที่เกิดจากวัตถุอวกาศ ค.ศ.1972 ได้ให้คำนิยามความเสียหาย (ตามอนุสัญญานี้) ไว้ว่าหมายถึง การสูญเสียชีวิต ความเสียหายแก่ร่างกาย หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือทรัพย์สินของรัฐ ของบุคคลหรือขององค์การระหว่างประเทศ¹⁵¹

ส่วนประเด็นคำว่า “ห้วงอวกาศ”(outer space) นั้น ไม่มีอนุสัญญาทั้งห้าฉบับให้คำจำกัดความได้ว่า ห้วงอวกาศหมายถึงอะไร ทำให้เกิดข้อถกเถียงกันระหว่างเส้นแบ่งระหว่าง ชั้นบรรยากาศ (air space) กับห้วงอวกาศ ว่าห้วงอวกาศ (outer space) เริ่มต้น ณ จุดใด แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่า ตั้งแต่ความสูงขึ้นไป 110 กิโลเมตรเหนือระดับน้ำทะเลขึ้นไปเป็นชั้นอวกาศ แต่ที่ยังไม่แน่ชัดคือระยะความ

¹⁴⁶ Gerhard, Article VI, in Hobe/Schmidt-Tedd/Schrogl(ed.,) pp.139-140; Armel Kerrest, Liability for Damage Caused by Space Activities, in Marietta Benko and Kai-uweSchrogl, Essential Air and Space Law, (The Netherlands: Eleven International Publishing,2005,) p. 97

¹⁴⁷ LubosPerek, Ex Facto Sequitur Lex: Facts Which Merit Reflection in Space Law in Particular with regard to Registration and Space Debris Mitigation, in Marietta Benko and Kai-uweSchrogl, Essential Air and Space Law, (The Netherlands: Eleven International Publishing,2005), pp.40-41

¹⁴⁸ UN Technical Report on Space Debris in 1999

¹⁴⁹ LubosPerek, pp.41-42;Armel Kerrest,p.98

¹⁵⁰ Ibid., p.42

¹⁵¹ ข้อ 1 (a) 1972 ของอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบที่เกิดจากวัตถุอวกาศ ค.ศ.1972

สูงระหว่าง 80-110 กิโลเมตรลงมา¹⁵² อย่างไรก็ตาม มีกฎหมายแม่บทอวกาศของบางประเทศอย่าง ประเทศออสเตรเลียที่ให้กำหนดห้วงอวกาศไว้ในกฎหมาย ณ ความสูง 100 กิโลเมตรเหนือระดับน้ำทะเล¹⁵³ สำหรับในร่างกฎหมายแม่บทอวกาศของประเทศไทยนั้น มิได้ให้คำนิยามคำว่าห้วงอวกาศคืออะไร

¹⁵² Hobe/Schmidt-Tedd/Schrogl(ed.), Cologne Commentary on Space Law,2009, p.31

¹⁵³ Section 8 of the Space Activities Act 1998

ส่วนที่ 2

หลักการสำคัญในอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967

1. การอนุญาตและการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง (Authorization and Continuing Supervision)

1.1 เหตุผลของการอนุญาตและการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง

-กฎหมายระหว่างประเทศ

ตามข้อบทที่ 6 แห่งอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ได้กำหนดพันธกรณีสำคัญให้แก่รัฐภาคี คือ การอนุญาต และการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง หลักกฎหมายข้อนี้หมายความว่า กิจกรรมอวกาศ (Space activities) ไม่ว่าจะดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐหรือมิใช่หน่วยงานของรัฐ (non-governmental entities) รัฐจะต้องเป็นผู้อนุญาต (authorize) และควบคุมกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง (continuing supervision) เรื่องการอนุญาต และการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องในกิจกรรมอวกาศนี้ นับวันทวีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากปัจจุบัน การดำเนินหรือประกอบกิจการอวกาศมิได้ผูกขาดอยู่ที่รัฐหรือองค์การระหว่างประเทศอย่างยุคเริ่มแรกของอวกาศ แต่ปัจจุบันนี้ บทบาทของภาคเอกชนเข้ามาดำเนินธุรกิจในการอวกาศมาก กล่าวอีกนัยหนึ่ง ปัจจุบันกิจการอวกาศมีลักษณะเชิงการค้าพาณิชย์ (Commercialization) มากขึ้นครอบคลุมหลายด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่องของดาวเทียมสื่อสาร ดาวเทียมสำรวจโลก และดาวเทียมกำหนดตำแหน่งบนพื้นโลก (GPS)¹⁵⁴ ฉะนั้น เหตุผลหลักที่รัฐต้องเข้ามาควบคุมกำกับดูแลการดำเนินกิจการอวกาศของภาคเอกชนมาจากข้อบทที่ 6 ของสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 บัญญัติให้รัฐต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศสำหรับกิจกรรมแห่งชาติ (national activities) ในอวกาศ ไม่ว่าจะกิจกรรมนั้นดำเนินการโดยรัฐหรือมิใช่หน่วยงานของรัฐ (non-governmental entities) และการดำเนินกิจกรรมอวกาศที่มีใช้หน่วยงานของรัฐจะต้องได้รับอนุญาตและกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องจากรัฐด้วย¹⁵⁵ ฉะนั้น ประเทศไทยในฐานะ

¹⁵⁴ Marboe and Hafner, Brief Overview over National Authorization Mechanisms in Implementation of the UN International Space Treaties in National Space Legislation in Europe edited by Frans der Dunk, (the Netherlands: MartinusNijhoff Publishers,2011,) p. 29; Haanappel, The Law and Policy of Air Space and Outer Space, (The Netherlands: Kluwer Law International, 2003) ,pp.157-164

¹⁵⁵ ข้อ 6 สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967

ภาคีสันติสัญญาอวกาศ จึงมีพันธกรณีที่จะต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการอนุญาตและกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมอวกาศของหน่วยงานที่มีใช้รัฐ เช่น ภาคเอกชน รวมถึงสถาบันการศึกษา

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่รัฐจะต้องอนุญาตและกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมอวกาศของเอกชนคือ ความคิดเรื่อง “กิจกรรมอวกาศแห่งชาติ”(national activities) อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก สันติสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 ไม่ได้ให้ความหมายว่า national activities คืออะไร ทำให้นักกฎหมายระหว่างประเทศตีความคำว่ากิจกรรมอวกาศแห่งชาติแตกต่างกัน ความเห็นหนึ่งที่มีน้ำหนัก ได้อธิบายว่า กิจกรรมอวกาศแห่งชาติ หมายถึง กิจกรรมอวกาศที่ดำเนินการโดยคนชาติ (national) ที่มีสัญชาติของตนเองไม่ว่าคนชาตินั้นจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ตาม ความเห็นนี้จะโยงเรื่องคนชาติเข้ากับเรื่อง “เขตอำนาจ”(jurisdiction) โดยอธิบายว่าเนื่องจากกิจกรรมอวกาศที่ดำเนินการโดยคนชาติของรัฐ¹⁵⁶ ฉะนั้น รัฐเจ้าของสัญชาติ เช่น บริษัทที่จดทะเบียนตามกฎหมายของรัฐ A รัฐ A ย่อมมีเขตอำนาจในการอนุญาตและการควบคุมการดำเนินกิจกรรมอวกาศของบริษัทดังกล่าว เนื่องจากบริษัทจดทะเบียนตามกฎหมายของรัฐ A จึงอยู่ในความหมายของกิจกรรมอวกาศแห่งชาติตามสันติสัญญาอวกาศแล้ว

อนึ่ง ประเด็นเรื่องการอนุญาตนี้ นักกฎหมายบางท่านเห็นว่า หลักเรื่องการอนุญาตตามสันติสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 สอดคล้องกับข้อความในอารัมภบทของธรรมนูญสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) ที่บัญญัติว่า “...sovereignright of each State to regulate its telecommunication ...” ซึ่งรับรองระบบใบอนุญาต¹⁵⁷ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ตามหลักกฎหมายอวกาศ รัฐมีหน้าที่อนุญาตและกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมอวกาศซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ ITU ที่รับรองว่าเป็นสิทธิอธิปไตยของรัฐที่จะควบคุมกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคมของตนเอง ฉะนั้น กิจการโทรคมนาคมซึ่งจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอวกาศจึงตกอยู่ภายใต้ทั้งสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 และธรรมนูญของ ITU ด้วย

1.2 ความหมายของคำว่า หน่วยงานที่มีใช้องค์กรของรัฐ

ตามที่ข้อบทที่ 6 ของสันติสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 บัญญัติให้รัฐภาคีต้องรับผิดชอบบรรดา กิจกรรมอวกาศไม่ว่าจะดำเนินการโดยองค์กรของรัฐหรือ “หน่วยงานที่มีใช้องค์กรของรัฐ” (non-governmental entities) ประเด็นคือ ความหมายของคำว่าหน่วยงานที่มีใช้องค์กรของรัฐ

¹⁵⁶F.C. der Dunk, The Origin of Authorization: Article VI of the Outer Space Treaty and Internatinal Space Law,in National Space Legislation in Europe edited by Frans der Dunk, p. 14

¹⁵⁷Julian Hermida, Legal Basis for A National Space Legislation, (the Netherlands: Kluwer Academic Publishers,2004), p. 28

หมายความว่าอย่างไร หากพิจารณาความความเป็นมาของคำนี้ตั้งแต่ช่วงร่างสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 ก็จะพบว่า คำนี้เป็นความคิดของผู้แทนสหรัฐอเมริกาที่ต้องการให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมอวกาศไม่ใช่ผูกขาดโดยรัฐอย่างเดียว ยิ่งกว่านั้น ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า บริษัทเอกชนเข้ามาดำเนินกิจการอวกาศในเชิงการค้าพาณิชย์มากขึ้น เช่นบริษัท Arianespace ที่ถือหุ้นใหญ่โดยฝรั่งเศสที่ดำเนินธุรกิจการปล่อยดาวเทียมขึ้นสู่อวกาศ นอกจากนี้ก็มี Space X บริษัทสัญชาติอเมริกัน Canadian Arrow บริษัทสัญชาติแคนาดา เป็นต้น สำหรับประเทศไทย บริษัทเอกชนที่ดำเนินกิจกรรมอวกาศคือ บริษัทไทยคมที่ประกอบธุรกิจการให้บริการดาวเทียมสื่อสาร ฉะนั้น คำว่าหน่วยงานที่มีชื่อองค์กรของรัฐ จึงหมายถึง บริษัทเอกชนที่ดำเนินการกิจการอวกาศ

นอกจากจะหมายถึงบริษัทเอกชนแล้วคำว่า “หน่วยงานที่มีชื่อองค์กรของรัฐ” รวมถึงสถาบันการศึกษาหรือการวิจัย¹⁵⁸ (ที่ไม่ใช่ของรัฐด้วย) ในประเทศไทยมีสถาบันการศึกษาเอกชนที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรมอวกาศ เช่น การปล่อยดาวเทียมขนาดเล็กวงโคจรต่ำ ไทยโชต1 ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานครกับมหาวิทยาลัยเซอร์เลย์ ประเทศอังกฤษ

-กฎหมายภายใน

เนื่องจากพันธกรณีที่สำคัญที่สุดในการดำเนินกิจกรรมอวกาศคือ การอนุญาตและการควบคุม กำกับดูแลอย่างต่อเนื่องโดยรัฐ ฉะนั้น กฎหมายภายในของทุกประเทศจึงบัญญัติอย่างชัดเจนว่า การดำเนินกิจกรรมอวกาศของผู้ประกอบการเอกชนทุกรายต้องได้รับอนุญาตจากรัฐหรือองค์กรกิจการอวกาศแห่งชาติก่อน¹⁵⁹ ตัวอย่างได้แก่กฎหมายของประเทศ อังกฤษ¹⁶⁰ ออสเตรเลีย¹⁶¹ นอร์เวย์¹⁶² สวีเดน¹⁶³ ยูเครน¹⁶⁴ เบลเยียม¹⁶⁵ แอฟริกาใต้¹⁶⁶ ฮังการี¹⁶⁷ ฝรั่งเศส¹⁶⁸ คาซัคสถาน¹⁶⁹ ออสเตรีย¹⁷⁰ บราซิล¹⁷¹

¹⁵⁸JurianHermida, p. 47

¹⁵⁹ประเทศที่ให้ Space Agency มีอำนาจในการออกใบอนุญาตได้แก่ บราซิล รัสเซีย

¹⁶⁰มาตรา 3 ของ United Kingdom Act on Outer Space 1986, Chapter 38

¹⁶¹มาตรา 15 ของ Space Activities Act 1998

¹⁶²มาตรา 1 ของ Act on Launching Objects from Norwegian Territory into Outer Space 1969

¹⁶³มาตรา 2 ของ Act on Space Activities

¹⁶⁴มาตรา 10 ของ Ordinance of the Supreme Soviet of Ukraine on Space Activity 1997

¹⁶⁵มาตรา 4 ของ Law on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects 2005

นอกจากการส่งวัตถุอวกาศที่จะต้องได้รับใบอนุญาตแล้ว กฎหมายอวกาศของบางประเทศ บัญญัติอีกด้วยว่าการกลับคืนสู่ภาคพื้นโลกของวัตถุอวกาศ (Re-entry) ไม่ว่าจะเมื่อนักบินอวกาศหรือไม่ก็ตามก็จะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐเจ้าของดินแดนด้วย เช่น กฎหมายอวกาศของออสเตรเลีย¹⁷²

1.3 เงื่อนไขของการอนุญาต

กฎหมายแม่บทอวกาศเกือบทุกประเทศจะกำหนดเงื่อนไขเรื่องต่างๆ สำหรับการอนุญาตเพื่อดำเนินกิจกรรมอวกาศ เงื่อนไขเหล่านี้ครอบคลุมตั้งแต่เรื่อง ความมั่นคงของรัฐ วัตถุประสงค์ของกิจกรรม (ต้องใช้ในทางสันติเท่านั้น) การรักษาสีงแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศรวมถึงกฎบัตรสหประชาชาติ

สำหรับเงื่อนไขด้านความมั่นคงของรัฐนั้น มีข้อสังเกตว่า กฎหมายแม่บทอวกาศยุคแรก เช่น กฎหมายของประเทศนอร์เวย์และสวีเดนไม่ได้บัญญัติเรื่องความมั่นคงของรัฐไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมอวกาศโดยเอกชนอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงได้ ดังนั้นเรื่องความมั่นคงของรัฐจึงเป็นหนึ่งในเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตคำขอของเอกชนเพื่อประกอบกิจการอวกาศ กฎหมายแม่บทอวกาศประเทศแรกที่กำหนดเรื่องความมั่นคงของรัฐคือกฎหมายของประเทศอังกฤษที่ชื่อว่า Outer Space Act 1986 โดยกฎหมายให้อำนาจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมอบหมายอำนาจให้ UK Space Agency ที่จะไม่ออกใบอนุญาตหากพิจารณาแล้วพบว่า การอนุญาตดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลเสียต่อความมั่นคงแห่งชาติของประเทศ¹⁷³ ประเทศต่อมาที่กฎหมายแม่บทอวกาศรับรองเรื่องความมั่นคงแห่งรัฐว่าเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการอนุญาตคือประเทศฝรั่งเศส ซึ่งกฎหมาย French Law on Space Operation กำหนดว่า การอนุญาต

¹⁶⁶ มาตรา 11 ของ Space Affairs Act 1993

¹⁶⁷ Section 4 the OuterSpace Ordinance amend 1999

¹⁶⁸ มาตรา 2 ของ The French Space Operation Act 2008

¹⁶⁹ มาตรา 13 ของ Law of the Republic of Kazakhstan on Space Activities 2012

¹⁷⁰ มาตรา 3 ของ Austrian Federal Law on the Authorization of Space Activities and the Establishment of a National Space Registry, 2011

¹⁷¹ Frans von der Dunk, Launching Alcantara into the Global Space Economy-The 2001 Brazilian National Space Law, in Space and Telecommunication Law Program Faculty Publications, 2002, หน้า 312

¹⁷² มาตรา 14 ของ Space Activities Act 1998

¹⁷³ ข้อที่ 4 (2) Outer Space Act 1986

ไม่สามารถกระทำได้อีกหากปรากฏว่า การประกอบกิจการอวกาศมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นผลร้ายต่อผลประโยชน์แห่งชาติ¹⁷⁴

ในร่างกฎหมายนี้ของประเทศไทยได้คำนึงถึงเรื่องความมั่นคงของรัฐและผลประโยชน์ของประเทศเป็นเงื่อนไขสำคัญของการดำเนินกิจกรรมอวกาศไว้ด้วยเพื่อป้องกันการใช้ประโยชน์สองทาง (dual uses) ของกิจกรรมอวกาศที่อาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทยได้

2. ความรับผิดและสิทธิการไล่เบี่ย (Liability and Recourse)

-กฎหมายระหว่างประเทศ

อนุสัญญากฎหมายอวกาศ ค.ศ.1967 บัญญัติให้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ หากเกิดความเสียหายจากกิจกรรมอวกาศ แม้ว่ากิจกรรมนั้นจะดำเนินการโดยเอกชนก็ตาม อย่างไรก็ตาม Prof. der Dunk เรียกว่า “private activities but public responsibility”¹⁷⁵ กล่าวคือ ตามอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ข้อบทที่ VI บัญญัติให้รัฐภาคีเป็นผู้รับผิดชอบระหว่างประเทศสำหรับกิจกรรมอวกาศของตนในอวกาศ ไม่ว่าจะกิจกรรมอวกาศจะดำเนินการโดยรัฐหรือหน่วยงานที่มีชื่อขององค์กรของรัฐ (non-governmental entities) เช่น บริษัทของเอกชนหรือเอกชนก็ตาม¹⁷⁶ ประเด็นที่ต้องพิจารณา คือ ความหมายของคำว่า “กิจกรรม (อวกาศ) แห่งชาติ” (national activities) มีความหมายแคบกว่าเพียงใด ในประเด็นนี้มีอยู่สองความเห็น ความเห็นแรก เห็นว่า กิจกรรมแห่งชาตินี้ขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของแต่ละรัฐว่าจะให้คำนิยามว่าอย่างไร¹⁷⁷ ส่วนอีกความเห็นหนึ่งเห็นว่า กิจกรรมแห่งชาตินี้จะต้องตีความให้สอดคล้องกับความคิดเรื่องเขตอำนาจและการควบคุม ฉะนั้น กิจกรรมแห่งชาติใดที่รัฐมีเขตอำนาจหรือการควบคุม รัฐนั้นก็จะต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศทั้งสิ้น¹⁷⁸ ปัจจุบัน ความเห็นที่สองได้รับความนิยมมากกว่า จึงสรุปได้ว่า รัฐจะต้องรับผิดชอบในระดับระหว่างประเทศสำหรับกิจกรรมอวกาศแห่งชาติที่รัฐนั้นมีเขตอำนาจหรือการควบคุม โดยเขตอำนาจที่ว่านี้

¹⁷⁴ ข้อที่ 4 (2)

¹⁷⁵ F. G. von der Dunk, The Origin of Authorization: Article VI of the Outer Space Treaty and International Space Law, in National Space Legislation in Europe: Issues of Authorization of Private Space Activities in the Light of Developments in European Space Cooperation, Studies in Space Law, volume 6 (Frans G. von der Dunk, editor,) pp.3-28

¹⁷⁶ Julian Hermida, Legal Basis for a National Space Legislation, (The Netherlands: Kluwer Academic Publishers,2004,) p. 7

¹⁷⁷ เป็นความเห็นของ Wassenbergh โปรดดู Julian Hermida, p.8

¹⁷⁸ เป็นความเห็นของ der Dunk โปรดดู Julian Hermida, 9

อาจเป็นเขตอำนาจทางดินแดน (territorial jurisdiction) หรือตัวบุคคล (personal jurisdiction) หรือกึ่งดินแดน (quasi territorial) และกึ่งตัวบุคคล (quasi personal)¹⁷⁹

สำหรับความรับผิดชอบระหว่างประเทศของรัฐเกี่ยวกับกิจกรรมอวกาศนั้นมีสองสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้อง คือ สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 และสนธิสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบอันเกิดจากวัตถุอวกาศ ค.ศ.1972 โดยสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ข้อที่ 7 บัญญัติว่า รัฐภาคีที่ปล่อยจรวดหรือจัดหาหรืออนุญาตให้ใช้ดินแดนเพื่อการปล่อยจรวดหรืออำนวยความสะดวกวัตถุอวกาศที่ถูกส่งขึ้นไปในอวกาศ จะต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่รัฐภาคีอื่นในอวกาศและห้วงอวกาศ ส่วนอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบอันเกิดจากวัตถุอวกาศ ค.ศ.1972 ข้อ 2 บัญญัติว่า ให้รัฐผู้ส่งรับผิดชอบเด็ดขาดสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นบนพื้นผิวโลกหรือระหว่างอยู่ในอวกาศ ส่วนข้อ 3 บัญญัติว่า ในกรณีที่เกิดความเสียหายในห้วงอวกาศ รัฐภาคีจะรับผิดชอบเมื่อพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดจากเจตนาหรือความประมาทเลินเล่อของผู้นั้น โดยสรุปแล้ว เรื่องความรับผิดชอบของรัฐเกี่ยวกับการกิจกรรมอวกาศนั้น ตามกฎหมายระหว่างประเทศรัฐจะต้องรับผิดชอบไม่ว่ากิจกรรมอวกาศนั้นจะดำเนินการโดยเอกชนก็ตาม ส่วนลักษณะของความรับผิดชอบนั้น ตามอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบอันเกิดจากวัตถุอวกาศ ค.ศ.1972 แบ่งวิธีการรับผิดชอบของรัฐออกเป็นสองรูปแบบขึ้นอยู่กับว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นที่ใด หากความเสียหายนั้นเกิดขึ้นบริเวณพื้นผิวโลกหรือในอวกาศ รัฐจะต้องรับผิดชอบแบบเด็ดขาด (absolute liability) กล่าวคือ ผู้เสียหายไม่มีภาระนำสืบในเรื่องความผิดของผู้ประกอบการว่ามีเจตนาหรือความประมาทเลินเล่อหรือไม่ หากเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว รัฐจะต้องรับผิดชอบเสมอ เหตุผลที่กฎหมายบัญญัติให้รัฐต้องรับผิดชอบเด็ดขาดเนื่องจากว่า กิจกรรมอวกาศเป็นกิจกรรมที่มีเสียงภัยสูง การกำหนดให้ผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์ความผิดของผู้ประกอบการจะก่อให้เกิดภาระที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหายเนื่องจากกิจกรรมอวกาศเป็นกิจกรรมที่เต็มไปด้วยเทคนิคมากมาย การพิสูจน์ความผิดเป็นเรื่องที่ทำได้ยากมากและใช้เวลา การผลักภาระการพิสูจน์ความผิดจึงไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย ส่วนความเสียหายที่เกิดขึ้นในชั้นอวกาศนั้น ความรับผิดชอบอยู่บนพื้นฐานของความผิด โดยขึ้นอยู่กับเจตนาหรือความประมาทของผู้นั้น

-กฎหมายภายใน

กฎหมายอวกาศของหลายประเทศกำหนดให้รัฐผู้ส่งเป็นผู้รับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ¹⁸⁰ ทุกรูปแบบ เมื่อรัฐได้ขดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลที่สามตามข้อบทที่ VII ของอนุสัญญาอวกาศ

¹⁷⁹ Julian Hermida, 9

¹⁸⁰ กฎหมายอวกาศของรัสเซีย มาตรา 30 (1) และ (3) เป็นที่น่าสังเกตว่า กฎหมายอวกาศของรัสเซียยอมรับความรับผิดชอบทั้งความรับผิดชอบเด็ดขาดและความรับผิดชอบที่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความผิด

ค.ศ.1967 หรืออนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบ ค.ศ.1972 แล้ว รัฐมีสิทธิไล่เบี่ยเอาจากผู้ประกอบการได้ เช่น กฎหมายของประเทศเบลเยียม¹⁸¹ เนเธอร์แลนด์¹⁸² ฝรั่งเศส¹⁸³ ออสเตรีย¹⁸⁴ ฮังการี¹⁸⁵

4. การทำประกันภัยบุคคลที่สาม (Insurance)

- กฎหมายระหว่างประเทศ

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า กิจกรรมอวกาศเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัยสูง (Ultra-hazardous activities) ความเสี่ยงภัยที่ว่านี้อาจเกิดขึ้นระหว่างที่กำลังปล่อยจรวดเพื่อส่งดาวเทียมขึ้นสู่อวกาศ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาเคยประสบอุบัติเหตุหลายครั้ง เช่น การปล่อยกระสวยอวกาศอย่างยานแชลเลนเจอร์เกิดเมื่อวันที่ 28 มกราคม ค.ศ. 1986 หลักจากที่ปล่อยกระสวยอวกาศขึ้นสู่ท้องฟ้าเพียง 73 วินาที หรือกรณีจรวดขับดัน”แอนทาเรส” ที่นำยานอวกาศไร้คนขับ ของบริษัทออร์บิทัลไซน์ซ เมื่อปี ค.ศ.2557 หรือจรวดของบริษัท Space X เกิดระเบิดที่ฐานขณะกำลังส่งจรวดเพื่อส่งดาวเทียมของ Facebook เมื่อ 1 กันยายน 2559 เป็นต้น ตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมอวกาศเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเวลาปล่อยจรวดเพื่อส่งดาวเทียมขึ้นสู่วงโคจรในอวกาศ ฉะนั้น การทำประกันภัยจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าแปลกใจว่า อนุสัญญาห้าฉบับของกฎหมายอวกาศ ไม่มีการกล่าวถึงการทำประกันภัยแก่บุคคลที่สามแต่อย่างใด ฉะนั้น การทำประกันภัยบุคคลที่สามจึงอยู่ในขอบเขตของกฎหมายแม่บทอวกาศของแต่ละประเทศอันส่งผลให้กฎหมายภายในของแต่ละรัฐมีความแตกต่างกันในเรื่องของการทำประกันภัยกิจกรรมอวกาศ¹⁸⁶ เช่น การกำหนดเขตความรับผิดชอบ หรือกฎหมายของสหรัฐอเมริกากำหนดให้ประกันภัยคุ้มครองเฉพาะการให้บริการส่งจรวด (launching services) เท่านั้นซึ่งต่างจากกฎหมายของกลุ่มประเทศยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เบลเยียม และเนเธอร์แลนด์ที่

¹⁸¹มาตรา 15 (1) ของ Law on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects

¹⁸²มาตรา 12 (1)

¹⁸³มาตรา 14ของtheFrenchSpaceOperationAct

¹⁸⁴มาตรา 11 (1)

¹⁸⁵ Section 12

¹⁸⁶Gaubert, Insurance in the Context of National Authorization, in in National Space Legislation in Europe edited by Frans der Dunk, p. 166

คุ้มครองหลังจากที่ส่งจรวดขึ้นไปในอวกาศแล้ว¹⁸⁷ เป็นต้น สำหรับอายุการทำประกันภัยนั้น โดยปกติมีเวลา 1 ปี ซึ่งสามารถต่ออายุได้ในแต่ละปี กฎหมายแม่บทอวกาศของหลายประเทศไม่ได้กำหนดเงื่อนไขไว้แต่ก็เป็นที่น่าสนใจได้ว่าผู้ประกอบการจะต้องต่ออายุการทำประกันภัยตลอดระยะเวลาที่ประกอบกิจกรรมอวกาศ¹⁸⁸

ในทางปฏิบัติ กิจกรรมอวกาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งดาวเทียมเพื่อการสื่อสารมักจะทำประกันภัย¹⁸⁹ แต่แม้ว่ากฎหมายอวกาศจะไม่ได้กล่าวถึงเรื่องการทำประกันภัยก็ตาม I.H. PhDiederks-Verschoor and V.Kopal เห็นว่า ในสัญญาาระหว่างบริษัทเอกชนกับรัฐก็จะระบุเรื่องการทำประกันภัยไว้ด้วย¹⁹⁰

สำหรับประเภทของประกันภัยนั้นมีอยู่สามประเภท คือ¹⁹¹

- (1) การทำประกันภัยก่อนที่จะส่งวัตถุอวกาศ (pre-launch insurance)¹⁹²
- (2) การทำประกันภัยเกี่ยวกับความล้มเหลวในการส่งวัตถุอวกาศ (launch failure)¹⁹³
- (3) การทำประกันภัยดาวเทียม (insurance of a satellite)¹⁹⁴

นอกจากประกันภัยกรณีทั้งสามข้างต้นแล้วก็มีการทำประกันภัยกับบุคคลที่สาม (Third parties insurance) ด้วย

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ประกอบธุรกิจที่ให้บริการรับประกันภัยกิจกรรมอวกาศนั้นมีไม่มาก รายนัก ประมาณ 12 ราย¹⁹⁵ ฉะนั้น การเรียกร้องให้บริษัทประกันภัยรับผิดชอบต่อธุรกิจประกันภัยในวงการค้าได้

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ Ibid.,p.173

¹⁸⁹ I.H. PhDiederks-Verschoor and V.Kopal, p. 113

¹⁹⁰ Ibid.,p.107

¹⁹¹ I.H. PhDiederks-Verschoor and V.Kopal,p. 114

¹⁹² เป็นการรับประกันภัยเกี่ยวกับการผลิตดาวเทียมหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนของการเก็บดาวเทียมที่อาจเกิดขึ้นได้

¹⁹³ เป็นการรับประกันภัยในกรณีที่ไม่สามารถส่งดาวเทียมในวงโคจรที่เหมาะสมได้

¹⁹⁴ เป็นการรับประกันภัยตัวดาวเทียมที่อาจได้รับความเสียหายได้จากการส่งขึ้นไปโคจรในอวกาศ

¹⁹⁵ เช่น Chartis Allianz Amlin, Aerospace,Global, Inter-Hanover and Klinโปรดดู Gaubert,p. 169

- กฎหมายภายใน

กฎหมายอวกาศเกือบทุกประเทศได้บังคับให้ผู้ประกอบการกิจกรรมอวกาศต้องทำประกันภัยบุคคลที่สาม (compulsory insurance)¹⁹⁶ เช่น ออสเตรเลีย¹⁹⁷ การทำประกันภัยนี้ถือเป็นหนึ่งในเงื่อนไขสำคัญที่รัฐจะอนุญาตการดำเนินกิจกรรมอวกาศหรือไม่ด้วย หากผู้ประกอบการไม่ได้ทำประกันภัยบุคคลที่สาม รัฐสามารถปฏิเสธการอนุญาตได้ ส่วนวงเงินขั้นต่ำของทุนประกันภัยนั้น อาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับว่ากฎหมายภายในจะกำหนดวงเงินไว้ที่จำนวนเท่าใด

5.การบรรเทาขยะอวกาศ (Mitigation of space debris)

-กฎหมายระหว่างประเทศ

เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมอวกาศเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัยสูง และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทั้งบนพื้นโลกและในอวกาศได้ โดยอันตรายที่เป็นผลมาจากการดำเนินกิจกรรมอวกาศนั้นอาจเกิดจากกัมมันตรังสี การปนเปื้อนสารเคมี และการแตกตัวของชิ้นส่วนต่างๆของวัตถุอวกาศที่เรียกว่า ขยะอวกาศ (space debris)¹⁹⁸ อีกทั้งปัจจุบัน มีปริมาณขยะอวกาศจำนวนมากและมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นอันจะเพิ่มความเสี่ยงในการชนกันเองหรือกับวัตถุอวกาศอื่นๆการดำเนินกิจกรรมอวกาศจึงต้องสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศอย่างเคร่งครัด แม้ว่าปัจจุบันจะยังไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการบรรเทาขยะอวกาศก็ตาม แต่มีหน่วยงานระหว่างประเทศอย่างน้อยสององค์การที่ออกมาตรฐานหรือแนวทางระหว่างประเทศในเรื่องนี้ไว้ คือ The Inter-Agency Space Debris Coordination Committee (IADC)¹⁹⁹ และ UNCOPUOS Space Debris Mitigation Guideline 2007 โดยที่ตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับขยะอวกาศนี้ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมายอย่างสันติสัญญา ฉะนั้น การนำหลักการไปปฏิบัติจึงขึ้นอยู่กับความสมัครใจของแต่ละรัฐ อย่างไรก็ตาม มีกฎหมายแม่บทอวกาศของบางประเทศที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบรรเทาขยะอวกาศ

ขอบเขตการใช้บังคับของ UNCOPUOS Space Debris Mitigation Guideline 2007 ครอบคลุมตั้งแต่การออกแบบ การผลิตวัตถุอวกาศ การปล่อยขึ้นสู่อวกาศและการโคจรในอวกาศ เช่น

¹⁹⁶ ดู กฎหมายอวกาศของรัสเซีย มาตรา 25

¹⁹⁷ มาตรา 47-48

¹⁹⁸ ขยะอวกาศหมายถึงวัตถุอวกาศที่เกิดจากการผลิตโดยมนุษย์รวมถึงชิ้นส่วนต่างๆ ในวงโคจรของโลกหรือที่กลับเข้ามาในชั้นบรรยากาศที่ไม่ทำงานอีกต่อไปแล้ว (non-functional)

¹⁹⁹ ดู IADC Space Debris Mitigation Guidelines 2007

ระบบอวกาศ (Space system) ควรออกแบบที่จะไม่ก่อให้เกิดขยะอวกาศระหว่างที่มีการปฏิบัติการอย่างปกติทั่วไป หรือถ้าจะก่อให้เกิดขยะอวกาศก็ควรเกิดขึ้นน้อยที่สุด

-กฎหมายภายใน

กฎหมายอวกาศของหลายประเทศได้รับรองเรื่องการบรรเทาขยะอวกาศไว้และยังรับรองให้การบรรเทาขยะอวกาศเป็นเงื่อนไขสำคัญของการอนุญาตการดำเนินกิจกรรมอวกาศด้วย กฎหมายอวกาศที่รับรองเรื่องการบรรเทาขยะอวกาศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส²⁰⁰ ออสเตรีย²⁰¹

6. การแจ้งและการสืบสวนกรณีการเกิดอุบัติเหตุหรือกรณีฉุกเฉิน (Notification and Investigation of Accident or Emergency)

-กฎหมายภายใน

กฎหมายภายในของบางประเทศได้บัญญัติว่าในกรณีเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุฉุกเฉิน ผู้ประกอบการมีหน้าที่จะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบโดยด่วนรวมถึง รัฐจะต้องมีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอุบัติเหตุหรือฉุกเฉินด้วย เช่น กฎหมายอวกาศของประเทศรัสเซีย²⁰² ยูเครน²⁰³ เนเธอร์แลนด์²⁰⁴ คาซัคสถาน²⁰⁵ ออสเตรเลีย²⁰⁶

7. การโอนสิทธิในกิจกรรมอวกาศให้บุคคลที่สาม (Transfer of space activities)

-กฎหมายระหว่างประเทศ

ไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องการโอนสิทธิในกิจกรรมอวกาศให้บุคคลที่สาม

- กฎหมายภายใน

กฎหมายภายในของหลายประเทศรับรองเรื่องการโอนสิทธิให้แก่บุคคลที่สามว่าสามารถกระทำได้แต่ได้กำหนดเงื่อนไขบางประการ เช่น จะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐก่อน ผู้รับโอนจะต้องยื่น

²⁰⁰ Article 5 of the French Space Operation Act

²⁰¹ มาตรา 5

²⁰² มาตรา 23

²⁰³ มาตรา 23

²⁰⁴ มาตรา 10(2) ของ Rules Concerning Space Activities and Establishment of A Registry of Space Objects

²⁰⁵ มาตรา 28 ของ Law of the Republic of Kazakhstan on Space Activities 2012

²⁰⁶ มาตรา 84-103

คำร้องใหม่และต้องผ่านเงื่อนไขการอนุญาตที่ใช้บังคับกับผู้โอนเดิมด้วย อาทิเช่น กฎหมายของประเทศอังกฤษ²⁰⁷ ฝรั่งเศส²⁰⁸ เบลเยียม²⁰⁹ ออสเตรีย²¹⁰ ฮ็องกง²¹¹ ในขณะที่บางประเทศห้ามมิให้มีการโอนใบอนุญาตประกอบกิจกรรมอวกาศแก่บุคคลที่สาม เช่น กฎหมายของประเทศเนเธอร์แลนด์²¹²

²⁰⁷ มาตรา 6 (1) ของ Outer Space Act 1986

²⁰⁸ มาตรา 3 ของ *The French Space Operation Act*

²⁰⁹ มาตรา 13

²¹⁰ มาตรา 8 ของ *the Austrian Outer Space Act*

²¹¹ Section 7 (1)

²¹² มาตรา 8 (1) ของ *Rules Concerning Space Activities and Establishment of A Registry of Space Objects*

ส่วนที่ 3

การช่วยเหลือนักบินอวกาศและการคืนวัตถุอวกาศ (Rescue Astronauts and Return Space Objects)

-กฎหมายระหว่างประเทศ

3.1 สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967

ก่อนที่จะอธิบายพันธกรณีของรัฐเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและส่งนักบินอวกาศกลับ ภายใต้อนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 และข้อตกลงการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ.1967 มีความจำเป็นต้องอธิบายสถานะของนักบินอวกาศ²¹³ว่ามีสถานะอย่างไรตามกฎหมายระหว่างประเทศ ตามสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 กำหนดให้นักบินอวกาศมีสถานะเป็น “ทูตของมนุษยชาติ” (envoys of mankind) ในห้วงอวกาศ แม้ตามสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 จะไม่ได้ให้คำนิยามว่านักบินอวกาศหมายถึงบุคคลใดบ้าง แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่านักบินอวกาศหมายถึงบุคคลที่ถูกส่งขึ้นไปในอวกาศโดยเหตุผลทางวิชาชีพ ไม่มีลักษณะเป็นการค้าพาณิชย์หรือทางส่วนตัว ฉะนั้น การส่งมนุษย์ขึ้นไปในอวกาศแบบการท่องเที่ยวในอวกาศ มนุษย์ผู้นั้นไม่มีสถานะเป็นนักบินอวกาศ²¹⁴ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ไม่ใช่ทุกคนที่ถูกส่งขึ้นไปในอวกาศแล้วจะมีสถานะเป็นนักบินอวกาศ ผู้ที่จะได้รับสถานะเป็นนักบินอวกาศนั้นต้องเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนและปฏิบัติหน้าที่ภารกิจในอวกาศ แต่นักท่องเที่ยวอวกาศนั้นมิได้ปฏิบัติภารกิจในอวกาศแต่อย่างใด นอกจากเหตุผลทางด้านสันติภาพการเท่านั้นอย่างไรก็ดี ตามข้อตกลงการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ.1967 ใช้คำว่า “personnel of a spacecraft” ซึ่งนักกฎหมายอวกาศท่านหนึ่งเห็นว่าควรตีความอย่างกว้างรวมถึงนักท่องเที่ยว (space tourism) ในอวกาศด้วย²¹⁵ ความไม่ลงรอยเกี่ยวกับคำนิยามของคำว่า astronauts กับคำว่า personnel of a spacecraft ทำให้นักวิชาการเงินคนหนึ่งเสนอว่ากฎหมายแม่บทอวกาศของเงินควรมีบทคุ้มครองนักท่องเที่ยวในอวกาศด้วยซึ่งจะเป็นการช่วยให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับขอบเขตการใช้

²¹³ สหรัฐอเมริกาเรียกนักบินอวกาศว่า astronauts ส่วนรัสเซียใช้คำว่า cosmonauts

²¹⁴ Stephan Hobe, Cologne Commentary on Space Law: Outer space treaty: Vol. 1

²¹⁵ Mark Sundahl, The Duty to Rescue Space Tourists and Return Private Spacecraft, Journal of Space Law, 2009, pp.185-189

บังคับของข้อตกลงการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ.1967 ด้วย²¹⁶

ประเด็นต่อไปมีว่า การที่สนธิสัญญาอวกาศเรียกนักบินอวกาศว่าเป็น “บุตรของมนุษยชาติ” นั้น จะมีนัยยะว่านักบินอวกาศสามารถอุปโลกเอกลิทธิและความคุ้มกันเฉกเช่นเดียวกับตัวแทนทางทูตตามอนุสัญญาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูต ค.ศ.1961 หรือไม่ ประเด็นนี้ ดูเหมือนว่าประชาคมระหว่างประเทศปฏิเสธที่จะให้นักบินอวกาศมีเอกลิทธิและความคุ้มกันอย่างทูต การเปรียบว่านักบินอวกาศเป็นตัวแทนทางการทูตนั้นเป็นการกล่าวอย่างเปรียบเปรยเท่านั้นไม่มีเจตนาที่จะให้เอกลิทธิและความคุ้มกันทางการทูตแก่นักบินอวกาศแต่อย่างใด นักกฎหมายอวกาศอย่าง Bin Cheng เห็นว่านักบินอวกาศไม่ว่าจะมีสัญชาติใดก็ตามก็ยังคงอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐดินแดนในกรณีที่นักบินอวกาศอยู่ในอาณาเขตของรัฐนั้นรวมถึงอยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐเจ้าของสัญชาติด้วย และในห้วงอวกาศ นักบินอวกาศก็ยังคงอยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐที่จดทะเบียน (the State of registry) ด้วย²¹⁷ หากพิจารณาจากความเห็นดังกล่าวก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ประเทศไทยควรตรากฎหมายแม่บทอวกาศเพราะจะทำให้ประเทศไทยมีเขตอำนาจเหนือนักบินอวกาศที่มีสัญชาติไทยได้

สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ได้กำหนดพันธกรณีแก่รัฐภาคีไว้สามประการ ประการแรกคือการให้ความช่วยเหลือแก่นักบินอวกาศในยามที่ประสบอุบัติเหตุ ภัยพิบัติหรือแล่นลงฉุกเฉินในอาณาเขตของรัฐของตนเอง รัฐภาคีอื่นหรือ ทะเลหลวง ส่วนประการที่สองคือการส่งตัวนักบินอวกาศโดยเร็วแก่รัฐจดทะเบียนและประการที่สามคือการแจ้งข้อมูลที่ค้นพบในอวกาศ ดวงจันทร์หรือวัตถุ ฟากฟ้าอื่นๆ ที่สามารถก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของนักบินอวกาศต่อรัฐภาคีอื่นหรือเลขาธิการสหประชาชาติ

3.2 ข้อตกลงการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ.1967²¹⁸

สำหรับพันธกรณีตามข้อตกลงการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ (Agreement on the Rescue of Astronauts, the Return of Astronauts and the Return of Objects Launched into Outer Space) มีอยู่สองเรื่องคือการ

²¹⁶Yun Zhao, National Space Law in China: An Overview of the Current Situation and Overlook in the Future, (The Netherlands: Brill Nijhoff, 2015,) p.252

²¹⁷Bin Cheng, The Legal Status of Astronauts, in Bin Cheng, Studies in International Space Law, (Great Britain: Clarendon Press, 1997), pp.457-460

²¹⁸ จตุรนต์ถิระวัฒน์, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 233, หน้า 126-138

ช่วยเหลือนักบินอวกาศและการคืนวัตถุอวกาศ สำหรับการช่วยเหลือนักบินอวกาศนั้น รัฐภาคีมีหน้าที่สามประการคือ

ประการแรก หน้าที่ต้องแจ้งเกี่ยวกับการประสบอุบัติเหตุ (Notification of Accidents) ให้แก่หน่วยงานผู้ส่งทราบบโดยด่วนในกรณีที่พบนักบินอวกาศประสบอุบัติเหตุ หรือร่อนลงบนพื้นโลก ในสถานะฉุกเฉิน ในกรณีที่ไม่อาจแจ้งให้หน่วยงานผู้ส่งทราบบได้ รัฐภาคีจะต้องประกาศสาธารณะให้ทราบ (public announcement) และหน้าที่ต้องแจ้งให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบด้วย²¹⁹

หน้าที่ประการที่สองคือ การค้นหาและกู้ชีพนักบินอวกาศภายในดินแดนของตน (Search and Rescue) ทั้งนี้ รัฐภาคีจะต้องแจ้งให้หน่วยงานผู้ส่งและเลขาธิการทราบเกี่ยวกับมาตรการดังกล่าวด้วย

หน้าที่ประการที่สาม คือ การส่งคืนนักบินอวกาศ (Return) ในกรณีที่ค้นพบนักบินอวกาศภายใต้เขตอำนาจของรัฐภาคี ในทะเลหลวงหรือที่อื่นที่มีได้ตกอยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐภาคี นักบินอวกาศจะต้องถูกส่งตัวกลับอย่างปลอดภัยและทันทีให้แก่ผู้แทนของรัฐผู้ส่ง (safely and promptly return)²²⁰ มีข้อสังเกตว่า ตามอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 บัญญัติให้รัฐต้องส่งนักบินอวกาศคืนให้กับรัฐที่จดทะเบียนยานอวกาศ (the State of registry of their space vehicle)²²¹ ในประเด็นนี้ ศาสตราจารย์ Bin Cheng เห็นว่า รัฐที่เป็นภาคีอนุสัญญาทั้งสองฉบับอาจเผชิญกับความขัดกันของพันธกรณีได้²²²

ส่วนกรณีของวัตถุอวกาศนั้นรัฐมีหน้าที่สามประการเช่นเดียวกันคือ หน้าที่ในการแจ้งให้ทราบ หน้าที่ในการค้นพบและหน้าที่ในการคืนวัตถุอวกาศ กล่าวคือ ในกรณีที่มีการค้นพบวัตถุอวกาศในเขตอำนาจของตน ในทะเลหลวงหรือในบริเวณที่มีได้ตกอยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐใด รัฐภาคีจะต้องแจ้งไปยังผู้มีอำนาจของรัฐผู้ส่ง (the launching authority) หรือเลขาธิการสหประชาชาติ อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า มีความแตกต่างกรณีของการแจ้งให้ทราบระหว่างนักบินอวกาศกับวัตถุอวกาศ กล่าวคือ กรณีของนักบินอวกาศนั้น รัฐภาคีต้องแจ้งไปยังรัฐผู้ส่งและเลขาธิการสหประชาชาติ ส่วนกรณีวัตถุอวกาศนั้น รัฐภาคีสามารถเลือกแจ้งได้ว่าจะแจ้งไปยังรัฐผู้ส่งหรือเลขาธิการสหประชาชาติ นอกจากนี้

, (Germany: Carl Heymanns Verlag,2009,) p.97

²¹⁹ ข้อบทที่ 1 แห่งอนุสัญญาการช่วยเหลือนักบินอวกาศและการส่งคืนวัตถุอวกาศ

²²⁰ ข้อบทที่ 4 แห่งอนุสัญญาการช่วยเหลือ

²²¹ ข้อบทที่ V (1) แห่งอนุสัญญาอวกาศ

²²² Bin Cheng, Studies in International Space Law, (Great Britain: Clarendon Press,1997,) หน้า 278-

แล้ว หน้าที่การแจ้งเตือนของ นักบินอวกาศรัฐภาคีต้องแจ้งโดยทันทีหรือโดยไม่ชักช้า ในขณะที่การแจ้งวัตถุอวกาศนั้นไม่มีเงื่อนไขเวลาเช่นนี้²²³

- กฎหมายภายใน

โดยทั่วไปแล้ว ส่วนใหญ่กฎหมายแม่บทอวกาศของต่างประเทศมักจะได้บัญญัติเกี่ยวกับการช่วยเหลือนักบินและการคืนวัตถุอวกาศ มีกฎหมายแม่บทอวกาศของบางประเทศเท่านั้นที่บัญญัติเรื่องนี้ไว้ด้วย เช่น กฎหมายอวกาศของเกาหลีใต้²²⁴

สำหรับประเทศไทยนั้นเป็นภาคีข้อตกลงการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ²²⁵ ฉะนั้น ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างประเทศนี้ด้วย ที่ผ่านมานในอดีตเคยมีวัตถุอวกาศตกลงในอาณาเขตไทยโดยเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ที่ผ่านมา ได้มีชิ้นส่วนโลหะไม่น้อยกว่า 100 ชิ้นตกจากพากฟ้าลงมายังบริเวณตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ คาดกันว่าเป็นชิ้นส่วนถังเชื้อเพลิงดาวเทียมที่หมดอายุจากประเทศจีน ซึ่งเหตุการณ์ทำนองเดียวกันนี้เคยเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2546

สำหรับกรณีของนักบินอวกาศนั้น โครงการเตรียมความพร้อมนักบินอวกาศของประเทศไทยนั้นมิได้เป็นสิ่งที่เกินเอื้อมแต่อย่างใด ปัจจุบัน ประเทศไทยมีนักบินอวกาศคนแรกคือนางสาวพิรดา เตชะวิจิตรซึ่งเป็นวิศวกรของสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (GISTDA) อีกทั้งยังมีโครงการความร่วมมือระหว่างศูนย์อวกาศและจรวดแห่งชาติสหรัฐ (U.S. Space and Rocket Center - USSRC) ร่วมกับ บริษัท Zignature Marketing จำกัด สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) บริษัท เซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน) Thailand Space and Aeronautics Research (TSR) และ International Youth Astronomy and Space Academy (IYASA) จัดตั้งโครงการทุนการศึกษาค้นพบนักบินอวกาศไทย (Discovery of Thailand's Astronauts Scholarship Program) เพื่อศึกษาวิชาการสำรวจอวกาศ โครงการนี้จะเป็นพื้นฐานสำหรับการต่อยอดการพัฒนานักบินอวกาศของประเทศไทยในอนาคต ฉะนั้นแม้ที่ผ่านมานในอดีตประเทศไทยจะให้สัตยาบันข้อตกลงการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศมาตั้งแต่ พ.ศ.2512 ก็ตาม ก็ยังไม่เคยมีนักบินอวกาศของชาติใดประสบอุบัติเหตุหรือร่อนลงฉุกเฉินในประเทศไทย แต่ก็มิได้หมายความว่าในอนาคตจะไม่มีเหตุการณ์เช่นว่านี้เกิดขึ้นการเตรียมความพร้อมมีบทบาทบัญญัติเกี่ยวกับการช่วยเหลือนักบินอวกาศจึงเป็นการแสดง

²²³ Bin Cheng, หน้า 279

²²⁴ มาตรา 22 และ 23 ของ Space Development Promotion Act 2005 ของประเทศเกาหลีใต้

²²⁵ ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 (ค.ศ. 1969)

เจตนาารมณ์ของประเทศไทยที่จะให้ความร่วมมือกับประชาคมระหว่างประเทศที่จะให้ความช่วยเหลือ
และส่งนักบินอวกาศไม่ว่าจะมีสัญชาติใดก็ตามกลับในยามประสบภัยพิบัติหรือร้อนลงฉุกเฉิน

ส่วนที่ 4

ความรับผิดชอบระหว่างประเทศ (International Responsibility)

- กฎหมายระหว่างประเทศ

4.1 ความรับผิดชอบของรัฐแบบตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผิด

ความรับผิดชอบของรัฐที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อความคิดเรื่องความผิดหรือแนวความคิดที่สามารถตำหนิรัฐได้ (liability for fault) หมายความว่ารัฐจะรับผิดชอบในการกระทำของตนต่อเมื่อการกระทำของรัฐประกอบด้วยความผิดโดยความผิดที่ว่านี้อาจเกิดจากความตั้งใจ (willfully) หรือความประมาทเลินเล่อ (negligence) ก็ได้ และการกระทำนั้นละเมิดพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศ

4.2 ความรับผิดชอบของรัฐแบบเด็ดขาด: กิจกรรมอวกาศในฐานะที่เป็นกิจกรรมของรัฐที่มีความเสี่ยงภัยสูง²²⁶

ก่อนที่จะอธิบายลักษณะความรับผิดชอบของกิจกรรมอวกาศว่ามีลักษณะอย่างไร เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น จำเป็นที่จะต้องอธิบายลักษณะของกิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัยสูง (Ultra-hazardous activities) ว่าเป็นอะไรเนื่องจากการดำเนินกิจกรรมอวกาศถือว่าเป็นตัวอย่างหนึ่งของกิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัยสูงในระยะเวลาประมาณ 30 ปีมานี้ได้เกิดกิจกรรมต่างๆของรัฐเป็นอันมากที่แม้จะเกิดประโยชน์ในด้านต่างๆแต่กิจกรรมเหล่านี้ในสายตาของกฎหมายระหว่างประเทศแล้วกิจกรรมเหล่านี้ชอบด้วยกฎหมาย (lawful activities) เพียงแต่ว่าโดยสภาพมีความเสี่ยงภัยหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายได้สูงและความเสียหายที่เกิดขึ้นจะรุนแรงกว่ากิจกรรมอื่นๆ โดยเฉพาะจะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาเนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้ อาจก่อให้เกิดปัญหามลภาวะ (pollution) ได้ ตัวอย่างของกิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัยสูงคือการสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์หรือการยิงจรวดเพื่อส่งดาวเทียมขึ้นไปโคจรในอวกาศ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมาธิการกฎหมายระหว่างประเทศ (International Law Commission) จึงได้แต่งตั้งผู้รายงานพิเศษขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ศึกษาและเสนอรายงานในหัวข้อ “*International Liability for Injurious Consequence Arising Out of Acts Not Prohibited by International Law*” ในปี ค.ศ. 1976 โดยผู้รายงานพิเศษคนแรกคือ Robert Q. Quentin – Baxter ขาวนิวซีแลนด์ คนต่อมาคือ Julio Barboza ชาวอาร์เจนตินา และได้เสนอรายงานต่อ

²²⁶ โปรดดูรายละเอียดใน จตุรนต์ ธีระวัฒน์, กฎหมายอวกาศ: หลักทั่วไปและปัญหาในทางปฏิบัติ, (กทม: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2540), หน้า 82-96

คณะกรรมการการกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อให้มีการแสดงความคิดเห็นโดยร่างอนุสัญญาฉบับนี้มีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆของรัฐที่โดยสภาพแล้วมีความเสี่ยงหรืออันตรายค่อนข้างสูงมิได้จำกัดเฉพาะกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเท่านั้นโดยกิจกรรมที่จะตกอยู่ภายใต้ร่างอนุสัญญาฉบับนี้จะมีลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจกรรมที่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ²²⁷

นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่ตกอยู่ภายในดินแดนหรืออาณาเขตของรัฐแล้วยังจะต้องเป็นกิจกรรมที่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐอีกด้วยไม่ว่ากิจกรรมนั้นจะดำเนินการโดยองค์ของรัฐหรือไม่ก็ตาม(activities under control of a State) ตัวอย่างของกิจกรรมที่วานี้ที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดคือการเดินเครื่องโรงปฏิกรณ์นิวเคลียร์เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าโดยปกติแล้วการสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์จะทำได้ต่อเมื่อจะต้องได้รับใบอนุญาตจากรัฐเสียก่อนและเมื่อได้รับใบอนุญาตจากรัฐแล้วผู้ปฏิบัติการ(operator) ยังจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดอีกด้วยโดยเฉพาะเรื่องการจัดหามาตรการควบคุมกำกับ(supervisor) เพื่อที่จะเป็นหลักประกันความปลอดภัยอย่างสูงสุดแก่ประชาชนนอกจากนี้แล้วการดำเนินกิจกรรมทางอวกาศก็เป็นกิจกรรมอีกประเภทหนึ่งที่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐเนื่องจากกิจกรรมประเภทนี้เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพและความปลอดภัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อมจึงควรให้รัฐเข้ามาควบคุมกำกับโดยเฉพาะเรื่องมาตรฐานความปลอดภัย

2. เป็นกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายข้ามพรมแดน

เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้มีความเสี่ยงภัยค่อนข้างสูงดังนั้นเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นความรุนแรงที่เกิดจากความเสียหายไม่ว่าจะเป็นฝุ่นละอองกากนิวเคลียร์การตกหล่นของวัตถุโคจรอวกาศ(celestial bodies) สารกัมมันตภาพรังสีหรือน้ำมันที่ใช้แล้วอาจแพร่กระจายเป็นวงกว้างรัศมีหลายร้อยกิโลเมตรความเสียหายอันเกิดจากกิจกรรมเหล่านี้จึงมักจะมีลักษณะ “ข้ามพรมแดน” (international trans-boundary) มิได้จำกัดเพียงแต่อยู่ภายในอาณาเขตของรัฐใดรัฐหนึ่ง ตัวอย่างเช่นชิ้นส่วนของยานอวกาศ Sputnik IV ของประเทศรัสเซียได้หล่นสู่บนพื้นผิวโลกแต่โชคดีที่ไม่ได้ทำความเสียหายใดๆเกิดขึ้น²²⁸ นอกจากนี้แล้วชิ้นส่วนของยานอวกาศCosmos 945ของประเทศรัสเซียก็ได้ตกลงบนพื้นผิวโลกอีกครั้งบริเวณตอนเหนือของประเทศแคนาดาซึ่งได้บรรจุสารกัมมันตภาพรังสีด้วยแต่โชคดีอีกครั้งที่มีได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่มนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ

²²⁷ Quentin – Barxter, Schematic Outline section I (1)

²²⁸ Cheng, *supra* note, p. 287.

อย่างไรก็ตามหลังจากเกิดเหตุการณ์ครั้งนี้นานาประเทศต่างพากันให้ความสนใจใส่กับความปลอดภัยของการดำเนินกิจกรรมทางอวกาศมากขึ้นเพราะตระหนักว่าความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นนั้นมีได้จำกัดเพียงแค่พื้นที่บริเวณหนึ่งบริเวณใดแต่ทั่วพื้นผิวโลกมีความเป็นไปได้ทั้งนั้นที่เศษชิ้นส่วนของยานอวกาศหรือวัตถุโคจรรอจะตกลงสู่บนพื้นผิวโลกในทีใดก็ได้และเวลาใดก็ได้ด้วยทำให้ประชาคมระหว่างประเทศเกิดความไม่มั่นใจและวิตกกังวลถึงภัยอันตรายของเศษชิ้นส่วนยานอวกาศที่นับวันมีจำนวนที่มากขึ้นเรื่อยๆอาจทำความเสียหายได้โดยเฉพาะยานอวกาศที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานนิวเคลียร์(Nuclear Power Source : NPS) ดังนั้นหากความเสียหายที่เกิดจำกัดอยู่เพียงภายในอาณาเขตของรัฐอันเป็นที่ตั้งของกิจกรรมเสี่ยงภัยแล้วก็ไม่ใช่อันตรายของความรับผิดชอบของรัฐในทางระหว่างประเทศ

3. เป็นกิจกรรมที่จะต้องมีการประกันภัยล่วงหน้า

พันธกรณีทางกฎหมายที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับการดำเนินกิจกรรมเสี่ยงภัยทั้งหลายคือการทำประกันภัยได้โดยมีการกำหนดวงเงินที่จะต้องรับผิดชอบในกรณีที่เกิดความเสียหายอย่างชัดเจนแน่นอน เพื่อเป็นหลักประกันว่าในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้น ผู้เสียหายสามารถรู้อย่างแน่ชัดว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบและจะสามารถฟ้องใครเป็นจำเลยให้ต้องรับผิดชอบได้บ้าง เช่น ในกฎหมายพลังงานนิวเคลียร์ได้กำหนดว่าผู้ควบคุมเครื่องโรงปฏิกรณ์นิวเคลียร์ (operator) มีหน้าที่จะต้องทำประกันภัยไว้ล่วงหน้าเพื่อครอบคลุมวงเงินที่จะต้องชดใช้ด้วย เป็นการกำหนดเพดานเงินสูงสุดที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์

4. เป็นกิจกรรมที่จะต้องมีการควบคุมความปลอดภัย

โดยสภาพของกิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัยเช่นการสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์หรือการขนถ่ายสารเคมีกิจกรรมเหล่านี้อาจก่อให้เกิดสารกัมมันตรังสีหรือสารเคมีบางชนิดที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมดังนั้นรัฐเจ้าของดินแดนอันเป็นที่ตั้งของกิจกรรมเสี่ยงภัยเหล่านี้จึงต้องจัดหามาตรการควบคุมความปลอดภัยซึ่งมีทั้งการป้องกัน(prevention) และการเยียวยาความเสียหาย (reparation)

5. เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางกายภาพ

ความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากการดำเนินกิจกรรมเสี่ยงภัยนี้ต้องเป็นความเสียหายทางกายภาพที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตทั่วไปหรือมีผลต่อสิ่งแวดล้อมมิใช่ผลในทางเศรษฐกิจที่ทำให้ราคาพืชผลสูงขึ้นหรือลดต่ำลง²²⁹

นอกจากนี้แล้ว เมื่อเกิดความเสียหายจากกิจกรรมที่เสี่ยงภัยเหล่านี้แล้ว ปัญหาที่ยากข้อหนึ่งก็คือ กิจกรรมเสี่ยงภัยเหล่านี้มักจะเกี่ยวข้องมากกว่าหนึ่งรัฐจึงเกิดปัญหาว่ารัฐใดบ้างจะต้องรับผิดชอบและรัฐใดบ้างที่มีเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดี และความยุ่งยากจะมีมากขึ้นไปอีกหากกฎหมายภายในของแต่ละประเทศไม่ได้รับรองสิทธิหน้าที่ในเรื่องนี้เหมือนกัน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้ด้วยกฎหมายภายในของแต่ละประเทศแต่ควรมีการทำสนธิสัญญาไม่ว่าจะเป็นแบบทวิภาคีหรือพหุภาคี รวมทั้งการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศที่มีบทบาทความสำคัญในเรื่องนั้น เพื่อให้เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสาร

การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับดาวเทียมและโทรคมนาคม

กิจกรรมในอวกาศมีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบแต่กิจกรรมหนึ่งที่มีความเสี่ยงภัยมากก็คือการใช้พลังงานนิวเคลียร์เป็นแรงขับเคลื่อน(nuclear power sources: NPS) ในอวกาศโดยเฉพาะกรณีของการเกิดอุบัติเหตุของยานอวกาศCosmos 945 ของประเทศรัสเซียซึ่งได้ปล่อยขึ้นสู่อวกาศเมื่อวันที่18 กันยายน1977 ซึ่งขึ้นส่วนบางชิ้นได้ตกสู่บนพื้นผิวโลกในวันที่6 มกราคม1978 อันเป็นผลมาจาก “unexplained decompression” และต่อมาได้ตกเข้าไปในเขตNorth West ของประเทศแคนาดา โดยขึ้นส่วนดังกล่าวได้บรรจุยูเรเนียม235หนักประมาณ100ปอนด์อุบัติเหตุครั้งนี้อาจมีผลทำให้เกิดการแพร่กระจายสารกัมมันตภาพรังสีที่เป็นอันตราย²³⁰ได้ทำให้นักกฎหมายระหว่างประเทศต่างพากันวิตกกังวลว่าควรจะมีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุมความปลอดภัยในเรื่องนี้โดยเฉพาะดังนั้นในปีค.ศ. 1986คณะอนุกรรมการกฎหมายของUNCOPUOS จึงได้ทำการศึกษาถึงปัญหานี้และได้จัดทำรายงานเสนอต่อสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ

ในปัจจุบันนี้เป็นที่ทราบกันดีว่าในอวกาศเต็มไปด้วยวัตถุโคจรในอวกาศ(space object) ที่ใช้พลังงานนิวเคลียร์เป็นจำนวนมากและส่วนใหญ่อยู่ในวงโคจรระดับต่ำใกล้พื้นผิวโลกดังนั้นหากวัตถุโคจรในอวกาศเกิดการกระทบกันหรือชนกันแล้วอาจเกิดการระเบิดแล้วส่งผลให้สารกัมมันตภาพรังสี

²²⁹ Schacher, *supra* note, p. 366

²³⁰ Cheng, *supra* note, p. 288.

แพร่กระจายเป็นวงกว้างได้²³¹ ปัญหาที่ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยประเทศใดประเทศหนึ่งแต่ควรมีการระดมสมองทั้งนักกฎหมายและนักวิทยาศาสตร์เพื่อหาหนทางออกปัญหาการแออัดของวัตถุโคจรในอวกาศ โดยด่วนมิฉะนั้นแล้วหากเกิดความเสียหายขึ้นมาอาจรุนแรงกว่ากรณีสถานีอวกาศสกายแลป (Slylab) ของสหรัฐอเมริกาที่เคยตกสู่พื้นผิวโลกแต่เคราะห์ดีที่ไม่มีเกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์เมื่อค.ศ.1979 ก็เป็นไปได้

กิจกรรมในทางอวกาศอีกประการหนึ่งที่มีความเสี่ยงภัยสูงคือการยิงจรวดเพื่อส่งดาวเทียมขึ้นไปโคจรในอวกาศซึ่งในเรื่องนี้ได้มีอนุสัญญาวางกฎเกณฑ์ในเรื่องความรับผิดชอบสำหรับกิจกรรมทางอวกาศอยู่สองอนุสัญญาคือ *The 1967 Outer Space Treaty*, *The 1968 Astronauts Agreement* และ *The 1972 Liability Convention* หรือ *The Convention on International Liability for Damage Caused by Space Object (1972)* ซึ่งประกอบไปด้วยระบอบความรับผิดชอบอยู่สองระบอบคือความรับผิดแบบมีความผิด (fault liability) และความรับผิดแบบเด็ดขาด (absolute liability) เหตุผลที่รัฐต้องรับผิดชอบการดำเนินกิจกรรมในอวกาศเพราะว่าเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วยเทคโนโลยีขั้นสูงขั้นตอนต่างๆ เต็มไปด้วยความสลับซับซ้อนเช่นการปล่อยจรวดเพื่อส่งดาวเทียมการโคจรของดาวเทียม เป็นต้นด้วยเหตุนี้ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นทำให้ยากต่อการพิสูจน์ว่ารัฐได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่นอกจากนี้แล้วบางโครงการเป็นเพียงการทดลองจึงมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดอุบัติเหตุได้อย่างมากขณะที่ทำการส่ง²³² กฎหมายระหว่างประเทศจึงกำหนดว่ารัฐผู้ส่งมีความรับผิดเด็ดขาดที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายใดๆ ที่เกิดจากวัตถุหรือชิ้นส่วนของวัตถุที่ส่งขึ้นไปในอวกาศ²³³ โดยรัฐผู้เสียหายสามารถเรียกร้องให้รัฐผู้ส่ง (launching State) รัฐผู้จัดหา (procuring State) รวมทั้งรัฐเจ้าของดินแดนอันเป็นสถานที่สำหรับยิงจรวดด้วย²³⁴

สำหรับ *The 1967 Outer Space Treaty* มาตราที่ 7 ได้บัญญัติว่า “รัฐทุกรัฐที่เป็นภาคีสันติสัญญาซึ่งเป็นรัฐผู้ส่งหรือรัฐผู้จัดหาวัตถุที่จะปล่อยสู่อวกาศและรัฐภาคีที่เป็นเจ้าของดินแดนหรือวัสดุอุปกรณ์ที่จะถูกปล่อยมีความรับผิดชอบระหว่างประเทศในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่รัฐภาคีอื่นตามสันติสัญญา...” อย่างไรก็ตามก็ยังเป็นที่น่าสงสัยว่าคำว่า “international Liable for damage” นี้หมายถึงความรับผิดแบบมีความผิดหรือเป็นความรับผิดโดยเด็ดขาดเนื่องจากมาตรา 7 ระบุแต่เพียงว่า

²³¹ Francioni and Scovazzi, *supra* note., p. 238.

²³² จตุรนต์ถิระวัฒน์, *กฎหมายอวกาศ: หลักทั่วไปและปัญหาในทางปฏิบัติ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 82

²³³ see Article II Convention on International Liability for Damage Caused Space Objects 1972

²³⁴ Article V

ให้มีความรับผิดชอบระหว่างประเทศเท่านั้นแต่จะตีความว่ารัฐผู้ส่งหรือรัฐผู้จัดหาหรือรัฐเจ้าของดินแดนต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาดนี้ก็ยังคงเป็นที่โต้เถียงได้อยู่เพราะมาตรา 7 ไม่มีคำว่า “shall be liability absolutely” อย่างไรก็ตามมาตรา 2 ของ *The 1972 Liability Convention* ในประเด็นนี้มักถูกหมายระหว่างประเทศท่านหนึ่งจึงเห็นว่ามาตรา 7 ของ *The 1967 Outer Space Treaty* มิใช่เป็นความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดแต่เป็นเพียงบทมาตรารับกับมาตรา 6 ในอนุสัญญาฉบับเดียวกันที่กำหนดให้รัฐภาคีจะต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศสำหรับกิจกรรมในทางอวกาศของตนเท่านั้น²³⁵ ดังนั้นปัญหาที่ว่าระบอบความรับผิดชอบของรัฐตาม *The 1967 Outer Space Treaty* เป็นความรับผิดชอบแบบเด็ดขาดหรือไม่นั้นก็ยังคงเป็นข้อที่ยังโต้เถียงกันได้อยู่ (absolute liability)

ในมาตรา 2 แห่ง *The 1972 Liability Convention* ได้รับรองหลักความรับผิดชอบแบบเด็ดขาดว่า “รัฐผู้ส่งจะต้องรับผิดชอบอย่างเด็ดขาดสำหรับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวัตถุโคจรในอวกาศของตนไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลกหรือเกิดขึ้นกับอากาศยานที่อยู่ในระหว่างการบิน” เหตุผลที่กฎหมายระหว่างประเทศรับรองให้ใช้หลักความรับผิดชอบแบบเด็ดขาดกับกิจกรรมในอวกาศนั้นเนื่องมาจากว่าเป็นการยากที่จะพิสูจน์ความผิดหรือความประมาทเลินเล่อ²³⁶ ของเจ้าหน้าที่ที่ควบคุมการปล่อยจรวดซึ่งเต็มไปด้วยขั้นตอนทางเทคนิคซึ่งเฉพาะผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นที่จะตรวจสอบได้จะเห็นได้ว่ากิจกรรมด้านต่างๆในทางอวกาศเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัยค่อนข้างสูงที่เรียกว่า “ultra-hazardous activities” ดังนั้นหากจะต้องมีการพิสูจน์ความผิดว่าเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมเครื่องมีความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อแล้วก็อาจไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหายเพราะเป็นการผลักภาระการพิสูจน์แก่ผู้เสียหายซึ่งไม่อยู่ในฐานะที่จะเข้าไปตรวจสอบหาความผิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ได้เพราะมิใช่ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกิจกรรมอวกาศ

อนึ่งมีข้อสังเกตว่ามีนักกฎหมายระหว่างประเทศท่านหนึ่งชื่อว่า McMahon เสนอว่าควรมีการแบ่งแยกว่ากิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัยนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในทางทหาร (military purpose) หรือการค้าพาณิชย์ (commercial purpose) หากมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในทางทหารแล้วควรใช้หลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดแต่หากมีวัตถุประสงค์เชิงการค้าพาณิชย์แล้วควรใช้หลักความผิดแบบมีความผิดอย่างไรก็ตามข้อเสนอดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับเนื่องจากว่าในทางปฏิบัติแล้วเป็นการยากที่จะพิสูจน์ว่าอย่างไรจึงจะถือว่าเป็น military purpose หรือ commercial purpose²³⁷ นอกจากนี้แล้วความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดยังใช้ทั้งกรณีที่เกิดความเสียหายทั้งบนพื้นผิวโลกและที่อยู่ในระหว่างการบินด้วยเพราะว่า

²³⁵ Cheng, *supra* note, p. 238.

²³⁶ Hurwitz, *State Liability for Outer Space Activities*, (Netherlands: MartinusNijhoff Publishers, 1992), p. 27.

²³⁷ *Ibid.*, p. 28.

ในบางกรณีอาจเกิดความเสียหายขึ้นในระหว่างที่จรวดกำลังทะยานขึ้นสู่ท้องฟ้าดังเช่นกรณีของ กระจกสวยอวกาศซาลแลนเจอร์ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ระเบิดกลางท้องฟ้าหลังจากที่มีการส่งจาก ฐานเพียง7วินาทีเท่านั้น

สำหรับเหตุผลที่สนับสนุนให้ใช้หลักความรับผิดโดยเด็ดขาดกับกิจกรรมอวกาศนั้นมีอยู่ ด้วยกันสามประการ²³⁸ *ประการแรก*กิจกรรมอวกาศเป็นกิจกรรมใหม่ของมนุษย์ในปัจจุบันอาศัย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีขั้นสูงแต่ก็ยังไม่ถึงขั้นที่สามารถกำหนดเกณฑ์ความรับผิดได้อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรมให้แก่ผู้ควบคุมเครื่อง *ประการที่สอง*กิจกรรมอวกาศเป็นกิจกรรมที่อยู่ในความรับผิดชอบ ดูแลจากหน่วยงานรัฐบาลดังนั้นโครงการต่างๆที่เกี่ยวกับกิจกรรมอวกาศจึงมักจะเต็มไปด้วย ความลึกลับหรือปกปิด(shrouded) มิให้บุคคลภายนอกล่วงรู้ดังนั้นหากประชาชนคนธรรมดาได้รับความเสียหายทั้งแก่ชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สินแล้วภาระการพิสูจน์ความผิดตกอยู่ที่ประชาชนก็จะเป็น เรื่องที่ลำบากมากเนื่องจากประชาชนไม่อาจเข้าถึงข้อมูล(access to the information)เกี่ยวกับ โครงการหรือขั้นตอนต่างๆในการควบคุมยานอวกาศได้ดังนั้นผู้เสียหายจึงไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่ จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความผิดของผู้ควบคุมปฏิบัติการและ *ประการสุดท้าย*เป็นเหตุผลทาง ศีลธรรมเนื่องจากผู้ดำเนินการกิจกรรมอวกาศย่อมรู้แล้วว่าเป็นกิจกรรมที่มีอันตรายค่อนข้างสูงจึงต้อง เตรียมพร้อมที่จะรับประโยชน์ทั้งทางการเงินและภาระในการชดใช้ค่าเสียหายด้วย

ในอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดค.ศ.1972 มาตรา2 นี้มีประเด็นที่จะต้องทำความเข้าใจอยู่ หลายประเด็นประเด็นแรกคือความหมายของคำว่า“shall be” นั้นแสดงออกถึงการบังคับอย่างไม่มี เงื่อนไข(imperative) ว่าเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแล้วรัฐผู้ส่ง(launching State) ไม่ว่าจะป็นเจ้าของ ยานอวกาศนั้นหรือไม่ก็ตามก็ต้องรับผิดและชดใช้ค่าเสียหายกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการรับผิดโดย เด็ดขาดนั่นเองประเด็นที่สองคือขอบเขตของความเสียหายว่าแค่ไหนเพียงใดที่อนุสัญญานี้จะคุ้มครอง ถึงความเสียหายที่จะเรียกร้องได้ตามอนุสัญญานี้หมายถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตร่างกาย(loss of life) หรือการได้รับบาดเจ็บแก่ร่างกาย(personal injury) หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ (impairment of health) หรือการสูญหายหรือบุบสลายแก่ทรัพย์สินของรัฐหรือของปัจเจกชน รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศด้วย²³⁹ และความเสียหายนี้รวมถึงความเสียหายที่มีใช่เป็นผลโดยตรงที่ เรียกว่า“indirect impairment” ด้วยตัวอย่างของ indirect impairments เช่นการที่หมดสติ เพราะตกใจกลัวอย่างรุนแรงจึงต้องพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลเป็นเวลานานหรือค่าเสียหายจากการ ที่ไม่อาจประกอบการทำงานได้เป็นต้นกล่าวโดยสรุปแล้วอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดค.ศ. 1972

²³⁸ *Ibid.*, p. 29.

²³⁹ Article 1 (a) Liability Convention 1972

กำหนดหน้าที่ในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่รัฐผู้ส่ง (Launching State) ทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตร่างกายสุขภาพจิตใจและทรัพย์สินอันเป็นผลมาจากกิจกรรมอวกาศที่เกิดขึ้นทั้งบนพื้นผิวดินและอยู่ในระหว่างการบินด้วย

ประเด็นที่สามอนุสัญญานี้ได้รับรองหลักความรับผิดขององค์การระหว่างประเทศไว้ด้วยหากองค์การระหว่างประเทศได้ประกาศที่จะรับประกันกรณีในอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดค.ศ.1972 ในปัจจุบันมีองค์การระหว่างประเทศอยู่สององค์การที่ประกาศยอมรับสิทธิหน้าที่ในอนุสัญญาดังกล่าวคือ The European Space Agency (ESA) และ The European Telecommunication Satellite Organization (EUTELSAT) และการประกาศยอมรับดังกล่าวก็จะมีผลผูกพันทางอ้อมแก่รัฐสมาชิก(member State) กล่าวคืออาจจะมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายของรัฐสมาชิกที่จะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้น

อนึ่งแม้อนุสัญญานี้จะรับรองหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด(absolute liability) ก็ตามแต่ก็ได้ยอมรับหลัก“ข้ออ้างให้หลุดพ้นจากความรับผิด” (exoneration) ไว้ด้วยข้ออ้างให้หลุดพ้นจากความรับผิดที่ว่านี้ได้แก่ความผิดของผู้เสียหายไม่ว่าจะเกิดขึ้นทั้งหมดหรือบางส่วนอันเกิดจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง(gross negligence) หรือการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างจงใจที่จะก่อให้เกิดความเสียหายหลักเรื่องการยกเว้นมีต้องรับผิดนี้ไม่เพียงแต่เป็นที่รับรองในอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดค.ศ.1972 เท่านั้นยังถูกรับรองไว้ในอนุสัญญาอื่นๆอีกด้วย เช่น *The Convention on Damage Caused by Foreign Aircraft to Third Parties on the Surface (1952)* *The Convention on Civil Liability for Nuclear Damage (1963)* และ *The Convention on Third Party Liability in the Field of Nuclear Energy (1960)*

สำหรับรัฐผู้ส่งที่อยู่ในข่ายจะต้องรับผิดตามอนุสัญญาความรับผิดระหว่างประเทศต่อความเสียหายอันเนื่องมาจากวัตถุอวกาศ (Convention on International Liability for Damage Caused by Space Object)²⁴⁰ ซึ่งเป็นอนุสัญญาหลักที่วางหลักความรับผิดระหว่างประเทศอันเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ข้อบทที่ VII ของอนุสัญญาความรับผิดระหว่างประเทศต่อความเสียหายอันเนื่องมาจากวัตถุอวกาศ ได้บัญญัติให้รัฐต้องรับผิดระหว่างประเทศต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับรัฐที่สามารถอยู่สี่ประเภทด้วยกัน โดยรัฐเหล่านี้ได้แก่ (1) รัฐที่ปล่อยวัตถุอวกาศ (2) รัฐที่จัดหาวัตถุอวกาศ (3) รัฐที่อนุญาตให้ใช้ดินแดนเพื่อปล่อยวัตถุอวกาศและ (4) รัฐที่อำนวยความสะดวกในการปล่อยวัตถุอวกาศ

²⁴⁰ ประเทศไทยยังมีได้ลงนามอนุสัญญานี้

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า ตามอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ทั้งข้อบทที่ VI และ VII ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าความรับผิดของรัฐนั้นเป็นความรับผิดแบบไหน กล่าวอีกนัยหนึ่ง อนุสัญญาอวกาศไม่ได้บัญญัติให้ความรับผิดของรัฐเป็นความรับผิดแบบเด็ดขาดหรือความรับผิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความผิดรายละเอียดความชัดเจนในประเด็นนี้ถูกนำมาขยายความไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด ค.ศ.1972 อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายอวกาศเห็นว่าความรับผิดตามอนุสัญญาอวกาศตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดแบบเด็ดขาด²⁴¹ เหตุผลสำคัญที่กฎหมายระหว่างประเทศบังคับให้รัฐต้องรับผิดอย่างเด็ดขาดโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด (เช่น เรื่องเจตนาหรือประมาทเลินเล่อ) เนื่องจากกิจกรรมอวกาศเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัยอันตรายสูงโดยสภาพ (Ultra-hazardous activities) หากรอให้มีการพิสูจน์ความผิดก่อนก็จะไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหายเพราะว่าการพิสูจน์ความผิดนั้นเป็นเรื่องยากเนื่องด้วยกิจกรรมอวกาศเป็นกิจกรรมที่สลับซับซ้อนทางเทคนิคมาก และข้อมูลต่างๆอยู่ในความครอบครองของผู้ประกอบการ ผู้เสียหายย่อมไม่มีทางเข้าถึงข้อมูลเชิงเทคนิคได้ ทำการพิสูจน์ความผิดเต็มไปด้วยอุปสรรคและใช้เวลานานมากกว่าที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ดำเนินการ

ส่วนอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด ค.ศ.1972 นั้น ได้แยกความรับผิดออกเป็นสองระบอบคือ ระบอบความรับผิดแบบเด็ดขาด (absolute liability)²⁴² จะใช้กับกรณีที่เกิดความเสียหายบนผิวโลก (on the surface the earth) หรือระหว่างที่ถูกส่งขึ้นไปในบนอวกาศ (an aircraft in flight) เท่านั้น²⁴³ ส่วนระบอบความรับผิดแบบมีความผิด (fault liability) จะใช้กับความเสียหายที่เกิดขึ้นนอกเหนือไปจากกรณีที่ว่ามา เช่น ในอวกาศ (outer space) กรณีนี้ จำเป็นต้องพิสูจน์ความผิดหรือความประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ²⁴⁴

- กฎหมายภายใน

กฎหมายแม่บทของหลายประเทศบัญญัติเรื่องความรับผิดไว้อย่างชัดเจน แม้ว่าการใช้ภาษาจะมีความแตกต่างกันก็ตาม แต่ยังคงหลักกฎหมายตามอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 และอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด ค.ศ.1972 ไว้ทุกประการ เช่น กฎหมายของประเทศยูเครน²⁴⁵ เบลเยียม²⁴⁶ ฝรั่งเศส²⁴⁷ ออสเตรีย²⁴⁸ เป็นต้น

²⁴¹ Bin Cheng, p.326; Julian Hermida,p11

²⁴² ความรับผิดแบบเด็ดขาดหมายถึงความรับผิดที่ผู้กระทำไม่ต้องมีความผิดหรือมีเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย

²⁴³ ข้อบทที่ 2 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด ค.ศ.1972

²⁴⁴ ข้อบทที่ 3 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด ค.ศ.1972

²⁴⁵ มาตรา 17 ของ Ordinance of the Supreme Soviet on Space Activity 1996 บัญญัติให้บัญญัติว่า ประเทศยูเครนในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายอวกาศระหว่างประเทศจะต้องรับผิดภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศและสนธิสัญญาที่ยูเครนเป็นภาคี

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า กฎหมายภายในของหลายประเทศมักจะบัญญัติสองเรื่องเข้าไว้ด้วยกันคือเรื่อง ความรับผิดชอบระหว่างประเทศ (International Liability) และสิทธิไล่เบี่ยของรัฐ (Recourse) แต่อาจแตกต่างกันในรายละเอียดดังนี้

1. กฎหมายภายในจะระบุว่าให้รัฐรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศต่อผู้เสียหาย จากนั้นให้รัฐมีสิทธิไล่เบี่ยเอาจากผู้ประกอบการเอกชนได้ เช่น รัสเซีย²⁴⁹ เบลเยียม²⁵⁰
2. กฎหมายของบางประเทศบัญญัติให้ผู้ประกอบการเอกชน (Operator) เป็นผู้รับผิดชอบความเสียหายใดๆที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากการประกอบกิจกรรมอวกาศ จากนั้นก็บัญญัติต่อว่า ให้รัฐมีสิทธิไล่เบี่ยเอาจากผู้ประกอบการได้เมื่อรัฐจ่ายค่าสินไหมทดแทนในระดับระหว่างประเทศแล้ว ตัวอย่างของกฎหมายที่ใช้แนวทางนี้ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส²⁵¹
3. บางประเทศบัญญัติแต่เพียงให้ผู้ประกอบการเอกชน (Operator) เป็นผู้รับผิดชอบ โดยที่ไม่ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบของรัฐในทางระหว่างประเทศและสิทธิไล่เบี่ยของรัฐ ตัวอย่างได้แก่กฎหมายอวกาศของ อังกฤษ²⁵² เกาหลีใต้²⁵³ แอฟริกาใต้²⁵⁴ โดยกฎหมายของประเทศแอฟริกาใต้ให้อำนาจรัฐมนตรีที่จะกำหนดเงื่อนไขความรับผิดชอบของผู้ได้รับใบอนุญาตไว้ในใบอนุญาตได้²⁵⁵

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะรัฐจะตรากฎหมายภายในให้มีเนื้อหาอย่างไรก็ตาม รัฐภาคีไม่สามารถตรากฎหมายภายในมาแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายในเรื่องความรับผิดชอบระหว่างประเทศที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาได้²⁵⁶ นั่นคือ รัฐเป็นผู้รับผิดชอบระหว่างประเทศอันเนื่องมาจากความเสียหายที่เกิดจากการ

²⁴⁶ มาตรา 15 ของ Law of 17 September 2005 on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects

²⁴⁷ มาตรา 13 และ 14 ของฝรั่งเศส

²⁴⁸ Federal Law Gazette No. 162/1980

²⁴⁹ มาตรา 30

²⁵⁰ มาตรา 15 ของ Law of 17 September 2005 on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects

²⁵¹ มาตรา 13 และ 14 ของฝรั่งเศส

²⁵² ดู United Kingdom Act on Outer Space Activities, 1986 Chapter 38, article 10 (1); Julian Hermida, หน้า 126

²⁵³ มาตรา 14 ของ Space Development Promotion Act 2005

²⁵⁴ Julian Hermida, หน้า 146

²⁵⁵ มาตรา 14 ของ Space Affairs Act 1993

²⁵⁶ Fabio Tronchetti, Fundamental of Space Law and Policy, in Space Development, 2013, p. 28

ดำเนินกิจกรรมอวกาศและความรับผิดชอบนี้เป็นความรับผิดชอบเด็ดขาดหากความเสียหายนั้นเกิดบน
พื้นผิวโลกหรือในอวกาศ

ส่วนที่ 5

การจดทะเบียนวัตถุอวกาศ (Registration)

- กฎหมายระหว่างประเทศ

กฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจดทะเบียนวัตถุอวกาศคือสนธิสัญญาจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ค.ศ.1975 อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้านั้นสหประชาชาติเคยออกข้อมติเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือในการแจ้งให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบในการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ²⁵⁷ เพียงแต่ว่าสถานะของข้อมติสหประชาชาติไม่มีค่าบังคับทางกฎหมาย ฉะนั้น ต่อมา สหประชาชาติจึงได้ออกอนุสัญญาเกี่ยวกับการจดทะเบียน ค.ศ.1975

วัตถุประสงค์หลักของการจดทะเบียนวัตถุอวกาศคือ เพื่อให้สามารถรู้ได้ว่า รัฐผู้ส่งใดมีเขตอำนาจ (jurisdiction) และควบคุม (control) เหนือวัตถุอวกาศในอวกาศ²⁵⁸ เนื่องจากอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 กำหนดให้รัฐที่จดทะเบียนมีเขตอำนาจและการควบคุมเหนือวัตถุอวกาศที่จดทะเบียน (jurisdiction and control over such object) และเหนือบุคลากรที่ปฏิบัติงานในอวกาศ²⁵⁹ ศาสตราจารย์ Diederiks-Verschoor และ Kopal อธิบายวัตถุประสงค์ของการจดทะเบียนวัตถุอวกาศว่ามีอยู่สองประการคือ ประการแรกเพื่อเป็นการระบุนอวกาศที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หากไม่มีการจดทะเบียนแล้วการระบุจะทำได้เลย และประการที่สองการจดทะเบียนวัตถุอวกาศจะช่วยป้องกันมิให้มีการส่งอาวุธที่มีอำนาจทำลายแรงสูง (Weapon of Mass Destruction: WMD) ขึ้นไปโคจรในอวกาศ²⁶⁰ ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามตามอนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967²⁶¹

ตามอนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ค.ศ.1975 ได้สร้างกลไกการจดทะเบียนสองระดับคือระดับภายในประเทศ (national registry) และระดับระหว่างประเทศ (international registry)²⁶² ซึ่งทำให้รัฐภาคีมีพันธกรณีอยู่สองเรื่อง เรื่องแรกคือการตั้งหน่วยงานภายในประเทศเพื่อทำหน้าที่จดทะเบียนวัตถุอวกาศภายในประเทศและเรื่องที่สองคือพันธกรณีในการรายงานให้

²⁵⁷ UN resolution 1721 (XVI). International co-operation in the peaceful uses of outer space (1961)

²⁵⁸ Julian Hermida, p. 63

²⁵⁹ ข้อบทที่ VIII

²⁶⁰ Diederiks-Verschoor and Kopal, p.44

²⁶¹ ข้อบทที่ IV ของ อนุสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967

²⁶² A.A. Cocca, Registration of Space Objects, in Manual on Space Law, (New York: Oceana, 1979), p.

เลขาธิการสหประชาชาติทราบเกี่ยวกับการจดทะเบียนวัตถุอวกาศสำหรับเงื่อนไขที่จะต้องแจ้งให้ เลขาธิการสหประชาชาติทราบนั้น ในอนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ค.ศ.1975 มิได้ กำหนดระยะเวลาไว้ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสนธิสัญญาแล้ว การแจ้งให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบควรแจ้งก่อนที่จะมีการปล่อยวัตถุอวกาศขึ้นไปในอวกาศ²⁶³

สำหรับรายละเอียดในการจัดตั้งหน่วยงานหรือระบบการจดทะเบียนภายในประเทศนั้น อนุสัญญาไม่ได้กล่าวถึงในรายละเอียด ขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของรัฐภาคีนั้นๆ ฉะนั้น รัฐไม่จำเป็นต้องสร้างองค์กรใหม่ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่จดทะเบียนวัตถุอวกาศโดยเฉพาะก็ได้ อาจให้องค์กรที่ทำหน้าที่จดทะเบียนอากาศยานทำหน้าที่เรื่องนี้ก็ได้²⁶⁴

ตามอนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ค.ศ.1975 บัญญัติว่า ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุอวกาศ ที่ควรระบับบันทึกไว้ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อของรัฐผู้ส่งวัตถุอวกาศซึ่งอาจมีชื่อได้มากกว่าหนึ่งประเทศ วันเวลาและสถานที่ที่ใช้ส่งวัตถุอวกาศ หน้าที่ของวัตถุอวกาศ และรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับตำแหน่ง วงโคจรของวัตถุอวกาศ เป็นต้น²⁶⁵

-กฎหมายภายใน

มีหลายประเทศที่ออกกฎหมายภายในอนุวัติการพันธกรณีเกี่ยวกับการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ตามอนุสัญญาอวกาศและอนุสัญญาการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1975 (Convention on Registration of Objects Launched into Outer Space) บางประเทศอาจบัญญัติเรื่องการ จดทะเบียนไว้ในกฎหมายแม่บท ในขณะที่บางประเทศกำหนดเรื่องนี้ไว้ในกฎหมายลำดับรองอย่าง พระราชกฤษฎีกา กฎหมายภายในที่บังคับให้มีการจดทะเบียนวัตถุอวกาศและมีการตั้งหน่วยงานของ รัฐรับผิดชอบดูแลในเรื่องการจดทะเบียนวัตถุอวกาศโดยเฉพาะได้แก่ กฎหมายของประเทศ ยูเครน²⁶⁶ ฮังการี²⁶⁷ สเปน²⁶⁸ เบลเยียม²⁶⁹ เกาหลีใต้²⁷⁰ เนเธอร์แลนด์²⁷¹ คาซัคสถาน²⁷² ออสเตรเลีย²⁷³ สวีเดน²⁷⁴

²⁶³ Julien Hermida, p.63

²⁶⁴ Ibid., p.61

²⁶⁵ Article IV ของอนุสัญญาการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1975

²⁶⁶ มาตราที่ 13 ของ Ordinance of the Supreme Soviet of Ukraine on Space Activities 1996

²⁶⁷ Section 9

²⁶⁸ Royal Decree No.278/1995 of 24 February 1995

²⁶⁹ มาตรา 14 ของ Law on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects 2005

²⁷⁰ มาตรา 8 ของ Space Development Promotion Act 2005

²⁷¹ Space Objects Registry Decree 13 November 2007

และฝรั่งเศส²⁷⁵ สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายบังคับให้ผู้ประกอบการมีหน้าที่จดทะเบียนวัตถุอวกาศต่อ the Office of Commercial Space Transportation²⁷⁶

สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการจดทะเบียนวัตถุอวกาศนั้น กฎหมายส่วนใหญ่จะกำหนดให้รัฐมนตรี เป็นผู้รับผิดชอบดูแลเรื่องการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ (ส่วนจะเป็นกระทรวงใดนั้นขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละรัฐภาคี) อาทิเช่น กฎหมายของประเทศเนเธอร์แลนด์กำหนดให้ Minister of Economic Affairs เป็นผู้รับผิดชอบ²⁷⁷ กฎหมายอวกาศของออสเตรเลียให้ Minister for Transport, Innovation and Technology เป็นผู้รับผิดชอบ²⁷⁸ เช่นเดียวกับประเทศเบลเยียม²⁷⁹ ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสให้หน่วยงานชื่อว่า *the Centre National d'Etudes Spatiales* เป็นผู้ทำหน้าที่นี้²⁸⁰

สำหรับประเทศไทยนั้นเนื่องจากประเทศไทยยังมิได้เป็นภาคีสันธิสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ค.ศ.1975 ประเทศไทยจึงมิได้มีการตั้งหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบเรื่องนี้ แม้ว่าในทางปฏิบัติ ประเทศไทยจะได้ถูกร้องขอจากประเทศรัสเซียให้มีการจดทะเบียนดาวเทียมธีออสก็ตาม ซึ่งในอนาคตหากกิจการอวกาศของประเทศไทยเจริญเติบโตมากขึ้น โอกาสที่ประเทศไทยจะต้องจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบในการจดทะเบียนวัตถุอวกาศอย่างเป็นทางการจะเป็นกิจจะลักษณะ รวมถึงทำหน้าที่ประสานงานกับเลขาธิการสหประชาชาติเพื่อแจ้งข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับการจดทะเบียนวัตถุอวกาศด้วยซึ่งในร่างกฎหมายแม่บทอวกาศของประเทศไทยได้กำหนดให้มีเรื่ององค์กรที่ทำหน้าที่จดทะเบียนวัตถุอวกาศและการประสานงานกับเลขาธิการสหประชาชาติด้วย

²⁷² มาตรา 11 ของ Law of the Republic of Kazakhstan on Space Activities 2012

²⁷³ มาตรา 76

²⁷⁴ องค์กรที่ทำหน้าที่จดทะเบียนวัตถุอวกาศคือ the National Board for Space Activities โปรดดู Swedish Act on Space Activities (1982: 963)

²⁷⁵ ฝรั่งเศสตั้งหน่วยงานชื่อว่า Space Object Registry อยู่ภายใต้กระทรวงการต่างประเทศทำหน้าที่จดทะเบียนวัตถุอวกาศโดยมีองค์กรอวกาศแห่งชาติ (*Centre National d'Etudes Spatiales: CNES*) คอยป้อนข้อมูลให้

²⁷⁶ Julian Hermida, อ้างแล้ว, หน้า 62

²⁷⁷ มาตรา 2 และ มาตรา 9

²⁷⁸ มาตรา 9 (1) ของ The Austrian Outer Space Act 2011

²⁷⁹ มาตรา 14 ของ Law on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects

²⁸⁰ มาตรา 12 ของ *The French Space Operation Act 2008*

ดาวเทียมสำรวจระยะไกล (Remote sensing)

-กฎหมายระหว่างประเทศ

ปัจจุบันยังไม่มีสนธิสัญญาเกี่ยวกับดาวเทียมสำรวจระยะไกล (Remote Sensing) หรือ ดาวเทียมสำรวจโลก (Earth Observation) โดยเฉพาะ แต่แม้ไม่มีสนธิสัญญาเกี่ยวกับดาวเทียมสำรวจระยะไกลโดยตรง หลักการสำคัญที่ปรากฏในสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 เช่น หลักเสรีภาพในการสำรวจและใช้อวกาศก็สามารถนำมาใช้กับดาวเทียมสำรวจระยะไกลได้

อย่างไรก็ดี องค์การสหประชาชาติได้ออกหลักปฏิบัติเกี่ยวกับดาวเทียมสำรวจระยะไกลเมื่อปี ค.ศ. 1986 ชื่อว่า Principles relating to remote sensing of the Earth from space แม้ว่าหลักปฏิบัติของสหประชาชาตินี้จะไม่มีสถานะเป็นสนธิสัญญาที่มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างประเทศก็ตามแต่หลักปฏิบัตินี้ก็ไดวางหลักการสำคัญๆ เกี่ยวกับดาวเทียมสำรวจระยะไกลไว้หลายประการ เช่น การดำเนินกิจกรรมของดาวเทียมสำรวจระยะไกลจะต้องเป็นประโยชน์แก่ทุกรัฐ²⁸¹ การดำเนินกิจกรรมของดาวเทียมสำรวจระยะไกลจะต้องสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967²⁸² การรับรองหลักเสรีภาพในการสำรวจและใช้อวกาศมาใช้กับการดำเนินกิจกรรมดาวเทียมสำรวจระยะไกล ซึ่งหมายความว่า การดำเนินกิจกรรมดาวเทียมสำรวจระยะไกลไม่ต้องได้รับความยินยอมจากรัฐที่ถูกสำรวจก่อน (a sensed state) แต่การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิประโยชน์ของรัฐถูกสำรวจ กิจกรรมดาวเทียมสำรวจระยะไกลจะต้องส่งเสริมการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของโลก²⁸³ และการป้องกันมนุษยชาติจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ²⁸⁴ การยอมรับให้รัฐที่ถูกสำรวจสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับดินแดนที่ตกอยู่ภายใต้เขตอำนาจของตนโดยอยู่บนพื้นฐานของการไม่เลือกปฏิบัติและค่าใช้จ่ายที่สมเหตุสมผล (reasonable cost)²⁸⁵ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ข้อจำกัดของ UN Principles relating to remote sensing of the Earth from space มีอยู่หลายประการ เช่น ขอบเขตบังคับใช้ค่อนข้างจำกัด กล่าวคือ ประการแรก ใช้เฉพาะในบริบทของการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ประการที่สอง หลักปฏิบัติของสหประชาชาตินี้ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property)

²⁸¹ Principle II

²⁸² Principle III

²⁸³ Principle X

²⁸⁴ Principle XI

²⁸⁵ Principle XII

ทำให้มีการถกเถียงกันว่าข้อมูลที่ได้จากดาวเทียมสำรวจระยะไกลจะได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายลิขสิทธิ์มากน้อยเพียงใด และประการสุดท้ายหลักปฏิบัติของสหประชาชาติไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูล (dissemination of data) ทำให้บางประเทศจะต้องตรากฎหมายภายในเพื่อควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมดาวเทียมสำรวจระยะไกล

-กฎหมายภายใน

แนวคิดหรือนโยบายที่รัฐจะตรากฎหมายภายในขึ้นมาเพื่อควบคุมกำกับกับการดำเนินกิจการดาวเทียมสำรวจระยะไกลนั้นเพิ่งเกิดขึ้นมาประมาณสิบกว่าปีมานี้เอง เหตุผลสำคัญที่รัฐจำเป็นต้องตรากฎหมายภายในก็คือ ปัจจุบันมีบริษัทเอกชนเข้ามาทำธุรกิจเกี่ยวกับดาวเทียมสำรวจระยะไกล (commercialization of remote sensing satellite) มากขึ้น เช่น Spot Image ของประเทศฝรั่งเศส ที่ปล่อยดาวเทียมสำรวจโลก (*Satellite Pour l'Observation de e Terre: SPOT*) ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อค.ศ. 1986²⁸⁶ หรือประเทศเยอรมนีมีโครงการร่วมทุนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน (Public-Private-Partnership: PPP) ในการส่งดาวเทียมสำรวจโลกชื่อว่า Terra SAR-X²⁸⁷ หรือกรณีของประเทศแคนาดาที่บริษัทเอกชนชื่อว่า MacDonald Dettwiler and Associates Ltd. (MDA) เข้ามาประกอบกิจการดาวเทียมสำรวจระยะไกล²⁸⁸ ซึ่งการดำเนินกิจการดาวเทียมสำรวจระยะไกลนั้นอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐได้เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากดาวเทียมสำรวจระยะไกลหรือดาวเทียมสำรวจทรัพยากรโลกอาจมีข้อมูลอ่อนไหว (sensitive data) หรือเป็นข้อมูลลับที่ไม่อาจเผยแพร่ได้²⁸⁹ ทำให้รัฐบาลบางประเทศจำเป็นต้องตรากฎหมายภายในเพื่อควบคุมกำกับกับการประกอบกิจการดาวเทียมสำรวจระยะไกลของเอกชน ซึ่งประเทศแคนาดา เยอรมนีและฝรั่งเศสที่ตรากฎหมายภายในเกี่ยวกับดาวเทียมสำรวจระยะไกลต่างก็มีเหตุผลเหมือนกันคือด้านความมั่นคงของรัฐและการรักษาสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ²⁹⁰ นอกเหนือจากประเทศที่กล่าวมา ประเทศบราซิลก็กำลังเตรียมการร่างกฎหมายเกี่ยวกับดาวเทียมสำรวจระยะไกล

²⁸⁶ Philippe Achilleas, French Remote Sensing Law, *Journal of Space Law*, vol. 34,2008,p.1

²⁸⁷ Bernhard Schmidt-Tedd&MaxKroymann, CurrentStatus and Recent Development in German Remote Sensing Law, *Journal of Space Law*, vol. 34,2008,pp.97-98

²⁸⁸ Thomas Gillon, Regulating Remote Sensing Space Systems in Canada-New Legislation for A New Era, *Journal of Space Law*, vol. 34,2008,p. 15

²⁸⁹ Jean-Francois Mayence, Belgian Legal Framework for Earth Observation Activities, *Journal of Space Law*, vol. 34,2008,p.91

²⁹⁰ Bruce Mann, First Licence Issued Under Canada's Remote Sensing Satellite Legislation, *Journal of Space Law*, vol. 34,2008,p.69 ; Philippe Achilleas,p.6; Bernhard Schmidt-Tedd& Max Kroymann,p.97

โดยมีความพยายามมาตั้งแต่ปี ค.ศ.2000 เนื่องจากประเทศบราซิลเป็นประเทศหนึ่งที่กำลังหาข้อมูลจากดาวเทียมสำรวจระยะไกลมากประเทศหนึ่งของโลก²⁹¹

สำหรับประเทศที่ตรากฎหมายเกี่ยวกับการประกอบกิจการดาวเทียมสำรวจระยะไกลได้แก่ ประเทศ สหรัฐอเมริกา²⁹² ฝรั่งเศส²⁹³ เยอรมนี²⁹⁴ แคนาดา²⁹⁵ โดยมีสาระสำคัญคือการประกอบกิจการจะต้องได้รับใบอนุญาต (สำหรับประเทศเยอรมนีผู้ให้ประกอบข้อมูลที่เรียกว่า Data provider จะต้องได้รับใบอนุญาตด้วย) การให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการดำเนินการของผู้ประกอบการ²⁹⁶ เช่น การเข้าถึงข้อมูลก่อนของฝ่ายรัฐ (priority access) โดยกฎหมายที่รับรองมาตรการเข้าถึงข้อมูลก่อนของฝ่ายรัฐ ได้แก่ กฎหมายแคนาดา²⁹⁷ และเยอรมนี²⁹⁸ และการสั่งระงับการดำเนินกิจการเป็นการชั่วคราว (Shutter control) ซึ่งกฎหมายแคนาดารับรอง มาตรการ shutter control ด้วย²⁹⁹

สำหรับกฎหมายไทยในร่างกฎหมายนี้ได้บัญญัติให้การดำเนินกิจการดาวเทียมสำรวจระยะไกลจะต้องสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและต้องไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังให้อำนาจเจ้าหน้าที่ที่จะออกมาตรการกำกับดูแลอีกด้วยคือการเข้าถึงข้อมูลก่อนของฝ่ายรัฐ (priority access) และการสั่งระงับการดำเนินกิจการเป็นการชั่วคราว (Shutter control) ด้วย

²⁹¹ Helcea Santos Ferreira & Gilberto Camara, Current Status and Recent Developments in Brazilian Remote Sensing Law, Journal of Space Law, vol. 34,2008,pp.11-17

²⁹² ชื่อว่า US Land Remote Sensing Policy Act

²⁹³ อยู่ในข้อมาตราที่ 23-25 ของกฎหมายหมายชื่อว่า the French Space Operation Act 2008

²⁹⁴ ชื่อว่า the German Act on Satellite Data Security 2007

²⁹⁵ ชื่อว่า Remote Sensing Space System Act 2005

²⁹⁶ แม้กฎหมายของฝรั่งเศสมีได้ระบุมมาตรการสั่งปิดชั่วคราวหรือให้รัฐเข้าถึงข้อมูลก่อนก็ตาม แต่ตามมาตรา 24 วรรค 2 ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการออกมาตรการระงับการดำเนินการเพื่อความจำเป็นในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศ

²⁹⁷ Bruce Mann,p.81

²⁹⁸ มาตรา21 และ 22ของ the German Act on Satellite Data Security 2007

²⁹⁹ Bruce Mann,pp. 80-81

ดาวเทียมสื่อสาร

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ต้องมีการกำกับดูแลกิจการดาวเทียมสื่อสาร คือ การรบกวนกันของคลื่นความถี่ (Interference) เพราะการใช้คลื่นความถี่ทำให้เกิดการรบกวนกันของคลื่นความถี่ได้ ฐานของการกำกับดูแลคลื่นความถี่จึงไม่ใช่ว่าประเทศไทยมีหรือเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ดาวเทียมแล้วนำออกให้สัมปทานแก่เอกชนหรือไม่ และยังไม่สามารถนำไปสู่ข้อโต้แย้งที่ว่า เมื่อความถี่ดาวเทียมเป็นความถี่ที่ต้องผ่านกระบวนการประสานงานในระดับระหว่างประเทศจึงไม่ใช่ความถี่ของประเทศที่จะนำออกให้อนุญาตได้ ซึ่งเป็นข้อโต้แย้งที่เปรียบเทียบอย่างไม่สอดคล้องกับสาระของเรื่องโดยสิ้นเชิง

ประเด็นสำคัญในที่นี้คือการรบกวนกันของคลื่นความถี่ในประเทศเท่านั้น คลื่นความถี่เดียวกันที่ประเทศอื่นใช้ไม่เกี่ยวข้องและไม่รบกวนการใช้คลื่นความถี่ในประเทศไทยตราบเท่าที่ไม่ล่วงล้ำเข้ามาในประเทศไทย ทำนองเดียวกันกับการกำกับดูแลคลื่นความถี่ของประเทศไทยไม่ได้ส่งผลใดๆต่อการใช้คลื่นความถี่ภายนอกประเทศหรือแม้แต่ในอวกาศ เหมือนเช่นที่คลื่นความถี่โทรศัพท์เคลื่อนที่ย่านความถี่เดียวกันแต่ประเทศก็สามารถนำไปประมูลได้ราคาแตกต่างกัน ให้อนุญาตผู้ประกอบการแตกต่างกันได้ เช่นเดียวกับที่ความถี่ดาวเทียมย่านเดียวกันก็สามารถนำไปใช้ในตำแหน่งที่แตกต่างกันบนโลกนี้ด้วยก็ได้ตราบเท่าที่ไม่ทำให้เกิดการรบกวนกันอย่างไรก็ดี การกำกับดูแลภายในประเทศดังกล่าวยังคงต้องสอดคล้องตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีโดยเฉพาะกับสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU)

ตามข้อเท็จจริงพื้นฐานดังกล่าวมาจึงนำมาซึ่งข้อพิจารณาตามกฎหมายไทยดังต่อไปนี้

1. กสทช.เป็นหน่วยงานกำกับดูแล (Regulator) ไม่มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย (Policy Maker) การสื่อสารดาวเทียมของประเทศ

การมีหน่วยงานอิสระกำกับดูแลและบังคับใช้กฎเกณฑ์ทำให้รัฐสามารถกำหนดนโยบายอันเป็นประโยชน์ของชาติโดยปราศจากข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์ (conflict of interests) ระหว่างหน้าที่ 3 บทบาท ได้แก่ (1) หน้าที่ผู้กำหนดนโยบาย (Policy Development) (2) หน้าที่ในการบังคับใช้กฎเกณฑ์ (Regulation) และ (3) หน้าที่ผู้ให้บริการ (Network Operations /Service Provision) ซึ่งอาจแสดงเปรียบเทียบเป็นแผนภาพได้ดังรูป



2. คณะรัฐมนตรีโดยคณะกรรมการนโยบายอวกาศแห่งชาติเป็นผู้กำหนดนโยบาย (Policy Maker) ไม่มีอำนาจหน้าที่เป็นหน่วยงานกำกับดูแล (Regulator) กิจการดาวเทียมสื่อสารตามกฎหมาย

หากพิจารณาจากตารางจัดสรรคลื่นความถี่ (frequency allocation chart) ซึ่งเป็นตารางสากลใช้กันทั่วโลกและประเทศไทยก็ใช้ตารางนี้มาตั้งแต่สมัยกรมไปรษณีย์โทรเลขจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่ความถี่ 3 KHz – 300 GHz อำนาจในการกำกับดูแลคลื่นความถี่ไม่ให้รบกวนกันตามตารางนี้เป็นอำนาจของกสทช.ตาม พรบ.กสทช. มาตรา 27 ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

โดยทั่วไปใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารแบ่งเป็น 2 แบบหลัก คือ ใบอนุญาตในส่วนของ Space Station และ Earth Station ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติสากล

3. ความเห็นขององค์กรต่างๆ

3.1 คณะกรรมการนโยบายอวกาศแห่งชาติได้มีการประชุมครั้งที่ 2/2559 เมื่อวันอังคารที่ 28 มิถุนายน 2559 ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาแนวนโยบายการบริหารกิจการอวกาศของประเทศ และที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบแนวทางการบริหารจัดการดาวเทียมสื่อสารของประเทศ คือ ในช่วงเปลี่ยนผ่านสำหรับดาวเทียมไทยคม 6 ไทยคม 7 และไทยคม 8 ให้ใช้แนวทางการจัดทำ Deed of Agreement/ Undertakings โดยการเจรจาข้อกำหนดและเงื่อนไขต่าง ๆ ของ Deed of Agreement กับบริษัท ไทยคม จำกัด (มหาชน) และสำหรับดาวเทียมสื่อสารดวงที่จะส่งขึ้นต่อ ๆ ไปในอนาคต ให้รอการกำหนดนโยบายและกฎหมายก่อนกำหนดแนวทาง การบริหารจัดการต่อไป อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความรอบคอบในการกำหนดนโยบายที่ประชุมได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายอวกาศพิจารณาในประเด็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวทางการบริหารกิจการดาวเทียมสื่อสาร อาทิ ประเด็นความคงอยู่ของสัญญาดำเนินกิจการดาวเทียมสื่อสาร

ภายในประเทศ และการดำเนินการตามพันธกรณีและข้อผูกพันภายใต้กรอบความตกลงขององค์การการค้าโลก (WTO) เป็นต้น

3.2 คณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายอวกาศได้มีการประชุมครั้งที่ 32559 เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2559 เพื่อพิจารณาประเด็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวทางการบริหารกิจการดาวเทียมสื่อสารและมีข้อสรุป ดังนี้

1) ตามสัญญาดำเนินการดาวเทียมสื่อสารภายในประเทศ ดาวเทียมทุกดวงของบริษัท ไทยคม จำกัด (มหาชน) ที่ถูกส่งขึ้นสู่วงโคจรและให้บริการก่อนสิ้นสุดสัญญาสัมปทานในปี 2564 จะต้องดำเนินการตามข้อกำหนดและเงื่อนไขของสัญญาต่อไป

2) ข้อกำหนดตามพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้ WTO ไม่ส่งผลให้การบริหารจัดการกิจการดาวเทียมสื่อสารตามสัญญาดำเนินการดาวเทียมสื่อสารภายในประเทศของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการออกใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 ของสำนักงาน กสทช. ล้มเหลวไป

สำหรับการพิจารณากำหนดแนวทางการบริหารกิจการดาวเทียมสื่อสารในระยะยาวภายหลังสิ้นสุดสัญญาดำเนินการดาวเทียมสื่อสารภายในประเทศ พ.ศ. 2564 คณะอนุกรรมการปรับปรุงแนวทางการพัฒนากิจการอวกาศของประเทศไทยได้มีการประชุมครั้งที่ 1/2559 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2559 เพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าวและมีมติเห็นชอบในกรอบโปรแกรมอวกาศแห่งชาติ และให้แต่งตั้งคณะทำงานกำหนดรายละเอียดแนวทางการบริหารกิจการดาวเทียมสื่อสารของประเทศและโปรแกรมอวกาศแห่งชาติ (National Space Program) เพื่อพิจารณาร่างกรอบโปรแกรมอวกาศแห่งชาติให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ต่อไป

3.4 กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้มีหนังสือด่วนที่สุด ที่ ทก 0100.4/9515 ลงวันที่ 25 สิงหาคม 2559 เสนอเรื่องขอความเห็นชอบแนวการบริหารกิจการดาวเทียมสื่อสารของประเทศ เพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) รับทราบความเป็นมาและการดำเนินการของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารภายใต้สัญญาดำเนินการดาวเทียมสื่อสารภายในประเทศ และผลการศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการดาวเทียมสื่อสารหลังสิ้นสุดสัญญาดำเนินการดาวเทียมสื่อสารภายในประเทศของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) ให้ความเห็นชอบต่อแนวทางการบริหารกิจการดาวเทียมสื่อสารของประเทศ ดังนี้

2.1) นโยบายการบริหารกิจการดาวเทียมสื่อสารในระยะยาว ภายหลังจากสัญญาสัมปทานฯ สิ้นผลลง เห็นควรเปิดตลาดให้มีการแข่งขันแบบมีข้อตกลงกับรัฐบาล (Market with Undertaking/ Deed of Agreement) โดยใช้ระบบใบอนุญาต (licensing) เป็นรายระบบดาวเทียมสื่อสาร

2.2) สำหรับนโยบายการบริหารกิจการดาวเทียมสื่อสารในช่วงเปลี่ยนผ่านกรณีดาวเทียมไทยคม 7 ไทยคม 8 และดาวเทียมดวงต่อไปที่อาจจัดส่งขึ้นก่อนสัญญาสัมปทานฯ สิ้นผลลงมีความผูกพันที่จะต้องดำเนินการตามเงื่อนไขของสัญญาสัมปทานฯ ให้ครบถ้วน

3.5 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเรื่องดังกล่าวเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2559 และมีมติเกี่ยวกับแนวทางการบริหารกิจการดาวเทียมสื่อสารของประเทศในระยะยาว และในช่วงเปลี่ยนผ่านว่ากระทรวงฯ ควรดำเนินการให้เกิดความเป็นธรรมและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศเป็นสำคัญ รวมทั้งดำเนินการและกำกับดูแลให้เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553

ร่างกฎหมายนี้จึงร่างขึ้นเพื่อสร้างความชัดเจนตามหลักการดังกล่าวข้างต้น และกำหนดรายละเอียดเพื่อแก้ปัญหาในทางปฏิบัติที่ผ่านมา

ภาคผนวก 2

ร่างกฎหมาย

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติกำกับกิจการอวกาศ

พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำกับกิจการอวกาศ

เหตุผล

เนื่องด้วยประเทศไทยใช้ประโยชน์จากกิจกรรมอวกาศหลายด้านมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประโยชน์จากดาวเทียมสื่อสารซึ่งใช้ระบบสัมปทานที่กำลังหมดอายุลง ทำให้มีความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมกำกับกิจการอวกาศและดาวเทียมโดยตรง นอกจากนี้ โดยที่ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาด้านอวกาศและดาวเทียมเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาเกี่ยวกับอวกาศสองฉบับ ซึ่งหากการดำเนินกิจกรรมอวกาศและดาวเทียมของประเทศไทยไม่เป็นไปตามข้อกำหนดในสนธิสัญญาดังกล่าว อาจทำให้ประเทศไทยอยู่ในข่ายต้องรับผิดชอบระหว่างประเทศได้ อีกทั้งประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมในการเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาเกี่ยวกับอวกาศฉบับอื่น ๆ เพื่อการเพิ่มศักยภาพด้านอวกาศและดาวเทียมของประเทศ สมควรมีกฎหมายเพื่อกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมด้านอวกาศและดาวเทียมของประเทศอันจะเป็นการส่งเสริมการพัฒนา ด้านอวกาศและดาวเทียมให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์และมาตรฐานสากล และป้องกันไม่ให้ประเทศไทยต้องรับผิดชอบระหว่างประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติกำกับกิจการอวกาศ

พ.ศ.

.....

.....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการกำกับกิจการอวกาศ

.....

.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติกำกับกิจการอวกาศ พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“กิจการอวกาศ” หมายความว่า กิจกรรมอวกาศ กิจกรรมเกี่ยวกับวัตถุอวกาศ ดาวเทียม คลื่นความถี่หรือวงโคจร หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ

“กิจกรรมอวกาศ” หมายความว่า การสำรวจ การทดลอง หรือการดำเนินกิจกรรมอื่นใดในอวกาศรวมถึงการส่งหรือพยายามส่งวัตถุอวกาศขึ้นสู่อวกาศ การดำเนินการเพื่อให้วัตถุอวกาศโคจรในอวกาศหรือกลับคืนสู่พื้นโลก หรือกิจกรรมที่จำเป็นต่อการส่ง การโคจร และการกลับคืนสู่พื้นโลกของวัตถุอวกาศ ด้วย

“กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ” หมายความว่า การออกแบบหรือการผลิตวัตถุอวกาศ และการออกแบบ การสร้าง หรือการให้บริการสถานที่ส่งหรือสถานที่ลงจอดวัตถุอวกาศ

รวมถึงการดำเนินกิจกรรมอื่นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากอวกาศตามที่คณะกรรมการโดยคำแนะนำของเลขาธิการประกาศกำหนด

“วัตถุอวกาศ” หมายความว่า วัตถุที่ออกแบบหรือผลิตขึ้นเพื่อส่งขึ้นสู่อวกาศ เช่น ดาวเทียม ยานอวกาศ หรือสถานีอวกาศ รวมถึงชิ้นส่วนต่าง ๆ ของวัตถุนั้น และให้หมายความรวมถึงยานพาหนะที่ใช้ส่งด้วย

“อวกาศ” หมายความว่า พื้นที่ที่ยอมรับนับถือว่าเป็นอวกาศตามกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงชั้นบรรยากาศที่อยู่ในสภาพไร้น้ำหนักด้วย

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินกิจการอวกาศตามพระราชบัญญัตินี้

“ใบอนุญาต” หมายความว่า ใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมอวกาศ ใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ หรือใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารหรือดาวเทียมอื่น แล้วแต่กรณีที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้รับใบอนุญาต” หมายความว่า ผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมอวกาศ ผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ หรือผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารหรือดาวเทียมอื่น แล้วแต่กรณี

“รัฐผู้ส่ง” หมายความว่า รัฐที่เป็นผู้ส่งวัตถุอวกาศขึ้นสู่อวกาศ รัฐที่จัดหาวัตถุอวกาศ และรัฐซึ่งใช้หรือให้ใช้อำณาเขตหรือเครื่องอำนวยความสะดวกของตนในการส่งวัตถุอวกาศ และให้หมายความรวมถึงองค์การระหว่างประเทศที่เป็นผู้ส่งวัตถุอวกาศขึ้นสู่อวกาศด้วย

“ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคล รวมทั้งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลก ในทะเล ในชั้นบรรยากาศ และในอวกาศ อันเกิดจากกิจกรรมอวกาศ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการนโยบายอวกาศแห่งชาติ

“กสทช.” หมายความว่า คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานเลขาธิการองค์การอวกาศแห่งชาติ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการองค์การอวกาศแห่งชาติ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งเลขาธิการแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน องค์การอิสระ และหน่วยงานอื่นของรัฐ

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับแก่

(๑) การดำเนินกิจการอวกาศในราชอาณาจักร

(๒) การดำเนินกิจการอวกาศนอกราชอาณาจักร โดยบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล
ซึ่งมีสัญชาติไทยหรือได้จดทะเบียนจัดตั้งในประเทศไทย

(๓) การดำเนินกิจการอวกาศนอกราชอาณาจักร โดยใช้เรือหรืออากาศยานซึ่งได้จดทะเบียนในประเทศไทย

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมรักษาการ
ตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

การดำเนินกิจกรรมอวกาศ

ส่วนที่ ๑

การอนุญาตดำเนินกิจกรรมอวกาศ

มาตรา ๖ เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น การดำเนินกิจกรรมอวกาศต้องได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมอวกาศจากเลขาธิการตามหมวดนี้ยกเว้นเป็นการดำเนินกิจกรรมอวกาศในต่างประเทศที่มีการทำความตกลงกับประเทศไทยและได้ออกใบอนุญาตให้ดำเนินกิจกรรมอวกาศในประเทศนั้นแล้ว

ในการออกใบอนุญาต ให้เลขาธิการประกาศกำหนดประเภทและอายุใบอนุญาตให้สอดคล้องกับกิจกรรมอวกาศประเภทต่าง ๆ โดยให้คำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชน ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และการลงทุน ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ การป้องกันความรับผิดชอบของรัฐในทางระหว่างประเทศ รวมถึงความสอดคล้องกับกฎเกณฑ์สากล และอาจกำหนดเงื่อนไขเป็นการเฉพาะรายตัวก็ได้

มาตรา ๗ ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งให้ผู้ดำเนินกิจกรรมอวกาศที่ต้องได้รับใบอนุญาต แต่ยังไม่ได้รับใบอนุญาต หยุดหรือระงับการดำเนินกิจกรรมอวกาศ

เมื่อเลขาธิการมีคำสั่งตามวรรคหนึ่งแล้ว หากผู้ดำเนินกิจกรรมอวกาศมิได้ดำเนินการตามคำสั่ง ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการใด ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของคำสั่งตามวรรคหนึ่งได้

ให้ผู้ดำเนินกิจกรรมอวกาศชำระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงจากการดำเนินการตามวรรคสองให้แก่สำนักงาน

มาตรา ๘ คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต รวมทั้งอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาต และค่าธรรมเนียมการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยคำแนะนำของเลขาธิการ ซึ่งต้องสอดคล้องกับนโยบายหรือยุทธศาสตร์ด้านอวกาศที่คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ

มาตรา ๙ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกใบอนุญาตที่กำหนดในกฎกระทรวงตามมาตรา ๘ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของประเภท ขนาด และลักษณะของกิจกรรมอวกาศ และต้องไม่ทำให้เกิดภาระเกินสมควรแก่การดำเนินกิจกรรมอวกาศของผู้รับใบอนุญาต และไม่เป็นผลให้เกิดการจำกัดการแข่งขัน รวมทั้งต้องให้มีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ในระหว่างผู้รับใบอนุญาตที่ดำเนินกิจกรรมอวกาศในประเภท ขนาด และลักษณะเดียวกัน

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง ดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) ความพร้อมทางการเงิน
- (๒) ความรู้และประสบการณ์ทางเทคนิคเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมอวกาศ
- (๓) การดำเนินกิจกรรมอวกาศในทางสันติและไม่ขัดต่อพันธกรณีระหว่างประเทศ
- (๔) การดำเนินกิจกรรมอวกาศที่ไม่ขัดต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อย
- (๕) การดำเนินกิจกรรมอวกาศที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และสิ่งแวดล้อมทั้งบนพื้นพิภพโลก ในทะเล ในอากาศ และในอวกาศ
- (๖) การเสนอแผนเกี่ยวกับคลื่นความถี่วิทยุและตำแหน่งของวงโคจรตามข้อกำหนดขององค์การสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ
- (๗) การทำประกันภัยบุคคลที่สาม
- (๘) การบรรเทาขยะอวกาศ

มาตรา ๑๐ เมื่อผู้ขอรับใบอนุญาตชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตและค่าธรรมเนียมการดำเนินกิจกรรมอวกาศให้แก่สำนักงานแล้ว ให้เลขาธิการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอรับใบอนุญาต

มาตรา ๑๑ การดำเนินกิจกรรมอวกาศให้มีอายุตามที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต

การขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอก่อนวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุเมื่อได้ยื่นคำขอแล้ว ให้ถือว่าผู้ยื่นคำขอยังคงอยู่ในฐานะผู้รับใบอนุญาตจนกว่าจะได้รับแจ้งคำสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาต

การขอต่ออายุใบอนุญาตและการอนุญาต รวมทั้งอัตราค่าธรรมเนียมการให้ต่ออายุใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เลขาธิการประกาศกำหนด โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขนั้นต้องมีลักษณะเช่นเดียวกันกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามมาตรา ๘ และมาตรา ๙ ด้วย

มาตรา ๑๒ ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตโอนสิทธิตามใบอนุญาตให้บุคคลอื่นไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน เว้นแต่ได้รับความเห็นชอบจากเลขาธิการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๑๓ ในกรณีดังต่อไปนี้ เลขาธิการอาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เลขาธิการประกาศกำหนด

(๑) ผู้รับใบอนุญาตขาดคุณสมบัติ หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือประกาศที่ออกโดยเลขาธิการ

(๒) เมื่อวัตถุประสงค์ของกิจกรรมอวกาศเปลี่ยนแปลงไปจากที่ขอใบอนุญาต

(๓) เมื่อการดำเนินกิจกรรมอวกาศไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

มาตรา ๑๔ ในกรณีดังต่อไปนี้ เลขาธิการอาจเพิกถอนใบอนุญาตได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เลขาธิการประกาศกำหนด

(๑) ผู้รับใบอนุญาตที่ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตมิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขและระยะเวลาที่เลขาธิการกำหนด

(๒) เพื่อป้องกันความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความปลอดภัยของสาธารณชน

(๓) เพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สิ่งแวดล้อมในอวกาศ

ส่วนที่ ๒ การทำประกันภัยบุคคลที่สาม

มาตรา ๑๕ ผู้รับใบอนุญาตต้องทำประกันภัยต่อบุคคลที่สาม
วงเงินขั้นต่ำในการประกันภัยสำหรับการดำเนินกิจกรรมอวกาศแต่ละประเภท
ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการประกาศกำหนด
การทำประกันภัยตามวรรคหนึ่งต้องครอบคลุมความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายและ
ทรัพย์สินของบุคคล

มาตรา ๑๖ ให้หน่วยงานของรัฐที่ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมอวกาศ ซึ่งมี
วัตถุประสงค์เพื่อการวิจัยหรือการสำรวจ และมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพาณิชย์ ได้รับยกเว้น
ไม่ต้องทำประกันภัยต่อบุคคลที่สามตามมาตรา ๑๕

ส่วนที่ ๓ มาตรการทางสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

มาตรา ๑๗ ผู้รับใบอนุญาตต้องเสนอแผนเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทั้ง
บนพื้นผิวโลก ในชั้นบรรยากาศ และในอวกาศต่อเลขาธิการ ภายในระยะเวลาที่เลขาธิการกำหนด

มาตรา ๑๘ การดำเนินกิจกรรมอวกาศต้องหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดขยะอวกาศให้
มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงการลดชิ้นส่วนต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการส่ง
วัตถุอวกาศ การลดการแตกตัวของชิ้นส่วนต่างๆ หลังจากการส่งวัตถุอวกาศทั้งในชั้นบรรยากาศและ
ในชั้นอวกาศ รวมทั้งการป้องกันมิให้เกิดการชนกันของวัตถุอวกาศในอวกาศด้วย โดยผู้รับใบอนุญาต
ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับการบรรเทาขยะอวกาศอย่างเคร่งครัด

มาตรา ๑๙ ผู้รับใบอนุญาตต้องเสนอแผนเกี่ยวกับการบรรเทาขยะอวกาศ
ต่อเลขาธิการ ภายในระยะเวลาที่เลขาธิการกำหนด ทั้งนี้ แผนดังกล่าวต้องสอดคล้องกับมาตรฐาน
ระหว่างประเทศที่กำหนดโดยสถาบันหรือหน่วยงานระหว่างประเทศที่เลขาธิการกำหนด

หมวด ๒
วัตถุอวกาศ

มาตรา ๒๐ ให้สำนักงานทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการรับจดทะเบียนวัตถุอวกาศ และทำหน้าที่ประสานงานกับเลขาธิการสหประชาชาติเกี่ยวกับการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ

มาตรา ๒๑ ผู้ใดเป็นเจ้าของหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอวกาศต้องจดทะเบียนวัตถุอวกาศนั้นต่อสำนักงาน โดยระบุข้อมูลตามที่เลขาธิการประกาศกำหนด ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อของรัฐผู้ส่งหรือชื่อของผู้ประกอบการที่ส่งวัตถุอวกาศ

(๒) จำนวนของวัตถุอวกาศที่ถูกส่ง

(๓) วันเวลาและสถานที่ส่งวัตถุอวกาศ

(๔) ข้อมูลเชิงเทคนิคเกี่ยวกับแนวระนาบของเส้นศูนย์สูตรตัดกับระนาบวงโคจรของดาวเทียม (nodal period) มุมระหว่างเส้นตรงที่ลากผ่านจุดศูนย์กลางของโลกและขั้วโลกเหนือกับเส้นตรงที่ลากผ่านจุดศูนย์กลางของโลกและขั้วโลกเหนือกับเส้นตรงที่ลากผ่านจุดศูนย์กลางของโลก และตั้งฉากกับระนาบวงโคจรของดาวเทียม (inclination) จุดที่ดาวเทียมโคจรออกจากโลกมากที่สุด (apogee) และจุดที่ดาวเทียมโคจรเข้าใกล้ผิวโลกมากที่สุด (perigee)

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่มีรัฐผู้ส่งมากกว่าหนึ่งรัฐเกี่ยวข้องกับกระบวนการออกแบบ การผลิตหรือการส่งวัตถุอวกาศ หรือขั้นตอนอื่นใดเกี่ยวกับกิจกรรมอวกาศ การจดทะเบียนวัตถุอวกาศดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เลขาธิการประกาศกำหนด โดยจะต้องเป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนวัตถุอวกาศด้วย

มาตรา ๒๓ เมื่อมีการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ หรือมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลเกี่ยวกับการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ให้สำนักงานแจ้งไปยังเลขาธิการสหประชาชาติเกี่ยวกับข้อมูลการจดทะเบียนวัตถุอวกาศและการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลดังกล่าวโดยเร็ว

มาตรา ๒๔ ห้ามมิให้โอนกรรมสิทธิ์ในวัตถุอวกาศที่จดทะเบียนกับประเทศไทยให้แก่คนต่างด้าวหรือรัฐอื่น เว้นแต่รัฐนั้นได้ทำความตกลงกับประเทศไทย โดยอย่างน้อยต้องมีเงื่อนไขว่ารัฐนั้นตกลงจะรับผิดชอบหากมีความเสียหายอันเกิดขึ้นแต่วัตถุอวกาศนั้น

มาตรา ๒๕ ห้ามมิให้วัตถุอวกาศของต่างประเทศเข้ามาหรือออกจากราชอาณาจักร เว้นแต่มีสิทธิตามความตกลงที่ทำไว้กับประเทศไทย หรือได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี ทั้งนี้ตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด

หมวด ๓

ดาวเทียม

ส่วนที่ ๑

ดาวเทียมสื่อสาร

มาตรา ๒๗ ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารโดยใช้ดาวเทียมสื่อสารที่ใช้เอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารของประเทศไทยต้องได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารจาก กสทช. เป็นรายระบบดาวเทียมสื่อสาร และต้องได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารจาก กสทช. ไปพร้อมกันด้วย ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการสื่อสาร เมื่อได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารและได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารแล้ว ให้ถือว่าบุคคลนั้นได้ดำเนินการตามหมวด ๑ แห่งพระราชบัญญัตินี้แล้ว

เอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า เอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารตามข้อบังคับวิทยุระหว่างประเทศ (Radio Regulation) ซึ่งรวมถึงชุดรายละเอียดของข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ของโครงข่ายดาวเทียมที่รวบรวมจัดส่งให้กับสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ เช่น

(๑) ชื่อเอกสารข่ายงานดาวเทียม

(๒) ค่าพารามิเตอร์เกี่ยวกับตำแหน่งวงโคจรของตำแหน่งวงโคจรค้างฟ้าหรือวงโคจรไม่ค้างฟ้า

(๓) ค่าพารามิเตอร์เกี่ยวกับระบบสื่อสารสัญญาณภาคส่งและภาครับของสถานีอวกาศ ซึ่งรวมถึงคลื่นความถี่ (frequency bands) ช่วงความถี่ (emission bandwidth) กำลังส่ง (power) อัตราขยายของสายอากาศ (antenna gain) และอุณหภูมิสัญญาณรบกวน (noise temperature)

(๔) ค่าพารามิเตอร์เกี่ยวกับสถานีภาคพื้นดิน ซึ่งรวมถึงตำแหน่งที่อยู่ (location) และค่าพารามิเตอร์เกี่ยวกับการรับส่งสัญญาณ

(๕) ประเภทของการให้บริการ เช่น บริการประจำที่ หรือบริการแบบเคลื่อนที่

(๖) พื้นที่การให้บริการ (footprint)

คณะกรรมการอาจพิจารณากำหนดให้หน่วยงานรัฐใดทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารภาครัฐที่ไม่ใช้งานเชิงพาณิชย์ได้ และถือเป็นผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา นี้ กิจการดาวเทียมสื่อสารภาครัฐตามวรรคนี้ถือเป็นกิจการของรัฐที่อาจให้เอกชนร่วมลงทุนได้ตาม กฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ

มาตรา ๒๘ คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสาร หรือผู้ขออนุญาตใช้สิทธิเอกสารช่างานดาวเทียมสื่อสาร หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอรับ ใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารหรือการขออนุญาตใช้สิทธิเอกสารช่างานดาวเทียม สื่อสาร การอนุญาต อายุใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต รวมทั้งอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตหรือ ค่าธรรมเนียมการอนุญาต ให้เป็นไปตามที่ กสทช. ประกาศกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการ ประกอบกิจการสื่อสาร เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๙ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสาร ตามมาตรา ๒๘ อย่างน้อยต้องประกอบด้วย

(๑) วัตถุประสงค์การประกอบกิจการ

(๒) ข้อมูลของผู้ขอรับใบอนุญาตได้แก่

(ก) ชื่อ ที่อยู่ ที่ติดต่อ และวันจัดตั้งบริษัท

(ข) ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างการถือหุ้นและบริษัทในเครือ โดยระบุ เจ้าของกิจการที่แท้จริง ทั้งทางตรงและทางอ้อม และในกรณีที่เป็นบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ให้แสดง รายละเอียดเกี่ยวกับหลักทรัพย์ของตนด้วย

(ค) ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับคณะกรรมการบริหารและโครงสร้างการบริหาร จัดการ

(ง) ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมในปัจจุบันของผู้ขอรับใบอนุญาต

(จ) มติคณะกรรมการบริหารบริษัทที่เห็นชอบต่อการขอรับใบอนุญาต

(๓) ความจำเป็นในการจัดตั้งสถานีวิทยุคมนาคม และบุคคลที่เป็นเป้าประสงค์ ของการสื่อสาร

(๔) สถานที่ตั้งของอุปกรณ์ หรือตำแหน่งวงโคจร ช่วงคลื่นความถี่ที่ประสงค์จะใช้ และกำลังส่งของสายอากาศ และวันที่คาดว่าจะเริ่มให้บริการ

(๕) กำหนดเวลาการส่งดาวเทียม กำหนดการทำงานปกติ พื้นที่ให้บริการ

(๖) แผนการเงินในการประกอบการตลอดโครงการซึ่งประกอบด้วย งบประมาณ รายละเอียดเกี่ยวกับการลงทุน ประมาณการกำไรและขาดทุน ประมาณการปริมาณการให้บริการ

และราคาค่าบริการ รวมถึงส่วนแบ่งตลาด ประมาณการอัตราผลตอบแทนการลงทุน และเอกสารหลักฐานที่เพียงพอจะแสดงให้เห็นศักยภาพทางการเงินที่จะลงทุนได้ตามที่เสนอ

(๗) ในกรณีที่ประสงค์จะให้บริการกระจายเสียงผ่านดาวเทียม ต้องแสดงข้อมูลเป้าประสงค์ของการกระจายเสียง พื้นที่ให้บริการ แผนการดำเนินธุรกิจ

(๘) แผนการติดตั้งและขยายโครงข่ายทางด้านเทคนิคและด้านบริการ

(๙) รายงานวิเคราะห์ผลกระทบ ซึ่งรวมถึง

(ก) ประโยชน์หรือผลกระทบ ต่อประเทศโดยรวมและอุตสาหกรรมการสื่อสาร

(ข) กลยุทธ์ที่จะใช้ในการแข่งขันในตลาด

(ค) ผลการศึกษาทางการตลาดและเศรษฐกิจเกี่ยวกับอุปสงค์ของบริการที่เสนอ และส่วนแบ่งตลาดที่คาดว่าจะได้รับภายในห้าปี

(ง) รายละเอียดนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่จะใช้ในการให้บริการ

(จ) รายละเอียดการริเริ่มเพื่อให้มีการใช้โครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน

(ฉ) ข้อมูลอื่นใดที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๓๐ ให้ กสทช. พิจารณานุมัติคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารเมื่อได้รับเอกสารประกอบการพิจารณาครบถ้วนแล้ว โดยคำนึงถึงข้อพิจารณาดังต่อไปนี้

(๑) การยื่นขอใช้ดาวเทียมสื่อสารกับสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunications Union) จะต้องไม่กระทบหรือเป็นผลเสียต่อการทำหน้าที่บริหารจัดการคลื่นความถี่หรือกิจการโทรคมนาคมตามกฎหมาย

(๒) การทำงานของระบบโครงข่ายดาวเทียมที่ส่งสัญญาณวิทยุคมนาคมเข้ามาในพื้นที่ประเทศไทยจะต้องสอดคล้องกับแผนคลื่นความถี่ของประเทศ หรือแผนคลื่นความถี่อื่นที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่คาดหมายได้หรือกำหนดวางแผนเอาไว้ว่าจะเกิดขึ้นในแผนดังกล่าว

(๓) การทำงานของระบบโครงข่ายดาวเทียมที่ส่งสัญญาณวิทยุคมนาคมไปนอกพื้นที่ประเทศไทยจะต้องสอดคล้องกับข้อบังคับวิทยุระหว่างประเทศ (ITU Radio Regulations) รวมถึงจะต้องสามารถหยุดการส่งสัญญาณได้ทันทีและสั่งให้เปลี่ยนตำแหน่งได้ด้วยการส่งคำสั่งทางไกล (remote control)

(๔) ผู้ให้บริการดาวเทียมสื่อสารจะต้องเป็นผู้ประกอบกิจการเองที่มีอำนาจควบคุมระบบโครงข่ายดาวเทียมที่ได้รับอนุญาตทั้งหมด และรับข้อตกลงเงื่อนไขเป็นลายลักษณ์อักษรจากคณะกรรมการเพื่อการประสานงานคลื่นความถี่วิทยุของระบบโครงข่ายดาวเทียม

(๕) ผู้ให้บริการดาวเทียมสื่อสารรับรองว่าสิ่งใดๆ ในอวกาศที่ประกอบกันเป็นโครงข่ายดาวเทียมที่ขอรับใบอนุญาต ถือเป็นวัตถุอวกาศของประเทศไทยตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

(๖) ผู้ให้บริการดาวเทียมสื่อสารจะต้องรับรองเป็นลายลักษณ์อักษรว่าจะปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการสื่อสารทั้งหลายในการดำเนินการที่เกี่ยวกับส่วนต่างๆ ของโครงข่ายที่อยู่บนดาวเทียม

(๗) ต้องปรากฏว่ามีประโยชน์แก่ประเทศไทยในการออกใบอนุญาตตามกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(ก) เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประโยชน์สาธารณะโดยรวมจากการใช้คลื่นความถี่

(ข) เป็นไปตามนโยบายการสื่อสารของรัฐบาล

(ค) เป็นการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจแก่อุตสาหกรรมการสื่อสารของประเทศทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ

(ง) ประโยชน์อื่นใดที่ช่วยให้รัฐบาลบรรลุภารกิจตามกฎหมาย

มาตรา ๓๑ ในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารหากเป็นกรณีการขออนุญาตใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารใหม่ ให้ กสทช. พิจารณาอนุญาตตามลำดับภายใต้หลักการมาก่อนได้ก่อน (firstcome, firstserved) โดยผู้ขอรับใบอนุญาตหรือผู้รับใบอนุญาตจะต้องรับข้อตกลงเงื่อนไขเป็นลายลักษณ์อักษรตามที่คณะกรรมการกำหนดก่อนที่สำนักงาน กสทช. จะส่งข้อมูลคำขอใช้เอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารใหม่และดำเนินการประสานงานคลื่นความถี่ตามขั้นตอนของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ เมื่อผู้ขออนุญาตรับข้อตกลงเงื่อนไขแล้ว ให้ถือว่าเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารใหม่นั้น

กสทช. อาจพิจารณาอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารมากกว่าหนึ่งเอกสารข่ายงานก็ได้ต่อหนึ่งระบบดาวเทียมสื่อสาร โดยผู้ขอรับใบอนุญาตหรือผู้รับใบอนุญาตอาจขอยกเลิก เปลี่ยนแปลง หรือยื่นเอกสารข่ายงานใหม่ภายหลังก็ได้ และให้ผู้ขอรับใบอนุญาตหรือผู้รับใบอนุญาตที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานนั้นมีสิทธิใช้เอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารนั้นจนกว่าเอกสารข่ายงานดาวเทียมจะถูก ยกเลิก โอน หรือสละสิทธิดังกล่าว

ข้อตกลงเงื่อนไขตามวรรคหนึ่งต้องมีรายละเอียดตามคำขออนุญาตและรายละเอียดเพิ่มเติมตามที่จำเป็นแก่การตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ขออนุญาตไปจนถึงขั้นตอนการจัดส่งดาวเทียมสื่อสารเข้าสู่วงโคจร โดยอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) ในการยื่นขอรับใบอนุญาต ให้ผู้ยื่นขอรับใบอนุญาตนำส่งแผนการขอใช้เอกสารข่ายงานดาวเทียมและแผนการดำเนินการที่แสดงให้เห็นถึงกำหนดการสั่งสร้างดาวเทียม

การนำดาวเทียมขึ้นสู่วงโคจร และการเริ่มให้บริการ รวมถึง ลักษณะทางเทคนิคของดาวเทียมที่จะสร้าง ทั้งนี้ เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องรายงานความคืบหน้าของการดำเนินการตามแผนดังกล่าวเป็นระยะจนกว่าจะแล้วเสร็จ โดย กสทช. อาจขอให้ผู้ขอรับใบอนุญาตชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติมได้

(๒) ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนการดำเนินการหรือประสงค์จะเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินการหรือรายละเอียดของดาวเทียมสื่อสาร ให้ผู้ขอรับใบอนุญาตแจ้ง กสทช. ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม หาก กสทช. เห็นว่าการแจ้งดังกล่าวไม่มีเหตุผลอันสมควร และอาจทำให้การให้บริการของผู้ขอรับใบอนุญาตต้องล่าช้ากว่ากำหนดแล้ว กสทช. อาจพิจารณาไม่ออกใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารได้

(๓) ในการยื่นขอรับใบอนุญาต ให้ผู้ขอรับใบอนุญาตวางหลักประกันการปฏิบัติตามข้อตกลง (performance bonds) ส่งจ่ายกระทรวงการคลัง ซึ่งครอบคลุมการไม่ปฏิบัติตามกำหนดการและแผนการดำเนินงานจนถึงการส่งดาวเทียม เป็นจำนวนเงินตามที่ กสทช. ประกาศกำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท

(๔) ผู้ยื่นขอรับใบอนุญาตหรือผู้รับใบอนุญาต จะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสิทธิในการใช้เอกสารรายงานดาวเทียม รวมถึง ค่าธรรมเนียมในการดำเนินการจองสิทธิในเอกสารรายงานดาวเทียมต่อสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ ดังนี้

(๔.๑) ค่าดำเนินการในการประสานงานคลื่นความถี่ตามขั้นตอนของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น โดยดำเนินการผ่านหน่วยงานของรัฐในนามของรัฐบาลไทย

(๔.๒) ค่าธรรมเนียมการดำเนินการของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ ให้สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศเรียกเก็บจากผู้รับใบอนุญาตโดยตรง

(๔.๓) ค่าธรรมเนียมการดำเนินการของหน่วยงานอำนวยการของประเทศ (Administration Fee)

(๕) การเรียกหลักประกันและค่าธรรมเนียมทั้งหลายตามข้อตกลงเงื่อนไข ไม่เป็นการยกเว้นค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบกิจการโทรคมนาคมและค่าธรรมเนียมอื่นใด รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามที่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องชำระ

(๖) การดำเนินกิจการของผู้รับใบอนุญาต อย่างน้อยต้องมีข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องดังนี้

(๖.๑) สถานีควบคุมดาวเทียม หรือ TTC&M (Telemetry, Tracking, Command and Monitoring) ต้องตั้งในประเทศไทย และต้องอำนวยความสะดวกให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าตรวจสอบได้ตามความจำเป็น

(๖.๒) ต้องจัดให้มีช่องสัญญาณสำหรับการให้บริการสาธารณะประโยชน์ของรัฐ (state uses and public services) โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและ

สังคม ร่วมกับสำนักงาน กสทช. และผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐที่ประสงค์จะใช้งาน จัดประชุมหารือ และเสนอการใช้งานช่องสัญญาณดังกล่าวต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในแต่ละใบอนุญาต

(๖.๓) ผู้รับใบอนุญาตจะต้องให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรของภาครัฐในกิจการดาวเทียมสื่อสารตามที่สำนักงาน กสทช. ร้องขอ

(๖.๔) ผู้รับใบอนุญาตจะต้องรับผิดชอบแทนภาครัฐ (Space Object) ในกรณีที่เกิดความเสียหายตาม UN Treaties

(๗) ผู้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการอนุญาต และเงื่อนไขการประกอบกิจการโทรคมนาคมผ่านดาวเทียมสื่อสารภายใต้กฎเกณฑ์การกำกับดูแลกิจการบริการดาวเทียมสื่อสารที่เหมาะสมในอนาคตตามที่นโยบายรัฐจะกำหนดต่อไป โดยผู้รับใบอนุญาตจะเรียกชดเชยค่าเสียหายใด ๆ มิได้

มาตรา ๓๒ ในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสาร หากเป็นกรณีการขออนุญาตใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารที่มีอยู่เดิม แต่สัญญาสัมปทานสิ้นสุดลง หรือยังไม่มีผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารโดยประการใด ๆ ให้ กสทช. จัดให้มีการคัดเลือกเอกชนเพื่อรับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารนั้นโดยวิธีการประมูล ภายใต้ข้อตกลงเงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๓๑ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กสทช. ประกาศกำหนด

คณะกรรมการอาจพิจารณากำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารภาครัฐตามมาตรา ๒๗ วรรคสาม นำเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารที่มีอยู่เดิมไปใช้เพื่อประโยชน์ทางความมั่นคงหรือประโยชน์สาธารณะอื่นใดของประเทศได้โดยไม่ต้องดำเนินการตามวรรคหนึ่ง แต่การใช้ประโยชน์ดังกล่าวต้องไม่ใช่การให้บริการทางพาณิชย์หรือการแข่งขันกับเอกชน และต้องไม่เป็นการรอนสิทธิเอกชนที่มีอยู่เดิม

มาตรา ๓๓ ให้ กสทช. ออกใบอนุญาตการประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารให้แก่ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นรายระบบดาวเทียมสื่อสาร หากผู้ขอรับใบอนุญาตได้ดำเนินการครบถ้วนตามกำหนดการและแผนดำเนินการตามข้อตกลงเงื่อนไขแล้ว โดยให้ข้อตกลงเงื่อนไขนั้นเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขการอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการสื่อสาร

เงื่อนไขใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสาร อย่างน้อยต้องประกอบด้วยรายละเอียดในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ผู้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติตามแผนดำเนินการต่างๆ ที่กำหนดไว้ในคำขอ และข้อตกลงเงื่อนไขขอลดอายุใบอนุญาต

(๒) มาตรฐานการบำรุงรักษาโครงข่ายดาวเทียมสื่อสารทั้งระบบ

(๓) การกำกับดูแลการแข่งขันทางการค้าและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น รวมถึง การเข้าสู่ตลาด การควบคุมกิจการการครอบงำตลาด และการคุ้มครองผู้ใช้บริการ

(๔) การกำกับดูแลอัตราค่าบริการภายในประเทศและมาตรฐานคุณภาพ ของการให้บริการ

(๕) การประกันภัยประเภทคุ้มครองการเสี่ยงภัยทุกชนิด (All Risks) ต่อทรัพย์สิน ของผู้รับใบอนุญาต โดยผู้รับใบอนุญาตเป็นผู้ชำระเบี้ยประกันภัยและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ซึ่งรวมถึง การประกันภัยความรับผิดชอบของประเทศไทยในฐานะรัฐผู้ส่ง (Launching State) และรัฐที่มีหน้าที่ (Appropriate State) ตามกรอบความตกลงระหว่างประเทศด้วย

(๖) ระยะเวลาการอนุญาตไม่เกินอายุการใช้งานของดาวเทียมแต่รวมกันแล้วต้อง ไม่เกินยี่สิบปี โดยให้ทบวนการอนุญาตก่อนหมดระยะเวลาอนุญาตทุก ๆ ห้าปี และอาจพิจารณา ต่อระยะเวลาอนุญาตได้ไม่เกินคราวละห้าปี เมื่อดาวเทียมสิ้นอายุการใช้งานให้ถือว่าหมดระยะเวลา อนุญาต เว้นแต่กรณีดาวเทียมชำรุดบกพร่องและต้องส่งดาวเทียมดวงใหม่ขึ้นทดแทนดาวเทียมดวง เดิม ไม่ให้ถือเอาการชำรุดที่ต้องส่งดาวเทียมดวงใหม่เป็นการหมดอายุการใช้งานดาวเทียมตามข้อนี้

(๗) การอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารเชิงพาณิชย์ภาคสถานีอวกาศ (spacestation) ไม่รวมถึงการอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารภาคพื้นดิน (earth station) ซึ่งต้องขออนุญาตแยกต่างหากตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กสทช. กำหนด

(๘) ดาวเทียมสื่อสารที่หมดอายุแล้วจะต้องถูกกำจัดออกจากวงโคจรตามข้อเสนอแนะ ขององค์การสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

(๙) ผู้รับใบอนุญาตต้องจ่ายค่าตอบแทนการใช้ความถี่วิทยุตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ กสทช. กำหนด

มาตรา ๓๔ ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารโดยใช้ช่องสัญญาณ ดาวเทียมต่างชาติในส่วนที่ไม่ได้ใช้สิทธิตามเอกสารข่าวยานของประเทศไทย (LandingRight) ต้องได้รับใบอนุญาตจาก กสทช. ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ กสทช. ประกาศกำหนด ซึ่งรวมถึงมาตรฐานทางเทคนิคและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ภายในประเทศและหลักเกณฑ์ ระหว่างประเทศ และภายใต้เงื่อนไขอย่างน้อยดังต่อไปนี้

(๑) มีการจัดตั้งกิจการในประเทศไทยตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(๒) ชำระค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการสื่อสารตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(ก) ยอมรับข้อตกลงเงื่อนไขด้านความมั่นคงตามที่ กสทช. ประกาศกำหนด ซึ่งรวมถึงการสั่งการให้หยุดหรือระงับการส่งสัญญาณในประเทศไทยได้ตลอดเวลา

กสทช. อาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการใช้ช่องสัญญาณดาวเทียมต่างชาติเพิ่มเติมได้ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด และให้ กสทช. กำกับดูแลและติดตามตรวจสอบไม่ให้มีผู้ประกอบการดาวเทียมสื่อสารโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๓๕ ผู้ใดประสงค์จะขอใช้ช่องสัญญาณดาวเทียมต่างชาติเป็นการชั่วคราว (ad hoc) ต้องได้รับอนุญาตจาก กสทช. เป็นรายกรณี โดยไม่ต้องได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๔ หากเป็นกรณีการดำเนินการกิจดังต่อไปนี้

- (๑) ภารกิจของพระราชวงศ์
- (๒) ภารกิจเกี่ยวกับภัยพิบัติแห่งชาติ
- (๓) ภารกิจเกี่ยวกับความมั่นคงทางทหาร
- (๔) ภารกิจเกี่ยวกับการสาธารณสุขของรัฐ
- (๕) ภารกิจถ่ายทอดกิจกรรมสำคัญของชาติหรือระหว่างประเทศ
- (๖) ภารกิจอื่นตามที่คณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเห็นสมควร

ทั้งนี้ การใช้ช่องสัญญาณดาวเทียมต่างชาติเป็นการชั่วคราวตามวรรคหนึ่งจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขในเรื่องดังต่อไปนี้ด้วย ได้แก่ ระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุด พื้นที่ให้บริการ และบริการหรือเนื้อหาที่ใช้ช่องสัญญาณนั้น รวมถึงการชำระค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการสื่อสารที่เกี่ยวข้อง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กสทช. ประกาศกำหนด

มาตรา ๓๖ ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารภาคพื้นดิน (Earth Station) ต้องได้รับใบอนุญาตจาก กสทช. ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ กสทช. ประกาศกำหนด ซึ่งรวมถึงมาตรฐานทางเทคนิคและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ภายในประเทศและหลักเกณฑ์ระหว่างประเทศ

ให้สถานีภาคพื้นดินแบบรับสัญญาณเพียงอย่างเดียวสามารถประกอบกิจการได้ โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง แต่ยังคงจดทะเบียนและขออนุญาตเกี่ยวกับอุปกรณ์และเครื่องมือตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ให้ผู้ใช้บริการปลายทาง (end users) ที่ไม่ได้ประกอบกิจการที่ต้องได้รับใบอนุญาต สามารถใช้บริการดาวเทียมสื่อสารภาคพื้นดินได้โดยต้องจดทะเบียนและขออนุญาตเกี่ยวกับอุปกรณ์และเครื่องมือตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๓๗ ใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารตามส่วนนี้เป็นสิทธิเฉพาะตัว ผู้รับใบอนุญาตจะต้องเป็นผู้ประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารด้วยตนเองเท่านั้น การโอนใบอนุญาตอาจทำได้โดยความเห็นชอบของ กสทช. ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ กสทช. ประกาศกำหนด

สิทธิการใช้เอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารเป็นสิทธิเฉพาะตัว ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารจะต้องเป็นผู้ใช้เอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารนั้นเพื่อการประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารของตนเองเท่านั้น การโอนสิทธิการใช้เอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารอาจทำได้โดยความเห็นชอบของ กสทช. ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กสทช. กำหนด ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงต้นทุนและภาระของผู้ประกอบการในการแข่งขันกับผู้ประกอบการระหว่างประเทศ

ส่วนที่ ๒ ดาวเทียมอื่น

มาตรา ๓๘ ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการดาวเทียมประเภทอื่นที่ไม่ใช่ดาวเทียมสื่อสารต้องได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมอวกาศตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๑ โดยการออกใบอนุญาตให้คำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพของดาวเทียมแต่ละประเภทด้วย

ในกรณีที่ดาวเทียมอื่นตามวรรคหนึ่งเป็นดาวเทียมเพื่อการสำรวจระยะไกล จะต้องคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) การประกอบกิจการดาวเทียมเพื่อการสำรวจระยะไกลจะต้องไม่ขัดต่อความมั่นคงของรัฐและผลประโยชน์ของประเทศ
- (๒) การให้สิทธิแก่รัฐในการเข้าถึงข้อมูลที่ได้จากดาวเทียมเพื่อการสำรวจระยะไกลก่อนผู้อื่น
- (๓) การปฏิบัติตามระเบียบที่สำนักงานกำหนดเกี่ยวกับข้อมูลภาพถ่ายและแผนที่จากการสำรวจระยะไกลโดยใช้ดาวเทียมเพื่อการสำรวจระยะไกล

หมวด ๔
คลื่นความถี่และวงโคจร

มาตรา ๓๙ ให้ กสทช. เป็นหน่วยงานอำนาจการเกี่ยวกับคลื่นความถี่และวงโคจรดาวเทียมตามหมวดนี้ ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการสื่อสารโดยสอดคล้องกับแผนและนโยบายระดับชาติว่าด้วยกิจการอวกาศ

ให้ กสทช. ทำหน้าที่พิจารณาให้การรับรองรายงานและผลการเจรจาเกี่ยวกับการประสานงานคลื่นความถี่และวงโคจรตามกรอบความตกลงระหว่างประเทศ

มาตรา ๔๐ ให้ กสทช. เป็นหน่วยงานกลางทำหน้าที่เกี่ยวกับการได้มา รักษาไว้หรือยกเลิกซึ่งคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมของประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

มาตรา ๔๑ ให้ กสทช. จัดทำหรือปรับปรุงแนวปฏิบัติในการบริหารเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารของประเทศโดยสอดคล้องกันกับข้อบังคับวิทยุระหว่างประเทศ (Radio Regulation) และเสนอคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบ โดยรวมถึง

- (๑) การประสานงานคลื่นความถี่ (Coordination)
- (๒) การแจ้งจดทะเบียนความถี่ (Notification)
- (๓) การส่งเอกสาร Administrative Due Diligence Information (Resolution 49)
- (๔) การแจ้งยืนยันการนำดาวเทียมขึ้นใช้งาน (Bringing into use)
- (๕) การแจ้งการนำความถี่กลับขึ้นใช้งาน (Bringing back into use)
- (๖) การเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินธุรกิจ (BusinessPlan) ซึ่งรวมถึงการยกเลิกเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสาร หากไม่สามารถดำเนินการได้ตามกรอบระยะเวลา
- (๗) ขอบเขตและการอนุญาตให้ผู้ขอรับใบอนุญาตดำเนินการประสานงานโดยตรง (Operator Level) ซึ่งรวมถึงการกำหนดให้ชัดเจนว่าต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจาก กสทช. และ กสทช. อาจเข้าร่วมประชุมได้ตลอดเวลา
- (๘) การชำระค่าธรรมเนียมการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ สำนักงาน สำนักงาน กสทช. และหน่วยงานอื่น ๆ แล้วแต่กรณี
- (๙) การยกเลิกเอกสารข่ายงานดาวเทียม

มาตรา ๔๒ ให้ กสทช. เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณายกเลิกเอกสารข่าวยานดาวเทียมสื่อสารในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่าวยานดาวเทียมสื่อสารร้องขอต่อ กสทช. ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กสทช. ประกาศกำหนด
- (๒) ภายหลังจากการปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนได้เสีย และ กสทช. พิจารณาแล้ว เห็นว่าผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่าวยานดาวเทียมสื่อสารไม่สามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินการที่กำหนดได้ และไม่สามารถแก้ไขเยียวยาสถานการณ์ภายในกรอบระยะเวลา
- (๓) การดำเนินการของโครงข่ายดาวเทียมส่งผลให้เกิดการรบกวนคลื่นความถี่อย่างร้ายแรงและไม่สามารถแก้ไขเยียวยาได้ แม้ภายหลังจากระยะเวลาที่ขอระงับการส่งสัญญาณนั้น
- (๔) ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่าวยานดาวเทียมสื่อสารดำเนินการนอกเหนือไปจากที่เอกสารข่าวยานดาวเทียมสื่อสารกำหนด หรือไม่ปฏิบัติตามกระบวนการขั้นตอนของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ
- (๕) การรักษาสีทธิเอกสารข่าวยานดาวเทียมสื่อสารต่อไปจะเป็นการไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจและไม่เป็นประโยชน์ต่อประเทศ

มาตรา ๔๓ ให้สำนักงาน กสทช. เป็นนายทะเบียนคลื่นความถี่ที่ใช้กับวัตถุอวกาศ

หมวด ๕

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ

มาตรา ๔๔ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาการลงทุนด้านการอวกาศของประเทศ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการส่งเสริมและช่วยเหลือการประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ โดยผู้ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศอาจได้รับสิทธิประโยชน์และการสนับสนุนดังต่อไปนี้

- (๑) การได้รับลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเงินได้เป็นกรณีพิเศษจากการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามประมวลรัษฎากร
- (๒) การได้รับลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย หรือภาษีอื่นใดในทำนองเดียวกัน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายว่าด้วยภาษีนั้นกำหนด
- (๓) การสนับสนุนด้านการเงินหรือวัสดุอุปกรณ์
- (๔) การสนับสนุนด้านวิชาการและเทคโนโลยี รวมถึงการวิจัยและพัฒนา

(๕) การสนับสนุนด้านอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๕ ผู้ที่ประสงค์จะดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศมีสิทธิขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือตามมาตรา ๔๖ ได้ โดยต้องยื่นคำขอรับการส่งเสริมต่อเลขาธิการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมาย ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ให้สำนักงานมีหน้าที่ติดตามให้ผู้ได้รับการส่งเสริมและช่วยเหลือปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้รับการส่งเสริมและช่วยเหลือ และรายงานให้เลขาธิการทราบ

มาตรา ๔๖ ในกรณีที่จำเป็นหรือสมควรเพื่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพื่อการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์อื่นใดของรัฐ ให้คณะกรรมการโดยคำแนะนำของเลขาธิการ มีอำนาจประกาศกำหนดประเภทกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศที่ต้องได้รับใบอนุญาตจากเลขาธิการ พร้อมทั้งกำหนดคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศประเภทนั้น ๆ ด้วย

มาตรา ๔๗ ให้นำบทบัญญัติในหมวด ๑ การดำเนินกิจกรรมอวกาศ ซึ่งรวมถึง การระงับการประกอบกิจการ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต มาใช้บังคับกับการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศที่ต้องได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๔๖ ด้วยโดยอนุโลม

หมวด ๖

การดำเนินการของรัฐเกี่ยวกับกิจการอวกาศ

ส่วนที่ ๑

ความรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศและสิทธิไต่เบี่ยของรัฐ

มาตรา ๔๘ ในกรณีที่รัฐบาลไทยต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศจากความเสียหายใด ๆ ต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลที่สาม อันเป็นผลมาจากการดำเนินกิจกรรมอวกาศ วัตถุอวกาศ ดาวเทียม หรือการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะได้รับการชดเชย ได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับการชดเชยหรือไม่ก็ตาม เมื่อรัฐบาลได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลที่สามแล้ว ให้รัฐบาลมีสิทธิไต่เบี่ยจากผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น

ส่วนที่ ๒

อุบัติเหตุ การช่วยเหลือนักบินอวกาศ และการส่งคืนวัตถุอวกาศ

มาตรา ๔๙ เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นจากกิจกรรมอวกาศที่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ หรืออุบัติเหตุเกิดขึ้นในราชอาณาจักรจากกิจกรรมอวกาศของรัฐอื่น ผู้รับใบอนุญาตกิจกรรมอวกาศนั้นหรือตัวแทนของผู้ดำเนินกิจกรรมอวกาศของรัฐอื่นนั้น มีหน้าที่แจ้งให้เลขาธิการทราบโดยด่วน โดยต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ สถานที่เกิดอุบัติเหตุ รวมทั้งแผนป้องกันและบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น

เมื่อเกิดกรณีตามวรรคหนึ่ง ผู้รับใบอนุญาตต้องดำเนินการป้องกันและบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นโดยไม่ชักช้า

เมื่อได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง ให้เลขาธิการแจ้งให้รัฐผู้ส่งหรือรัฐผู้จดทะเบียนวัตถุอวกาศและเลขาธิการสหประชาชาติทราบโดยด่วน

มาตรา ๕๐ ให้เลขาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะเพื่อดำเนินการสอบสวนอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมอวกาศและทำรายงานผลการสอบสวนเสนอต่อเลขาธิการ

การแต่งตั้ง องค์กรประกอบ และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนอุบัติเหตุตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่เลขาธิการกำหนด

มาตรา ๕๑ ในการป้องกันและบรรเทาความเสียหายจากอุบัติเหตุทางอวกาศที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม เลขาธิการมีอำนาจประกาศมาตรการใด ๆ ที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตหรือประชาชนที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามได้

มาตรา ๕๒ ผู้ใดพบนักบินอวกาศประสบอุบัติเหตุหรืออยู่ในสภาวะเหตุฉุกเฉินหรือลงจอดโดยฉุกเฉินในราชอาณาจักร ในทะเลหลวง หรือในดินแดนที่มีได้ตกอยู่เขตอำนาจของรัฐใด ให้ผู้นั้นช่วยเหลือนักบินอวกาศและแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่นนั้นทราบเพื่อประสานงานติดต่อกับรัฐผู้ส่งโดยไม่ชักช้า และให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นแจ้งให้สำนักงานทราบโดยเร็ว

ให้สำนักงานมีหน้าที่แจ้งไปยังเลขาธิการสหประชาชาติเกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งคืนนักบินอวกาศตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๕๓ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกั้วตฤกวาศที่ตกลงในราชอาณาจักร อาจก่อให้เกิดอันตราย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งไปยังรัฐผู้ส่งให้ดำเนินการขจัด ภัยอันตรายโดยทันที

เมื่อมีการกั้วตฤกวาศแล้ว หากได้รับการร้องขอ ให้สำนักงานคินวตฤกวาศแก่รัฐ ผู้ส่งหรือรัฐผู้จดทะเบียนวตฤกวาศ

ส่วนที่ ๓

การตรวจสอบถ่วงดุล

มาตรา ๕๔ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำกับดูแลให้เลขาธิการและสำนักงานดำเนินการ ตามกฎหมาย นโยบายหรือยุทธศาสตร์ด้านอวกาศที่คณะรัฐมนตรีกำหนด เพื่อการนี้ รัฐมนตรี มีอำนาจเรียกเลขาธิการมาชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็นหรือทำรายงานเสนอ และมีอำนาจสั่ง ยับยั้ง ปรับปรุง หรือแก้ไขการกระทำของเลขาธิการหรือสำนักงานที่เห็นว่าขัดต่อกฎหมาย นโยบาย หรือยุทธศาสตร์ดังกล่าว

หมวด ๗

พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๕๕ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในอาคารหรือสถานประกอบการของผู้รับใบอนุญาตในระหว่างเวลา พระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบกิจการ สมุดบัญชี เอกสารหลักฐาน หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการกระทำใดของผู้รับใบอนุญาตที่อาจเป็น การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาต

(๒) มีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใดมาเพื่อ ประกอบการพิจารณา

(ก) ตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงแล้วรายงานต่อเลขาธิการในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตได้กระทำความผิดหรือทำให้เกิดความเสียหายเนื่องจากการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาต

เมื่อได้เข้าไปและลงมือตรวจสอบตามวรรคหนึ่งแล้วยังดำเนินการไม่เสร็จ จะกระทำต่อไปในเวลาหลังพระอาทิตย์ตกหรือนอกเวลาทำการของสถานที่นั้นได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

ในกรณีการดำเนินการเกี่ยวกับดาวเทียมสื่อสาร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หมายความว่า ผู้ซึ่ง กสทช. แต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๕๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องแสดงบัตรประจำตัวแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่เลขาธิการประกาศกำหนด

มาตรา ๕๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เลขาธิการ พนักงานของสำนักงาน และพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๕๙ ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินหรือมีความจำเป็นเพื่อความมั่นคงของประเทศ หรือเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ หรือเพื่อป้องกันประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เลขาธิการอาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าครอบครองหรือใช้อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ ของผู้รับใบอนุญาตเพื่อดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการแทนเป็นการชั่วคราว หรือสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตหรือพนักงานของผู้รับใบอนุญาตกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ได้จนกว่าเหตุฉุกเฉินหรือความจำเป็นนั้นจะสิ้นสุดลง

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับใบอนุญาต ให้ผู้รับใบอนุญาตมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายนั้นจากสำนักงานได้ตามความเป็นธรรม

หมวด ๘
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๖๐ ผู้ใดดำเนินกิจกรรมอวกาศโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๖ ประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๗ ประกอบกิจการดาวเทียมอื่น โดยไม่ได้รับใบอนุญาต ตามมาตรา ๓๘ หรือดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๔๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๑ ผู้รับใบอนุญาตใดไม่แจ้งอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ต่อเลขาธิการตามมาตรา ๔๙ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๒ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรการในการป้องกันและบรรเทาความเสียหาย จากอุบัติเหตุทางอวกาศที่เลขาธิการประกาศตามมาตรา ๕๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๓ ผู้ใดเป็นเจ้าของหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอวกาศโดยไม่ได้ จดทะเบียนตามมาตรา ๒๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๖๔ ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๕ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิด ของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการ อันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงาน ของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย

มาตรา ๖๖ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มีโทษปรับสถานเดียวหรือที่มีโทษจำคุก ไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้เลขาธิการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการ มอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบได้

ในกรณีที่การกระทำความผิดปรากฏต่อพนักงานสอบสวน และผู้กระทำความผิดยินยอมให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้คณะกรรมการเปรียบเทียบคดีตามวรรคหนึ่งภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ผู้นั้นยินยอมให้เปรียบเทียบ

เมื่อผู้กระทำความผิดได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบ ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๖๗ ให้รัฐมนตรีศึกษาหารือร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ คณะกรรมการนโยบายกิจการอวกาศ คณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะกรรมการ กสทช. เพื่อกำหนดกรอบการทำงานร่วมกันเพื่อจัดทำรายงานการศึกษาหาแนวทางบริหารจัดการวงโคจรและกิจการอวกาศของประเทศให้แล้วเสร็จภายในเวลาเก้าสิบวันนับจากที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้ส่งรายงานดังกล่าวเพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบภายในหนึ่งปีนับจากที่กำหนดกรอบการทำงานร่วมกันแล้ว โดยรายงานดังกล่าวอย่างน้อยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

(๑) การประเมินมาตรการกำกับดูแลการบริหารจัดการคลื่นความถี่และวงโคจรดาวเทียม และกิจการอวกาศในปัจจุบันของประเทศแนวปฏิบัติสากลที่ดีและมาตรฐานอุตสาหกรรมที่ใช้กับการบริหารจัดการวงโคจรและกิจการอวกาศของประเทศรวมถึงการบรรเทาขยะอวกาศ

(๒) การประเมินอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและการประสานงานระหว่างกันในเรื่องการบริหารจัดการวงโคจรและกิจการอวกาศในปัจจุบันของประเทศ อันได้แก่ กระทรวงคมนาคม กระทรวงพาณิชย์ และสำนักงาน กสทช.

(๓) การประเมินพันธกรณีระหว่างประเทศในเรื่องการบริหารจัดการวงโคจรและกิจการอวกาศที่ประเทศไทยเป็นภาคี

(๔) การประเมินทรัพย์สินของรัฐที่มีในปัจจุบันเพื่อใช้ในการบริหารจัดการวงโคจรและกิจการอวกาศ

(๕) การประเมินความเสี่ยงในการบริหารจัดการวงโคจรและกิจการอวกาศ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งดาวเทียมขนาดเล็กและการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งและการใช้งานเพื่อบรรเทาความหนาแน่นของวงโคจรและปรับปรุงความตระหนักรู้ของกิจกรรมอวกาศ

(๖) การประเมินความตระหนักรู้เกี่ยวกับกิจการอวกาศของภาคเอกชนและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน

(๗) ข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดกรอบการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงปลอดภัย สุขอนามัย และประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจ ของประเทศ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก 3

ร่างกฎหมายและคำอธิบายรายมาตรา

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติกำกับกิจการอวกาศ
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำกับกิจการอวกาศ

เหตุผล

เนื่องด้วยประเทศไทยใช้ประโยชน์จากกิจกรรมอวกาศหลายด้านมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประโยชน์จากดาวเทียมสื่อสารซึ่งใช้ระบบสัมปทานที่กำลังหมดอายุลง ทำให้มีความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมกำกับกิจการอวกาศและดาวเทียมโดยตรง นอกจากนี้ โดยที่ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาด้านอวกาศและดาวเทียมเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาเกี่ยวกับอวกาศสองฉบับ ซึ่งหากการดำเนินกิจกรรมอวกาศและดาวเทียมของประเทศไทยไม่เป็นไปตามข้อกำหนดในสนธิสัญญาดังกล่าว อาจทำให้ประเทศไทยอยู่ในข่ายต้องรับผิดชอบระหว่างประเทศได้ อีกทั้งประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมในการเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาเกี่ยวกับอวกาศฉบับอื่น ๆ เพื่อการเพิ่มศักยภาพด้านอวกาศและดาวเทียมของประเทศ สมควรมีกฎหมายเพื่อกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมด้านอวกาศและดาวเทียมของประเทศอันจะเป็นการส่งเสริมการพัฒนา ด้านอวกาศและดาวเทียมให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์และมาตรฐานสากล และป้องกันไม่ให้ประเทศไทยต้องรับผิดชอบระหว่างประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติกำกับกิจการอวกาศ
พ.ศ.

.....
.....
.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการกำกับกิจการอวกาศ

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติกำกับกิจการอวกาศ พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“กิจการอวกาศ” หมายความว่า กิจกรรมอวกาศ กิจกรรมเกี่ยวกับวัตถุอวกาศ ดาวเทียม คลื่นความถี่หรือวงโคจร หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ

“กิจกรรมอวกาศ” หมายความว่า การสำรวจ การทดลอง หรือการดำเนินกิจกรรมอื่นใดในอวกาศรวมถึงการส่งหรือพยายามส่งวัตถุอวกาศขึ้นสู่อวกาศ การดำเนินการเพื่อให้วัตถุอวกาศโคจรในอวกาศหรือกลับคืนสู่พื้นโลก หรือกิจกรรมที่จำเป็นต่อการส่ง การโคจร และการกลับคืนสู่พื้นโลกของวัตถุอวกาศ ด้วย

“กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ” หมายความว่า การออกแบบหรือการผลิตวัตถุอวกาศ และการออกแบบ การสร้าง หรือการให้บริการสถานที่ส่งหรือสถานที่ลงจอดวัตถุอวกาศ รวมถึงการดำเนินกิจกรรมอื่นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากอวกาศตามที่คณะกรรมการโดยคำแนะนำของเลขาธิการประกาศกำหนด

“วัตถุอวกาศ” หมายความว่าวัตถุที่ออกแบบหรือผลิตขึ้นเพื่อส่งขึ้นสู่อวกาศ เช่น ดาวเทียม ยานอวกาศ หรือสถานีอวกาศ รวมถึงชิ้นส่วนต่าง ๆ ของวัตถุนั้น และให้หมายความรวมถึงยานพาหนะที่ใช้ส่งด้วย

“อวกาศ” หมายความว่า พื้นที่ที่ยอมรับนับถือว่าเป็นอวกาศตามกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงชั้นบรรยากาศที่อยู่ในสภาพไร้น้ำหนักด้วย

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่าบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินการอวกาศตามพระราชบัญญัตินี้

“ใบอนุญาต” หมายความว่า ใบอนุญาตดำเนินการกิจกรรมอวกาศ ใบอนุญาตดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ หรือใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารหรือดาวเทียมอื่นแล้วแต่กรณีที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้รับใบอนุญาต” หมายความว่า ผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินการกิจกรรมอวกาศผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ หรือผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารหรือดาวเทียมอื่นแล้วแต่กรณี

“รัฐผู้ส่ง” หมายความว่ารัฐที่เป็นผู้ส่งวัตถุอวกาศขึ้นสู่อวกาศ รัฐที่จัดหาวัตถุอวกาศ และรัฐซึ่งใช้หรือให้ใช้อำนาจอเขตหรือเครื่องอำนวยความสะดวกของตนในการส่งวัตถุอวกาศ และให้หมายความรวมถึงองค์การระหว่างประเทศที่เป็นผู้ส่งวัตถุอวกาศขึ้นสู่อวกาศด้วย

“ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคล รวมทั้งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลก ในทะเล ในชั้นบรรยากาศ และในอวกาศ อันเกิดจากกิจกรรมอวกาศ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการนโยบายอวกาศแห่งชาติ

“กสทช.” หมายความว่า คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานเลขาธิการองค์การอวกาศแห่งชาติ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการองค์การอวกาศแห่งชาติ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งเลขาธิการแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน องค์การอิสระ และหน่วยงานอื่นของรัฐ

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

คำอธิบาย

เพื่อประกอบความเข้าใจถ้อยคำต่างๆที่ใช้ในร่างพระราชบัญญัตินี้ จึงได้มีการให้คำนิยามคำศัพท์บางคำ ซึ่งกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศของหลายประเทศก็ได้มีบทนิยามศัพท์ ส่วนจะมีบทนิยามศัพท์ใดบ้างนั้น ขึ้นอยู่กับกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม ถ้อยคำต่างๆที่ปรากฏอยู่ในร่างพระราชบัญญัตินี้ส่วนใหญ่กฎหมายแม่บทกิจการอวกาศของประเทศต่างๆมักจะบัญญัติไว้ในกฎหมาย เช่น คำว่า วัตถุอวกาศ ความเสียหาย รัฐผู้ส่ง ผู้ประกอบการหรือผู้ได้รับใบอนุญาต กิจกรรมอวกาศ เป็นต้น³⁰⁰

ส่วนบทนิยามคำว่า ห้วงอวกาศ หรือ outer space นั้น กฎหมายแม่บทกิจการอวกาศส่วนใหญ่ไม่มีการให้คำนิยามมีกฎหมายเพียงสองประเทศเท่านั้นที่มีการให้คำจำกัดความว่า ห้วงอวกาศหมายถึงอะไร คือ กฎหมายแม่บทกิจการอวกาศของประเทศคาซัคสถานที่ให้คำจำกัดความว่า ห้วงอวกาศหมายถึง อาณาบริเวณที่อยู่เหนืออากาศที่ระดับความสูงเกิน 100 กิโลเมตรเหนือระดับน้ำทะเล³⁰¹ และกฎหมายของประเทศแอฟริกาใต้ที่ให้คำนิยามอวกาศว่าหมายถึง “the space above the surface of the earth from a height at which it is in practice possible to operate an object in an orbit around the earth.”³⁰² ส่วนกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศของประเทศออสเตรเลียบัญญัติว่า การปล่อยวัตถุอวกาศคือการปล่อยวัตถุอวกาศขึ้นไปบนอาณาบริเวณเหนือระดับความสูงเกิน 100 กิโลเมตรเหนือระดับน้ำทะเล³⁰³ นอกจากนี้แล้วนักกฎหมายอวกาศอย่าง Stephan Hobe เห็นว่า อาณาบริเวณความสูงที่ 80-110 ยังไม่ชัดเจนว่าเป็นห้วงอวกาศหรือห้วงอวกาศ แต่อาณาบริเวณเหนือระดับน้ำทะเล 110 กิโลเมตรขึ้นไปมีสถานะเป็นห้วงอวกาศ³⁰⁴

มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับแก่

(๑) การดำเนินกิจการอวกาศในราชอาณาจักร

(๓) การดำเนินกิจการอวกาศนอกราชอาณาจักร โดยบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทยหรือได้จดทะเบียนจัดตั้งในประเทศไทย

(๓) การดำเนินกิจการอวกาศนอกราชอาณาจักร โดยใช้เรือหรืออากาศยานซึ่งได้จดทะเบียนในประเทศไทย

³⁰⁰โปรดดู Belgium Law on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects 2005 ข้อ 3; The French Space Operation Act 2008 ข้อ 1; Australian Space Activities 1998 ข้อ 8; Austrian Outer Space Act 2011 ข้อ 2; Space Development Promotion Act of the Republic of Korea 2005 ข้อ 2; Law of the Republic of Kazakhstan on Space Activities 2012, ข้อ 1; the Dutch Space Activities Act 2007 ข้อ 1; Space Affairs Act of South Africa 1993 ข้อ 1; Ordinance Of The Supreme Soviet Of Ukraine, On Space Activity 1997 ข้อ 1

³⁰¹โปรดดู Law of Republic of Kazakhstan on Space Activities 2012, ข้อ 1 (6)

³⁰²โปรดดู Space Affairs Act of South Africa 1993 ข้อ 1

³⁰³โปรดดู Australian Space Activities Act 1998 ข้อ 8

³⁰⁴Hobe, Schmidt-Tedd and Schrogl(ed.),Cologne Commentary on Space Law, (Germany: Carl Heymanns Verlag,2009),p.31

คำอธิบาย

ขอบเขตการบังคับใช้ของร่างพระราชบัญญัตินี้คำนึงถึงเขตอำนาจ (jurisdiction) สองอย่าง คือ เขตอำนาจทางอาณาเขต (territorial jurisdiction) กับเขตอำนาจเหนือบุคคล (personal jurisdiction) ดังนั้น การดำเนินกิจการอวกาศในราชอาณาจักรไทยและการดำเนินกิจการอวกาศนอกราชอาณาจักรไทยโดยผู้ที่มีสัญชาติไทยหรือนิติบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมาย รวมถึงเรือและอากาศยานที่จดทะเบียนตามกฎหมายไทยด้วยเพราะว่ามีสัญชาติไทย

สำหรับในเรื่องขอบเขตการบังคับใช้ของกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศของต่างประเทศก็มีเขตอำนาจทั้งแบบ territorial jurisdiction และ personal jurisdiction เช่น กฎหมายแม่บทกิจการอวกาศของประเทศฝรั่งเศส³⁰⁵ เบลเยียม³⁰⁶ เกาหลีใต้³⁰⁷ ออสเตรีย³⁰⁸ อังกฤษ³⁰⁹ รัสเซีย³¹⁰ เนเธอร์แลนด์³¹¹

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

คำอธิบาย

การกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นเพียงการระบุไปพลางก่อน ในระหว่างที่รอการตัดสินใจจากฝ่ายนโยบายเกี่ยวกับองค์กรอวกาศ

³⁰⁵The French Space Operation Act 2008 ข้อ 2 (1) (2)

³⁰⁶Belgium Law on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects 2005 ข้อ

2

³⁰⁷Space Development Promotion Act of the Republic of Korea 2005 ข้อ 11 (1) (a) (b)

³⁰⁸Austrian Outer Space Act 2011 ข้อ 1

³⁰⁹English Outer Space Act 1986 ข้อ 1,2

³¹⁰Law of the Russian Federation About Space Activities 1993 ข้อ 1

³¹¹The Dutch Space Activities 2007ข้อ 2

หมวด ๑
การดำเนินกิจกรรมอวกาศ

ส่วนที่ ๑
การอนุญาตดำเนินกิจกรรมอวกาศ

มาตรา ๖ เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น การดำเนินกิจกรรมอวกาศต้องได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมอวกาศจากเลขาธิการตามหมวดนี้ยกเว้นเป็นการดำเนินกิจกรรมอวกาศในต่างประเทศที่มีการทำความตกลงกับประเทศไทยและได้ออกใบอนุญาตให้ดำเนินกิจกรรมอวกาศในประเทศนั้นแล้ว

ในการออกใบอนุญาต ให้เลขาธิการประกาศกำหนดประเภทและอายุใบอนุญาตให้สอดคล้องกับกิจกรรมอวกาศประเภทต่าง ๆ โดยให้คำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชน ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และการลงทุน ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ การป้องกันความรับผิดชอบของรัฐในทางระหว่างประเทศ รวมถึงความสอดคล้องกับกฎเกณฑ์สากล และอาจกำหนดเงื่อนไขเป็นการเฉพาะรายตัวก็ได้

คำอธิบาย

ตามสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ. 1967 ข้อ 6 ได้บัญญัติว่าการดำเนินการอวกาศโดยหน่วยงานที่มีใช้ของรัฐ จะต้องได้รับการอนุญาตและกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องจากรัฐ เนื่องจากตามสนธิสัญญาอวกาศ รัฐจะต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ ฉะนั้น รัฐจึงควรกำกับดูแลกิจการอวกาศที่ดำเนินการโดยหน่วยงานที่มีใช้ของรัฐเช่นภาคเอกชน เรื่องการอนุญาตและกำกับดูแลโดยรัฐนี้

ในส่วนของกฎหมายแม่บทอวกาศแห่งชาติของหลายประเทศก็รับรองหลักการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐก่อนเช่นเดียวกัน เช่น *Space Development Promotion Act of the Republic of Korea 2005* ข้อ 11; *the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects 2005* ของเบลเยียมข้อ 4; *Law of the Republic of Kazakhstan on Space Activities 2012* ข้อ 13; *Australian Space Activities Act 1986* ข้อ 18-26, *UK Outer Space Act 1986* ข้อ 3; *US the Commercial Space Launch Act of 1984* section 70104 (a) (1); *Law of Russian Federation on Space Activity* ข้อ 9; *the Space Activities Act of the Netherlands 2007* ข้อ 4; *The French Space Operation Act 2008* ข้อ 4,5; *Austrian Outer Space Act 2011* ข้อ 3

กิจกรรมอวกาศที่บุคคลสัญชาติได้ไปดำเนินการในต่างประเทศไม่ว่าจะดำเนินการเองหรือร่วมกับชาติอื่น จะต้องได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายนี้เช่นกัน เว้นแต่เป็นกรณีที่มีความตกลงระหว่างประเทศไทยกับประเทศนั้นโดยยอมรับใบอนุญาตที่ประเทศนั้นออกให้

กิจกรรมอวกาศนั้นอาจมีได้หลายประเภท เช่น ด้านการพาณิชย์ ด้านการวิจัย ด้านการศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างกัน ดังนั้น จึงได้กำหนดให้เลขาธิการมีอำนาจกำหนดประเภทกิจกรรมอวกาศที่แตกต่างกันได้ เพื่อจะกำหนดเงื่อนไข และการบังคับใช้กฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันต่อไป

มาตรา ๗ ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งให้ผู้ดำเนินกิจกรรมอวกาศที่ต้องได้รับใบอนุญาตแต่ยังไม่ได้รับใบอนุญาต หยุดหรือระงับการดำเนินกิจกรรมอวกาศ

เมื่อเลขาธิการมีคำสั่งตามวรรคหนึ่งแล้ว หากผู้ดำเนินกิจกรรมอวกาศมิได้ดำเนินการตามคำสั่ง ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการใด ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของคำสั่งตามวรรคหนึ่งได้

ให้ผู้ดำเนินกิจกรรมอวกาศชำระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงจากการดำเนินการตามวรรคสองให้แก่สำนักงาน

คำอธิบาย

เนื่องจากสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ข้อ 6 กำหนดให้รัฐต้องอนุญาตและกำกับดูแลกิจการอวกาศที่ดำเนินการหน่วยงานที่มีใช้รัฐ เช่นภาคเอกชน ทำให้รัฐมีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของภาคเอกชนได้ ฉะนั้น หากเอกชนดำเนินกิจกรรมอวกาศโดยไม่ได้รับอนุญาต รัฐมีอำนาจที่จะสั่งระงับการดำเนินกิจกรรมอวกาศได้

มาตรา ๘ คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต รวมทั้งอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาต และค่าธรรมเนียมการดำเนินกิจกรรมอวกาศ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยคำแนะนำของเลขาธิการ ซึ่งต้องสอดคล้องกับนโยบายหรือยุทธศาสตร์ด้านอวกาศที่คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ

คำอธิบาย

ผู้ที่จะดำเนินกิจกรรมอวกาศจะต้องมีความพร้อมทั้งทางเทคนิคและการเงิน ตลอดจนเงื่อนไขต่างๆที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมอวกาศ เช่น การทำประกันภัย แผนเกี่ยวกับความปลอดภัย การบรรเทาหายนะอวกาศ เป็นต้น เจ้าหน้าที่รัฐจึงมีอำนาจในการกำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขดังกล่าว

มาตรา ๙ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกใบอนุญาตที่กำหนดในกฎกระทรวงตาม มาตรา ๘ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของประเภท ขนาด และลักษณะของกิจกรรมอวกาศ และต้องไม่ทำให้เกิดภาระเกินสมควรแก่การดำเนินกิจกรรมอวกาศของผู้รับใบอนุญาต และไม่เป็นผลให้เกิดการจำกัดการแข่งขัน รวมทั้งต้องให้มีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

ในระหว่างผู้รับใบอนุญาตที่ดำเนินกิจกรรมอวกาศในประเภท ขนาด และลักษณะเดียวกัน

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่อง ดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) ความพร้อมทางการเงิน
- (๒) ความรู้และประสบการณ์ทางเทคนิคเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมอวกาศ
- (๓) การดำเนินกิจกรรมอวกาศในทางสันติและไม่ขัดต่อพันธกรณีระหว่างประเทศ
- (๔) การดำเนินกิจกรรมอวกาศที่ไม่ขัดต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อย
- (๕) การดำเนินกิจกรรมอวกาศที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อมทั้งบนพื้นผิวโลก ในทะเล ในอากาศ และในอวกาศ
- (๖) การเสนอแผนเกี่ยวกับคลื่นความถี่วิทยุและตำแหน่งของวงโคจรตามข้อกำหนดขององค์การสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ
- (๗) การทำประกันภัยบุคคลที่สาม
- (๘) การบรรเทาขยะอวกาศ

คำอธิบาย

เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมอวกาศสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ จึงได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตาม นอกจากนี้ เงื่อนไขข้างต้นก็สอดคล้องกับกฎหมายแม่บทอวกาศของอีกหลายประเทศ เช่น *Space Activities Act* ของประเทศเนเธอร์แลนด์ ข้อ 3; *the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects 2005* ของเบลเยียมข้อ 5; *The French Space Operation Act 2008* ข้อ 4; *Austrian Outer Space Act 2011* ข้อ 4 หัวข้อเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขนั้น ระบุไว้เป็นแนวทาง กำกับกิจกรรมอวกาศแต่ละประเทศให้เหมาะสมแก่กรณี

มาตรา ๑๐ เมื่อผู้ขอรับใบอนุญาตชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตและค่าธรรมเนียมการดำเนินกิจกรรมอวกาศให้แก่สำนักงานแล้ว ให้เลขาธิการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอรับใบอนุญาต

มาตรา ๑๑ การดำเนินกิจกรรมอวกาศให้มีอายุตามที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต

การขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอก่อนวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอแล้ว ให้ถือว่าผู้ยื่นคำขอยังคงอยู่ในฐานะผู้รับใบอนุญาตจนกว่าจะได้รับแจ้งคำสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาต

การขอต่ออายุใบอนุญาตและการอนุญาต รวมทั้งอัตราค่าธรรมเนียมการให้ต่ออายุใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เลขาธิการประกาศกำหนด โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขนั้น ต้องมีลักษณะเช่นเดียวกันกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามมาตรา ๘ และมาตรา ๙ ด้วย

มาตรา ๑๒ ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตโอนสิทธิตามใบอนุญาตให้บุคคลอื่นไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน เว้นแต่ได้รับความเห็นชอบจากเลขาธิการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

คำอธิบาย

การอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการกิจกรรมอวกาศ รัฐได้พิจารณาจากคุณสมบัติต่างๆอย่างรอบด้าน ฉะนั้น การโอนสิทธิตามใบอนุญาตโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐจึงไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากผู้ได้รับโอนอาจขาดคุณสมบัติ ฉะนั้นหากผู้ได้รับใบอนุญาตเดิมต้องการโอนให้บุคคลอื่น จะต้องได้รับอนุญาตก่อน เรื่องการโอนใบอนุญาตให้กับบุคคลที่สามโดยจะต้องได้รับอนุญาตก่อนนั้นสอดคล้องกับกฎหมายแม่บทอวกาศของบางประเทศเช่น Austrian Outer Space 2011 ข้อ 8; The French Space Operation Act 2008 ข้อ 3; the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects ของเบลเยียม ข้อ13; Australian Space Activities Act 1998 ข้อ 31; English Outer Space Act 1986 ข้อ 6

มาตรา ๑๓ ในกรณีดังต่อไปนี้ เลขาธิการอาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เลขาธิการประกาศกำหนด

- (๑) ผู้รับใบอนุญาตขาดคุณสมบัติ หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือประกาศที่ออกโดยเลขาธิการ
- (๒) เมื่อวัตถุประสงค์ของกิจกรรมอวกาศเปลี่ยนแปลงไปจากที่ขอใบอนุญาต
- (๓) เมื่อการดำเนินการกิจกรรมอวกาศไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

มาตรา ๑๔ ในกรณีดังต่อไปนี้ เลขาธิการอาจเพิกถอนใบอนุญาตได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เลขาธิการประกาศกำหนด

- (๑) ผู้รับใบอนุญาตที่ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตมิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขและระยะเวลาที่เลขาธิการกำหนด
- (๒) เพื่อป้องกันความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความปลอดภัยของสาธารณชน
- (๓) เพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สิ่งแวดล้อมในอวกาศ

คำอธิบายมาตรา ๑๓ และ ๑๔

เจ้าหน้าที่รัฐสามารถใช้มาตรการทางปกครองคือการสั่งพักใบอนุญาตและการเพิกถอนใบอนุญาตของผู้ประกอบการได้ ทั้งนี้เพื่อควบคุมกับดูแลการดำเนินการกิจกรรมอวกาศให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ กฎหมายแม่บทอวกาศของบางประเทศก็รับรองการใช้มาตรการทางปกครองในการสั่งพักใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตได้ เช่น Australian Space Activities Act 1998 ข้อ 25,34; the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects ของเบลเยียม ข้อ11; Korean Space Development Promotion Act 2005 ข้อ13; Austrian Outer Space 2011 ข้อ 7

ส่วนที่ ๒
การทำประกันภัยบุคคลที่สาม

มาตรา ๑๕ ผู้รับใบอนุญาตต้องทำประกันภัยต่อบุคคลที่สาม
วงเงินขั้นต่ำในการประกันภัยสำหรับการดำเนินกิจกรรมอวกาศแต่ละประเภท
ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการประกาศกำหนด
การทำประกันภัยตามวรรคหนึ่งต้องครอบคลุมความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน
ของบุคคล

มาตรา ๑๖ ให้หน่วยงานของรัฐที่ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมอวกาศ ซึ่งมีวัตถุประสงค์
เพื่อการวิจัยหรือการสำรวจ และมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพาณิชย์ ได้รับยกเว้นไม่ต้องทำประกันภัยต่อบุคคล
ที่สามตามมาตรา ๑๕

คำอธิบายมาตรา ๑๕และ๑๖

แม้ว่าสนธิสัญญาเกี่ยวกับกฎหมายอวกาศทั้งห้าฉบับจะไม่มีบทบัญญัติบังคับให้ผู้ประกอบการกิจการอวกาศต้องทำ
ประกันภัยบุคคลที่สามไว้ก็ตาม แต่กฎหมายแม่บทอวกาศของหลายประเทศก็กำหนดให้ผู้ประกอบการจะต้องทำประกันบุคคล
ที่สามเนื่องจากกิจกรรมอวกาศมีความเสี่ยงภัยสูงอาจก่อให้เกิดอันตรายได้มาก กฎหมายแม่บทอวกาศที่มีบทบัญญัติเรื่อง
ประกันภัยบุคคลที่สามได้แก่ *Austrian Outer Space 2011* ข้อ 4 (7); *the Activities of Launching, Flight Operation
or Guidance of Space Objects ของเบลเยียม* ข้อ 5 (2); *The French Space Operation Act 2008* ข้อ 6; *Australian
Space Activities Act 1998* ข้อ47; *Korean Space Development Promotion Act 2005* ข้อ15; *Ordinance Of The
Supreme Soviet Of Ukraine, On Space Activity 1996* ข้อ 24

ส่วนที่ ๓
มาตรการทางสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

มาตรา ๑๗ ผู้รับใบอนุญาตต้องเสนอแผนเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทั้งบน
พื้นผิวโลก ในชั้นบรรยากาศ และในอวกาศต่อเลขาธิการ ภายในระยะเวลาที่เลขาธิการกำหนด

มาตรา ๑๘ การดำเนินกิจกรรมอวกาศต้องหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดขยะอวกาศให้มากที่สุด
เท่าที่จะทำได้

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงการลดชิ้นส่วนต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการส่งวัตถุอวกาศ การลดการแตกตัวของชิ้นส่วนต่างๆ หลังจากการส่งวัตถุอวกาศทั้งในชั้นบรรยากาศและในชั้นอวกาศ รวมทั้งการป้องกันมิให้เกิดการชนกันของวัตถุอวกาศในอวกาศด้วย โดยผู้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับการบรรเทาขยะอวกาศอย่างเคร่งครัด

มาตรา ๑๙ ผู้รับใบอนุญาตต้องเสนอแผนเกี่ยวกับการบรรเทาขยะอวกาศต่อเลขาธิการ ภายในระยะเวลาที่เลขาธิการกำหนด ทั้งนี้ แผนดังกล่าวต้องสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศที่กำหนดโดยสถาบันหรือหน่วยงานระหว่างประเทศที่เลขาธิการกำหนด

คำอธิบายมาตรา 17-19

สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ข้อ IX ได้บัญญัติพันธกรณีของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการหลีกเลี่ยงการปนเปื้อนและผลเสียของเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของโลกด้วย ฉะนั้น การดำเนินกิจกรรมอวกาศซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงภัยสูงและเป็นอันตรายโดยสภาพจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบนผิวโลก อากาศและห้วงอวกาศด้วย กฎหมายแม่บทกิจการอวกาศที่รับรองเรื่องมาตรการสิ่งแวดล้อม เช่น กฎหมายแม่บทของเนเธอร์แลนด์ ข้อ 3; กฎหมายของเบลเยียมข้อ 7; Ordinance Of The Supreme Soviet Of Ukraine, On Space Activity 1996 ข้อ 21

อนึ่ง แม้สนธิสัญญาเกี่ยวกับกฎหมายอวกาศทั้งห้าฉบับไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับขยะอวกาศก็ตามแต่สหประชาชาติก็ได้จัดทำหลักแนวทางในการบรรเทาขยะอวกาศไว้ชื่อว่า Space Debris Mitigation Guidelines of the Committee on the Peaceful Uses of Outer Space อีกทั้งกฎหมายแม่บทอวกาศของบางประเทศก็รับรองเรื่องการบรรเทาขยะอวกาศไว้ด้วยเช่น Austrian Outer Space Act 2011 ข้อ 5

หมวด ๒

วัตถุอวกาศ

มาตรา ๒๐ ให้สำนักงานทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการรับจดทะเบียนวัตถุอวกาศ และทำหน้าที่ประสานงานกับเลขาธิการสหประชาชาติเกี่ยวกับการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ

คำอธิบาย

ตามสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ข้อ VIII รับรองว่ารัฐที่จดทะเบียนวัตถุอวกาศจะมีเขตอำนาจควบคุมเหนือวัตถุอวกาศที่จดทะเบียน โดยที่ไม่ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรภายในเพื่อทำหน้าที่จดทะเบียนวัตถุอวกาศไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ค.ศ.1975 ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องการจดทะเบียนวัตถุอวกาศไว้

สำหรับกฎหมายแม่บทกิจการอวกาศที่กำหนดเรื่องการจัดทะเบียนวัตถุอวกาศไว้ เช่น English Outer Space Act 1986 ข้อ 7; Austrian Outer Space Act 2011 ข้อ 9; The French Space Operation Act ข้อ 12; Space Activities Act of Netherlands 2007 ข้อ 11

มาตรา ๒๑ ผู้ใดเป็นเจ้าของหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอวกาศต้องจดทะเบียนวัตถุอวกาศนั้นต่อสำนักงาน โดยระบุข้อมูลตามที่เลขาธิการประกาศกำหนด ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อของรัฐผู้ส่งหรือชื่อของผู้ประกอบการที่ส่งวัตถุอวกาศ

(๒) จำนวนของวัตถุอวกาศที่ถูกส่ง

(๓) วันเวลาและสถานที่ส่งวัตถุอวกาศ

(๔) ข้อมูลเชิงเทคนิคเกี่ยวกับแนวระนาบของเส้นศูนย์สูตรตัดกับระนาบวงโคจรของดาวเทียม (nodal period) มุมระหว่างเส้นตรงที่ลากผ่านจุดศูนย์กลางของโลกและขั้วโลกเหนือ กับเส้นตรงที่ลากผ่านจุดศูนย์กลางของโลกและขั้วโลกเหนือกับเส้นตรงที่ลากผ่านจุดศูนย์กลางของโลกและตั้งฉากกับระนาบวงโคจรของดาวเทียม (inclination) จุดที่ดาวเทียมโคจรห่างจากโลกมากที่สุด (apogee) และจุดที่ดาวเทียมโคจรเข้าใกล้ผิวโลกมากที่สุด (perigee)

คำอธิบาย

รายละเอียดของการจดทะเบียนวัตถุอวกาศนี้เป็นไปตามพันธกรณีข้อ IV ของอนุสัญญาจดทะเบียนวัตถุที่ส่งเข้าสู่อวกาศ

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่มีรัฐผู้ส่งมากกว่าหนึ่งรัฐเกี่ยวข้องกับกระบวนการออกแบบ การผลิต หรือการส่งวัตถุอวกาศ หรือขั้นตอนอื่นใดเกี่ยวกับกิจกรรมอวกาศ การจัดทะเบียนวัตถุอวกาศดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เลขาธิการประกาศกำหนด โดยจะต้องเป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนวัตถุอวกาศด้วย

มาตรา ๒๓ เมื่อมีการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ หรือมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลเกี่ยวกับการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ให้สำนักงานแจ้งไปยังเลขาธิการสหประชาชาติเกี่ยวกับข้อมูลการจดทะเบียนวัตถุอวกาศและการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลดังกล่าวโดยเร็ว

คำอธิบาย

ตามความตกลงว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1975 ข้อ IV รัฐผู้ส่งจะต้องจดทะเบียนวัตถุอวกาศภายในประเทศของตนพร้อมทั้งแจ้งข้อมูลดังกล่าวไปยังเลขาธิการสหประชาชาติ รวมถึงข้อมูลของวัตถุอวกาศที่มีได้อยู่ในวงโคจรของโลกอีกต่อไปแล้ว

มาตรา ๒๔ ห้ามมิให้อิออนกรรมสิทธิ์ในวัตถุอวกาศที่จดทะเบียนกับประเทศไทยให้แก่คนต่างด้าวหรือรัฐอื่น เว้นแต่รัฐนั้นได้ทำความตกลงกับประเทศไทย โดยอย่างน้อยต้องมีเงื่อนไขว่ารัฐนั้นตกลงจะรับผิดชอบ หากมีความเสียหายอันเกิดขึ้นแต่วัตถุอวกาศนั้น

คำอธิบาย

กฎหมายระหว่างประเทศมิได้ห้ามโอนกรรมสิทธิ์ในวัตถุอวกาศ แต่เมื่อมีการโอนกรรมสิทธิ์กันแล้ว มิได้ส่งผลให้มีการโอนความรับผิดชอบของรัฐไปด้วย ดังนั้นจึงควรยอมให้อิออนกรรมสิทธิ์หากประเทศของผู้รัฐโอนได้ทำความตกลงกับประเทศไทยว่าจะยอมรับผิดทั้งปวงที่อาจเกิดขึ้นจากวัตถุนั้น

มาตรา ๒๕ ห้ามมิให้วัตถุอวกาศของต่างประเทศเข้ามาหรือออกจากราชอาณาจักร เว้นแต่มีสิทธิตามความตกลงที่ทำไว้กับประเทศไทย หรือได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด

คำอธิบาย

ถึงแม้ว่ากฎหมายระหว่างประเทศจะยอมรับว่าทุกรัฐมีเสรีภาพในการใช้อวกาศ แต่ก็มิได้ระบุให้สิทธิแก่วัตถุอวกาศในการผ่านน่านฟ้าของรัฐอื่นไว้ ดังนั้นจึงควรมีบทห้ามการผ่านแดนไว้ เว้นแต่จะได้มีการทำความตกลงหรืออนุญาตเฉพาะราย

หมวด ๓

ดาวเทียม

ส่วนที่ ๑

ดาวเทียมสื่อสาร

มาตรา ๒๗ ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารโดยใช้ดาวเทียมสื่อสารที่ใช้เอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารของประเทศไทยต้องได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารจาก กสทช. เป็นรายระบบดาวเทียมสื่อสาร และต้องได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารจาก กสทช. ไปพร้อมกันด้วย ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการสื่อสาร เมื่อได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารและได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารแล้ว ให้ถือว่าบุคคลนั้นได้ดำเนินการตามหมวด ๑ แห่งพระราชบัญญัตินี้แล้ว

เอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า เอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารตามข้อบังคับวิทยุระหว่างประเทศ (Radio Regulation) ซึ่งรวมถึงชุดรายละเอียดของข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ของโครงข่ายดาวเทียมที่รวบรวมจัดส่งให้กับสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ เช่น

(๑) ชื่อเอกสารข่างานดาวเทียม

(๒) ค่าพารามิเตอร์เกี่ยวกับตำแหน่งวงโคจรของตำแหน่งวงโคจรค้างฟ้าหรือวงโคจรไม่ค้างฟ้า

(๓) ค่าพารามิเตอร์เกี่ยวกับระบบสื่อสารสัญญาณภาคส่งและภาครับของสถานีอวกาศ ซึ่งรวมถึงคลื่นความถี่ (frequency bands) ช่วงความถี่ (emission bandwidth) กำลังส่ง (power) อัตราขยายของสายอากาศ (antenna gain) และอุณหภูมิสัญญาณรบกวน (noise temperature)

(๔) ค่าพารามิเตอร์เกี่ยวกับสถานีภาคพื้นดิน ซึ่งรวมถึงตำแหน่งที่อยู่ (location) และค่าพารามิเตอร์เกี่ยวกับการรับส่งสัญญาณ

(๕) ประเภทของการให้บริการ เช่น บริการประจำที่ หรือบริการแบบเคลื่อนที่

(๖) พื้นที่การให้บริการ (footprint)

คณะกรรมการอาจพิจารณากำหนดให้หน่วยงานรัฐใดทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารภาครัฐที่ไม่ใช้งานเชิงพาณิชย์ได้ และถือเป็นผู้รับใบอนุญาตตามมาตรานี้ กิจการดาวเทียมสื่อสารภาครัฐตามวรรคนี้ถือเป็นกิจการของรัฐที่อาจให้เอกชนร่วมลงทุนได้ตามกฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ

คำอธิบาย

มาตรานี้เป็นแม่บทกำหนดให้การประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารต้องขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยกิจการสื่อสารเป็นรายระบบดาวเทียมสื่อสาร และต้องได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสาร สอดคล้องกันกับหลักการประกอบกิจการโทรคมนาคมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยสิทธิเอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารถือเป็นสิทธิอย่างเดียวกันการสิทธิในการใช้คลื่นความถี่

มาตรานี้ยังได้กำหนดนิยามของ เอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสาร ให้เกิดความชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาในอดีต รวมทั้งยังกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจในการพิจารณาให้หน่วยงานรัฐหนึ่งเป็นผู้ประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารภาครัฐได้โดยไม่ใช้งานเชิงพาณิชย์และไม่แข่งขันกับเอกชน และถือเป็นกิจการของรัฐที่สามารถให้เอกชนร่วมลงทุนได้ตามกฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ อย่างไรก็ตาม หากการร่วมลงทุนในกิจการของรัฐนั้นมีบางส่วนที่ประสงค์จะใช้งานเชิงพาณิชย์ก็จะต้องมาขออนุญาตตามแม่บทปกติ

มาตรา ๒๘ คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสาร หรือผู้ขออนุญาตใช้สิทธิเอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสาร หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารหรือการขออนุญาตใช้สิทธิเอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสาร การอนุญาต อายุใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต รวมทั้งอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตหรือค่าธรรมเนียมการอนุญาต ให้

เป็นไปตามที่ กสทช. ประกาศกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการสื่อสาร เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

คำอธิบาย

มาตรานี้เป็นมีขึ้นเพื่อสร้างความชัดเจนว่ารายละเอียดต่างๆอันได้แก่ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข การอนุญาต ระยะเวลา การต่ออายุ และค่าธรรมเนียมทั้งหลาย ให้เป็นไปตามที่ กสทช. ประกาศกำหนด เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายนี้

มาตรา ๒๙ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารตาม มาตรา ๒๘ อย่างน้อยต้องประกอบด้วย

(๑) วัตถุประสงค์การประกอบกิจการ

(๒) ข้อมูลของผู้ขอรับใบอนุญาตได้แก่

(ก) ชื่อ ที่อยู่ ที่ติดต่อ และวันจัดตั้งบริษัท

(ข) ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างการถือหุ้นและบริษัทในเครือ โดยระบุเจ้าของกิจการที่แท้จริง ทั้งทางตรงและทางอ้อม และในกรณีที่บริษัทในตลาดหลักทรัพย์ให้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับหลักทรัพย์ของตนด้วย

(ค) ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับคณะกรรมการบริหารและโครงสร้างการบริหารจัดการ

(ง) ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมในปัจจุบันของผู้ขอรับใบอนุญาต

(จ) มติคณะกรรมการบริหารบริษัทที่เห็นชอบต่อการขอรับใบอนุญาต

(๓) ความจำเป็นในการจัดตั้งสถานีวิทยุคมนาคม และบุคคลที่เป็นเป้าประสงค์ของการสื่อสาร

(๔) สถานที่ตั้งของอุปกรณ์ หรือตำแหน่งวงโคจร ช่วงคลื่นความถี่ที่ประสงค์จะใช้และกำลังส่งของสายอากาศ และวันที่คาดว่าจะเริ่มให้บริการ

(๕) กำหนดเวลาการส่งดาวเทียม กำหนดการทำงานปกติ พื้นที่ให้บริการ

(๖) แผนการเงินในการประกอบการตลอดโครงการซึ่งประกอบด้วย งบประมาณรายละเอียดเกี่ยวกับการลงทุน ประมาณการกำไรและขาดทุน ประมาณการปริมาณการให้บริการ และราคาค่าบริการ รวมถึงส่วนแบ่งตลาด ประมาณการอัตราผลตอบแทนการลงทุน และเอกสารหลักฐานที่เพียงพอจะแสดงให้เห็นศักยภาพทางการเงินที่จะลงทุนได้ตามที่เสนอ

(๗) ในกรณีที่ประสงค์จะให้บริการกระจายเสียงผ่านดาวเทียม ต้องแสดงข้อมูลเป้าประสงค์ของการกระจายเสียง พื้นที่ให้บริการ แผนการดำเนินธุรกิจ

(๘) แผนการติดตั้งและขยายโครงข่ายทางด้านเทคนิคและด้านบริการ

(๙) รายงานวิเคราะห์ผลกระทบ ซึ่งรวมถึง

- (ก) ประโยชน์หรือผลกระทบ ต่อประเทศโดยรวมและอุตสาหกรรมการสื่อสาร
- (ข) กลยุทธ์ที่จะใช้ในการแข่งขันในตลาด
- (ค) ผลการศึกษาทางการตลาดและเศรษฐกิจเกี่ยวกับอุปสงค์ของบริการที่เสนอ และส่วนแบ่งตลาดที่คาดว่าจะได้รับภายในห้าปี
- (ง) รายละเอียดนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่จะใช้ในการให้บริการ
- (จ) รายละเอียดการริเริ่มเพื่อให้มีการใช้โครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน
- (ฉ) ข้อมูลอื่นใดที่เกี่ยวข้อง

คำอธิบาย

มาตรานี้มีขึ้นเพื่อสร้างความชัดเจนว่าในขั้นตอนทำคำขออนุญาตอย่างน้อยจะต้องมีรายละเอียดตามสาระสำคัญที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับทางปฏิบัติของ กสทช. ที่ทำอยู่แล้วกับกิจการอื่นๆ และสอดคล้องกันกับทางปฏิบัติสากล

มาตรา ๓๐ ให้ กสทช. พิจารณานุมัติคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารเมื่อได้รับเอกสารประกอบการพิจารณาครบถ้วนแล้ว โดยคำนึงถึงข้อพิจารณาดังต่อไปนี้

(๑) การยื่นขอใช้ดาวเทียมสื่อสารกับสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunications Union) จะต้องไม่กระทบหรือเป็นผลเสียต่อการทำหน้าที่บริหารจัดการคลื่นความถี่หรือกิจการโทรคมนาคมตามกฎหมาย

(๒) การทำงานของระบบโครงข่ายดาวเทียมที่ส่งสัญญาณวิทยุคมนาคมเข้ามาในพื้นที่ประเทศไทยจะต้องสอดคล้องกับแผนคลื่นความถี่ของประเทศ หรือแผนคลื่นความถี่อื่นที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่คาดหมายได้หรือกำหนดวางแผนเอาไว้ว่าจะเกิดขึ้นในแผนดังกล่าว

(๓) การทำงานของระบบโครงข่ายดาวเทียมที่ส่งสัญญาณวิทยุคมนาคมไปนอกพื้นที่ประเทศไทยจะต้องสอดคล้องกับข้อบังคับวิทยุระหว่างประเทศ (ITU Radio Regulations) รวมถึงจะต้องสามารถหยุดการส่งสัญญาณได้ทันทีและสั่งให้เปลี่ยนตำแหน่งได้ด้วยการส่งคำสั่งทางไกล (remote control)

(๔) ผู้ให้บริการดาวเทียมสื่อสารจะต้องเป็นผู้ประกอบกิจการเองที่มีอำนาจควบคุมระบบโครงข่ายดาวเทียมที่ได้รับอนุญาตทั้งหมด และรับผิดชอบเงื่อนไขเป็นลายลักษณ์อักษรจากคณะกรรมการเพื่อการประสานงานคลื่นความถี่วิทยุของระบบโครงข่ายดาวเทียม

(๕) ผู้ให้บริการดาวเทียมสื่อสารรับรองว่าสิ่งใดๆ ในอวกาศที่ประกอบกันเป็นโครงข่ายดาวเทียมที่ขอรับใบอนุญาต ถือเป็นวัตถุอวกาศของประเทศไทยตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

(๖) ผู้ให้บริการดาวเทียมสื่อสารจะต้องรับรองเป็นลายลักษณ์อักษรว่าจะปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการสื่อสารทั้งหลายในการดำเนินการที่เกี่ยวกับส่วนต่างๆ ของโครงข่ายที่อยู่บนดาวเทียม

(๗) ต้องปรากฏว่ามีประโยชน์แก่ประเทศไทยในการออกใบอนุญาตตามกฎหมาย อย่างไม่อย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(ก) เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประโยชน์สาธารณะโดยรวมจากการใช้คลื่นความถี่

(ข) เป็นไปตามนโยบายการสื่อสารของรัฐบาล

(ค) เป็นการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจแก่อุตสาหกรรมการสื่อสารของประเทศทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ

(ง) ประโยชน์อื่นใดที่ช่วยให้รัฐบาลบรรลุภารกิจตามกฎหมาย

คำอธิบาย

มาตรานี้เป็นมีขึ้นเพื่อกำหนดหลักการเบื้องต้นในการรับคำขอรับใบอนุญาต ซึ่งโดยสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตรับหลักการที่จะละเมิดไม่ได้ 7 ประการ สอดคล้องกับบทบัญญัติของ ACMA

มาตรา ๓๑ ในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสาร หากเป็นกรณีการขออนุญาตใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารใหม่ ให้ กสทช. พิจารณาอนุญาตตามลำดับภายใต้หลักการมาก่อนได้ก่อน (firstcome, firstserved) โดยผู้ขอรับใบอนุญาตหรือผู้รับใบอนุญาตจะต้องรับข้อตกลงเงื่อนไขเป็นลายลักษณ์อักษรตามที่คณะกรรมการกำหนด ก่อนที่สำนักงาน กสทช. จะส่งข้อมูลคำขอใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารใหม่และดำเนินการประสานงานคลื่นความถี่ตามขั้นตอนของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ เมื่อผู้ขออนุญาตรับข้อตกลงเงื่อนไขแล้ว ให้ถือว่าเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารใหม่นั้น

กสทช. อาจพิจารณาอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารมากกว่าหนึ่งเอกสารข่ายงานก็ได้ต่อหนึ่งระบบดาวเทียมสื่อสาร โดยผู้ขอรับใบอนุญาตหรือผู้รับใบอนุญาตอาจขอยกเลิกเปลี่ยนแปลง หรือยื่นเอกสารข่ายงานใหม่ภายหลังก็ได้ และให้ผู้ขอรับใบอนุญาตหรือผู้รับใบอนุญาตที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานนั้นมีสิทธิใช้เอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารนั้นจนกว่าเอกสารข่ายงานดาวเทียมจะถูก ยกเลิก โอน หรือสละสิทธิดังกล่าว

ข้อตกลงเงื่อนไขตามวรรคหนึ่งต้องมีรายละเอียดตามคำขออนุญาตและรายละเอียดเพิ่มเติมตามที่จำเป็นแก่การตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ขออนุญาตไปจนถึงขั้นตอนการจัดส่งดาวเทียมสื่อสารเข้าสู่วงโคจร โดยอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) ในการยื่นขอรับใบอนุญาต ให้ผู้ยื่นขอรับใบอนุญาตนำเสนอแผนการขอใช้เอกสารช่างงานดาวเทียมและแผนการดำเนินการที่แสดงให้เห็นถึงกำหนดการส่งดาวเทียม การนำดาวเทียมขึ้นสู่วงโคจร และการเริ่มให้บริการ รวมถึง ลักษณะทางเทคนิคของดาวเทียมที่จะสร้าง ทั้งนี้ เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องรายงานความคืบหน้าของการดำเนินการตามแผนดังกล่าวเป็นระยะจนกว่าจะแล้วเสร็จ โดย กสทช. อาจขอให้ผู้ขอรับใบอนุญาตชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติมได้

(๒) ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนการดำเนินการหรือประสงค์จะเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินการหรือรายละเอียดของดาวเทียมสื่อสาร ให้ผู้ขอรับใบอนุญาตแจ้ง กสทช. ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม หาก กสทช. เห็นว่าการแจ้งดังกล่าวไม่มีเหตุผลอันสมควร และอาจทำให้การให้บริการของผู้ขอรับใบอนุญาตต้องล่าช้ากว่ากำหนดแล้ว กสทช. อาจพิจารณาไม่ออกใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารได้

(๓) ในการยื่นขอรับใบอนุญาต ให้ผู้ขอรับใบอนุญาตวางหลักประกันการปฏิบัติตามข้อตกลง (performance bonds) สั่งจ่ายกระทรวงการคลัง ซึ่งครอบคลุมการไม่ปฏิบัติตามกำหนดการและแผนการดำเนินงานจนถึงการส่งดาวเทียม เป็นจำนวนเงินตามที่ กสทช. ประกาศกำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท

(๔) ผู้ยื่นขอรับใบอนุญาตหรือผู้รับใบอนุญาต จะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสิทธิในการใช้เอกสารช่างงานดาวเทียม รวมถึง ค่าธรรมเนียมในการดำเนินการจองสิทธิในเอกสารช่างงานดาวเทียมต่อสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ ดังนี้

(๔.๑) ค่าดำเนินการในการประสานงานคลื่นความถี่ตามขั้นตอนของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น โดยดำเนินการผ่านหน่วยงานของรัฐในนามของรัฐบาลไทย

(๔.๒) ค่าธรรมเนียมการดำเนินการของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ ให้สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศเรียกเก็บจากผู้รับใบอนุญาตโดยตรง

(๔.๓) ค่าธรรมเนียมการดำเนินการของหน่วยงานอำนวยการของประเทศ (Administration Fee)

(๕) การเรียกหลักประกันและค่าธรรมเนียมทั้งหลายตามข้อตกลงเงื่อนไข ไม่เป็นการยกเว้นค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบกิจการโทรคมนาคมและค่าธรรมเนียมอื่นใด รวมถึง ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามที่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องชำระ

(๖) การดำเนินกิจการของผู้รับใบอนุญาต อย่างน้อยต้องมีข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องดังนี้

(๖.๑) สถานีควบคุมดาวเทียม หรือ TTC&M (Telemetry, Tracking, Command and Monitoring) ต้องตั้งในประเทศไทย และต้องอำนวยความสะดวกให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าตรวจสอบได้ตามความจำเป็น

(๖.๒) ต้องจัดให้มีช่องสัญญาณสำหรับการให้บริการสาธารณะประโยชน์ของรัฐ (state uses and public services) โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ร่วมกับ

สำนักงาน กสทช. และผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐที่ประสงค์จะใช้งาน จัดประชุมหารือและเสนอการใช้งาน ช่องสัญญาณดังกล่าวต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในแต่ละใบอนุญาต

(๖.๓) ผู้รับใบอนุญาตจะต้องให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรของ ภาครัฐในกิจการดาวเทียมสื่อสารตามที่สำนักงาน กสทช. ร้องขอ

(๖.๔) ผู้รับใบอนุญาตจะต้องรับผิดชอบแทนภาครัฐ (Space Object) ในกรณีที่เกิดความเสียหายตาม UN Treaties

(๗) ผู้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการอนุญาต และเงื่อนไขการประกอบ กิจการโทรคมนาคมผ่านดาวเทียมสื่อสารภายใต้กฎเกณฑ์การกำกับดูแลกิจการบริการดาวเทียมสื่อสารที่ เหมาะสมในอนาคตตามที่นโยบายรัฐจะกำหนดต่อไป โดยผู้รับใบอนุญาต จะเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ มิได้

คำอธิบาย

มาตรานี้กำหนดหลักการสำคัญของการอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารโดยเริ่มตั้งแต่การขอ ใช้สิทธิยื่นเอกสารข่ายงานใหม่ กล่าวคือ ประเทศไทยยังไม่ได้รับการรับรองสิทธิในการใช้งานคลื่นความถี่และวงโคจรรวมถึง พารามิเตอร์อื่นๆตามเอกสารข่ายงาน จึงกำหนดให้กระบวนการนี้เริ่มต้นที่เอกชนขอใช้สิทธิได้โดยวิธีการมาก่อนได้ก่อน (first come, first served) เพราะไม่มีสิทธิอยู่เดิมที่จะมาจัดสรร แต่เอกชนจะต้องเข้าสู่กระบวนการประสานงานตาม ข้อบังคับวิทยุระหว่างประเทศ (ITU Radio Regulations) อย่างไรก็ตามการขอใช้สิทธินี้เป็นส่วนหนึ่งของการขอรับใบอนุญาตการ ประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารเป็นรายระบบ ไม่สามารถขอใช้สิทธิตามมาตรานี้ใดๆโดยไม่ขอรับใบอนุญาตได้

วรรคสองกำหนดให้การขอใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารนั้นอาจทำได้มากกว่าหนึ่งเอกสารข่ายงาน ตัวอย่างเช่น ผู้ขอรับใบอนุญาตอาจมีสิทธิในเอกสารข่ายงานเดิมแล้วมาขอยื่นเอกสารข่ายงานใหม่เพิ่มเติมเพื่อใช้ในระบบ ดาวเทียมดวงที่ขอรับใบอนุญาต หรือผู้ขอรับใบอนุญาตอาจขอเปลี่ยนแปลงเอกสารข่ายงานโดยขอยื่นเอกสารข่ายงานใหม่ เป็นต้น

วรรคสามกำหนดให้การขอใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารนั้น ผู้ขอหรือผู้รับใบอนุญาตจะต้องรับ ข้อตกลงเงื่อนไขเป็นลายลักษณ์อักษรตามที่คณะกรรมการกำหนด ก่อนที่สำนักงาน กสทช. จะส่งข้อมูลค่าขอใช้เอกสาร ข่ายงานดาวเทียมสื่อสารใหม่และดำเนินการประสานงานคลื่นความถี่ตามขั้นตอนของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ โดยสาระสำคัญที่ระบุเป็นเงื่อนไขตามสัญญาสัมปทานเดิม ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาความเป็นห่วงว่าใบอนุญาตจะทำให้ไม่มีเงื่อนไข เกี่ยวกับความมั่นคงและการใช้งานภาครัฐที่เดิมมีอยู่ในสัญญาสัมปทาน แนวนี้สอดคล้องกันกับแนวทางปฏิบัติสากล

มาตรา ๓๒ ในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสาร หากเป็นกรณีการขออนุญาตใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารที่มีอยู่เดิม แต่สัญญาสัมปทาน สิ้นผลลง หรือยังไม่มีผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารโดยประการใด ๆ ให้ กสทช. จัดให้มีการคัดเลือกเอกชนเพื่อรับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารนั้นโดยวิธีการประมูล ภายใต้ข้อตกลงเงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๓๑ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กสทช. ประกาศกำหนด

คณะกรรมการอาจพิจารณากำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารภาครัฐตามมาตรา ๒๗ วรรคสาม นำเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารที่มีอยู่เดิมไปใช้เพื่อประโยชน์ทางความมั่นคงหรือประโยชน์สาธารณะอื่นใดของประเทศได้โดยไม่ต้องดำเนินการตามวรรคหนึ่ง แต่การใช้ประโยชน์ดังกล่าวต้องไม่ใช่การให้บริการทางพาณิชย์หรือการแข่งขันกับเอกชน และต้องไม่เป็นการรอนสิทธิเอกชนที่มีอยู่เดิม

คำอธิบาย

มาตรานี้กำหนดหลักการเฉพาะสำหรับกรณีการอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารที่มีอยู่เดิมซึ่งประเทศไทยได้รับการรับรองสิทธิในการทำงานคลื่นความถี่และวงโคจรรวมถึงพารามิเตอร์อื่นๆตามเอกสารข่ายงาน จึงไม่ใช่กรณีที่จะใช้วิธีการมาก่อนได้ก่อน (first come, first served) ได้เพราะมีสิทธิอยู่เดิมที่จะต้องนำมาคัดเลือกเอกชนให้ได้รับสิทธิไปใช้ต่อไป จึงกำหนดให้รับหลักการเดิมตาม พรบ.กสทช. คือการคัดเลือกด้วยวิธีการประมูล นอกจากนี้แล้วยังคงต้องดำเนินการประสานงานตามข้อบังคับวิทยุระหว่างประเทศ (ITU Radio Regulations) และรับข้อตกลงเงื่อนไขตามมาตรา 31 ทุกประการ

ความในมาตรานี้รวมถึงเอกสารข่ายงานดาวเทียมในทุกชั้นตอนไม่ว่าจะอยู่ในชั้นตอนใด เพราะถือว่าราคาจะเป็นตัวสะท้อนสิทธิที่ได้รับจากเอกสารข่ายงานที่ประมูลไปได้อยู่แล้ว เช่น เอกสารข่ายงานที่อยู่ในขั้นตอนการประสานงานยังไม่เรียบร้อย ผู้ประมูลได้จำเป็นต้องนำไปประสานงานต่อ ซึ่งไม่ว่าจะได้ใช้สิทธิในคลื่นความถี่ตามเอกสารข่ายงานทั้งหมด ราคาประมูลนั้นก็จะมีราคาต่ำหรืออาจไม่มีใครต้องการนำไปใช้เลย และต้องยกเลิกเอกสารนั้นในที่สุด เป็นต้น การประมูลตามมาตรา นี้จึงมีลักษณะทำนองเดียวกันกับการจำหน่ายหรือขายทอดตลาดตามสภาพของที่ปรากฏเท่านั้น ไม่ได้รับรองว่าจะสามารถประสานงานหรือได้สิทธิใดๆเพิ่มเติมในอนาคต

วรรคสองกำหนดให้คณะกรรมการอาจพิจารณากำหนดให้หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารภาครัฐตามมาตรา ๒๗ วรรคสาม มีสิทธิใช้เอกสารข่ายงานดาวเทียมสื่อสารที่มีอยู่เดิมได้โดยไม่ต้องดำเนินการตามวรรคหนึ่ง แต่การใช้ประโยชน์ดังกล่าวต้องไม่ใช่การให้บริการทางพาณิชย์หรือการแข่งขันกับเอกชน และต้องไม่เป็นการรอนสิทธิเอกชนที่มีอยู่เดิม

มาตรา ๓๓ ให้ กสทช. ออกใบอนุญาตการประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารให้แก่ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นรายระบบดาวเทียมสื่อสาร หากผู้ขอรับใบอนุญาตได้ดำเนินการครบถ้วนตามกำหนดการและแผนดำเนินการตามข้อตกลงเงื่อนไขแล้ว โดยให้ข้อตกลงเงื่อนไขนั้นเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขการอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการสื่อสาร

เงื่อนไขใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสาร อย่างน้อยต้องประกอบด้วยรายละเอียดในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ผู้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติตามแผนดำเนินการต่างๆ ที่กำหนดไว้ในคำขอและข้อตกลงเงื่อนไขตลอดอายุใบอนุญาต

(๒) มาตรฐานการบำรุงรักษาโครงข่ายดาวเทียมสื่อสารทั้งระบบ

(๓) การกำกับดูแลการแข่งขันทางการค้าและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น รวมถึง การเข้าสู่ตลาด การควบรวมกิจการการครอบงำตลาด และการคุ้มครองผู้ใช้บริการ

(๔) การกำกับดูแลอัตราค่าบริการภายในประเทศและมาตรฐานคุณภาพ ของการให้บริการ

(๕) การประกันภัยประเภทคุ้มครองการเสี่ยงภัยทุกชนิด (All Risks) ต่อทรัพย์สินของผู้รับ ใบอนุญาต โดยผู้รับใบอนุญาตเป็นผู้ชำระเบี้ยประกันภัยและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ซึ่งรวมถึง การประกันภัยความรับผิดของประเทศไทยในฐานะรัฐผู้ส่ง (Launching State) และรัฐที่มีหน้าที่ (Appropriate State) ตามกรอบความตกลงระหว่างประเทศด้วย

(๖) ระยะเวลาการอนุญาตไม่เกินอายุการใช้งานของดาวเทียมแต่รวมกันแล้วต้อง ไม่เกินยี่สิบปี โดยให้ทบทุนการอนุญาตก่อนหมดระยะเวลาอนุญาตทุก ๆ ห้าปี และอาจพิจารณา ต่อระยะเวลาอนุญาตได้ไม่เกินคราวละห้าปี เมื่อดาวเทียมสิ้นอายุการใช้งานให้ถือว่าหมดระยะเวลาอนุญาต เว้นแต่กรณีดาวเทียมชำรุดบกพร่องและต้องส่งดาวเทียมดวงใหม่ขึ้นทดแทนดาวเทียมดวงเดิม ไม่ให้ถือเอาการ ชำรุดที่ต้องส่งดาวเทียมดวงใหม่เป็นการหมดอายุการใช้งานดาวเทียมตามข้อนี้

(๗) การอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารเชิงพาณิชย์ภาคสถานีอวกาศ (space station) ไม่รวมถึงการอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารภาคพื้นดิน (earth station) ซึ่งต้องขอ อนุญาตแยกต่างหากตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กสทช. กำหนด

(๘) ดาวเทียมสื่อสารที่หมดอายุแล้วจะต้องถูกกำจัดออกจากวงโคจรตามข้อเสนอแนะของ องค์การสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

(๙) ผู้รับใบอนุญาตต้องจ่ายค่าตอบแทนการใช้ความถี่วิทยุตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ กสทช. กำหนด

คำอธิบาย

มาตรานี้กำหนดหลักการออกใบอนุญาตให้ภายหลังจากที่ผู้ขอรับใบอนุญาตสามารถดำเนินการครบถ้วนตาม แผนงานจนสามารถส่งดาวเทียมเข้าสู่วงโคจรและให้บริการได้ โดยให้เอาข้อตกลงเงื่อนไขมาเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไข ใบอนุญาตต่อไป และกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมรวมถึง การประกันภัย และอายุใบอนุญาตที่มีหลักเกณฑ์เฉพาะ

มาตรา ๓๔ ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารโดยใช้ช่องสัญญาณดาวเทียม ต่างชาติในส่วนที่ไม่ได้ใช้สิทธิตามเอกสารข่าวยานของประเทศไทย (Landing Right) ต้องได้รับใบอนุญาตจาก กสทช. ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ กสทช. ประกาศกำหนด ซึ่งรวมถึงมาตรฐานทางเทคนิคและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ภายในประเทศและหลักเกณฑ์ระหว่าง ประเทศ และภายใต้เงื่อนไขอย่างน้อยดังต่อไปนี้

(๑) มีการจัดตั้งกิจการในประเทศไทยตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(๒) ชำระค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการสื่อสารตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(๓) ยอมรับข้อตกลงเงื่อนไขด้านความมั่นคงตามที่ กสทช. ประกาศกำหนด ซึ่งรวมถึงการสั่งการให้หยุดหรือระงับการส่งสัญญาณในประเทศไทยได้ตลอดเวลา

กสทช. อาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการใช้ช่องสัญญาณดาวเทียมต่างชาติเพิ่มเติมได้ตามที่ คณะกรรมการประกาศกำหนด และให้ กสทช. กำกับดูแลและติดตามตรวจสอบไม่ให้มีผู้ประกอบการ ดาวเทียมสื่อสารโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง

คำอธิบาย

มาตรานี้กำหนดหลักการให้มีการอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารโดยใช้ช่องสัญญาณดาวเทียมต่างชาติ (Landing Rights) โดยอย่างน้อยต้องกำหนดเงื่อนไขที่เป็นสาระสำคัญอันได้แก่ การจัดตั้งกิจการในประเทศ การชำระ ค่าธรรมเนียม การยอมรับเงื่อนไขความมั่นคง รวมถึงอาจมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการใช้ช่องสัญญาณดาวเทียมต่างชาติได้ เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่ชัดเจนตามกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้สามารถทำได้ตามกฎหมายนี้

มาตรา ๓๕ ผู้ใดประสงค์จะขอใช้ช่องสัญญาณดาวเทียมต่างชาติเป็นการชั่วคราว (ad hoc) ต้องได้รับอนุญาตจาก กสทช. เป็นรายกรณี โดยไม่ต้องได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๔ หากเป็นกรณีการ ดำเนินการกิจดังต่อไปนี้

(๑) การกิจของพระราชวงศ์

(๒) การกิจเกี่ยวกับภัยพิบัติแห่งชาติ

(๓) การกิจเกี่ยวกับความมั่นคงทางทหาร

(๔) การกิจเกี่ยวกับการสาธารณสุขของรัฐ

(๕) การกิจถ่ายทอดกิจกรรมสำคัญของชาติหรือระหว่างประเทศ

(๖) การกิจอื่นตามที่คณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเห็นสมควร

ทั้งนี้ การใช้ช่องสัญญาณดาวเทียมต่างชาติเป็นการชั่วคราวตามวรรคหนึ่งจะต้องอยู่ภายใต้ เงื่อนไขในเรื่องดังต่อไปนี้ด้วย ได้แก่ ระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุด พื้นที่การบริการ และบริการหรือเนื้อหาที่ใช้ ช่องสัญญาณนั้น รวมถึงการชำระค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการสื่อสารที่เกี่ยวข้อง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กสทช. ประกาศกำหนด

คำอธิบาย

มาตรานี้กำหนดหลักการให้มีการอนุญาตใช้ช่องสัญญาณดาวเทียมต่างชาติ (Landing Rights) ได้เป็นการ ชั่วคราว โดยนำสาระสำคัญมาจาก ประกาศคณะกรรมการนโยบายอวกาศแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การอนุญาตการใช้ ช่องสัญญาณดาวเทียมต่างชาติ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีลักษณะเป็นการชั่วคราวอยู่เดิม

มาตรา ๓๖ ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารภาคพื้นดิน (Earth Station) ต้องได้รับใบอนุญาตจาก กสทช. ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ กสทช. ประกาศกำหนด ซึ่งรวมถึงมาตรฐานทางเทคนิคและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ภายในประเทศและหลักเกณฑ์ระหว่างประเทศ

ให้สถานีภาคพื้นดินแบบรับสัญญาณเพียงอย่างเดียวสามารถประกอบกิจการได้ โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง แต่ยังคงจดทะเบียนและขออนุญาตเกี่ยวกับอุปกรณ์และเครื่องมือตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ให้ผู้ให้บริการปลายทาง (end users) ที่ไม่ได้ประกอบกิจการที่ต้องได้รับใบอนุญาต สามารถใช้บริการดาวเทียมสื่อสารภาคพื้นดินได้โดยต้องจดทะเบียนและขออนุญาตเกี่ยวกับอุปกรณ์และเครื่องมือตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

คำอธิบาย

มาตรานี้กำหนดให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับการอนุญาตการประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารภาคพื้นดิน (Earth Station) โดยกำหนดให้ต้องได้รับใบอนุญาตและปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่ กสทช. ประกาศกำหนด

กรณีสถานีภาคพื้นดินแบบรับสัญญาณเพียงอย่างเดียว (receive only) ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตประกอบกิจการ แต่ยังคงต้องขออนุญาตเครื่องมือและอุปกรณ์ตามปกติ

กรณีผู้ใช้บริการปลายทาง (end users) ให้เกิดความชัดเจนว่าสามารถทำได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาต แต่ยังคงต้องขออนุญาตเครื่องมือและอุปกรณ์ตามปกติ

มาตรา ๓๗ ใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารตามส่วนนี้เป็น สิทธิเฉพาะตัว ผู้รับใบอนุญาตจะต้องเป็นผู้ประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสารด้วยตนเองเท่านั้น การโอนใบอนุญาตอาจทำได้โดยความเห็นชอบของ กสทช. ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ กสทช. ประกาศกำหนด

สิทธิการใช้เอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารเป็นสิทธิเฉพาะตัว ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ เอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารจะต้องเป็นผู้ใช้เอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารนั้นเพื่อการประกอบกิจการ ดาวเทียมสื่อสารของตนเองเท่านั้น การโอนสิทธิการใช้เอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารอาจทำได้โดยความเห็นชอบของ กสทช. ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กสทช. กำหนด ทั้งนี้ให้คำนึงถึงต้นทุนและภาระของผู้ประกอบการในการแข่งขันกับผู้ประกอบการระหว่างประเทศ

คำอธิบาย

หลักการตามกฎหมายว่าด้วยการสื่อสารของไทย ได้แก่ พรบ.กสทช. และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ได้วางหลักการไว้ให้ใบอนุญาตเป็นสิทธิเฉพาะตัว ไม่สามารถให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์แทนได้ กล่าวคือ เป็นหลักการเพื่อป้องกันการใช้ตัวแทน (nominees) มาตรานี้จึงรับหลักการนี้มากำหนดไว้ให้ชัดเจนอีกชั้นหนึ่ง อย่างไรก็ตามก็ได้เปิดช่องให้สามารถโอนใบอนุญาตได้โดยความเห็นชอบของ กสทช.

ในกรณีเอกสารข่างานดาวเทียมก็เช่นเดียวกัน มาตรานี้บัญญัติเพื่อยืนยันหลักการเดียวกันไว้ แต่เปิดช่องให้สามารถโอนได้โดยความเห็นชอบของ กสทช.

ส่วนที่ ๒

ดาวเทียมอื่น

มาตรา ๓๘ ผู้ใดประสงค์จะประกอบกิจการดาวเทียมประเภทอื่นที่ไม่ใช่ดาวเทียมสื่อสาร ต้องได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมอวกาศตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๑ โดยการออกใบอนุญาตให้คำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพของดาวเทียมแต่ละประเภทด้วย

ในกรณีที่ดาวเทียมอื่นตามวรรคหนึ่งเป็นดาวเทียมเพื่อการสำรวจระยะไกล จะต้องคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) การประกอบกิจการดาวเทียมเพื่อการสำรวจระยะไกลจะต้องไม่ขัดต่อความมั่นคงของรัฐ และผลประโยชน์ของประเทศ

(๒) การให้สิทธิแก่รัฐในการเข้าถึงข้อมูลที่ได้จากดาวเทียมเพื่อการสำรวจระยะไกลก่อนผู้อื่น

(๓) การปฏิบัติตามระเบียบที่สำนักงานกำหนดเกี่ยวกับข้อมูลภาพถ่ายและแผนที่จากการสำรวจระยะไกลโดยใช้ดาวเทียมเพื่อการสำรวจระยะไกล

คำอธิบาย

กฎหมายแม่บทอวกาศของบางประเทศมีบทบัญญัติเกี่ยวกับดาวเทียมเพื่อการสำรวจระยะไกลด้วย เพียงแต่ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์รายละเอียดมากนัก โดยรายละเอียดต่างๆจะกำหนดไว้ในกฎหมายลำดับรอง เช่น Law of the Republic of Kazakhstan on Space Activities 2012 ข้อ 17 ในขณะที่ กฎหมายแม่บทบางประเทศจะกำหนดเงื่อนไขด้านความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเข้าถึงข้อมูลก่อนของภาครัฐ เช่น The French Space Operations Act 2008 ข้อ 28

หมวด ๔ คลื่นความถี่และวงโคจร

มาตรา ๓๙ ให้ กสทช. เป็นหน่วยงานอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับคลื่นความถี่และวงโคจรดาวเทียม ตามหมวดนี้ ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการสื่อสารโดยสอดคล้องกับแผน และนโยบายระดับชาติว่าด้วยกิจการอวกาศ

ให้ กสทช. ทำหน้าที่พิจารณาให้การรับรองรายงานและผลการเจรจาเกี่ยวกับการประสานงานคลื่นความถี่และวงโคจรตามกรอบความตกลงระหว่างประเทศ

คำอธิบาย

กสทช. มีหน้าที่เป็นหน่วยงานอำนวยความสะดวกตาม พรบ.กสทช.ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2560 มาตรา ๓๖ วรรค ๓ ซึ่งบัญญัติขึ้นไว้เพื่อความชัดเจนและไม่สับสนบทบาทหน้าที่ระหว่างหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับดาวเทียม กล่าวคือ กสทช. ยังคงมีหน้าที่เป็นหน่วยงานอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับคลื่นความถี่และวงโคจรตามหมวดนี้

มาตรา ๔๐ ให้ กสทช. เป็นหน่วยงานกลางทำหน้าที่เกี่ยวกับการ ได้มา รักษาไว้ หรือยกเลิกซึ่งคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมของประเทศตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย

คำอธิบาย

มาตรานี้มีผลเป็นการกำหนดให้ กสทช. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในฐานะที่เป็นหน่วยงานกลางในภารกิจ เกี่ยวกับการ ได้มา รักษาไว้ และการยกเลิกเอกสารข่าวดาวเทียม ซึ่งเป็นที่มาของสิทธิในการใช้คลื่นความถี่และวงโคจร ดาวเทียมตามรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ความเป็นหน่วยงานกลางของ กสทช. ยังคงเป็นในระดับหน่วยงานกำกับดูแล (regulator) เท่านั้น ไม่ได้เป็นผู้กำหนดนโยบาย (policy maker) แต่อย่างใด กสทช. ยังคงต้องเสนอตามขั้นตอนต่อ คณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

มาตรา ๔๑ ให้ กสทช. จัดทำหรือปรับปรุงแนวปฏิบัติในการบริหารเอกสารข่าวดาวเทียม สื่อสารของประเทศโดยสอดคล้องกันกับข้อบังคับวิทยุระหว่างประเทศ (Radio Regulation) และ เสนอคณะกรรมการเพื่อความเห็นชอบ โดยรวมถึง

- (๑) การประสานงานคลื่นความถี่ (Coordination)
- (๒) การแจ้งจดทะเบียนความถี่ (Notification)
- (๓) การส่งเอกสาร Administrative Due Diligence Information (Resolution 49)
- (๔) การแจ้งยืนยันการนำดาวเทียมขึ้นใช้งาน (Bringing into use)

(๕) การแจ้งการนำความถี่กลับขึ้นใช้งาน (Bringing back into use)

(๖) การเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินธุรกิจ (BusinessPlan) ซึ่งรวมถึง การยกเลิกเอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสาร หากไม่สามารถดำเนินการได้ตามกรอบระยะเวลา

(๗) ขอบเขตและการอนุญาตให้ผู้ขอรับใบอนุญาตดำเนินการประสานงานโดยตรง (Operator Level) ซึ่งรวมถึงการกำหนดให้ชัดเจนว่าต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจาก กสทช. และ กสทช. อาจเข้าร่วมประชุมได้ตลอดเวลา

(๘) การชำระค่าธรรมเนียมการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ สำนักงาน สำนักงาน กสทช. และหน่วยงานอื่น ๆ แล้วแต่กรณี

(๙) การยกเลิกเอกสารข่างานดาวเทียม

คำอธิบาย

มาตรานี้กำหนดให้ กสทช. ในฐานะที่เป็นหน่วยงานกลางในภารกิจเกี่ยวกับการได้มา รักษาไว้ และการยกเลิกเอกสารข่างานดาวเทียม ทำหน้าที่จัดทำหรือปรับปรุงแนวปฏิบัติ (guidelines / frameworks) ในการบริหารเอกสารข่างานดาวเทียมของประเทศโดยสอดคล้องกับข้อบังคับวิทยุระหว่างประเทศ (Radio Regulation) เพื่อเสนอตามขั้นตอนต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป โดยรวมถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องดังได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติซึ่งอ้างอิงมาจากแนวปฏิบัติของ Ofcom Procedures for the Management of Satellite Filings (30 March 2016)

มาตรา ๔๒ ให้ กสทช. เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณายกเลิกเอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารร้องขอต่อ กสทช. ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กสทช. ประกาศกำหนด

(๒) ภายหลังจากการปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนได้เสีย และ กสทช. พิจารณาแล้ว เห็นว่าผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารไม่สามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินการที่กำหนดได้ และไม่สามารถแก้ไขเยียวยาสถานการณ์ภายในกรอบระยะเวลา

(๓) การดำเนินการของโครงข่ายดาวเทียมส่งผลให้เกิดการรบกวนคลื่นความถี่อย่างร้ายแรงและไม่สามารถแก้ไขเยียวยาได้ แม้ภายหลังจากระยะเวลาที่ขอระงับการส่งสัญญาณนั้น

(๔) ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารดำเนินการนอกเหนือไปจากที่เอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารกำหนด หรือไม่ปฏิบัติตามกระบวนการขั้นตอนของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ

(๕) การรักษาสีทธิเอกสารข่างานดาวเทียมสื่อสารต่อไปจะเป็นการไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจและไม่เป็นประโยชน์ต่อประเทศ

คำอธิบาย

มาตรานี้กำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะเกี่ยวกับการยกเลิกเอกสารข่าวดาวเทียม โดยกำหนดให้ กสทช.เป็นผู้เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งอ้างอิงสาระสำคัญมาจากแนวปฏิบัติของ Ofcom Procedures for the Management of Satellite Filings (30 March 2016)

มาตรา ๔๓ ให้สำนักงาน กสทช. เป็นนายทะเบียนคลื่นความถี่ที่ใช้กับวัตถุอวกาศ

คำอธิบาย

กสทช.มีหน้าที่ทั้งปวงเกี่ยวกับการบริหารจัดการคลื่นความถี่ตาม พรบ.กสทช.อยู่เดิม มาตรานี้จึงบัญญัติขึ้นไว้เพื่อความชัดเจนให้ไม่สับสนบทบาทหน้าที่ระหว่างหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอวกาศ กล่าวคือ กสทช.ยังคงมีหน้าที่เกี่ยวกับคลื่นความถี่ทั้งปวงอยู่เช่นเดิม โดยเฉพาะหน้าที่ความเป็นนายทะเบียน (registrar)

หมวด ๕

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ

มาตรา ๔๔ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาลงทุนด้านการอวกาศของประเทศ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการส่งเสริมและช่วยเหลือการประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ โดยผู้ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศอาจได้รับสิทธิประโยชน์และการสนับสนุน ดังต่อไปนี้

(๑) การได้รับลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเงินได้เป็นกรณีพิเศษจากการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามประมวลรัษฎากร

(๒) การได้รับลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย หรือภาษีอื่นใดในทำนองเดียวกัน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายว่าด้วยการนั้นกำหนด

(๓) การสนับสนุนด้านการเงินหรือวัสดุอุปกรณ์

(๔) การสนับสนุนด้านวิชาการและเทคโนโลยี รวมถึงการวิจัยและพัฒนา

(๕) การสนับสนุนด้านอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๕ ผู้ที่ประสงค์จะดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศมีสิทธิขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือตามมาตรา ๔๖ ได้ โดยต้องยื่นคำขอรับการส่งเสริมต่อเลขาธิการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมาย ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ให้สำนักงานมีหน้าที่ติดตามให้ผู้ได้รับการส่งเสริมและช่วยเหลือปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้รับการส่งเสริมและช่วยเหลือ และรายงานให้เลขาธิการทราบ

มาตรา ๔๖ ในกรณีที่เป็นหรือสมควรเพื่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพื่อการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์อื่นใดของรัฐ ให้ คณะกรรมการโดยคำแนะนำของเลขาธิการ มีอำนาจประกาศกำหนดประเภทกิจกรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับอวกาศที่ต้องได้รับใบอนุญาตจากเลขาธิการ พร้อมทั้งกำหนดคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาต และการออกใบอนุญาตดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับอวกาศประเภทนั้น ๆ ด้วย

มาตรา ๔๗ ให้นำบทบัญญัติในหมวด ๑ การดำเนินกิจกรรมอวกาศ ซึ่งรวมถึง การระงับการประกอบกิจการ การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต มาใช้บังคับกับการดำเนินกิจกรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับอวกาศที่ต้องได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๔๖ ด้วยโดยอนุโลม

คำอธิบาย

เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอวกาศ จึงเห็นสมควรกำหนดมาตรการส่งเสริมต่างๆ ใน ขณะเดียวกันหากมีความจำเป็นไม่ว่าจะด้านความมั่นคง ความปลอดภัย เศรษฐกิจ หรือสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการจะมีอำนาจ ประกาศกำหนดประเภทของกิจกรรมที่ต้องได้รับการกำกับดูแลโดยระบบใบอนุญาต

หมวด ๖

การดำเนินการของรัฐเกี่ยวกับกิจการอวกาศ

ส่วนที่ ๑

ความรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศและสิทธิไต่เบี่ยของรัฐ

มาตรา ๔๘ ในกรณีที่รัฐบาลไทยต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศจากความเสียหายใด ๆ ต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลที่สาม อันเป็นผลมาจากการดำเนินกิจกรรมอวกาศ วัตถุอวกาศ ดาวเทียม หรือการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะได้รับใบอนุญาต ได้รับการจดทะเบียน หรือได้รับอนุญาตหรือไม่ก็ตาม เมื่อรัฐบาลได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลที่สามแล้ว ให้ รัฐบาลมีสิทธิไต่เบี่ยจากผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น

คำอธิบาย

สนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ข้อ VII และอนุสัญญาความรับผิดระหว่างประเทศต่อความเสียหายเนื่องจากวัตถุอวกาศ ในปี ค.ศ. 1972 บัญญัติให้รัฐต้องรับผิดในทางระหว่างประเทศไม่ว่ากิจกรรมอวกาศนั้นจะดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐหรือที่มีใช้ของรัฐ ฉะนั้น บทบัญญัตินี้จึงสอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ นอกจากนี้แล้ว กฎหมายแม่บทอวกาศของบางประเทศก็บัญญัติทำนองเดียวกันและยังรับรองให้รัฐมีสิทธิไล่เบียดกับภาคเอกชนที่ดำเนินกิจกรรมอวกาศแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย เช่น Austrian Outer Space Act 2011 ข้อ 11; The French Space Operation Act 2008 ข้อ 14; Law on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects 2005 ของเบลเยียม ข้อ 15); Australian Space Activities Act 1998 ข้อ 64 (2); Swedish Act on Space Activities ข้อ 6; Act on Space Activities of Netherlands ข้อ 12 (1)

สำหรับประเด็นเรื่องการจำกัดความรับผิดนั้น ตามสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 และอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด ค.ศ.1972 รัฐ ไม่สามารถจำกัดความรับผิดในทางระหว่างประเทศได้ ผู้เชี่ยวชาญกฎหมายอวกาศอย่าง Carl Christol เห็นว่า อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด ค.ศ.1972 ปฏิเสธการจำกัดความรับผิดของรัฐ³¹² ส่วนศาสตราจารย์ Armel Kerrest เห็นว่า ลักษณะความรับผิดของรัฐตามอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด ค.ศ.1972 มีลักษณะไม่จำกัดจำนวนเงินที่จะต้องจ่ายค่าเสียหาย Armel Kerrest กล่าวอย่างชัดเจนว่า “The obligation of the launching state is not limited in amount.... The liability is not only unlimited; it is also absolute.”³¹³

ส่วนที่ ๒

อุบัติเหตุ การช่วยเหลือนักบินอวกาศ และการส่งคืนวัตถุอวกาศ

มาตรา ๔๙ เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นจากกิจกรรมอวกาศที่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ หรืออุบัติเหตุเกิดขึ้นในราชอาณาจักรจากกิจกรรมอวกาศของรัฐอื่น ผู้รับใบอนุญาตกิจกรรมอวกาศนั้นหรือตัวแทนของผู้ดำเนินกิจกรรมอวกาศของรัฐอื่นนั้น มีหน้าที่แจ้งให้เลขาธิการทราบโดยด่วน โดยต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ สถานที่เกิดอุบัติเหตุ รวมทั้งแผนป้องกันและบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น

เมื่อเกิดกรณีตามวรรคหนึ่ง ผู้รับใบอนุญาตต้องดำเนินการป้องกันและบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นโดยไม่ชักช้า

³¹² Carl Christol, International Liability for Damage Caused by Space Objects, the American Journal of International Law, Vol.74,1980, p.368

³¹³ Armel Kerrest, Liability for Damages Caused by Space Activities, in Essential Air and Space Law, edited by Marrietta Benko and Kai-Uwe Schrogl, (The Netherlands: Eleven International Publishing, 2005), p. 100

เมื่อได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง ให้เลขาธิการแจ้งให้รัฐผู้ส่งหรือรัฐผู้จดทะเบียนวัตถุอวกาศและเลขาธิการสหประชาชาติทราบโดยด่วน

คำอธิบาย

ผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องแจ้งเกี่ยวกับอุบัติเหตุอันเป็นผลมาจากการดำเนินกิจกรรมอวกาศของตนให้เลขาธิการทราบโดยทันที เพื่อเลขาธิการจะได้แจ้งไปยังรัฐภาคีของสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 และเลขาธิการสหประชาชาติ นอกจากนี้แล้ว ผู้รับใบอนุญาตจะต้องมีแผนการความปลอดภัยหรือบรรเทาความเสียหายรองรับด้วย

มาตรา ๕๐ ให้เลขาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะเพื่อดำเนินการสอบสวนอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมอวกาศและทำรายงานผลการสอบสวนเสนอต่อเลขาธิการ การแต่งตั้ง องค์กรประกอบ และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนอุบัติเหตุตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่เลขาธิการกำหนด

คำอธิบาย

แม้ว่าอนุสัญญาเกี่ยวกับกฎหมายอวกาศทั้งหลายฉบับไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการสอบสวนอุบัติเหตุทางอวกาศก็ตาม แต่กฎหมายแม่บทกิจการอวกาศบางประเทศมีบทบัญญัติเรื่องนี้ เช่น *Law of the Republic of Kazakhstan on Space Activities 2012* ข้อ 28; *Australian Space Activities Act 1998* ข้อ 84-103; *Law of the Russian Federation about Space Activity* ข้อ 23

มาตรา ๕๑ ในการป้องกันและบรรเทาความเสียหายจากอุบัติเหตุทางอวกาศที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม เลขาธิการมีอำนาจประกาศมาตรการใด ๆ ที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตหรือประชาชนที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามได้

มาตรา ๕๒ ผู้ใดพบนักบินอวกาศประสบอุบัติเหตุหรืออยู่ในสภาวะเหตุฉุกเฉินหรือลงจอดโดยฉุกเฉินในราชอาณาจักร ในทะเลหลวง หรือในดินแดนที่มีได้ตกอยู่เขตอำนาจของรัฐใด ให้ผู้นั้นช่วยเหลือนักบินอวกาศและแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่นที่ทราบเพื่อประสานงานติดต่อกับรัฐผู้ส่งโดยไม่ชักช้า และให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นแจ้งให้สำนักงานทราบโดยเร็ว

ให้สำนักงานมีหน้าที่แจ้งไปยังเลขาธิการสหประชาชาติเกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งคืนนักบินอวกาศตามวรรคหนึ่ง

คำอธิบาย

ตามสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ข้อVและข้อตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศ และวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ. 1968 ข้อ 1 รัฐภาคีที่มีพันธกรณีที่จะต้องให้ความช่วยเหลือและแจ้งให้รัฐภาคีอื่นและเลขาธิการสหประชาชาติทราบเกี่ยวกับการประสบภัยหรือแล่นลงฉุกเฉินของนักบินอวกาศในอาณาเขตของตนหรือในอาณาเขตของรัฐภาคีอื่นรวมถึงทะเลหลวงสำหรับกฎหมายแม่บทอวกาศของบางประเทศที่รับรองเรื่องการช่วยเหลือและการแจ้งข้อมูลด้วย เช่น Space Development Promotion Act of the Republic of Korea 2005 ข้อ 22

ตามสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ข้อ Vและข้อตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศ และวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ. 1968 ข้อ5 รัฐภาคีที่มีพันธกรณีที่จะต้องแจ้งให้รัฐภาคีอื่นและเลขาธิการสหประชาชาติทราบโดยทันทีเกี่ยวกับปรากฏการณ์ใดๆที่รัฐภาคีได้พบซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่นักบินอวกาศ

มาตรา ๕๓ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกั้ววัตถุอวกาศที่ตกลงในราชอาณาจักรอาจก่อให้เกิดอันตราย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งไปยังรัฐผู้ส่งให้ดำเนินการขจัดภัยอันตรายโดยทันที

เมื่อมีการกั้ววัตถุอวกาศแล้ว หากได้รับการร้องขอ ให้สำนักงานคืนวัตถุอวกาศแก่รัฐผู้ส่งหรือรัฐผู้จดทะเบียนวัตถุอวกาศ

คำอธิบาย

ตามสนธิสัญญาอวกาศ ค.ศ.1967 ข้อV รัฐภาคีจะต้องส่งคืนวัตถุอวกาศให้แก่รัฐที่จดทะเบียนโดยไม่ชักช้าสำหรับกฎหมายแม่บทอวกาศของบางประเทศที่รับรองเรื่องการส่งวัตถุอวกาศคืนแก่รัฐที่จดทะเบียนด้วย เช่นSpace Development Promotion Act of the Republic of Korea 2005 ข้อ 23;Law on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects 2005 ของเบลเยียม ข้อ 17

ส่วนที่ ๓

การตรวจสอบถ่วงดุล

มาตรา ๕๔ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำกับดูแลให้เลขาธิการและสำนักงานดำเนินการตามกฎหมาย นโยบายหรือยุทธศาสตร์ด้านอวกาศที่คณะรัฐมนตรีกำหนด เพื่อการนี้ รัฐมนตรีมีอำนาจเรียกเลขาธิการมาชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็นหรือทำรายงานเสนอ และมีอำนาจสั่งยับยั้งปรับปรุง หรือแก้ไขการกระทำของเลขาธิการหรือสำนักงานที่เห็นว่าขัดต่อกฎหมาย นโยบายหรือยุทธศาสตร์ดังกล่าว

หมวด๗
พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๕๕ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในอาคารหรือสถานประกอบการของผู้รับใบอนุญาตในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบกิจการสมุดบัญชี เอกสารหลักฐาน หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการกระทำใดของผู้รับใบอนุญาตที่อาจเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาต

(๒) มีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใดมาเพื่อประกอบการพิจารณา

(๓) ตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงแล้วรายงานต่อเลขาธิการในกรณีที่ได้รับใบอนุญาตได้กระทำผิดหรือทำให้เกิดความเสียหายเนื่องจากการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาต

เมื่อได้เข้าไปและลงมือตรวจสอบตามวรรคหนึ่งแล้วยังดำเนินการไม่เสร็จ จะกระทำต่อไปในเวลาหลังพระอาทิตย์ตกหรือนอกเวลาทำการของสถานที่นั้นได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

ในกรณีการดำเนินการเกี่ยวกับดาวเทียมสื่อสาร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หมายความว่า ผู้ซึ่ง กสทช. แต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๕๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องแสดงบัตรประจำตัวแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่เลขาธิการประกาศกำหนด

มาตรา ๕๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เลขาธิการ พนักงานของสำนักงาน และพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๕๙ ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินหรือมีความจำเป็นเพื่อความมั่นคงของประเทศ หรือเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ หรือเพื่อป้องกันประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

เลขาธิการอาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าครอบครองหรือใช้อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ ของผู้รับใบอนุญาต เพื่อดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการแทนเป็นการชั่วคราว หรือสั่งให้ผู้รับใบอนุญาต หรือพนักงานของผู้รับใบอนุญาตกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้จนกว่าเหตุฉุกเฉินหรือความจำเป็นนั้นจะ สิ้นสุดลง

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับ ใบอนุญาต ให้ผู้รับใบอนุญาตมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายนั้นจากสำนักงานได้ตาม ความเป็นธรรม

หมวด ๘

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๖๐ ผู้ใดดำเนินกิจกรรมอวกาศโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๖ ประกอบกิจการ ดาวเทียมสื่อสารโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๗ ประกอบกิจการดาวเทียมอื่นโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ตามมาตรา ๓๘ หรือดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๔๖ ต้องระวาง โทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

คำอธิบาย

กฎหมายแม่บทกิจการอวกาศของบางประเทศบัญญัติโทษทางอาญาเช่น ปรับหรือจำคุก หรือทั้งจำคุกและ ปรับสำหรับผู้ดำเนินกิจกรรมอวกาศโดยไม่ได้รับใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐ เช่นกฎหมายของประเทศ ออสเตรเลีย³¹⁴ เบลเยียม³¹⁵ ฝรั่งเศส³¹⁶ เกาหลีใต้³¹⁷

มาตรา ๖๑ ผู้รับใบอนุญาตใดไม่แจ้งอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมอวกาศต่อ เลขาธิการตามมาตรา ๔๙ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

³¹⁴ ผู้ประกอบกิจการอวกาศที่ดำเนินกิจกรรมอวกาศโดยไม่ได้รับใบอนุญาตจะถูกปรับขั้นต่ำ 20,000 ยูโร

³¹⁵ โปรดดู Law on the Activities of Launching, Flight Operation or Guidance of Space Objects 2005, มาตรา 19 (1) มีโทษจำคุก 8 วันถึง 1 ปี และปรับตั้งแต่ 25 ถึง 25,000 ยูโรหรือรับโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง

³¹⁶ The French Space Operation Act 2008 มาตรา 11 (1) มีโทษปรับ 200,000 ยูโร

³¹⁷ โปรดดู Space Development Promotion Act of the Republic of Korea 2005 มาตรา 27 มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 50,000,000 วอน

มาตรา ๖๒ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรการในการป้องกันและบรรเทาความเสียหายจากอุบัติเหตุทางอวกาศที่เลขาธิการประกาศตามมาตรา ๕๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๓ ผู้ใดเป็นเจ้าของหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอวกาศโดยไม่ได้จดทะเบียนตามมาตรา ๒๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๖๔ ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

คำอธิบายมาตรา ๖๑-๖๔

กฎหมายแม่บทกิจการอวกาศของหลายประเทศได้กำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือคำสั่งของเจ้าหน้าที่ในเรื่องอื่นๆ เช่น มาตรฐานความปลอดภัยการโอนสิทธิให้บุคคลที่สามโดยไม่ได้รับอนุญาต ฯลฯ โดยโทษทางอาญาอาจมีทั้งจำคุกหรือปรับหรือทั้งจำคุกและปรับ เช่น กฎหมายของประเทศ อังกฤษ³¹⁸ ออสเตรีย³¹⁹ ฝรั่งเศส³²⁰ เนเธอร์แลนด์³²¹

มาตรา ๖๕ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการ อันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย

คำอธิบาย

กฎหมายแม่บทกิจการอวกาศของบางประเทศให้ผู้บริหารนิติบุคคลมีความรับผิดชอบด้วย เช่นกฎหมายของประเทศอังกฤษ³²²

มาตรา ๖๖ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มีโทษปรับสถานเดียวหรือที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้เลขาธิการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบได้

³¹⁸ English Outer Space Act 1986 มาตรา 12

³¹⁹ Austrian Outer Space Act 2011 มาตรา 14 โดยบุคคลที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือคำสั่ง จะมีโทษปรับสูงสุด 1 แสนยูโร

³²⁰ The French Space Operation Act 2008 มาตรา 11 (II) (III)

³²¹ The Dutch Space Activities Act 2007 มาตรา 15

³²² English Outer Space Act 1986 มาตรา 12 (3)

ในกรณีที่การกระทำความผิดปรากฏต่อพนักงานสอบสวน และผู้กระทำความผิดยินยอมให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้คณะกรรมการเปรียบเทียบคดีตามวรรคหนึ่งภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ผู้ยื่นยินยอมให้เปรียบเทียบ

เมื่อผู้กระทำความผิดได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบ ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๖๗ ให้รัฐมนตรีศึกษาหารือร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ คณะกรรมการนโยบายกิจการอวกาศ คณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะกรรมการ กสทช. เพื่อกำหนดกรอบการทำงานร่วมกัน เพื่อจัดทำรายงานการศึกษาหาแนวทางบริหารจัดการวงโคจรและกิจการอวกาศของประเทศ ให้แล้วเสร็จภายในเวลาเก้าสิบวันนับจากที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้ส่งรายงานดังกล่าวเพื่อให้ คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบภายในหนึ่งปีนับจากที่กำหนดกรอบการทำงานร่วมกันแล้ว โดยรายงานดังกล่าวอย่างน้อยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

(๑) การประเมินมาตรการกำกับดูแลการบริหารจัดการคลื่นความถี่และวงโคจรดาวเทียม และกิจการอวกาศในปัจจุบันของประเทศแนวปฏิบัติสากลที่ดีและมาตรฐานอุตสาหกรรมที่ใช้กับการบริหารจัดการวงโคจรและกิจการอวกาศของประเทศรวมถึงการบรรเทาขยะอวกาศ

(๒) การประเมินอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและการประสานงานระหว่างกัน ในเรื่องการบริหารจัดการวงโคจรและกิจการอวกาศในปัจจุบันของประเทศ อันได้แก่ กระทรวงคมนาคม กระทรวงพาณิชย์ และสำนักงาน กสทช.

(๓) การประเมินพันธกรณีระหว่างประเทศในเรื่องการบริหารจัดการวงโคจร และกิจการอวกาศที่ประเทศไทยเป็นภาคี

(๔) การประเมินทรัพย์สินของรัฐที่มีในปัจจุบันเพื่อใช้ในการบริหารจัดการวงโคจรและกิจการอวกาศ

(๕) การประเมินความเสี่ยงในการบริหารจัดการวงโคจรและกิจการอวกาศโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งดาวเทียมขนาดเล็กและการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการส่งและการใช้งานเพื่อบรรเทาความหนาแน่นของวงโคจรและปรับปรุงความตระหนักรู้ของกิจการอวกาศ

(๖) การประเมินความตระหนักรู้เกี่ยวกับกิจการอวกาศของภาคเอกชน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน

(๗) ข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดกรอบการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงปลอดภัย สุขอนามัย และประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจ ของประเทศ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก 4

บทสรุปการจัดรับฟังความคิดเห็นการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เรื่องการเสนอการยกร่างบท
กฎหมายอวกาศแห่งชาติและกิจกรรมดาวเทียม

บทสรุปการจัดรับฟังความคิดเห็นการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เรื่องการเสนอการยกร่างบท
กฎหมายอวกาศแห่งชาติและกิจกรรมดาวเทียม

เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2560 ณ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และ
กิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ(สำนักงาน กสทช.)

เวลา 13.30 น. ประธาน* กล่าวเปิดงาน

ระยะเวลาในการดำเนินการทั้งสิ้น 8 เดือน (นับตั้งแต่ 30 กันยายน) ขั้นตอนแรกเป็นประชุมกลุ่มย่อย
โดยให้คณะวิจัยนำเสนอแนวทาง และรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อนำไปยกร่าง
กฎหมายต่อไป และหลังจากนี้จะมีการประชาพิจารณ์อีกครั้งหนึ่ง

เวลา 13.50 น. นำเสนอผลงานวิจัยโดยคณะวิจัย

-ช่วงแรกนำเสนอโดยคณะผู้วิจัย

สิ่งที่ควรพิจารณาสำหรับการยกร่างกฎหมายฉบับนี้ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ กฎหมายระหว่าง
ประเทศ และบริบทของประเทศไทย

ส่วนของกฎหมายระหว่างประเทศ ปัจจุบันมีอยู่สนธิสัญญาด้านอวกาศมีอยู่ด้วยกัน 6 ฉบับ ได้แก่

1. สนธิสัญญาอวกาศ(Outer Space Treaty 1967) ว่าด้วยการกำหนดหลักการสำหรับของกฎหมาย
อวกาศไว้หลายเรื่อง เช่น การใช้อวกาศอย่างสันติ การห้ามยึดครองอวกาศ ความรับผิดชอบ การช่วยเหลือมนุษย์
อวกาศ การจดทะเบียนวัตถุอวกาศ
2. ข้อตกลงการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุอวกาศที่ถูกส่งเข้าสู่
อวกาศ (Agreement on the Rescue of Astronauts, the Return of Astronauts and the Return of
Objects Launched into Outer Space)

สำหรับความตกลง Outer Space Treaty 1967 และ Rescue Agreement 19681 ประเทศไทยได้
เข้าเป็นภาคีแล้ว เมื่อประมาณ พ.ศ.2511

* พลอากาศตรี ดร. ธนพันธ์ุ ทรัพย์เจริญรองเลขาธิการ กสทช.

3. อนุสัญญาความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายอันเนื่องมาจากวัตถุอวกาศ (Convention on International Liability for Damage Caused by Space Object) อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบประเทศไทยไม่ได้ร่วมเป็นภาคี

4. อนุสัญญาจดทะเบียนวัตถุที่ส่งเข้าสู่อวกาศ (Convention on Registration of Objects Launched into Outer Space) อนุสัญญานี้จะโยงกับการร่างกฎหมายอวกาศของไทย กล่าวคือ ในการจะส่งดาวเทียมขึ้นไปจะต้องลงทะเบียนก่อน อนุสัญญานี้ประเทศไทยยังไม่ได้เป็นภาคี

5. ข้อตกลงควบคุมกิจกรรมของรัฐบนดวงจันทร์และเทหวัตถุ (Agreement Governing the Activities of States on the Moon and Other Celestial Bodies)

6. พิธีสารว่าด้วยสินทรัพย์อวกาศ (Space Asset Protocol)

ข้อ 5. และ 6. ไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีและยังไม่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ

สำหรับกฎเกณฑ์ในทางระหว่างประเทศที่จะหยิบยกมาพิจารณา คือ ข้อมติของ UN Assembly ที่ 59/115 2004 - Application of the Concept of the “launching State” มีเนื้อหาสำคัญคือ แนะนำให้ประเทศต่างๆ ที่จะดำเนินการว่าด้วยกิจกรรมในอวกาศ จัดทำกฎหมายอวกาศแห่งชาติให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ พร้อมทั้งตรา และบังคับใช้กฎหมายภายในที่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยควรประมวลแนวทางปฏิบัติของประเทศต่างๆ ที่มีการตรากฎหมายอวกาศและกิจกรรมดาวเทียมออกมา แล้วนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติของประเทศไทยต่อไป

เหตุผลที่ประเทศไทยควรมีกฎหมายอวกาศและกิจกรรมดาวเทียม

1. เนื่องจากประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาฯ บางฉบับข้างต้น กฎหมายที่สำคัญคือ Outer Space Treaty 1967 ที่ประเทศไทยให้สัตยาบันมานานแล้ว แต่ยังไม่มีกฎหมายอนุวัติการแต่อย่างใด โดยเฉพาะข้อบทที่ 6. ระบุให้รัฐจะต้องให้อนุญาตและควบคุมกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องแก่ Non-Governmental Entities ซึ่งมีความหมายกว้างรวมทั้งภาคเอกชน ภาควิชาการ ประเทศไทยมีการใช้ประโยชน์ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และวิชาการ แต่ยังไม่มีการควบคุมเลย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบ กล่าวคือในข้อ 7. กำหนดให้รัฐจะต้องรับผิดชอบเมื่อมีความเสียหายระหว่างประเทศเกิดขึ้น ไม่ว่าจะใครเป็นผู้ยิงดาวเทียมก็ตามเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นมา คือ มหาวิทยาลัยออสเตรียได้ส่ง LANDSAT 2 ดวง แต่ให้อินเดียเป็นผู้ยิง ต่อมาออสเตรียมีความคิดว่าหากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากดาวเทียม หรือหากการยิงล้มเหลว ออสเตรียจะตกอยู่เป็น Launching State ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายระหว่างประเทศ จึงมีการร่างกฎหมายภายในขึ้นมา

2. เพื่อเตรียมเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องในอนาคต

3. กฎหมายอวกาศยังไม่สมบูรณ์ หากมีกฎหมายภายในก็จะเข้ามาเสริมในเรื่องของประกันภัย สิทธิไต่เบี่ย แผนบรรเทาความเสียหายที่เกิดจากขยะอวกาศ

4. ปัจจุบันหลายประเทศมีการตรากฎหมายอวกาศขึ้นมา เช่น กฎหมายของกลุ่มในประเทศยุโรป สหรัฐอเมริกา รัสเซีย กลุ่มประเทศในเอเชีย (เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฮองกง) และแอฟริกาใต้

5. เหตุผลทางเศรษฐกิจที่ไทยอาจเป็นศูนย์กลางทางด้านอวกาศ และปัจจุบันเอกชนเข้ามามีบทบาทในเรื่องของอวกาศมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การยกร่างกฎหมายอวกาศแห่งชาติและดาวเทียมของประเทศไทย และทำบันทึก สรุปถึงที่มา ความสำคัญของหลักการต่างๆ

แนวทางในการจัดทำร่างกฎหมายอวกาศ

เพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีของไทยในอนาคต จึงควรจัดทำร่างกฎหมายฉบับนี้ โดยแนวทางการร่างกฎหมายแม่บทจะศึกษาจาก

1. อนุสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันไทยเข้าเป็นภาคีแล้ว 4 ฉบับ ได้แก่ 1) สนธิสัญญาหลักการควบคุมการดำเนินกิจกรรมของรัฐในการสำรวจและใช้อวกาศรวมถึงดวงจันทร์ และเทหวัตถุบนท้องฟ้า 2) ข้อตกลงว่าด้วยการช่วยเหลือนักบินอวกาศ การส่งกลับนักบินอวกาศและวัตถุที่ถูกส่งเข้าสู่อวกาศ 3) อนุสัญญาความรับผิดชอบระหว่างประเทศต่อความเสียหายเนื่องจากวัตถุอวกาศ ค.ศ.1972 และ 4) อนุสัญญาจดทะเบียนวัตถุที่ส่งเข้าสู่อวกาศ ค.ศ.1975 และยังรวมถึงธรรมนูญและอนุสัญญาของ ITU ข้อบังคับวิทยุแห่งสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU Radio Regulations)

2. ตราสารระหว่างประเทศ เช่น Sofia Guidelines for A Model Law on National Space Legislation of the International Law Association, UN Recommendations on national legislation relevant to the peaceful exploration and use of outer space โดยระบุถึงเรื่อง “Building blocks” หรือการอนุญาต การควบคุมกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง ความรับผิดชอบระหว่างประเทศ การทำประกันภัย การบรรเทาขยะอวกาศที่เราส่งขึ้นไป โดยรายละเอียดจะเป็นไปตามกฎหมายแต่ละประเทศ

3. กฎหมายเปรียบเทียบ เช่น กฎหมายของกลุ่มในประเทศยุโรป สหรัฐอเมริกา รัสเซีย กลุ่มประเทศในเอเชีย (เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฮองกง) และแอฟริกาใต้

แผนงานดำเนินการศึกษา

ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนจัดทำรายงานฉบับกลาง กล่าวคือ เป็นการรวบรวมข้อมูล ข้อตกลงเกี่ยวกับข้อผูกพันระหว่างประเทศ ที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามหรือคำนึงถึง และประมวลข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นที่ได้จากการประชุมวันนี้ไปใส่ในรายงานฉบับกลาง และจะมีการเปิดสัมมนาเกี่ยวกับร่างต่อไป โดยจะจัดทำคำอธิบายประกอบกับร่างกฎหมายด้วย

เนื้อหาของกฎหมายอวกาศ

1. คำนียามต่างๆ เช่น กิจกรรมอวกาศ วัตถุอวกาศ ความเสียหาย เป็นต้น
2. ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย: แ่งพื้นที่ แ่งบุคคล
3. การอนุญาตและการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง
4. หลักการดำเนินกิจกรรมอวกาศต้องสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ
5. การทำประกันภัยบุคคลที่สาม
6. มาตรการสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย
7. ความรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศและสิทธิไต่เบี่ยของรัฐ เนื่องจากปัจจุบันภาคเอกชนเข้ามาประกอบกิจการอวกาศมากขึ้น แต่ในกรณีที่เกิดความเสียหาย กฎหมายระหว่างประเทศกำหนดให้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ ดังที่ Prof. der Dunk กล่าวอย่างรวบรัดว่า “private activities but public responsibility” และความรับผิดชอบนั้นเป็นความรับผิดชอบแบบเด็ดขาด (absolute ability) กล่าวคือ ไม่ต้องพิสูจน์ความผิด
8. การจดทะเบียนวัตถุอวกาศ
9. การช่วยเหลือมนุษย์อวกาศและการส่งคืนวัตถุอวกาศ
10. ดาวเทียมสื่อสาร
11. บทลงโทษทางแพ่ง ทางปกครอง (เช่น การสั่งพักใบอนุญาต การเพิกถอนใบอนุญาต) และอาญา

การกำกับดูแลกิจกรรมอวกาศ

- แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดตลาด ใช้ใบอนุญาตเป็นหลัก
- ในการกำกับดูแลกิจการอวกาศมีหลักเกณฑ์เยอะมาก รวมถึงการขอใบอนุญาต หากเอกชนจะเข้ามาทำก็ต้องยอมรับ ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์นี้
- ร่างกฎหมายที่นำเสนออยู่ตอนนี้เสมือนเป็นร่าง พรบ.ประกอบกิจการของ กสทช. โดยมีประเด็นเรื่องขององค์กรที่จะมาดูแล ซึ่งทางคณะวิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่าอาจจะเป็นหน่วยงานที่แยกต่างหากจาก กสทช. หรือหนึ่งในรัฐมนตรีลงมาดูแล
- ฉะนั้น การตรากฎหมายนี้ออกมาเพื่อส่งเสริมการทำธุรกิจของเอกชน โดยในการร่างจะนำ Space Act ของอเมริกาเป็นแบบ และเทียบเคียงกับประเทศอื่นๆ ประกอบด้วย

ในระดับนโยบายจะต้องมีมติคณะรัฐมนตรีออกมาว่ามีแนวคิดต้องการส่งเสริมกฎหมายอวกาศ และมีเงื่อนไขที่จะต้องพิจารณาดังต่อไปนี้ คือ เงื่อนไขตามตามกฎหมายระหว่างประเทศ เงื่อนไขเกี่ยวกับการตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ณ ที่ปฏิบัติการ (สัญญาสัมปทาน) และเงื่อนไขเพิ่มเติมอื่นๆ เพื่อความมั่นคง ปลอดภัย สุขอนามัยสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การใช้ประโยชน์ของภาครัฐ ความสอดคล้องกันกับนโยบายระหว่างประเทศ และประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งคณะวิจัยเห็นว่าต้องได้รับความร่วมมือจากหลายๆ องค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการนโยบายอวกาศแห่งชาติ คณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม กระทรวงพาณิชย์ กสทช. เป็นต้น เพื่อร่วมกันสร้างขอบเขต เนื้อหาของร่างกฎหมายแม่บทฉบับนี้ ปัจจุบันในประเทศไทยไม่มีองค์กรเฉพาะเรื่องนี้ แต่หากจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นมาโดยเฉพาะก็อาจเกิดปัญหาเรื่องอำนาจหน้าที่ที่อาจมีมากเกินไป หรือตรวจสอบได้ยาก อีกทั้งในการทำงานต่างๆ อาจมีอุปสรรคที่องค์กรเดิมที่เกี่ยวข้องอาจขอทราบความคืบหน้าอยู่ตลอดเวลา

สไลด์ 16 เป็นตัวอย่างปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ด้านประเด็นปัญหาความถี่และการสื่อสาร ซึ่งจะอิงกับความเห็นในที่ประชุม กสทช.ว่าจะเห็นชอบหรือไม่หากจะต้องเป็นนายทะเบียนเพียงผู้เดียว หรือให้มีผู้อื่นเข้ามาร่วมทำงานด้วยผู้เข้าร่วมประชุมเห็นชอบหรือไม่

สรุป กฎหมายฉบับนี้จะกล่าวถึง หรือรองรับสนธิสัญญาปี 1967 ซึ่งเนื้อหาควรเป็นไปในทิศทางใดนั้น จะพิจารณาจากข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยนี้มาพิจารณาด้วย

ช่วงแสดงความคิดเห็น – ซักถามจากผู้เข้าร่วมประชุม

รองเลขาธิการ กสทช.

- 1) ทำไมต้องมีกฎหมายฉบับนี้ เพราะก่อนหน้านี้ก็ไม่เคยมีกฎหมายฉบับนี้แต่ยังสามารถยิงดาวเทียมได้? อีกทั้ง เมื่อก่อนมีปัญหาอะไรถึงต้องมีกฎหมายฉบับนี้?

อ.ปิยะบุตร – จริงๆ แล้วในอดีตก็ไม่ได้เกิดปัญหาอะไร แต่เนื่องจากในอดีตไม่มีกฎหมายกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ อย่างชัดเจน และไม่มีการคุยกันระหว่างหน่วยงานอย่างชัดเจน ทำให้การประสานงานในแต่ละครั้งประสบปัญหา บางหน้าที่อาจขัดกันหรือทับซ้อนกันได้ ตัวอย่าง เมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้ว ในแคนาดา มีหน่วยงานเฉพาะ มีลักษณะค่อนข้างเบ็ดเสร็จในตัว แต่ต่อมาเกิดปัญหา จึงมีการดึงอำนาจกลับมาไว้ที่ส่วนกลางเหมือนเดิม และหากจะดำเนินการใดๆ จะต้องขออนุญาตจากส่วนกลางก่อน จึงอาจเป็นการลำบากได้ จึงเป็นประเด็นให้มีกฎหมายที่ชัดเจนเพื่อกำหนดกรอบไว้ก่อน หากไม่มีกฎหมายก็จะทำงานกันไม่ได้

ประกอบกับปัจจุบันไทยยังไม่มีกฎหมายที่ระบุถึงพันธกรณีเฉพาะทางเช่น ประเด็นความรับผิดเป็นเรื่องสำคัญแต่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับเรื่องนี้ อาจเป็นเพราะประเทศไทยยังไม่เข้าร่วมเป็นภาคีใน Liability Convention แต่อย่างไรก็ตาม ประเด็นนี้มีความสำคัญยิ่ง และในอนาคตเอกชนจะมีบทบาทประกอบกิจการดาวเทียมมากขึ้น หากมีกฎหมายรองรับก็เสมือนว่ารัฐเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนทางธุรกิจมากขึ้น การรับฟังจากหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากหลายๆ ฝ่าย เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกฎหมายฉบับนี้

จึงกล่าวสรุปได้ว่า

- หากไม่มีกฎหมายก็ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานไม่ได้
- แม้มีกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติอาจก่อให้เกิดปัญหาได้ หากร่างกฎหมายที่ชัดเจน ก็อาจแก้ปัญหาเรื่องความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการทำงานในเรื่องนี้ได้

- 2) ผลลัพธ์ที่ออกมา สามารถเป็นร่างพระราชบัญญัติเพื่อนำเสนอได้เลยหรือไม่

อ.ปิยะบุตร - ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยซึ่งขึ้นอยู่กับ focus group ครั้งนี้ การประชุมสัมมนาต่อไป และความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

อ.ประเสริฐ – เห็นว่า ร่างกฎหมายนี้คงจะได้นำมาใช้จริง และการใช้จะต้องเป็นไปในระดับที่ต่างประเทศยอมรับ กล่าวคือ ทางด้านรูปแบบสามารถนำมาใช้ได้ แต่ด้านเนื้อหาจะต้องมีการสอบถามเพิ่มเติมจากหลายๆ ฝ่ายด้วย

อ.วิสูตร – ชี้ให้เห็นว่ากิจการอวกาศมีความเสี่ยงสูงมาก และอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ เช่น การตกของดาวเทียมในประเทศไทย แม้ว่าจะมีกฎหมายละเมิดที่พูดถึงความรับผิด แต่กลับไม่ได้กำหนดขอบเขตความรับผิด ความเสียหายที่นำสืบได้ต้องรับผิดไม่มีข้อจำกัด แต่ในกฎหมายอวกาศสามารถจำกัดเขตความรับผิดได้ เช่น กรณีที่ไทยให้เอกชนปล่อยดาวเทียม หรือปล่อยให้ใช้วงโคจรของเราได้ ไทยก็จะกลายเป็น Launching State หากไม่กำหนดขอบเขตเขตความรับผิดไว้ประเทศอาจเสียหายได้ อีกประการคือ หากมีความเสียหายขึ้น แล้วรัฐไม่มีกฎหมายภายในที่รองรับกฎหมายระหว่างประเทศ การเรียกค่าเสียหายก็จะต้องเป็นไปตามกฎหมายภายในซึ่งมีขั้นตอนมาก แต่หากมีกฎหมายรองรับ จากการเข้าเป็นภาคีใน Liability Convention นั้นก็สามารถเรียกได้ตามกฎหมายระหว่างประเทศเลย ไม่ต้องผ่านกฎหมายภายใน และประเด็นการผลักดันร่างกฎหมายฉบับนี้ ก็ระบุถึง Liability ด้วยสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ

ฉะนั้น หากไทยได้รับความเสียหายก็สามารถเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายระหว่างประเทศได้เลย แต่หากไม่มีกฎหมายฉบับนี้ กรณีที่ประเทศอื่นสร้างความเสียหายให้ไทย ก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายภายใน (ละเมิด) ของไทย กฎหมายฉบับนี้จึงสอดคล้องกับการที่ประเทศไทยอาจจะเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญา Liability ในอนาคต และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเข้าร่วมเป็นภาคีตามอนุสัญญาฉบับนี้ ซึ่งตามร่างรัฐธรรมนูญมาตรา 178 กำหนดให้ การที่รัฐจะออกพระราชบัญญัติใดเพื่อให้เป็นไปตามหนังสือสัญญา... จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ก่อน ซึ่งการพิจารณากฎหมายของรัฐบาลยุคนี้ไม่ยุ่งยากนักแต่หากในอนาคตอาจยุ่งยากกว่าเดิม การที่ร่างกฎหมายฉบับนี้จะร่างให้ครอบคลุมถึงเรื่องความรับผิดก็จะเป็นประโยชน์ในอนาคตเช่นกัน

คุณณอมศรี จาก GISTDA

3) ความแตกต่างระหว่างการรวมกฎหมาย และการแยกกฎหมายของกิจการอวกาศโดยรวม และกิจการสื่อสาร

อ.ปิยะบุตร – การรวมหรือแยกไม่ใช่สาระสำคัญ ประเด็นอยู่ที่ควรกำหนดให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งมีหน้าที่เบ็ดเสร็จในตัวเอง แต่จะมีปัญหาเรื่องอำนาจ หน้าที่ของหน่วยงานนั้น ที่หน่วยงานอื่นจะต้องมาขออนุญาต ซึ่งอาจส่งผลให้ในอนาคตเอกชนเข้าร่วมกิจการอวกาศมากขึ้นหากการปฏิบัติงานของหน่วยงานดังกล่าวเป็นผลดีต่อตัวเอง

อ.ประเสริฐ – กิจกรรมที่มีพัฒนาการแล้ว ก็จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่แล้ว แต่กิจกรรมที่ยังไม่มากพอ ก็ควรมีกฎหมายครอบคลุมเรื่องที่เกี่ยวข้องไว้ก่อน แล้วหากกิจกรรมใดที่มีลักษณะเฉพาะก็อาจจะมีการยึดโยงไว้ในบางแง่มุม แล้วค่อยตรากฎหมายลูก

อ.ประสิทธิ์ – ยกตัวอย่างว่า เยอรมนีมีกฎหมายกลาง และมีพระราชกฤษฎีกาย่อยๆ ตามมาอีก ซึ่งกฎหมายหลักควรระบุถึงนิยามให้ชัดเจน เพื่อจะได้ไม่ก่อปัญหาแก่กฎหมายลูก

4) เรื่องวัตถุอวกาศที่จะสอดคล้องกับ Building blocks จะเป็นไปในลักษณะใด

อ.ประสิทธิ์ – ในร่างกฎหมาย จะระบุไว้ในมาตรา 3 มีการให้คำนิยามเพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายเข้าใจถึงคำต่างๆ ในร่างกฎหมายซึ่งรวมถึงความหมายของคำว่า “วัตถุอวกาศ”(Space objects) ด้วย

คุณเอกชัย ภัคตรงค์ จากไทยคม

เสนอว่า ไทยมีดาวเทียมสื่อสาร (Satellite Communication) (ปัจจุบันเป็นดาวที่ 8) และเรื่องของ Liability ควรมีกฎหมายให้ชัดเจน แม้ว่าไทยคมเป็นดาวเทียมวงโคจรค้างฟ้าจะก่อให้เกิดความเสียหาย (ซึ่งคงไม่มีปัญหาเรื่อง liability ในทางทฤษฎี)แต่ในอนาคตจะมีการพัฒนาทางด้านกิจการอวกาศ อาจมีการยิงดาวเทียมวงโคจรต่ำ และมีผลกระทบต่อ liability หากมีกฎหมายกำหนดไว้ก็จะดี ฉะนั้น ตนจึงเห็นด้วยกับการร่างกฎหมายฉบับนี้

ทั้งนี้ให้ข้อสังเกตว่า ดาวเทียมมีหลายชนิด แตกต่างกันไป เช่น ดาวเทียมสื่อสาร ดาวเทียมการสำรวจระยะไกลหรือ Remote Sensing ดาวเทียมสำหรับการทดสอบ จึงควรมีกฎหมายกำหนดถึงการประสานหน่วยงานเพื่อขออนุญาตยิงดาวเทียม และหน้าที่ของหน่วยงานอย่างชัดเจน ทำให้รัฐดำเนินการได้ถูกต้อง

กฎหมาย Space Law เกี่ยวข้องทั้งกิจการอวกาศและดาวเทียมสื่อสาร กรณีดาวเทียมสื่อสารมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบความรับผิดชอบวัตถุในอวกาศ และองค์ประกอบการใช้วงโคจรคลื่นความถี่ในอวกาศองค์ประกอบทั้งสองนี้ไม่จำเป็นต้องอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวกัน และทางปฏิบัติก็แยกส่วนกัน (เหตุผลที่แยกส่วนกันเนื่องจากลักษณะดาวเทียมมีหลายประเภท และการตรากฎหมายเช่นนี้ก็สอดคล้องกับ UN Treaty) ตัวอย่างเช่น หากมีปัญหาเรื่องวงโคจรคลื่นความถี่ก็จะอ้างอิงถึงกฎหมายเกี่ยวกับการสื่อสารอย่างเดียว จะไม่ทับซ้อนกับเรื่องความรับผิด หากในอนาคตหากมีกฎหมายเกี่ยวกับ Remote Sensing ก็อาจระบุแยกกันในเรื่องของความรับผิด

สรุป เห็นด้วยที่ประเทศไทยควรมีกฎหมายแม่บทที่เป็น Umbrella เกี่ยวกับ Space Activities ก่อน หากมีเรื่องเฉพาะก็อาจออกกฎหมายลูกตามมาได้ สำหรับสัญญาสัมปทาน จริงๆ แล้ว ในทางปฏิบัติไม่ได้มีปัญหาอะไร ในอดีตหากมีการใช้วงโคจรก็มีการจ่ายค่าสัมปทาน ปัจจุบันมีกฎหมายเกี่ยวกับ license ก็จ่ายเป็นค่า license แต่รัฐต้องการเก็บค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมด้วย ซึ่งควรอยู่ในกฎหมาย กสทช.

สำหรับในเรื่ององค์กรนั้น มีตัวอย่างคือ ในอินเดียมี Department of Space เป็นหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ แต่ในไทย มีไทยคมกับ GISTDที่เกี่ยวข้อง และเป็นเลขาฯ ของร่างนโยบาย การตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นมา ยังไม่มีความจำเป็นกับไทย เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกิจกรรมอวกาศเยอะขนาดนั้น หักล้างประเด็นปัญหาที่ว่าควรให้ 2 องค์กรนี้เป็นตัวตั้งต้นตามกฎหมายฉบับนี้

5) จากคณะกรรมการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมวลชน

แสดงความเห็นส่วนตัวว่า การใช้วงโคจรจะอยู่ในร่างกฎหมายฉบับนี้ แม้ในทางเทคนิคอาจจะแยกออกไปได้ แต่ควรอยู่ในข้อ 3. การอนุญาตและการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้ที่ต้องการใช้ในอนาคตทราบว่าจะต้องขออนุญาตหน่วยงานใด และต้องมีการกำกับดูแล แต่การควบคุมความถี่เป็นเรื่องสากล อยู่นอกเหนือร่างกฎหมายฉบับนี้ ฉะนั้น จึงอยู่ภายใต้การดูแลของ สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (*International Telecommunication Union: ITU*) นอกเหนือการกำกับดูแลของ กสทช.

6) ดร. สมภพกรวิกรัยพงศ์สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ

ตั้งประเด็นกรณีเนื้อหาของร่างกฎหมายแม่บทแห่งอวกาศแห่งชาติ ในข้อ 10. เรื่องดาวเทียมสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการอวกาศในหน้า 12 ที่ดูเหมือนเฉพาะเจาะจงแต่กิจกรรมทางอวกาศไม่ได้มีเฉพาะเรื่อง การสื่อสารเท่านั้นยังรวมถึงเรื่องเศรษฐกิจด้วย และควรตราให้รองรับกับกิจกรรม ผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางอวกาศที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ฉะนั้นจึงเห็นด้วยที่ร่างกฎหมายควรตรากว้างๆ อนึ่ง ความเห็นตรงนี้จะมิประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องยุทธศาสตร์อวกาศ และการดำเนินการต่อไป สำหรับเรื่องหน่วยงานกลาง เลขานุการสำนักกิจการอวกาศแห่งชาติจะหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

คุณเอกชัย ไทยคม

ในทางความเป็นจริงการขอใช้วงโคจรนั้น ไม่มีวงโคจรจริงแต่จะเป็นการขออนุญาตใช้ความถี่วงจรรอในตำแหน่ง การจดทะเบียน Space Objects ของประเทศนั้นๆ แล้วจึงไปขออนุญาตการขอใช้วงโคจร

อ.ปิยะบุตร - ประเด็นเรื่องวงโคจรตามกฎหมายระหว่างประเทศจะไม่ได้ระบุถึงรายละเอียด แต่จะระบุถึงภาพรวมในการใช้

อ.ประเสริฐ - รายละเอียดการจดทะเบียนวงโคจรไม่น่าจะมีปัญหาในร่างกฎหมายฉบับนี้ แต่มีปัญหาเรื่องการรักษาไว้ซึ่งวงโคจรตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญระบุให้รัฐมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งวงโคจร แต่ในทางปฏิบัติหากรัฐไปยื่น filing ขอใช้ความถี่ ก็ตีความว่าได้มาซึ่งสิทธิแล้ว แต่เหตุผลของการหามานั้นอาจเป็นไปเพื่อการแลกเปลี่ยน หรือเป็นไปในเชิงยุทธศาสตร์เท่านั้น รัฐไม่ได้เป็นผู้ใช้จริงแต่อย่างใด เช่นนี้แล้วหากไม่มีกฎหมายระบุให้ชัดเจนก็อาจจะเกิดปัญหาที่ไทยจะต้องรับผิดชอบมาได้ ประเด็นนี้ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งในการร่างกฎหมายว่าควรร่างอย่างไร

อ.วิสูตร - ร่างรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการรักษาไว้ซึ่งวงโคจรไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เนื่องจากจริงๆ แล้วไม่มีใครเป็นเจ้าของวงโคจร หากประสงค์จะใช้วงโคจรจะต้องมีการจองที่จะใช้ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง และตามกฎหมายระหว่างประเทศการจองมีเพียงสิทธิ Priority ไม่ใช่เครื่องหมายบ่งชี้ว่ารัฐนั้นสามารถใช้งานโคจรที่

จงไว้ได้อย่างแน่นอนเพราะหากประเทศใดพร้อมที่จะใช้ก็สามารถใช้วงโคจรนั้นได้ก่อนประเทศที่จอง ปัญหานี้เคยเกิดขึ้นมาแล้วระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน

ปัญหาจะติดอยู่ที่หากจองไว้แล้ว แต่มีประเทศอื่นพร้อมใช้มากกว่า เช่นนี้จะมีปัญหาว่าผู้จองจะทำผิดรัฐธรรมนูญหรือไม่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะรักษาอย่างไร บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญจึงสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจริง

จากเจ้าหน้าที่ของ กสทช.

กสทช. – เห็นด้วย ในเรื่องร่างกฎหมายที่เนื้อหาสาระมีความเกี่ยวข้องกัน และเห็นด้วยให้ กสทช. เป็นนายทะเบียนเรื่องคลื่นของวัตถุอวกาศทั้งหมด เพราะความเป็นเอกภาพ และกฎหมายภายในกำหนดให้ดูแลเรื่องคลื่นความถี่ แต่เรื่องการประสานงานกับสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ หรือ ITU ในฐานะหน่วยงานอำนาจการ (Administration) เป็นปัญหาในทางปฏิบัติอยู่ ฉะนั้น ในร่างกฎหมายจึงอยากให้ผู้ดูแลดาวเทียมในประเด็นหน่วยงานในเชิงนโยบาย โดยกำหนดกรอบ หลักการให้ชัดเจน ส่วนการประสานกับ ITU ของ กสทช. เกี่ยวพันกับตำแหน่ง คลื่นความถี่ ในทางปฏิบัติควรเป็นองค์กรที่ดูแลเรื่องคลื่นความถี่เป็นหลัก แต่ทางปฏิบัติของประเทศไทยมองว่าเมื่อได้จองการใช้วงโคจรแล้วถือเป็นอำนาจอธิปไตยที่ต้องรักษาไว้ ผู้ที่มีหน้าที่ประสานงานต่อคือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาหลายๆ อย่างต่อการดำเนินงาน

อ.ประเสริฐ – ในเบื้องต้นเห็นว่าควรให้ กสทช. เป็นนายทะเบียน แต่ปัญหา ณ ตอนนี คือการร่างกฎหมาย ว่าควรร่างไปในทิศทางใดที่จะแก้ปัญหาเรื่องวงโคจรในรัฐธรรมนูญ

ว่าที่ร้อยตรี กฤษพงษ์ นักวิจัยอิสระ

สอบถามถึง สไลด์หน้า 6 ประเด็นกฎหมายของแต่ละประเทศที่ยกมา ว่าทำไมต้องเป็น 5 ประเทศนี้ และประเด็นเรื่องความรับผิดชอบและชี้แจงเพิ่มเติมกรณีญี่ปุ่น ที่มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานอยู่บ่อยครั้ง ปัจจุบันมี National space Agency เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องนี้ ซึ่งสามารถนำมาศึกษาและเป็นแนวในการร่างกฎหมายของไทยได้หรือไม่

ส่วนเกาหลีใต้นั้น กฎหมายของเกาหลีใต้จะชี้ชัดว่าเรื่องนี้เป็นการพัฒนาการศึกษาและประเทศไทยสามารถนำกฎหมายของเกาหลีใต้มาเปรียบเทียบเรื่องความรับผิดชอบได้มากนักเพียงใดและสำหรับตัวร่างจะมี Privilege หรือไม่ เช่น อนุสัญญาปี ค.ศ.1982 ให้ privilege กับประเทศกำลังพัฒนา ร่างกฎหมายฉบับนี้จะนำ privilege ตัวนั้นจะนำมาปรับใช้ได้หรือไม่

อ.ประเสริฐ - งานร่างกฎหมายพูดเรื่องกิจกรรม หรือเนื้อหาเป็นหลัก ฉะนั้นในการเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอื่นๆ จะเน้นในเรื่องเนื้อหามากกว่า สำหรับเรื่อง Liability ที่กฎหมายระบุไว้เป็นการคุ้มครอง

การเข้ามาลงทุนของเอกชน เนื่องจากจะกำหนดความรับผิด หรือพูดเรื่องกิจกรรมประกันภัยไว้ เพื่อสร้างความมั่นใจในการลงทุนของเอกชนระดับหนึ่ง มิเช่นนั้นเอกชนจะไม่กล้าเข้ามาลงทุน

อ.ประสิทธิ์ – ทียกกฎหมายอวกาศมา 3 ประเทศในเอเชีย เพราะนอกจากจะชี้ให้เห็นความแตกต่างในเอเชียแล้ว ประเทศเหล่านี้ยังมีความน่าสนใจในประเด็นกฎหมายเรื่องนั้นๆ เช่น นักบินอวกาศที่ระบุในกฎหมายของเกาหลีใต้ การออกไปอนุญาต การรับผิด การสืบสวนอุบัติเหตุ แผนบรรเทากิจการอวกาศ ฯลฯ อีกทั้งควรรวบรวม practice ของต่างประเทศตามที่กำหนดไว้ใน TOR

อ.ประเสริฐ – สอบถามเกี่ยวกับเรื่องการจำกัดความรับผิดว่าควรจำกัดไปในแนวทางใด หากเราระบุดวงครอบคลุมทั้งหมด เช่น การที่นักศึกษายิงดาวเทียม NANOSAT ไปโดนเครื่องบินแล้วเกิดตกลงมา จะต้องรับผิดอย่างจำกัดหรือไม่ เพราะมองว่าถ้าจะส่งเสริมกิจกรรมใดก็ควรจะรับผิดอย่างเหมาะสม เพราะอาจเกิดจากความผิดพลาดได้

อ.วิสูตร – ประเด็นเรื่องความรับผิด ตามกฎหมายแล้ว ความรับผิดประกอบด้วย Strict Liability และ Absolute Liability ฉะนั้น หากรู้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไรแล้วเป็นความผิดก็รับผิดไปเลย ฉะนั้น เรื่อง Liability มีความสำคัญมาก และตามกฎหมายไทย (กฎหมายละเมิด) ไม่มีเพดานจำกัดความรับผิด นำสืบได้เท่าไรก็รับผิดเท่านั้น และรัฐในฐานะรัฐผู้ส่ง (launching State) ก็อาจต้องรับผิดหากไม่มีการจำกัด เมื่อประเทศไทยได้รับความเสียหายจากรัฐอื่นก็สามารถเรียกค่าความเสียหายจากรัฐอื่นตามกฎหมายนี้ได้ แม้ไม่ได้เข้าเป็นภาคี

อ.ปิยะบุตร – การขออนุญาตการใช้วงโคจรในดาวเทียมสื่อสาร ดาวเทียมทรัพยากร และดาวเทียมอื่น ๆ มีการระบุไว้แล้ว ในเรื่องการกำกับและขออนุญาตอย่างต่อเนื่อง

รองเลขาธิการกสทช.

สอบถามว่า หากดาวเทียมธอส หรือ ดาวเทียมไทยคมตกที่ประเทศลาว ประเทศใดจะต้องรับผิด และรับผิดชอบอย่างไร

ดร.วิสูตร – ไทยรับผิดในฐานะรัฐผู้ส่ง ซึ่งการร่างกฎหมายฉบับนี้จะสอดคล้องหากประเทศไทยประสงค์จะเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยความรับผิด และเป็นประโยชน์กับประเทศไทยที่ยังไม่ค่อยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้

อ.ประเสริฐ – การรับผิดตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้น รัฐผู้ส่งจะต้องรับผิด และรัฐผู้ส่ง (Launching State) มีทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ ประเทศที่ปล่อยจรวดประเทศที่ให้ใช้พื้นที่ในการส่ง ประเทศที่อำนวยความสะดวก และประเทศที่จัดหาอุปกรณ์ต่างๆเพื่อใช้ในการส่งวัตถุอวกาศ ฉะนั้น ความรับผิดอาจจะร่วมกันรับผิดได้ กรณีที่มีมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นมากกว่าความรับผิดที่กำหนดไว้ รัฐจะต้องรับผิด และ

ในทางกฎหมายระหว่างประเทศรัฐจะต้องออกตัวรับผิดก่อนหากจะไล่เบียด รัฐก็สามารถทำได้ภายหลังจากที่รับผิดตามกฎหมายระหว่างประเทศ

อ.วิสูตร – บริษัทประกันภัยจะเป็นผู้รับผิดรายแรก หากมีส่วนที่เหลือรัฐรับผิดในส่วนที่เหลือ

นาวาอากาศโท บัญชา คณะกรรมการสื่อสารมวลชน

นาวาอากาศโท บัญชาถามสองประเด็น ประเด็นแรก สอบถามว่าถึงการสัมปทานที่ปี พ.ศ.2564 จะหมดลงนั้น สิทธิการใช้วงโคจรต่างๆ หรือปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นหลังสัญญาสัมปทานหมดลงหรือไม่

อ.ปิยะบุตร – เนื่องจากสัญญาสัมปทานเป็นเรื่องเฉพาะจึงไม่อาจจะเข้าไปบรรยายละเอียดได้ แต่ในร่างฯ อาจกำหนดกรอบแนวทางได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะหลุดจากกรอบที่กำหนดไว้ เช่น การขอใบอนุญาตหากมีแนวทางชัดเจน เรื่องการขอสัมปทานก็ต้องเดินเรื่องขออนุญาตตามที่กำหนดอย่างชัดเจน ในทางความเป็นจริงจะไปแก้กฎหมายเก่าไม่ได้ แต่ในเชิงนโยบายอาจวางแนวทางถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ประเด็นที่สอง สอบถามถึงสิทธิของวงโคจรที่รัฐธรรมนูญเขียนไว้มีเงื่อนไขอย่างไรบ้าง ชัดกับกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่³²³

อ.ประเสริฐ – ประเด็นเรื่องการรักษาสีติ จะต้องร่างเพื่อเปิดช่องให้ต่างชาติเข้ามาเป็นครั้งคราวหรือไม่ แล้วจะขัดกับความมั่นคงหรือไม่

รองเลขาธิการกสทช.

รองเลขาธิการกสทช. สอบถามว่าปัจจุบันคณะกรรมการใช้ห้วงอวกาศอย่างสันติ (Committee on the Peaceful Uses of Outer Space หรือCOPOUS ทำหน้าที่อะไร

อ.ประเสริฐ – เป็นหน่วยงานที่เคยร่างกฎหมายอวกาศแต่หายไป ไปพิจารณาภาพรวมของสหประชาชาติ เช่น พิธีสารกิจการอวกาศของ UN ว่าสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่ และการจดทะเบียนคลื่นความถี่ของ Satellite เป็นส่วนของ ITU และส่วนการจดทะเบียน Space Objects ก็เป็นภารกิจของ COPOUS

อ.ประสิทธิ์ – COPOUS มีหน้าที่จัดทำวาระต่างๆ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น วาระเกี่ยวกับ militarization in outer space เพื่อจัดทำแนวทางที่เรียกว่า guideline การร่างกฎหมายต่อไป

³²³ มาตรา ๖๐ ของร่างรัฐธรรมนูญฉบับลงประชามติบัญญัติว่า รัฐต้องรักษาไว้ซึ่งคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมอันเป็นสมบัติของชาติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน

คุณณอมศรี จากGISTDA – COPOUS เป็นองค์กรอวกาศภายใต้สหประชาชาติ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ (Scientific) และ ทางด้านกฎหมาย แต่ละปีจะมีการประชุม อนุกรรมการทั้งสองคณะ มตินี้ก็จะเข้า COPOUS และ UN Assembly และปัจจุบันสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยี อวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)(สทอภ.) ได้รับมอบหมายให้เข้าร่วมการประชุมด้วย

ประธานสรุปว่า กฎหมายฉบับนี้จะเหมือน framework กำกับดูแลกิจการสื่อสารทั้งหมด และ สำหรับองค์กรที่รับผิดชอบโดยอาจเริ่มต้นจาก กสทช. คณะกรรมการอวกาศแห่งชาติ แล้วกฎหมายฉบับนี้จะ ระบุว่าแต่ละองค์กรทำหน้าที่อะไรบ้าง หรือจัดตั้งองค์กรใหม่

สำหรับเนื้อหาหลักๆ คือการอนุญาตกำกับดูแลในการดำเนินการกิจกรรมอวกาศ ซึ่งกิจกรรม การสำรวจระยะไกลหรือ Remote Sensing ที่เกี่ยวกับการกำกับดูแล หน่วยงานตามร่างกฎหมายก็จะดูแล แต่ หากรายละเอียดของเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสื่อสาร หรือของหน่วยงานอื่น เช่น คลื่นความถี่ กสทช. ก็จะเข้ามา มีบทบาทแทน หรืออาจจะมียุทธศาสตร์อื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

อ.จตุรนต์กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของร่างกฎหมายนี้เพื่อจะเป็น framework ในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย อวกาศ ครอบคลุมกิจกรรมหลายๆ ด้าน ทั้งการสื่อสาร การสำรวจ การเก็บข้อมูลอุตุนิยมวิทยา เป็นต้น แต่ อย่างไรก็ตาม ย่อมมีอุปสรรคในหลายๆ ด้าน ทั้งความสอดคล้องของรัฐธรรมนุญ หน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบ และบางเรื่องแม้ไม่เป็นปัญหา แต่บริบทในแต่ละช่วงเวลาก็ต่างกันไป เช่น ความถี่ที่มีความหลากหลายมากขึ้น ความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหาย ยกตัวอย่าง ในช่วงปีใหม่ที่มีอุบัติเหตุเพิ่มมากขึ้นทุกปี แม้มีการออก กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับมากขึ้น อนึ่ง การไม่ออกกฎหมายเลยก็ไม่สามารถการันตีได้ว่าจะไม่มีการพัฒนา อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เพื่อให้สามารถแข่งขัน ทัดเทียมกับนานาประเทศได้

ร่างกฎหมายฉบับนี้ควรจะเป็นกรอบในการดำเนินการของภาครัฐ ภาคเอกชนให้ชัดเจนขึ้น แต่อย่างไร ก็ตาม อาจจะมีปัญหาเรื่องการจัดสรรอำนาจหน้าที่ หรือการจัดตั้งหน่วยงานที่จะมารับผิดชอบ ซึ่งหากมีความ เป็นเอกภาพก็จะเป็นสิ่งที่ดี หากกฎหมายบัญญัติไว้ครอบคลุมแล้วก็ย่อมสามารถแก้ปัญหาที่เกิดจากการระบุที่ ไม่ชัดเจนในอดีตได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากการที่หน่วยงานเป็นเอกเทศ และตกอยู่ภายใต้กฎหมายของ หน่วยงานนั้นๆ ทำให้เกิดปัญหาอำนาจทับซ้อนของหน่วยงานต่างๆ

ประเด็นสำคัญสำหรับองค์กรนั้นเป็นปัญหาเชิงนโยบายด้วย โดยคณะวิจัยอาจนำเสนอเป็นทางเลือก เพื่อพิจารณาต่อไป ช่วยกันให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะของทุกท่านในที่ประชุม เพื่อร่างกฎหมายที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และการปรับกฎหมายในสอดคล้องกับบริบทในปัจจุบันเป็นเรื่องที่หลายๆ ประเทศทำกัน

คุณเอกพงศ์

แจ้งถึงการประชุมจากภายนอกว่าท่านรองนายกรัฐมนตรี พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง ได้สอบถามถึงร่างกฎหมายอวกาศ และสำหรับเรื่องหน่วยงานกลางซึ่งจะต้องมีการหารือต่อไป

- ปิดการประชุม -

ภาคผนวก 5

การจัดสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็น

โครงการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางในการยกร่างกฎหมายอวกาศและกิจการดาวเทียม

การจัดสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็น

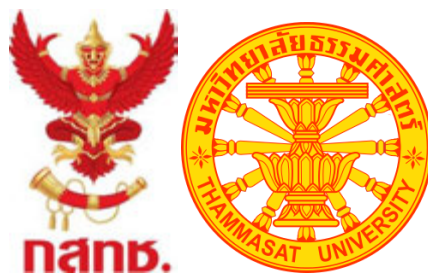
โครงการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางในการยกร่างกฎหมายอวกาศและกิจกรรมดาวเทียม

วันที่ 7 เมษายน 2560 ณ ห้องประชุม กสทช.

ตามขั้นตอนหนึ่งของการศึกษานั้นได้มีจัดให้มีการสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากตัวแทนผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 100 ท่าน โดยนำผลการศึกษาจากการประชุมครั้งนี้มาวิเคราะห์และสรุปเพื่อจัดทำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์

ทั้งนี้ การสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็น มีรายละเอียด ดังนี้

1. วันที่ - วันศุกร์ที่ 7 เมษายน 2560
2. เวลา-9.00 น. - 12.00 น.
3. สถานที่ - ณ ห้องประชุมชั้น 1 สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ



การเข้าร่วมงานสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็น

โครงการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางในการยกร่างกฎหมายอวกาศและกิจการดาวเทียม

จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันศุกร์ที่ 7 เมษายน 2560 เวลา 09.00– 12.00 น.

ณ หอประชุมชั้น 1 สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม
แห่งชาติ

| | |
|------------------|--------------------------------------|
| 08.30– 09.00 น. | ลงทะเบียน |
| 09.00 – 09.15 น. | กล่าวเปิดงานโดยรองเลขาธิการ กสทช. |
| 09.15– 10.00 น. | นำเสนอผลงานการวิจัยโดยคณะผู้วิจัย |
| 10.00 – 10.15 น. | พักรับประทานอาหารว่าง |
| 10.15 – 12.15 น. | ผู้เข้าร่วมสัมมนาร่วมแสดงความคิดเห็น |
| 12.15 – 12.30 น. | สรุปและปิดการประชุม |
| 12.30 | รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน |

ในการจัดสัมมนาเพื่อรับความคิดเห็นประกอบด้วยคณะผู้วิจัยจำนวน 4 คน ดังนี้

| ลำดับ | รายชื่อ | ตำแหน่ง |
|-------|--------------------------------|----------------|
| 1. | ศ.ดร. ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนาพานิช | หัวหน้าโครงการ |
| 2. | ศ. ดร. วิสูตร ตูยานนท์ | นักวิจัย |
| 3. | ผศ.ดร.ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง | นักวิจัย |
| 4. | อ. ประเสริฐ ป้อมป้องศึก | นักวิจัย |

สรุปผลการจัดสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็น

งานสัมมนาโครงการวิจัยแนวทางการยกร่างกฎหมายอวกาศและกิจกรรมดาวเทียม

วันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2560 ณ หอประชุม 1 กสทช.

เวลา 09.30 – 12.00 น.

-หัวหน้าโครงการเกริ่นนำ

ความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายกิจการอวกาศ แบ่งได้เป็น

ด้านกฎหมาย เนื่องจากประเทศไทยมีการใช้กิจการดาวเทียมและอวกาศมานานแล้ว แต่ยังไม่มีความหมายแม่บท และประเทศไทยเป็นภาคีสัญญากฎหมายอวกาศฯ ค.ศ.1967 แต่ปัจจุบันไม่มีกฎหมายแม่บท จึงควรมี การศึกษาอย่างจริงจัง ด้านเศรษฐกิจ ที่ในอนาคตหากประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านกิจการทางอวกาศ แต่ ปัจจุบันกลับยังไม่มีความหมายแม่บท ฉะนั้นจึงควรมีการศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจังด้านระหว่างประเทศ เนื่องด้วย ประเทศไทยเข้าร่วมกิจกรรมการประชุม สัมมนา เรื่องกิจการดาวเทียมและอวกาศในทางระหว่างประเทศ จึง ควรมีกฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียน ติดต่อ ประสานงานกับต่างประเทศ

เนื้อหาของร่างกฎหมาย- อ. วิสูตร

ตามเอกสารที่แจกในงาน

หลักการของกฎหมายอวกาศ

ในการจองตำแหน่งวงโคจร ไม่ได้หมายความว่าเรามีกรรมสิทธิ์ในวงโคจรนั้น แต่มีสิทธิในการใช้ก่อน (Priority) หากเรายังไม่ได้ใช้ ผู้อื่นสามารถใช้ได้ และตามกฎหมายระหว่างประเทศเปิดช่องให้ผู้ที่มีสิทธิให้ผู้อื่นเช่าก็ได้ เช่น ประเทศตองกาให้ประเทศมหาอำนาจเช่า ความรับผิดชอบของรัฐผู้ส่ง Launching State ต่อ Space Object เริ่มนับตั้งแต่วัตถุถูกปล่อยขึ้นสู่อวกาศ และความรับผิดชอบของผู้รับโอนสัมปทานย่อมรวมถึงความรับผิดชอบในเรื่องนี้ด้วย ฉะนั้นในกฎหมายของประเทศไทยควรมีเรื่องนี้ด้วย

นิยามคำว่าอวกาศยานและยานอวกาศมีความแตกต่างกัน และการรับผิดชอบก็ต่างกันเช่นกัน จึงควรทำความเข้าใจให้ชัดเจน

ประเด็นที่ควรให้ความสำคัญต่อร่างกฎหมายฉบับนี้ซึ่งจะมาหารือในครั้งนี้นี้ประเด็นเหล่านี้ได้แก่

1. สิทธิวงโคจรของดาวเทียมเป็นสมบัติของชาติ

2. นิยามวัตถุอวกาศกับอากาศยาน

3. การแบ่งเขตแดนระหว่างอวกาศกับอวกาศ ควรระบุไว้ในกฎหมายฉบับนี้เลยหรือไม่ หรือว่าปล่อยให้ปฏิบัติตามการปฏิบัติ

อ.ปิยบุตร

เนื่องจากดาวเทียมสื่อสารเป็นวัตถุอวกาศของประเทศไทย หากใครต้องการประกอบกิจการดาวเทียมสื่อสาร จะต้องได้รับใบอนุญาตเป็นไปตามกฎหมายประกอบว่าด้วยกิจการการสื่อสาร (กฎหมายประกอบกิจการโทรคมนาคม) โดยต้องขออนุญาตใช้ข่ายงานดาวเทียม แตกต่างจากกิจกรรมดาวเทียมอื่นๆ ที่ต้องขออนุญาตใช้คลื่นความถี่ตามกฎหมายแม่บท และเมื่อได้รับใบอนุญาตแล้ว ให้ถือว่าบุคคลนั้นได้รับอนุญาตตามกฎหมายนี้แล้ว (ตามกรอบกฎหมายอวกาศ)

มาตรา 27 อ้างอิงตาม OFCOM (กสทช.ของอังกฤษ)

มาตรา 28 เรื่องเงื่อนไขร่างพระราชบัญญัติ หากผู้ใดจะขอใบอนุญาตจะต้องเข้าเงื่อนไขและสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคลื่นความถี่ นโยบายและแบบวิธี

มาตรา 29 ขั้นตอนก่อนใช้คลื่นความถี่ (กสทช.มีหน้าที่พิจารณาแบบ)

มาตรา 30 เป็นเรื่องเอกสารข่ายงานดาวเทียมใหม่ ที่ประเทศไทยไม่เคยมีมาก่อน แต่ประเทศไทยจะต้องประสานงานกับ ITU ซึ่งใช้หลักใครมาก่อน ได้ก่อน (First come first serve)

เรื่องของหลักประกัน

มาตรา 31 (เป็นเรื่องที่รัฐมีอยู่แล้ว) มีขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาโดยการคัดเลือก โดยการเปิดประมูล ผู้นั้นได้รับสิทธิ แต่เจ้าของยังเป็นของรัฐ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการนั้นจะต้องรับเงื่อนไขที่ระบุไว้ด้วย

วรรค 2

วรรค 3 ยึดตามหน่วยงานที่มีอำนาจเดิม แต่อย่างไรก็ตามแล้วแต่นโยบายด้วย

มาตรา 32 เนื่องจากข่ายงานมีหลายสถานะ (รอเอกสารฝนส่งมา นาที่ที่ 1.26.00)

มาตรา 33 รัฐธรรมนูญฉบับใหม่กำหนดให้

มาตรา 34 ว่าด้วยการบริหารเอกสารข่ายงาน เนื่องจากไม่มีกฎหมายมาก่อนทำให้ไทยมีปัญหาว่าควรรักษาวงโคจรไว้หรือไม่ หากไม่เป็นประโยชน์ หรือไม่คุ้มค่า ร่างกฎหมายฉบับนี้จึงกำหนดให้มีขึ้นมา เป็นแนวปฏิบัติ เรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อดูว่าควรรักษาไว้หรือไม่

มาตรา 35 เมื่อดำเนินการประสานงานคลื่นความถี่ และส่งดาวเทียมได้แล้ว กสทช.จะออกใบอนุญาต (เป็นดาวเทียมรายดวง) การขออนุญาตนี้สำหรับดาวเทียมสื่อสารเท่านั้น หากจะขออนุญาตดาวเทียมอื่นก็ต้องขอแยกต่างหาก เช่น การขออนุญาตสถานีภาคพื้นดิน ก็ขออนุญาตอีกอย่างหนึ่ง

มาตรา 36 ถ้าใช้ดาวเทียมต่างชาติ ต้องผ่านเงื่อนไขตามนี้ ซึ่งมาตรานี้ต้องรับฟังความเห็นอย่างมาก

มาตรา 37 รับรองสิ่งที่ทำอยู่ในปัจจุบัน แต่ไม่มีลักษณะถาวร ซึ่งขัดกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน

การรับฟังความคิดเห็น แบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่

1. กิจกรรมอวกาศ
2. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ
3. วัตถุอวกาศ
4. คลื่นความถี่และตำแหน่งวงโคจร
5. ดาวเทียมสื่อสารในไทย
6. ดาวเทียมสื่อสารต่างชาติ

คุณอัจฉรินทร์พัฒน์พันธ์ชัย รองเลขาธิการ BOI

เสนอความเห็นว่า

1. มาตรา 41 (1) ที่กล่าวถึงรายได้ที่ได้มาจากการยกเว้นพิเศษโดยให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามประมวลรัษฎากร ซึ่งไม่จำเป็นต้องตราเพราะการยกเว้นเงินได้นิติบุคคลเป็นสิ่งที่ระบุอยู่ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนอยู่แล้ว ฉะนั้น จึงเสนอว่าไม่ต้องตราเพิ่ม เพราะมีกฎหมายของ BOI อยู่แล้ว
2. สำหรับปัญหาอุปสรรคสำหรับกลุ่มนี้ ได้แก่ การรับใบอนุญาตสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ จะต้องรับที่ กสทช. (ตามที่ระบุใน พ.ร.บ.) ที่เดียวเท่านั้นหรือไม่ เพราะที่ผ่านมาไทยเป็นฐานการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ โดยส่งออกนอกประเทศเป็นหลักนอกจากนี้ ในทางปฏิบัติยังมีธุรกิจการประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์รวมอยู่ด้วย ซึ่งก็ติดปัญหาเรื่องการขออนุญาตตามกฎหมาย ฉะนั้น ร่างกฎหมายฉบับนี้ควรต้องระบุถึงการออกใบอนุญาตจะครอบคลุมถึงเรื่องการผลิตชิ้นส่วน การประกอบชิ้นส่วนหรือไม่ เพราะทางปฏิบัติปัจจุบัน กสทช. ยังกำหนดไม่เพียงพอ หรือครอบคลุมเท่าที่ควรจึงอยากให้มีการระบุในรายละเอียดลงในร่างพระราชบัญญัตินี้

อ.ประเสริฐ ให้ความเห็นว่า หากเขียนรวมกันหลายเรื่อง อาจส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดคุณสมบัติการกำหนดบุคคลไว้ เพราะฉะนั้นเพื่อความชัดเจนกิจการหลายอย่างสามารถเป็นบริษัทต่างชาติเข้ามาประกอบกิจการได้ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเรื่องๆ ไป และอีกประการคือ สำนักงานตามร่างพระราชบัญญัตินี้จะควบคุมเรื่องกิจกรรมอวกาศ แต่ทว่าคำว่ากิจกรรมทางอวกาศไม่มีนิยามที่ชัดเจนตามกฎหมายระหว่างประเทศ หากแต่เอกชนในประเทศไทยรายใดจะทำกิจกรรมอวกาศ ประเทศไทยจะเป็นผู้รับผิดชอบตามกฎหมายระหว่างประเทศ ฉะนั้น หลักการตามร่างพระราชบัญญัติคือ จะต้องทำการ authorization และการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง continuing supervision

คุณอัจฉรินทร์ เสริมว่าอยากให้ระบุมตรา 41 ให้ชัดเจน และสิทธิประโยชน์ของ Aerospace ได้อย่างเต็มที่ จาก BOI อยู่แล้ว และยังได้รับการผลักดันจากรัฐบาลด้วย สิทธิประโยชน์ด้านภาษีของธุรกิจดาวเทียมควรได้รับการระบุลงไปด้วยเช่นกัน สำหรับไทยคมไม่ได้ให้ยกเว้นสิทธิทางภาษีเงินได้ เนื่องจากเป็นกิจการสัมปทาน หากได้สัมปทานก็ควรจะต้องตอบแทนแก่รัฐ ไม่ใช่ BOI แต่เมื่อปี พ.ศ. 2541 มีธุรกิจแบบนี้เข้ามาเยอะ ทำให้ BOI นำเรื่องเข้า ครม. ให้หน่วยงานที่ให้สัมปทานทำเรื่องตั้งแต่แรกว่าจะขอ BOI โดยระบุรายละเอียดว่าต้องการได้รับยกเว้นด้านไหน และให้ ครม. ให้ความเห็นชอบก่อนส่งให้บอร์ด BOI ให้ความเห็นชอบในหลักการก่อน ออก TOR แต่ กสทช. ไม่เคยขออีกเลยหลังจากโครงการ ไทยคม พ.ศ. 2541

รศ. ดร. สมภพ ฐิริวิกรัยพงศ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร

เสนอแนะว่า ควรเปลี่ยนชื่อหมวด 4 เป็นกิจการดาวเทียมประเภทอื่นและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ และนำมาตรา 40 มาอยู่ในหมวดนี้ด้วย รวมถึงดาวเทียมสำรวจในด้านต่างๆ การใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศ การวิจัยกิจกรรมอวกาศ การพัฒนาบุคลากร และเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากดาวเทียมสื่อสาร

ประเด็นกฎกระทรวงที่กล่าวในมาตรา 41 ควรเปิดช่องให้กฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย

มาตรา 42 ผู้ที่จะรักษาหรือพิจารณาคือรัฐมนตรีหรือสำนักงาน และจากมาตรานี้ในเรื่องดาวเทียมอื่นๆ จะพูดถึงการติดตามอย่างเดียว แต่ในทางความเป็นจริงมีเรื่องอื่นๆ ด้วยที่ต้องพิจารณาถึงเรื่องการอนุญาตด้วย

สำหรับมาตรา 3 พูดถึงความหมาย ซึ่งปัจจุบันคณะกรรมการกิจการอวกาศแห่งชาติ และ คณะอนุกรรมการปรับปรุงกิจการแนวทางอวกาศของประเทศได้เริ่มดำเนินการร่างยุทธศาสตร์แห่งชาติ รวมไปถึงการจัดตั้งองค์กรอวกาศแห่งชาติขึ้น จึงสมควรเติมคำว่า “หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางตามกิจการอวกาศของประเทศ” จะสอดคล้องกับนโยบายของประเทศไทยมากขึ้น

รองศาสตราจารย์ ดร.สุเจตน์ จันทรังษ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร

มีประเด็นเรื่องนิยาม ตามมาตรา 3 “กิจกรรมอวกาศ” ที่พูดถึงดาวเทียมด้วย แต่กิจกรรมอวกาศยังไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมเพียงพอว่ารวมกิจกรรมอวกาศเอาไว้ด้วย ซึ่งส่งผลถึงเรื่องประกันภัยของดาวเทียมสื่อสารที่จะ launching และไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ที่ระบุไว้ใน มาตรา 9

ประเด็นในหมวด 2 มาตรา 24 (4) ควรเขียนให้ชัดเจนกว่านี้ เพราะเป็นเรื่องทางเทคนิค

อีกทั้ง ในหมวด 3 เป็นเรื่องดาวเทียมสื่อสาร แต่เนื้อหาสื่อถึงดาวเทียมสื่อสารที่อยู่กับที่เท่านั้น มิฉะนั้นหากมีเรื่องเทคนิคอื่นมาเกี่ยวข้อง อาจจะไม่สามารถอธิบายตามนี้ได้

มาตรา 30 เป็นนิยามในการขอโครงข่ายใหม่ ซึ่งแตกต่างจากมาตรา 31 ที่ใช้การประมูล แต่มาตรา 30 เมื่อมาขอแล้วก็ได้เลย ไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าการใช้คลื่นความถี่เริ่มต้น ผู้ถามจึงสงสัยว่าควรจะมีการจ่ายค่าใช้จ่ายเริ่มต้นหรือไม่ เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วจะมีการจ่ายค่าประกันก่อน launching ดาวเทียม และเมื่อ launch ได้แล้วก็คืนไป ซึ่งหากคิดเช่นนี้ค่าใช้จ่ายตรงนี้ก็ควรสอดคล้องกัน

มาตรา 36 วรรค 2 เป็นวิธีการปฏิบัติกรณีที่ผู้ประกอบการดาวเทียมไม่รับใบอนุญาต ก็สามารถจะใช้วิธีการส่งสัญญาณรบกวน ซึ่งวิธีการนี้อาจไม่สอดคล้องกับกฎหมายของ กสทช. ที่สั่งระงับ หรือยึดอุปกรณ์ต่างๆ

มาตรา 37 การอนุญาตแบบชั่วคราว ซึ่งในระเบียบปัจจุบัน (เข้าใจว่า) มีการกำหนดระยะเวลาไว้ แต่ในที่นี้ไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ และไม่ได้กำหนดไว้ว่าจะมีการประกาศกันที่ไหน

มาตรา 20 ที่เชื่อมโยงกับมาตรา 48 คำว่า “ต้องแจ้งโดยด่วน” มีกำหนดเวลาหรือไม่ และมีขั้นตอนการแก้ไขอย่างไร

คุณพิตรพิบูล จากสภาพัฒน์

เนื่องจากผู้รักษาการฯ ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้คือรัฐมนตรี แต่เนื่องจากร่างฯฉบับนี้จะใช้ในอนาคต ฉะนั้น ผู้รักษาการจึงควรเป็น คณะกรรมการอวกาศแห่งชาติ และหน่วยงานที่เป็นฝ่ายดูแล คือสำนักงานเลขาธิการอวกาศแห่งชาติ และในบทเฉพาะกาลจึงให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง D.E.เป็นผู้รักษาการณจนกว่าจะมีคณะกรรมการชุดนี้ขึ้นมา เช่น ในมาตรา 5 กำหนดให้รัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการณ แต่ในทางความเป็นจริงแล้วควรตั้งคณะกรรมการอวกาศขึ้นมาดู และมีสำนักงานเลขาเป็นเลขาหรือองค์กรการดำเนินงาน

คำว่ากิจกรรมอวกาศเป็นคำที่มีนิยามครอบคลุมหลายกิจกรรม นับตั้งแต่ การนำเข้าชิ้นส่วนดาวเทียม การประกอบอุปกรณ์ การส่งดาวเทียม การควบคุมดาวเทียม และการให้บริการกิจการดาวเทียมแต่ในเนื้อหา กลับไม่กล่าวถึงการนำดาวเทียมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ (ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางอวกาศ) เสมือนว่าไม่

ควบคุม ทำให้กิจการทุกอย่างตกเป็นภาระอย่างที่คุณอัจฉรินทร์จาก BOI ได้กล่าวไว้และในการที่ให้ กสทช. เป็นผู้ดำเนินการเรื่องใบอนุญาตการดำเนินกิจกรรมอวกาศจึงเท่ากับว่าจะต้องรับภาระทั้งหมดจึงควรระบุให้ชัดเจนกว่านี้

คำว่า “รัฐผู้ส่ง” ควรเขียนให้ชัดเจนว่าเป็นภาครัฐ โดยกระทรวงหรือภาครัฐวิสาหกิจ

ลักษณะการเขียนพ.ร.บ. ไม่ควรจะใส่รายละเอียดมาก เพราะหากต้องแก้ไขจะทำให้เกิดความยุ่งยาก และใช้ระยะเวลายาวนาน เช่น พ.ร.บ.ร่วมทุน ที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง ทำให้การดำเนินการของเอกชนที่เกี่ยวข้องชะงักไปด้วย จึงเสนอว่ารายละเอียดต่างๆ ควรใส่ในร่างประกาศ หรือกฎหมายลูกมากกว่า

การขออนุญาตขायงานของดาวเทียมสื่อสารจะต้องอ้างถึงรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 60 ด้วย เรื่องคลื่นวงโคจรไม่เห็นอ้างในร่างกฎหมายฉบับนี้ และควรพูดถึงว่าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินสมบัติของประเทศอย่างไร ทำไมต้องมีพระราชบัญญัติกำกับ จึงควรระบุถึงนิยามของคลื่นวงโคจร เอกสารขायงานในร่างกฎหมายนี้ และในอนาคตหากต่างประเทศเข้ามาดำเนินธุรกิจดาวเทียมในประเทศไทย สามารถใช้ filing ของประเทศไทยได้หรือไม่ หรือใช้ filing ของต่างประเทศในการดำเนินการในประเทศไทยได้หรือไม่ อย่างไร และทำให้มีความชัดเจนว่า ปัจจุบันประเทศไทยใช้วงโคจรมาแล้ว 6 วง และในอนาคตจะมีการวางแผนอย่างไร

มาตรา 32 ที่ใช้คำว่า “อาจพิจารณาเสนอ” ซึ่งในร่างพระราชบัญญัตินี้ ไม่ควรใช้คำว่า “อาจ” หรือคำว่า “ปรึกษาหารือ” ก็ไม่ควรใช้ เพราะ หากอำนาจในการใช้วงโคจรอยู่กับครุรัฐมนตรี ครม.ต้องมอบหมายให้ คณะกิจการอวกาศแห่งชาติเป็นผู้ดูแลคลื่นวงโคจร และคณะกรรมการชุดนี้มอบหมายให้ กสทช. เป็นผู้ดูแล (เพราะหน่วยงานที่ดูแล มีตั้งแต่ระดับนโยบาย regulator และระดับ service จึงควรแยกให้ชัดเจน)

อีกทั้ง เรื่องกิจการงานสื่อสารและการรักษาสีทิวังโคจร ควรมีกฎหมายระบุให้เห็นด้วย มิฉะนั้นอาจเกิดปัญหาในอนาคต

บางแห่งในร่างกฎหมายใช้สำนักงานกองกิจการดิจิตอลฯ และสำนักงานนี้ไม่มีกองกิจการและอวกาศ จึงฝากตรวจสอบรายละเอียด

อ.ประเสริฐ กล่าวว่ เรื่องหน่วยงานจะมารวมกับทาง GISTDA อีกที่

พล.ต.มโน นุชเกษม รองเจ้ากรมเทคโนโลยีและสารสนเทศอวกาศกระทรวงกลาโหม

เนื่องจากการใช้ดาวเทียมของกรมฯ มีการใช้มาตั้งแต่ยังไม่ได้สัมปทาน และเมื่อได้สัมปทานก็ใช้ตาม TOR ซึ่งระบุว่ 1 Transponder ให้ภาครัฐ สืบเนื่องมาจากรัฐเคยใช้งานมาก่อนเอกชน เพราะเป็นเรื่องความ

มั่นคงของชาติ (National Security) ซึ่งรัฐธรรมนูญก็บัญญัติถึงเรื่องนี้ไว้ ซึ่งคลื่นความถี่ที่ความมั่นคงใช้ (50-54 เมกะเฮิร์ต) ไม่ได้ระบุรายละเอียด ทำให้ตีความไม่ตรงกัน และเรื่องกิจการอวกาศเป็นเรื่องซับซ้อนและเรื่องใหม่สำหรับไทย

แสดงความเห็นในเรื่องความหมาย กิจการอวกาศ ว่าต้องมีความหมายที่ชัดเจน เช่น สำหรับกรณีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระนครเหนือจะ launching tube satellite นั้น จะรวมอยู่ในร่าง พ.ร.บ.นี้หรือไม่ มิฉะนั้นต้องขออนุญาตตามร่างฯ ฉบับนี้ หรือกรณีตอนแรกจะ launch ดาวเทียมจาก Space X ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างไทย-ญี่ปุ่น แต่เกิดปัญหาว่าระยะทางของดาวเทียมไม่ตรงกับความต้องการ ฉะนั้น จึงต้องปล่อยที่ launching state เช่นนี้แล้ว อยู่ภายใต้ร่างฯ ฉบับนี้ด้วยหรือไม่ ซึ่งควรระบุให้ชัดเจน เพราะขนาด Space X ยังระบุเงื่อนไขของดาวเทียมที่จะ launching ด้วยแต่อย่างไรก็ตามการที่ระบุนิยามที่คลุมเครืออาจจะดีกว่าตามที่ท่านอาจารย์จตุรนต์เคยอธิบาย เนื่องจากขีดความสามารถในการตรวจสอบดาวเทียมที่จะ launching มีจำกัด อาจจะแปรผันตรงตามระยะทางที่เราหาไปถึง

ทว่า ควรระบุถึงขอบเขต กิจการให้ชัดเจน และ มาตรา 60 ที่ระบุถึงคลื่นความถี่และวงโคจร (slot และการรักษา filing) และให้ความเห็นในเรื่องเอกสารข่างานของเก่า เห็นด้วยกับการประมูล และ Spectrum brand หรือย่านความถี่ดาวเทียม ซึ่งย่านความถี่ดาวเทียมที่ ITU แบ่งโดยเฉพาะ Commercial และ Military เกี่ยวพันกับมาตรา 30 ที่พูดถึง filing ใหม่ที่เป็น first come first serve ซึ่งถ้าเป็นเรื่องของผลประโยชน์ของชาติไม่ควรจะเป็น first come first serve

ควรตรวจสอบว่าขัดแย้งกับพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมพ.ศ. 2553หรือไม่

การขอ filing ใหม่ หากขอของไทยไม่ได้ สามารถใช้ของต่างชาติได้เลยหรือไม่ ควรจะให้คำตอบในนี้ด้วย

การนำเข้าอุปกรณ์ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงจะต้องเขียนว่าไม่สามารถให้เอาเข้าได้ เว้นแต่ผ่านการตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน

อ.ประเสริฐ - มาตรา 4 นำบางส่วนมาจากประเทศอังกฤษที่ว่า ถ้าคนอังกฤษจะทำกิจการอวกาศกับประเทศอื่นต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอังกฤษด้วย ซึ่งเป็นเขตอำนาจในทางบุคคล และต้องอยู่ภายใต้ พ.ร.บ.นี้ด้วย และในส่วนของรัฐธรรมนูญเรื่องคลื่นความถี่หรือวงโคจรอาจเขียนแยกมาอีกหมวดเลยเป็นเรื่องการบริหารจัดการคลื่นความถี่และวงโคจร ซึ่งจะเขียนให้ครอบคลุมในเชิงบริหาร และประเด็นเรื่องการรักษาไม่ได้หมายถึงทุกกรณี ซึ่งอาจจะต้องเขียนชี้แจงใหม่

ดร.ธเนศ สุจารีกุล คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับนิยามต่อไปนี้

1. ในร่างพ.ร.บ.จะมีนิยามความหมายของกิจการอวกาศ ไม่มีกิจกรรมอวกาศ ซึ่งในร่างพ.ร.บ. มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการแยกแยะกิจการอวกาศและกิจกรรมอวกาศ ซึ่งหากอ่านร่างแล้วเสมือนว่ากิจการอวกาศจะครอบคลุมมากกว่า ซึ่งควรมีนิยามที่ชัดเจน และนิยามอีกคำคือ กิจการที่เกี่ยวข้องกับอวกาศ ซึ่งใน พ.ร.บ.มีนิยามอยู่แล้ว
2. มาตรา 27 กล่าวถึง พารามิเตอร์ แต่ไม่มีนิยาม จึงควรเขียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
3. นิยามของ กสทช. สถานีควบคุมดาวเทียม เอกสารแผนงานดาวเทียมสื่อสาร และ
4. นิยาม คำว่าอวกาศ ซึ่งตามกฎหมายระหว่างประเทศไม่มีนิยามว่าอยู่ที่ไหน และเคยมีปัญหากลุ่มประเทศละตินอเมริกา (ใกล้เส้นศูนย์สูตร) เคยมีการแถลงว่าวงโคจรที่ดีที่สุดสำหรับดาวเทียมสื่อสารจะอยู่ใกล้กับเส้นศูนย์สูตร เพราะอำนาจอิทธิพลขยายไปถึงข้างบนด้วย เพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องของนโยบายว่าเราควรมีนิยามคำว่าอวกาศหรือไม่ โดยพิจารณาจากข้อดีที่ว่าเป็นสิ่งที่ชัดเจนและอาจเป็นประโยชน์ต่อเราเพราะประเทศไทยก็ตั้งอยู่ใกล้จุดศูนย์สูตร แต่ทว่าประเทศมหาอำนาจอาจไม่ยอมรับและหากเราไม่สามารถบังคับให้ประเทศเหล่านั้นปฏิบัติตามกฎที่เราวางไว้ก็อาจจะไม่เป็นประโยชน์กับเราอย่างแท้จริง จึงเป็นเรื่องนโยบายที่ต้องขบคิด
5. มาตรา 22 และมาตรา 34 วรรค 7 ว่าด้วยขอบเขตและการอนุญาตให้ผู้ขอรับใบอนุญาตดำเนินการประสานงาน ซึ่งไม่ได้ระบุว่ากับผู้ใด

คุณสมบัติ บริษัท โมบาย แอลที จำกัด(ได้ใบอนุญาต satellite network รายที่ 2)

กิจกรรมอวกาศโดยทั่วไปประกอบด้วย การสร้างดาวเทียม และยิงดาวเทียม สำหรับร่างนี้อยากให้ระบุให้ชัดเจนเลยว่าสำหรับผู้ที่จะมายิงดาวเทียม สร้างฐานในประเทศไทยต้องได้ใบอนุญาตด้วย

กรณีที่ 2 หากดาวเทียมต่างชาติเข้ามายิงในประเทศไทยจำเป็นต้องขอใบอนุญาตหรือไม่ เพราะหากการยิงดาวเทียมไม่ประสบความสำเร็จและก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ ตามมา หากไม่กำหนดอาจมีปัญหारेื่องความรับผิดชอบได้

ประการที่ 3 เรื่อง filing เดิมที่ให้มีการประมูล ซึ่งการ filing ดาวเทียม จำเป็นต้องประสานงานกับดาวเทียมข้างเคียง และผลของการประสานก็ยังไม่แน่นอนว่า จะสามารถใช้ slot นั้นๆ ความถี่นั้นๆ ได้หรือไม่ ทว่าในการประมูล ผู้เข้าประมูลยังไม่สามารถรู้ได้ว่าตนมีสิทธิ์อะไรบ้างจากการประมูล สิทธิต่างๆ จากการประมูลจึงควรระบุอย่างชัดเจน และความถี่ที่ใช้งานดาวเทียมเป็นความถี่ที่สามารถแชร์กับดาวเทียมดวงอื่นได้

ด้วย แตกต่างจากความถี่มือถือที่เมื่อประมูลเสร็จก็สามารถใช้ความถี่ที่ประมูลได้ จึงมองว่าหากจะประมูลคลื่นความถี่ ควรจะให้ผู้เข้าประมูล access ข้อมูลในการ filing ผลในการประสานงานความถี่ในอดีตที่ผ่านมาเพื่อวิเคราะห์ว่า slot นั้น มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด แต่ส่วนตัวไม่อยากให้มีการประมูลเพราะไม่รู้ระยะเวลาที่จะแล้วเสร็จที่แน่นอน ควรจะเป็นการใช้งานที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนรัฐโดยไม่ต่ำกว่ารายเก่า

อ.ประเสริฐ เรื่องฐานดาวเทียมก็รวมอยู่ในร่าง พ.ร.บ.นี้ด้วย ตามมาตรา 4 และสำหรับเรื่องการประมูล เนื่องจากในร่าง พ.ร.บ. มุ่งครอบคลุมด้วยกันอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ไปแสวงหามาใหม่ โดยใช้หลัก first come first serve เพื่อต้องการส่งเสริมให้ไปช่วยกันหาสิทธิให้ประเทศไทยเยอะๆ ซึ่งเมื่อได้สิทธิมา เอกชนรายนั้นๆ อาจจะ operate จำนวนปีครบตามกำหนด สิทธิก็จะตกมาเป็นของประเทศไทย หลังจากนั้นก็ต้องคัดเลือกผู้ที่จะใช้ประโยชน์ ซึ่งอาจจะเป็นการประมูลหรือไม่ก็ได้ สิทธิดังกล่าวนี้ไม่ใช่เรื่องตัวคลื่นความถี่ หรือวงโคจร เท่านั้น แต่เป็นเรื่องสิทธิซึ่งความหมายทางกฎหมายอาจแตกต่างกับทางเทคนิค

คุณพลารออธิบายเพิ่มเติมว่า slot เดิมที่กล่าวถึงหากหมายถึง slot เดิมของดาวเทียมไทยคม ซึ่งทราบกันอยู่แล้วว่าใช้งานได้ จึงไม่เป็นปัญหา ทว่าบางวงโคจรที่รัฐบาล filing ไป แต่ไม่มีดาวเทียมใช้งาน และไม่รู้ว่าจะใช้งานได้นานแค่ไหน ซึ่งขัดกับการประมูลที่ควรจะต้องรู้ถึงสิทธิที่จะได้รับ และอ.ปิยบุตร พูดถึงลักษณะการประมูล หรือการคัดเลือกอื่นกับ give away ว่ามีข้อดี ข้อด้อยอย่างไร

คุณประกิต กัลยาบาล กสทช.

กังวลในหลายๆ ประเด็น ได้แก่ เรื่องเวลา ที่ว่า พ.ค. จะต้องสรุปนำเสนอ กฎหมายเกี่ยวกับดาวเทียมที่ใช้บังคับในประเทศไทย และควรมีเหตุผลทางประวัติศาสตร์ด้วยว่าทำไม 40 กว่าปีถึงไม่มีกฎหมายนี้ บทบาทของ กสทช. ที่เป็นนายทะเบียน ควรพูดไว้ในหลักการและเหตุผลด้วย เพราะควรให้ความสำคัญกับบทบาทกับ กสทช. ด้วย

คุณบรรพต สุประพกษ์ สำนักงานดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ก่อนเข้าร่วมคิดว่ามีภาระงานที่อย่างชัดเจนระหว่างกระทรวงดิจิทัลกสทช.และ GISDTA แต่พอมาอ่านร่างแล้วรู้สึกว่าเป็นเรื่องความรับผิดชอบในเรื่องวัตถุประสงค์โดยเฉพาะ และในการกำหนดนิยามตามมาตรา 3 ควรกำหนดนิยามให้ครอบคลุมในหลายหน่วยงานด้วย เช่น กสทช. ไม่มีการกำหนดนิยามได้เลย แม้ระดับถึงด้านการสื่อสารด้วย อีกทั้งไม่มีการพูดถึงดาวเทียมด้านสำรวจทรัพยากร ริโมทเซนซิง หรือ GISS

พ.ร.บ. ควรจะพูดถึงหลักการใหญ่ ที่เป็นภาพรวม ส่วนอำนาจหน้าที่ควรระบุเป็นกฎกระทรวงเพื่อให้ง่ายต่อการแก้ไข

มาตรา 4 (1) เหมือนกับครอบครัวม.ร.บ. ต่างชาติด้วย แต่เนื้อหาในร่างพ.ร.บ.เน้นส่วนผู้ประกอบการของไทย ซึ่งตนอยากให้ร่าง พ.ร.บ.นี้รักษามลประโยชน์ของคนไทยมากกว่าชาวต่างชาติ ส่งเสริมการประกอบการของคนไทยมากกว่า

มาตรา 10 เรื่องการชำระค่าธรรมเนียม ตนอยากให้ระบุว่าใบอนุญาตที่กล่าวถึงหมายถึงใบอนุญาตในส่วนใด เพราะตอนแรกเหมือนจะครอบคลุมใบอนุญาตด้านการสื่อสารด้วย แต่พออ่านมาตรา 3 แล้วไม่เกี่ยวข้อง หากอ่านไม่ตีอาจจะเข้าใจได้ว่าสำนักงานดิจิทัลฯ เกี่ยวข้องกับเรื่องใบอนุญาตทั้งหมด

มาตรา 31 เรื่อง filing หากเป็น filing ที่ยังไม่มีการใช้งาน แล้วใช้การประมวลอาจมีความลำบากด้านการประสานงานจึงไม่เห็นด้วย แต่ filing ที่มีผู้ใช้งานแล้ว แต่กำลังจะหมดสัมปทานไป ส่วนตัวก็ไม่เห็นด้วยกับการประมวล เนื่องจากปัญหาการประสานกับต่างชาติ การประสานงานกับ ITU ที่หากระบุผู้ประกอบการไปแล้ว ผู้อื่นไม่สามารถใช้งานได้ต่อ

มาตรา 17-20 ที่ว่าด้วยการเสนอแผนป้องกันหรือหลีกเลี่ยง ซึ่งตนมองว่าเป็นกรณีที่เกิดเหตุแล้วจึงไม่ควรเสนอแผนป้องกันแล้ว ควรระบุเป็นวิธีการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดเหตุซ้ำมากกว่า

มาตรา 19 (7) ทำไมเน้นเรื่องการกระจายเสียงอย่างเดียว ไม่ระบุถึงเรื่องอื่นด้วย

มาตรา 38 ที่ระบุถึงสถานีรับสัญญาณ อยากให้เพิ่มความหมายด้วย เพราะมีกรณีรับสัญญาณมาและไปส่งภายในประเทศ (เช่น สาย LANระบบสายเคเบิล)

และสำหรับ filing เดิม ต่างชาติสามารถเข้ามาประมวลด้วยได้หรือไม่ เพราะลูกค้าส่วนใหญ่เป็นต่างชาติมากกว่า และหากต่างชาติประมวลได้ จะเป็นสัญชาติไทยหรือไม่

อ.ปิยบุตร พูดถึงเรื่อง filing เดิมที่เป็นที่กังวลกัน จุดประสงค์การอนุญาตของร่างนี้เพื่อเป็นการอนุญาตให้เอกชน ส่งเสริมให้เอกชน (รัฐไม่เข้าไปยุ่งมาก แค่กำหนดขอบเขตความสัมพันธ์ขึ้นมาเอกชนจะเป็นผู้ดำเนินการประสานงานคลื่นความถี่เอง) การที่จะได้สิทธิไปประสานงานคลื่นความถี่ติดอยู่กับ filing ไม่ว่าจะ filing นั้นจะมีสถานะใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็ขั้น C, N, BIU สิทธิที่จะได้สิ่งเหล่านี้ จะได้ไปด้วยวิธีการประมวล (ตามร่างนี้)ซึ่งการประมวลนี้ไม่ได้เป็นการประกันว่า ถ้าได้สิทธิขั้นC/N/BIU แล้ว จะได้ยิงดาวเทียมด้วยซึ่งรัฐไม่ได้ประกันสิทธิตรงนี้ อาจกล่าวได้ว่า หากจะใช้ filing เดิมก็ไปประสานงานเอง แต่หากจะใช้ filing ใหม่ก็ต้องเป็นไปตามกรอบของกฎหมายฉบับนี้ ฉะนั้น การประมวลนี้จึงต่างจากการประมวลคลื่นความถี่โทรศัพท์

คุณสุวิทย์ วิบุลย์เศรษฐ์ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการกิจการอวกาศ สนช.

เสนอแนะว่า ควรเขียนความเป็นมาเกี่ยวกับ พ.ร.บ. นี้ด้วย

คุณปกรณ์ อาภาพันธุ์ นักวิชาการอิสระ

องค์ประกอบของพ.ร.บ. ควรชัดเจนว่าจะกล่าวถึงเรื่องใด เช่นจะกล่าวถึงภาพรวมเรื่องกิจการอวกาศ หรือรายละเอียดเกี่ยวกับดาวเทียมสื่อสาร เป็นต้น เพื่อความชัดเจนของกฎหมาย

การใช้คำ เช่น ภารกิจของพระราชวงศ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แทน ผู้มีส่วนได้เสีย เป็นต้น

นาวาอากาศเอกฐาตุล เกิดแก้ว กองกิจการกองทัพอวกาศ

อยากให้บัญญัติคำศัพท์ให้ชัดเจน คือ วงโคจรสถิตย์ เพราะในภาษาอังกฤษ มีทั้ง Geostationary Orbit และ Geosynchronous Orbitซึ่งในภาษาไทยมีเพียงคำเดียว ทำให้ไม่ชัดเจน

คุณสรยุทธ ชาสสมบัติ นิติกรกระทรวงการต่างประเทศ

มาตรา 29, 30, 31, 32 เป็นมาตราที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะมาตรา 32 ที่เกี่ยวกับการรอนสิทธิ ซึ่งอาจจะกระทบกับพันธกรณีของไทยใน WTO หรือ FTA ที่จะเจรจาในอนาคต หรือความตกลงคุ้มครองการลงทุน

คุณศุภฤกษ์ อัครวิทยาพันธ์ สถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ

ในเมื่อเหตุผลอ้างถึงกฎหมายระหว่างประเทศ แล้วทำไมเนื้อหาของร่างจึงเกี่ยวพันกับการจัดการภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่

พลเรือโทธรรณ นำผล เลขานุการอนุกรรมการกิจการอวกาศ สนช.

มาตรา 27 ว่าด้วยเรื่องกิจการดาวเทียมสื่อสาร ควรนำเรื่องของเทคโนโลยีมาพิจารณาด้วย

มาตรา 31 เอกสารข่าวดาวเทียมที่มีอยู่เดิม ควรเขียนให้ชัดเจนว่าผ่านชั้น N มาเรียบร้อยแล้ว เพื่อเพิ่มความชัดเจน

คุณปริยานิตย์ ลำเจียก กระทรวงการต่างประเทศ

นิยามของ “รัฐผู้ส่ง” รวมถึง attended state และ sending state ตามอนุสัญญาเวียนนาด้วยหรือไม่ และมาตรา 3 “ราชอาณาจักร” หมายถึงเขตที่รัฐมี sovereignty แต่การที่ระบุไหล่ทวีปด้วยนั้น จะเป็นการขัดกับอนุสัญญาฉบับอื่นที่ระบุถึงเรื่องเขตไหล่ทวีปด้วยหรือไม่

คุณสุธานุช สุธีวัฒนานนท์ไทยคม

มีความเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้ควรอยู่ในเรื่องการส่งเสริมกิจการอวกาศมากกว่าการกำกับดูแลกิจการอวกาศ และควรอ้างอิงเรื่องการประกอบการกิจการดาวเทียมกับพ.ร.บ.กสทช.มากกว่าที่จะมาแทรกในเนื้อหาฉบับนี้ และเห็นว่าเนื้อหาในบางเรื่องไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง และอาจเป็นไปได้ยาก

ปิดการประชุม

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

จตุรนต์ถิระวัฒน์, กฎหมายอวกาศ ก.ท.ม. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540

หนังสือภาษาอังกฤษ

Bin Cheng, Studies International Space Law, U.S.A: Clarendon Press, 1997

Frans von der Dunk, The International Law of Outer Space and Consequences at the National Level for India: Towards an Indian National Space Law, Indian Yearbook of International Law and Policy, 2009

Frans von der Dunk, Fundamental Provisions for National Space Laws, published in Meeting international responsibilities and addressing domestic needs, Viena, 2006

Hobe, Schmidt, Tedd and Schrogl(ed.), Cologne Commentary on Space Law: Volume 1 Outer Space Treaty, (Germany:Carl Heymanns Verlag,2009),

Haanappel, The Law and Policy of Air Space and Outer Space, The Netherlands:Kluwer Law International, 2003

I.H.Ph. Diederiks-Verschool and V.Kopal, An Introduction to Space Law, The Netherlands: Kluwer Law

International, 2008

Nicolas Matte, Aerospace Law: Telecommunications Satellites, Canada: Butterworths,1982

Julian Hermida, Legal Basis for a National Space Legislation: The Netherlands: Kluwer Academic Publishers, 2004

Milton Smith, International Regulation of Satellite Communication, The Netherlands: MartinusNijhoff
Publisher, 1990

Yun Zhao, National Space Law in China: An Overview of the Current Situation and Overlook in the Future, The Netherlands: Brill Nijhoff,2015

บทความ

Bernhard Schmidt-Tedd&MaxKroymann, Current Status and Recent Development in German Remote Sensing Law, Journal of Space Law, vol. 34,2008

Bruce Mann, First Licence Issued Under Canada's Remote Sensing Satellite Legislation, Journal of Space Law, vol. 34,2008

Helcea Santos Ferreira & Gilberto Camara, Current Status and Recent Developments in Brazilian Remote

Sensing Law, Journal of Space Law, vol. 34,2008

Jean-Francois Mayence, Belgian Legal Framework for Earth Observation Activities, Journal of Space Law, vol. 34,2008

Thomas Gillon, Regulating Remote Sensing Space Systems in Canada-New Legislation for A New Era Journal of Space Law, vol. 34,2008

Subari& Hassan, Creating a Vibrant Space Industry for Malaysia: The Need for a Space Act, Malaysian Journal of Remote Sensing & GIS MJRS & GIS, Vol.4 Num.1 2015